

קובץ גליונות

פרשת מטות-מסעי

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מעמד יסוד כולל בקהילה החדשה בבית שאן

בבית מרן גאון ישראל הגר"ד לנדרו שליט"א ובהשתתפות רבני הקהילה

הכולל מהווה נדבך נוסף בהתבססות הקהילה שתתיישב בקרוב בעיר

לע"נ הרב ר' מרדכי ב"ר ישראל יחיאל ז"ל

לקיים בנו חכמי ישראל

עקב מצבו הרפואי של ראש ישיבת
"עטרת ישראל" וחבר מועצת גדולי התורה
מרן הגאון רבי **ברוך מרדכי**
בן הינדא מלכה אזרחי שליט"א
מתבקשים להרבות בלימוד
ולהעתיר בתפילה
לרפואתו השלמה במהרה
והזן ק-ל כביר
לא ימאס תפילת רבים

זמני השבת

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	7:11	8:27	9:03
בני ברק	7:26	8:30	9:00
קרית ספר	7:20	8:28	9:02
בית שמש	7:10	8:28	9:01
אופקים	7:19	8:28	9:00
חיפה	7:21	8:31	9:02

בחסות:

גיליונות דוד

לנדר בבני ברק, לחיות על השארק!

03-900-9944

שבת מברכין: המולד יהיה בליל שלישי בשעה 4, 20 דקות 161 חלקים
ראש חודש מנחם אב יהיה ביום רביעי

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדריים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

שהשמחה במעונם

ר' אייל לוי (קרית שמונה)
לרגל הכנס בנו הלל יוסף נ"י
לעול תורה ומצוות

תושיה

מרכז רב חסידי לפתרונות חינוכיים

תושיה - יעוץ חינוכי

בנשיאות מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א

יעוץ טלפוני | הפניה | אבחוני קשב | הדרכת
סמכות להורים

מענה טלפוני כל יום

בין השעות 09:00-14:00

073-200-3333 (לאחר מכן ניתן להשאיר הודעה)

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• א' תשרי ר"ה ויו"כ
• חג הסוכות

• ט' אלול כי תצא
• ט"ז אלול כי תבא
• כ"ג אלול נצבים וילך

• ד' אב דברים
• י"א אב ואתחנן
• ב' אלול שופטים

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

בר"ח אלול מתחילים מסכת בבא מציעא בעיון

בימים אלו סיימו מאות אברכים בני 'חבורת ש"ס' לימוד מסכת בבא קמא בעיון, גמרא רש"י תוס' עם שיטות הראשונים והאחרונים ועיקרי הנושאים העיוניים.

קצב הלימוד הוא של עמוד ליום, חמישה ימים בשבוע * עם מראי מקומות המחולק לבני החבורה שנערך בהכוונת ראש ישיבת חברון מרן הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א התכנית כוללת שני מסלולים:
מסלול א: גמ' רש"י תוס'
מסלול ב: גמ' רש"י תוס' ועיקרי הסוגיות

זה הזמן להצטרף ללימוד מסכת בבא מציעא ותזכה לרכוש ידיעות מקיפות במסכתות הש"ס בעיון

* לא כולל ביה"ז

אין התורה נקנית אלא בחבורה

התכנית החדשה של 'דרשו'
ללימוד מסכתות הש"ס בעיון

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 64 | תמוז תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

מעשים מחיי היום יום

סברא עקומה

שמעתי מהגה"צ רבי הלל דיטקין זצ"ל ששמע מהחפץ חיים שאמר, שיתכן לומר שהסיבה שהקב"ה ברא באדם "סברא עקומה", היא בשביל לדון את חבירו לכף זכות, שאדם צריך לדון את חבירו לכף זכות בכל דרך אפשרית, אפילו אם הסברא

שיש לו ללמד עליו צד זכות היא "סברא עקומה".

והענין בזה שהרכבה פעמים כשהשני עשה איזה מעשה, ולפי הסברא הישרה נראה שכל כוונתו היתה רק לצד הרע, וכיוון בזה בדווקא לפגוע ולהזיק, ואין בזה שום צד ללמד עליו כף זכות. ורק אם יחשוב סברא עמוקה ומעודתת אז יתכן למצוא עליו צד זכות, שכיוון בזה לטובה ולא התכוון להרע

כלל וכלל.

חזה אמר החפץ חיים שבשביל לדון לכף זכות, צריך לדון בכל דרך אפשרית, אפילו אם נצטרך לייצר סברות עקומות ומעוותות, גם כן עלינו לתפוס בסברות הללו וללמד עליו זכות. ולצורך כן הקב"ה ברא באדם "סברא עקומה" בשביל שישתמש בזה כדי לדון לכף זכות.

(שלמים מציין)

שאלה לדיון בשולחן שבת

הנער לא עצר קול קריאת הרב שיתן לו מים

פעם אחת סיפר הבעל שם טוב סיפור עם מוסר השכל גדול. רב אחד, גאון אדיר, הוצרך להכין את דרשת שבת הגדול שלו. מאחר ובכיתו רבים הטרידוהו בשאלות שונות, החליט ללכת לבית קטן, מרוחק מן הישוב, כדי להכין בישוב הרעה עמוקה עם חידושים נפלאים.

ישב ולמד במשך שעות ארוכות, עד שלפתע תקף אותו צימאון גדול. בתחילה ניסה לדחוק את תחושת הצמא – חבל היה לו לאבד זמן וללכת לבאר שבעירו – אך הצמא הלך וגבר. יצא החוצה, ודגה ראה נער צעיר, מכני קדילתו, נושא על כתפו כד מים ורץ לעבר העיר. קרא הרב לנער וביקש ממנו להמתין מעט, אך הנער לא נעצר. נראה שלא שמע אותו – סבר הרב והחליט לחכות עוד. כעבור זמן ראה את הנער רץ שוב עם כד מלא. הוא הגביר את קולו וביקש מן הנער לעצור ולתת לו מעט מים, הפעם שמע אותו הנער ובכל זאת לא עצר.

בפעם השלישית כאשר רץ לידו הנער ולא נענה לבקשתו לעצור, החליט הרב כי יש לחנכו. עצר אותו בכח, סטר על לחיו, ואמר לו: "הלא חבש? המרא דאתרא מתנחנן לקבל ממך מעט מים כדי שלא יתעלה, ואתה אינך עצר?"

הנער התביש וכלי אומדן ודברים נתן לו את כדו. אלא שהרב לא ידע מזה הסיבה האמיתית לסירובו של הנער, ומה באמת היה.

תשובה לשאלה משבוע שעבר

איך ההורים מפקירים ילד בטנדר

האבא קרא מיד לאמא, והם חיפשו את ילדיהם. לאחר מכן הוא אמר לו: "כל ארבע בעתינו כאן, לא שכתנו אף ילדה". ר' מוטי אמר לו: "אני חושב שאתם טועים!" הוא לקח אותם לרכב והראה להם את הילדה הבוכיה. ההורים ראו אותה ואמרו לו: "זו לא הילדה שלנו! אנחנו לא מכירים אותה. כשננסה לרכב ראינו אותה כבר וישבת במושב האחורי. חשכנו שזאת הבת שלך!".

דממת הלם שררה באוויר. ר' מוטי נזכר כי הפעוטה עם התיקיה עלתה ראשונה לטנדר מיד כשהגיע לרחוב הירושלמי. הוא היה בטוח שהיא בת משפחתם. עכשיו מסתבר לו, שאין לה קשר עם המשפחה שעלתה. לפתע הוא מצטמרר. רק לחשוב מה היה קורה אם לא היה חוזר לרכבו. הפעוטה יללה בשקט ולא דברה כלום. רק לפני כמה דקות הוא היה בדרך לנהל בכית הנהג כל זה... כיצד מאתרים את הורי הילדה?

רעיונות פתחה את התיקיה ושלפה משם חוברת תווי מוסיקה. על המחברת נכתב בטוש וזהו: "שייך לציפורה ירושלמי רח' רימוני נחושט 41 ירושלים טלפון... וכו'. המוצא הישיר מתבקש לפנות למשפחת ירושלמים". ר' מוטי התקשר, הקו היה תפוס, כנראה מתקשרים למשטרה לדווח על היעדרות ביתם. לאחר מספר דקות דיבר איתם ר' מוטי "שלום, ירושלמי? הבת שלכם אולי סרה?"

"א-י-פ-ה-ה-י-א?" נשמעה זעקה. "כל ירושלים מחפשת אותה!" התברר שהפעוטה למדה כשיעור נגינה בשעות הצהריים. אביה בדרך כלל אוסף אותה חזרה. באותו יום אביה הודיע לה שהוא לו יוכל לאסוף אותה. הוא שולח חבר עם טנדר לבן, שיאסף אותה. לר' מוטי יש טנדר לבן, והוא עצר בדיוק בזמן ובכרתות ממנה היתה צריכה הילדה לעלות. הילדה עלתה לטנדר של ר' מוטי ולא של החבר, ונרדמה לה...

בנוסף ללימוד כף זכות שראינו כאן, יש כאן מוסר השכל נוסף, שאם האישה מבקשת ממך טובה, תעשה אותה גם בלי כת, כי מחריד לחשוב מה היה עלול להתרחש אילו ר' מוטי היה מסרב לאשתו היקרה.

(י"ש"כ למערכת 'זווי העמודים' על הסיוע בשו"ת זה)

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת : k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

לקיים בנו חכמי ישראל
עקב מצבו הרפואי של ראש ישיבת
"עטרת ישראל" וחבר מועצת גדולי התורה
מנחם הגאון רבי ברוך מרדכי
בן הינדא מלכה אזרחי שליט"א
מתבקשים להרבות בלימוד ולהעתיק בתפילה
לרפואתו השלמה במהרה
והן קל-כביר לא ימאס תפילת רבים

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות

"בין המצרים"

ברכת שהחיינו

אין מברכין שהחיינו בימות החול בבין המצרים, ואין לצאת בשומע כעונה מאחר, כגון שיש מי שמברך שהחיינו של ברית מילה או פדה"ב, (מועדי הגר"ח ח"א סי' ש"ג). ואמר לי רבינו זצ"ל דאף בעל ברית עצמו לא יפטור שאר דברים בשהחיינו, אבל אם מברך על מין אחד שלא ימצא אח"כ מסתבר שיכול לכלול כבר גם מין אחר (שיח התורה ח"ג סי' תקנ"א), ומסתבר דבכל ספק שרי להרהר ברכת שהחיינו (מועדי הגר"ח ח"א סי' ש"ד), גם על פרי שירקב אם לא יאכל לא יברך שהחיינו (שם סי' ש"ה), ואם טעה וברך על פרי חדש יברך שהחיינו (שם סי' ש"ד, שיח התורה שם). אם נולדה לו בת בין המצרים מברך שהחיינו (שם סי' ש"ז) בלובש בגד לשבת אין לברך שהחיינו עד שיקבל שבת ולא סגי שלובש לכבוד שבת, (גליון מים חיים תמוז תשפ"ג).

ברכת הטוב והמטיב

לא אסרו רק ברכת שהחיינו אבל יכול לברך ברכת הטוב והמטיב (שם סי' ש"ז).

גיזת ציפורניים

גם מי שיש לו ציפורניים גדולות מאד שעוברות הבשר לא יגזז בבין המצרים, (שם סי' ק"ט).

שתיית יין ומיץ ענבים

אין לשותות לא יין ולא מיץ ענבים בימות החול בבין המצרים (שם סי' ש"ז), שמיץ ענבים דינו כיון ממש (שם סי' ש"ח) וקאי להי"א ברמ"א (סי' תקנ"א ס"ט) דמוסיפין איסור מי"ז בתמוז, ולמעשה נהג רבינו שלא להחמיר במניעת בשר ויין עד תשעת הימים, עי' בס' אלא ד"א של הלכה (פנ"ב ס"א).

הדפסת ספר

כתב רבינו זצ"ל, לכאורה אפשר להדפיס ספר בבין המצרים, אבל לא יביאו לביתו, וצ"ע. (שם סי' ש"ט), וכן מובא במנהגי אביו מרן הקה"י זצ"ל, שהקפיד שספריו החדשים לא יגיעו לביתו בימי בין המצרים, (תולדות יעקב עמוד רכ"ו ועמוד ש"ח וס"א אלא ד"א של הלכה פנ"ב ס"ד מובא שהחמיר רק בתשעת הימים), ואם כבר קיבל הספר יברך שהחיינו אם שמח (מועדי הגר"ח ח"ב סי' ש"ט).

חלאקה

אסור לעשות חלאקה בבין המצרים, (שם סי' ש"א), ואמר לי שהמנהג למעשה לאחר עד אחר ט"ב.

ספר על עניני בין המצרים

אמר לאחד שרצה להוציא חוברת עם דיני בין המצרים ומנהגיהם שיתכן שהשנה כבר לא יהיה צורך בזה שכבר לא יהיה ימי בין המצרים (אריה שאג סי' ש"ב), ומ"מ אמר שאין זה סיבה לא לנדוב עבור ספר על עניני ט"ב והחורבן דגם לעת"ל לא יגנוז כי ילמדו מה היה וממה יש לזכור שגורם החורבן, (שיח הנחמה בהקדמה).

ואין המלאכה נקראת אלא על שם גומרה

ב"ה נתנם סכום חלקי עבור הדפסה נוספת

של כרך א' של הספר "דברי שי"ח"

לאור הביקוש הגדול להדפסה חוזרת פונים אנו לנדיבי לב לסייע בעדנו בהדפסה זו כדי שנוכל להפיץ שוב במחיר המוזל לזיכוי הרבים להשתתפות: 053-3145900 בברכה מרובה יצחק גולדשטון

תיקון חצות

אמר רבינו זצ"ל, ששמע מאביו מרן הקה"י זצ"ל שבישבה בנובהרדוק נהגו כל בני הישיבה לומר בציבור תיקון חצות בבין המצרים כל יום בצהרים, ומסתמא היה זה ע"פ הסבא מנובהרדוק זצ"ל, וגם היום זה דבר טוב לעשות כן היכא דאפשר (קרא עלי מועד פ"ב הערה כ"ג), ואמר רבינו זצ"ל שכל השנה יש ענין לומר אבל לענין בין המצרים יש יותר ענין וכמו שמצינו במשנ"ב (סי' תקנ"א ס"ק ק"ג) לענין חצות היום שכתב וז"ל ובכונת האר"י כתב שיתאבל בימים ההם אחר חצי היום ויבכה כמו חצי שעה עכ"ל, (דעת נוטה השכמת הבקר הערות סי' כ"ג). ולענין בחור ישיבה השיב שיעשה כרצונו (שם).

שירה בפה וצלצול דרך שיר בטלפון

כתב רבינו זצ"ל, שמעתי מאמור"ר זללה"ה שהמנהג להחמיר בשירה בפה בין בימי בין המצרים ובין בספירת העומר, והיינו בימות החול אבל לא בשבתות, (הערות לס' קרא עלי מועד פ"ב ס"ו) והשיב רבינו, דאף בסיום מסכת בימי בין המצרים אסור לשיר שירים (שו"ת שיח ליצחק סי' ק"ט בהערה). ולענין שמיעת מנגינות בצלצול הפלאפון ועונה לאלתר, השיב רבינו, דיש להקל אף כשהצלצול הוא מנגינה ממש, ויש מהם שזה נשמע כמו שיר ששומעים בטייפ, ומ"מ כתב שאין ראוי להמתין על הקו זמן ממושך שכשמתקשרים לארגוני החסד או ועדות הצדקות וכיו"ב ושומעים שירים ממש עד שעונים, (תשובות הגר"ח ח"ב עמוד תשס"ב).

בגד חדש בשבת

כתב רבינו זצ"ל בשם מרן החזו"א זצ"ל שהעידו שהתיר ללבוש בשבת בבין המצרים בגד חדש, ועי' משנ"ב (סי' תקנ"א סקמ"ה) ושונה הלכות (ס"ו) שיכול גם לברך שהחיינו בשבת [אחר שקבל שבת].

מתנה לבר מצוה

כתב רבינו זצ"ל שהמנהג להקל ליתן מתנה לבר מצוה בבין המצרים (מועדי הגר"ח ח"א סי' ש"ט), ובתשעת הימים צ"ע אם שרי דממעטין במו"מ ויש עיצה שימסור לו ויאמר שלא יקנה עד אחר ט"ב, דכיון דיכול לחזור בו וע"פ דין אינו כלום לא אסור חז"ל ופשוט, (הערות לס' קרא עלי מועד פ"ד סכ"ה). ולענין מי שהזמין מקרר לפני י"ז תמוז והגיע לביתו בתשעת הימים השיב רבינו, נכון שלא יזכה בו ולא ישתמש בו עד אחר ט"ב, (גם אני אחד תשובות רבינו ח"ג סי' קט"ו). וכתב רבינו זצ"ל דאין ראוי לקנות בגד חדש בבין המצרים בגלל שאין תורות אף שלא ישתמש בזה עד אחר ת"ב (שם סי' קט"ז).

ללכת לים

כתב רבינו זצ"ל, מרן החזון איש זצ"ל נסע גם בבין המצרים לים בשביל רפואה, אבל מר"ח מנחם אב ואילך לא נסע. ואביו מרן הקה"י זצ"ל אמר דאף דמן הדין מותר מ"מ מונע ילדיו ליסע משום דאיתרע מזלא באלו הימים (ארחות רבנו ח"ב עמוד קכ"ט ותולדות יעקב עמוד ש"ח), ומה שי"א דתלוי אם התחיל כבר ללכת לפני י"ז בתמוז כתב רבינו זצ"ל דאין לזה טעם וריח והוא טעות גדול, (הערות לס' קרא עלי מועד פ"ב ס"ח).

מדור זה נכתב לעילי נשמת אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ד יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל הנצב"ה

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

פרשת דברים ובין הזמנים - רשכבה"ג רבי חיים עוזר גרודי'נסקי (ה' אב ת"ש)

פרשת ואתחנן - בין הזמנים - בס"ד מדור מספר 70 !!!! על מרגא הגר"ח הלוי מברסק זי"ע (כ"א אב תרע"ח)

פרשת שופטים - הצדיק הגר"א דושינצר בעל 'נחלת אליהו' (כ"ב אב תש"ט)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

חותן המלך מרן פוסק הדור מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל (כ"ח תמוז תשע"ב)

באופן קבוע בפסח ובסוכות היה עולה לירושלים כדי לבקר. השיחות ביניהם היו בקביעות רק בדברי תורה. כמדומני שכל חייהם שוחחו בעניינים שעמדו על הפרק אולי פעמיים או שלוש.

[באחד הפעמים - כמדומה בשנת תשנ"ד - היה אסיפה בענין ציבורי על הפרק, והגר"ש אלישיב מאוד רצה שאאמ"ר ישתתף בה, כדי לתת חשיבות ומשקל להכרעה, אבל לא ביקש ולא דיבר בעצמו עם אאמ"ר על כך, כנראה כי לא רצה לכפות עליו, אך כשהייתי אצלו כביכול "התייעץ" איתי איך ניתן להשפיע אותו להשתתף].

אבל בנוסף יש ביניהם גם הרבה חילופי מכתבים, ופעמים רבות היה אאמ"ר מבקש שאנסה ל'סבא מירושלים' כפי שכונה אותו, כדי לשאול אותו הכרעה בנושא הלכתי מסוים.

ו) בחיי חיותו של זקני הרב אלישיב בכל פעם שהייתי נכנס אצלו, קיבלנו בחביבות רבה מאוד, ותדיר היה מתעניין "מה נשמע בבני ברק" כשהוא מתכוין לנעשה ונשמע בבית אאמ"ר זי"ע, ולפני כן גם בבית זקני הסטייפלר.

היה מתעניין הרבה מה אבי לומד, ובמה הוא כותב, ואיך הוא נוהג בכל מיני דברים, והראה ממש סקרנות גדולה לדעת את הליכותיו. ואכן באופן קבוע השתדלתי להביא לו איזה קושיא טובה או ביאור חדש שהתחדש אצל אאמ"ר, כי ידעתי שלוח הוא מחכה.

זכורני שפעם אחד מדודי - מבני הרב אלישיב אמר לי "אבא שלי מדבר איתך הרבה יותר ממה שהוא משוחח איתנו הילדים..."

ז) את המנהגים בבית קבע אבא מתורתם של הסבא הסטייפלר והדוד הגדול מרן החזון איש, אבל היו כמה מנהגים שהכניסה אימי הרבנית בת שבע ע"ה ממה שלמדה כן בבית אביה, ואאמ"ר קיבל את הדברים. כגון שנהגה לפתוח הדלת בליל הסדר בעת אמירת שפוך חמתך, אכילת מאכלי החלב בחג השבועות ביום ולא בלילה, ועוד ועוד.

ח) זקני הרב אלישיב היה מאוד עקבי בדעתו, וכמעט שלא שינה מפסקיו. היה דבר אחד ששינה מיד אחרי שאאמ"ר נעשה לחתנו. היה זה בענין מצות יד בפסח. זקני הרב אלישיב נהג לאכול בפסח, גם בליל יו"ט ראשון "מצות מכונה" ולא הקפיד על מצות עבודת יד, וכשאאמ"ר נעשה לחתנו אמר לו שמרן החזון איש סבר שנכון לאכול עכ"פ לכזית של מצוה ממצות עבודת יד, ואף החל לשלוח לחמיו הגדול מצות ממה שאאמ"ר השתתף באפייטן.

ומאז ועד לשנתו האחרונה היה אאמ"ר שולח לזקני הרב אלישיב לאכול מצות יד, ואכן מהמצות האלה אכל בעצמו. ורוב השנים הייתי השליח בפקודת אאמ"ר להוליך לזקני את המצות, כאשר עם סיום 'חבורת' המצות היינו מעשרים ותיכף נוסע להביא לו את המצות לפסח, ואת החלה הפריש בעצמו (כי היה בזה שיעור הפרשת חלה).

הגר"ש אלישיב, רבינו זי"ע, הגר"י זילברשטיין

ט) וכעת זכורני שני דברים נוספים שסיפר לי זקני בעצמו ששינה לנהוג כמו שאאמ"ר נהג.

הדבר הראשון הוא בענין ללכת עם נעלי בית המותרים (מגומי או בד וכיו"ב) בתשעה באב ויו"כ, שאאמ"ר היה מוסר שהחזון איש החמיר שלא ילכו גם בהם וכשיטת הב"ח, אבל הרב אלישיב לא הקפיד על זה, שהרי המשנה ברורה מתיר, אבל בשנותיו המאוחרות סיפר לי שהנה למדתי שוב את הסוגיא הזו מחדש ועיינתי בב"ח וראיתי שדעתו ברורה לאסור, ויש לחוש לדבריו כי זה דאורייתא, והפסקתי ללבוש לגמרי נעלי בית בט"ב ויו"כ.

י) והדבר השני הוא שאאמ"ר כל חייו נזהר מאוד שלא לטלטל אפילו במקום שיש עירוב והיה אומר בשם החזון איש שנכון להחמיר כי יכול להיות תקלות רבות בעירוב. אבל הרב אלישיב סבר שאם יש עירוב כשר אפשר לסמוך על זה, ואפילו אם יש תושבים שאינם מודים בעירוב כמו גוים וחילונים, סבר שכיון שיש ביד המשטרה רשות ליכנס לכל בית מועיל לשכור מהם רשות לטלטל. אבל גם בזה שינה לחומרא בשנים אחרונות, וסיפר לי שנודע לו שבירושלים יש מקומות שהמשטרה מנועה מלהיכנס, ואם כן העירוב אינו תקף, וביקש מבני ביתו שלא יבוא אליו לבקר עם נכדים קטנים שמטלטלים אותם בשבת.

שביבי זכרונות ששמענו בעל פה מפי בן רבינו הגר"ש קניבסקי

שליט"א ראש כולל ארחות יושר

א) בילדותי נסענו כל המשפחה לשבות אצל הסבא מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ובשבת בבוקר אאמ"ר זצ"ל הלך להתפלל במנין של 'ותיקין' כהרגלו ואילו הרב אלישיב היה משכים קום כמידי יום, ולומד בהתמדה כמה שעות והולך לשחרית במנין קבוע שהיה לו, כמדומה בשעה שבע וחצי.

וזכורני שאאמ"ר הקדים להעיר אותי לתפילת שחרית כותיקין, ולחש לי "כדאי לך לקום לראות איך שסבא לומד" ואכן השכמתי והבטתי בצורת הלימוד שלו שהיה בהתלהבות ובחשק גדול, ובניגון שובה לב שהיה לו כל משך הלימוד. זה מחזה שאי אפשר לשכוח.

ב) מלבד אותה שבת זכורני פעם נוספת בלבד בה התארחנו בבית הסבא, היה זה בשבת העליה לתורה של גסי הג"ר יצחק קולדצקי שליט"א שהתקיימה בירושלים, וכל סעודות השבת אאמ"ר דיבר עם הסבא בדברי תורה, ולא היה שייך להבין מילה וחצי מילה ממה שהם דיברו. שניהם דיברו בכל מרחבי הש"ס אך ברמזים קצרים, כשהאחד העיר מדברי התוספות במסכת פלונית השני השיב על פי רש"י במסכת אלמונית, וכך עברו במהירות המוני מראי מקומות מהתלמוד כולו, כשהכל נאמר בראשי פרקים.

ב) הסבא הרב אלישיב (בשונה מאוד מאאמ"ר זצ"ל) לא נהג בכל הנהגותיו תמיד כפסקי מרן החזון איש. בכל סוגיא ונושא הלכתי היה צולל לעומק ומברר עד שהיה מכריע הלכה ולמעשה מה שעולה לו מבירור העניינים. אמנם בדרך כלל נהג כמותו אך היו כמה דברים שלא הקפיד עליהם או שסבר אחרת.

עם זקני מרן הגרי"י קניבסקי זי"ע "הסטייפלר" היה לו קשר הדוק והיתה לו הערכה עצומה והתבטלות גמורה ממש. לא אחת, כשהיה ויכוח הלכתי או ציבורי והיה שומע את דעתו של הסטייפלר היה מיד חוזר בו ומשנה את כל דעתו.

ראש כולל ארחות יושר שליט"א עם זקינו מרן הגרי"ש אלישיב זי"ע

ג) ואחרי הסתלקותו של זקני מרן הסטייפלר עלה בדעתי להדפיס מכתבים בהלכה שהצטרפו ביד, מכתב ידו שעדיין לא התפרסם, ולסדר אותם בכדי ספר (דוגמת ספרי 'קריינא דאגראת' שהוצאנו ממכתביו במוסר, דרך ארץ, וענינים שונים שבין אדם לחבירו). ואכן סידרתי את כל המכתבים וכשהראתי לאאמ"ר, התבטא ש"היות ואבא היה מאוד ירא הוראה, לכן אם רוצים להוציא כזה ספר צריך שיעבור על זה משהו שידוע בהלכה" ויעץ שאתן לסבא הרב אלישיב.

ובאמת כך עשיתי, ומסרתי את זה לרב אלישיב ולאחר תקופה נענה לי שמכיון שהוא טרוד מאוד ואין עיתותיו בידו עבר רק על מעט הספר, וסיים במשפט חריף "ובעצם כל מה שהסטייפלר כותב לא צריך שום הסכמה ואפשר לסמוך על זה להלכה ולמעשה".

וסופו של הספר היה שאח"כ חזרתי עמו שוב לאאמ"ר ועבר על כולו ואף העיר הרבה הערות, אבל מסיבות שונות עד היום הוא לא יצא, וכנראה שמשמים סיבבו כן לעשות רצון צדיק שהיה כ"כ ירא הלכה.

ד) ובדרך אגב אציין, שאחרי שהוצאתי את הספר "תולדות יעקב" על תולדות חייו של זקני הסטייפלר, אמר לי הרב אלישיב שהספר מונח על יד מיטתו והוא כבר עבר על הספר ארבע פעמים, ולמד מזה הרבה דברים להלכה.

[והערצה הנגדית שהיתה לזקני הסטייפלר כלפיו היא עצומה מאוד, ודי שנזכיר את מכתבו אליו המלא בענווה, בו הוא כותב אחרי פטירת הגרי"י הלוי מתל אביב, שהיות ואין לי מי לשאול שאלות הוא מבקש שירשה לו לשאול את כל השאלות שמתעוררות לו [ראה קריינא דאגראת ח"ב מכתב תרנ"ט].

רבינו מנחם את חמיו מרן זי"ע בעת שישב שבעה

על אחת מבנותיו

ה) אאמ"ר זצ"ל היה מרבה מאוד לשוחח עם חמיו זקני הרב אלישיב. בדרך כלל היו נפגשים בשמחות שהיו במשפחה, וכן

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

619

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • מטות מסעי תשפ"ג

במשך שנים רבות מסר רבינו זללה"ה בכל שבוע שיעור לבני ה'קיבוץ' על הסוגיות הנלמדות בישיבה, והרבה פעמים אחרי השיעור היה מוסיף דברי הדרכה מיוחדים, בפרט בדרכי הלימוד. ונביא בזה לימי בין המצרים, מה שדיבר באחת הפעמים על מאמר חז"ל כל המשמח חתן וכלה כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים, והאריך בענין חורבן בית המקדש והתיקון לזה.

כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים

*רצינו לדבר האך לומדים דברי אגדה. הנה בחז"ל יש הרבה דברי אגדה, וצריכים ללמוד גם את האגדות, ויש הבנה גם בדברי אגדה, יש הרבה ספרים ראשונים ואחרונים שמסבירים דברי אגדה עם הבנה, ובמשך השנים שמעתי הרבה שיחות מוסר, וגם אאמ"ר זצ"ל היה אומר בבית דברי מוסר, ושמעתי האך מסבירים דברי אגדה.

ונזכיר למשל מה שאמרו חז"ל (ברכות ו, ב) כל המשמח חתן וכלה כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים, ולמדו ענין זה מפסוקים, שמי שמשמח חתן וכלה, נחשב כאילו בונה חורבות ירושלים. וצריך ביאור מה הקשר בין שמחת חתן וכלה לבנין חורבות ירושלים, בודאי אין זו סתם הלכתא בלא טעמא, וגם בדברי אגדה יש טעם.

החורבן נמשך כי החטאים נמשכים

והביאור בזה, ובהקדם מה שאמרו חז"ל (ירושלמי יומא א, א) כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו, והיינו שכל דור שנמשך החורבן, זה נחשב כאילו אותו הדור מחריב את בית המקדש.

והטעם בזה פשוט, מפני שכל החורבן נגרם מחמת החטאים, ואם הדור היה מתקן את החטאים כבר היה נבנה בית המקדש, וכן מפורש ברמב"ם (הלכות תעניות ה, א) שכל המשך החורבן הוא מחמת מעשינו הרעים, שאנו ממשיכים את מעשי אבותינו שגרמו לחורבן, ואם היינו מתקנים את החטאים כבר היה נבנה בית המקדש.

וזהו שאנו אומרים בתפילת 'והוא רחום', והוא לשון הפסוק בדניאל (ט, טז) "כי בחטאינו ובעוונות אבותינו ירושלים ועמך לחרפה לכל סיבותינו", והיינו שחורבן ירושלים הוא מחמת חטאינו הממשיכים את עוונות אבותינו.

גם חטאים בשוגג גורמים להמשך החורבן

ויש לדייק שעל אבותינו אמר לשון 'עוונות', דהיינו מזיד, ואילו עלינו מוזכר 'חטאים', דהיינו שוגג.

והביאור בזה, כי אכן החורבן התחיל רק מחמת עוונות במזיד, ואם לא היו עוונות במזיד לא היה נחרב בית המקדש, כי על חטאים בשוגג לא מגיע חורבן, ואמנם גם על שוגג יש עונשים, אבל לא חורבן, וכל מה שירושלים ועמך לחרפה, התחיל רק מחמת 'עוונות' אבותינו, שהיו להם עוונות במזיד שגרמו את החורבן. אבל אחרי שכבר היה החורבן, כדי לקבל במזיד את בית המקדש ואת ירושלים צריכים זכויות יותר גדולות, שלא יהיו אפילו חטאים בשוגג, ואם יש חטא אפילו בשוגג זה כבר מעכב את הזכויות שייבנה בית המקדש.

וכן רואים בהקמת המשכן, שהיו צריכים זכויות גדולות מיוחדות להשראת השכינה במשכן, וכפי שאמר הקב"ה למשה רבינו (שמות כט, מג) "ונקדש בכבודי", והביא רש"י מדברי חז"ל אל תקרי בכבודי אלא במכובדי, במכובדים שלי, שכל השראת השכינה במשכן תהיה רק על ידי הזכות של מיתת הצדיקים, מכובדי של הקב"ה. ורש"י בפרשת שמני (ויקרא י, ג) מוסיף ומביא בזה שמשה רבינו בתחילה חשב שהוא או אהרן, הם המכובדים שימותו ביום הקמת המשכן, ולבסוף ראה שהכוונה הייתה לנדב ואביהוא בני אהרן, שהם במיתתם גרמו להתעוררות שהביאה להשראת השכינה במשכן.

והענין בזה כמו שמביא רש"י שם מדברי חז"ל (זבחים קטו, ב) כשהקב"ה עושה דין בצדיקים מתיירא מתעלה ומתקלס, והיינו שמיתת

* נאמר לאחר השיעור השבועי, י"ט כסלו תשס"ט.

הצדיקים מביאה לחיזוק האמונה, שמרגישים את האמונה יותר, ומקבלים יותר השגות ומדרגות באמונה, יש הרבה מדרגות באמונה ובידיעת השם יתברך, כמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ג, יז) שזה מהמעלות העליונות, ויש הרבה דרגות בזה, עד כמה מבינים ומרגישים את האמונה, כמו שכתוב (תהלים טז, ח) שויתי השם לנגדי תמיד, וכדי לזכות להשראת השכינה בהקמת המשכן היו צריכים מדרגה גדולה באמונה, ובלי המדרגה הזו לא הייתה השראת השכינה.

ורואים בזה גם כן, שבשביל לזכות להשראת השכינה צריכים זכות ומדרגה רוחנית מיוחדת, ולכן גם בשביל שיחזור ויבנה בית המקדש שהוא מקום השראת השכינה, צריכים זכויות מיוחדות, שלא יהיו אפילו חטאים בשוגג, אבל מה שנחרב לכתחילה הוא רק מחמת עוונות שבמזיד, ולכן אמר "כי בחטאינו ובעוונות אבותינו", שהעוונות של אבותינו במזיד, הם שגרמו לתחילת החורבן, אבל המשך החורבן הוא גם מחמת חטאינו שבשוגג.

תיקון חטא החורבן באהבת הבריות

ומה הם החטאים והעוונות שגרמו לחורבן בית המקדש? מפורש בגמרא (יומא ט, ב) מקדש שני חרב מפני שהייתה בו שנאת חנם. והנה שנאת חנם היא ההיפך מאהבה, שיש מצוה ואהבת לרעך כמוך, ואמרו חז"ל (ירושלמי נדרים ט, ד) שזה כלל גדול בתורה, כלומר **שזהו עיקר העיקרים של תורה, ואם חסר בשלמות בזה חסר בכל התורה כולה**, וכן כתב רבי חיים ויטאל בשערי קדושה, שאדם שחסר לו מידות טובות, כל המצוות שהוא עושה פגומות! ויש הסברים בזה, אבל כך המציאות, שאם יש לאדם איזה אהבת עצמו, קצת גאוה וחסרון ענוה, אזי כל מעשיו עם חשבונות שלא לשם שמים, וזהו נגס בכל המצוות.

והדרגה הגבוהה ביותר היא ואהבת לרעך כמוך, וכמו שכתב במסילת ישירים פרק י"א כמון ממש, ואם יש אהבה כמון אז שייך לזכות לתורה, כפי שרואים גם בקבלת התורה שכתוב (שמות יט, ב) ויחן שם ישראל נגד ההר, ופירש רש"י מהו שאמר ויחן לשון יחיד: שהם היו אז כאיש אחד בלב אחד, כולם עם אהבת הבריות, עם אהבת ישראל, בלי נגיעות, ובהו זכו לקבלת התורה.

וזהו גם המעשה המובא בגמרא (שבת לא, א) עם הגר שרצה להתגייר, ובא לפני הלל וביקש ללמוד את כל התורה כולה על רגל אחת, ואמר לו הלל: דעלך סני לחברך לא תעביד, והיינו שלא תעשה לחברך את מה שאינך רוצה לעצמך, וזהו כל התורה כולה.

ויש לפרש כי הגוי ביקש לדעת מה ירוויח אם יתגייר, ואמר לו הלל שעל ידי הגירות ישנתה טבעו, שלא יוכל לצער את השני, ולא יעשה לחברו את מה שאינו רוצה לעצמו, וענין זה הוא בכלל מצות ואהבת לרעך כמוך, אלא שהלל אמר לו בשב ואל תעשה, שלא לצער את השני, ולא אמר ואהבת בפועל בקום ועשה כי אי אפשר לומר לגוי מדרגה כזו, והתחיל עמו בדבר היותר קל, בשב ואל תעשה.

החזק במוסר

לימוד המוסר משמח את הנפש, וכמו אדם שיש לו בעיה רפואית, כשמגלה שיש תרופה למחלתו הוא כבר שמח, אפילו לפני שקיבל את התרופה, עצם הידיעה שיש תרופה גורמת שמחה, וכשקונה את התרופה הוא יותר שמח, וכשלוקח את התרופה הוא עוד יותר שמח, כך גם במחלות הנפש, שהם החטאים, כמו שכתוב (תהלים מא, ה) "רפאה נפשי כי חטאתי לך", בספרי המוסר מוצאים את התרופות לכל חוללי הנפש, וזה משמח מאד.

“ולירושלים עירך”

ראיתי אדם גדול, שבימי בין המצרים בתפילה בפסוקי דזמרה, כשהיה מגיע למילה ‘ירושלים’ היה מדגיש אותה בהרגשת צער על חורבן ירושלים. המילה ירושלים מוזכרת הרבה פעמים בתפילה, בכל התפילה, וגם בפסוקי דזמרה, יש הרבה פסוקים על ירושלים, בונה ירושלים השם וגו’, וכשהיה אומר את המילה ירושלים היו שומעים בקולו את הצער על החורבן.

~ ~ ~

“ולירושלים עירך ברחמים תשוב”

על הכל צריכים רחמים, וגם הגאולה תהיה ברחמים, כמו שמבקשים ‘ולירושלים עירך ברחמים תשוב’, ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים, הכל תלוי ברחמים, ובלי רחמים לא שייך גאולה, וכדי לזכות לרחמים גם אנחנו צריכים להתנהג במידת הרחמים, ואם כלל ישראל כולם היו מתנהגים במידת הרחמים, כבר הייתה מידת הרחמים מן השמים, וכבר היינו זוכים לגאולה.

~ ~ ~

“וכסא דוד מהרה לתוכה תכין”

ושב מבקשים בברכה שלאחריה ‘את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח’, ולכאורה זוהי אותה הבקשה, ומדוע מבקשים פעמיים?

ויש לפרש כי הבקשה הראשונה היא חלק אחד, שהקב"ה יכין ‘כסא’ למלך המשיח, מפני שצריכים תחילה זכויות שירושלים תהיה קדושה וראויה לביאת המשיח, ורק אחרי שנזכה ויהיה המקום מוכן לבואו, אז שייך לבקש ‘את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח’ – שיבוא וישב בכסא המלכות שכבר מוכן ומתוקן עבורו.

ובמגילה דף י"ז אמרו שבנין ירושלים יהיה לפני ביאת המשיח, ולכן בסדר התפילה מבקשים קודם ‘ולירושלים עירך ברחמים תשוב’, ורק אחר כך ‘את צמח דוד’. וכן בברכות ההפסרה בשבת מזכירים קודם ‘רחם על ציון כי היא בית חיינו’, ורק אחר כך מבקשים ‘שמחנו באלהינו הנביא עבדך ובמלכות בית דוד משיחך’.

~ ~ ~

“את צמח דוד”

צריכים להרגיש את מה שמבקשים, ולצפות לזה, כמו שאמרו חז"ל שבשעת הדין שואלים לאדם ציפית לישועה, וכן ב"ג עיקרים אנו אומרים אחכה לו בכל יום שיבוא.

והנה יש כאלה שמפחדים שיבוא המשיח, מפני שהם במדרגה נמוכה מאד, ומפחדים איזו בושע וחרפה תהיה להם, אבל באמת זו טעות, כי כשיבוא המשיח כתוב (יואל ג, א) “והיה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר”, וגם הם יקבלו השפעה ויחזרו בתשובה.

~ ~ ~

“כי לישועתך קיוונו כל היום”

לכאורה וכי באמת כך המציאות שבכל היום לא מסיחים דעת מהציפייה לישועה? הלא רחוקים אנו מדבר זה.

ומסתבר כי ההיתר לומר כן הוא מפני שמבקשים בלשון רבים, והכוונה בזה על כל כלל ישראל, שבתוך כלל ישראל יש באמת יחידים כאלה שמקווים כל הזמן לישועת השם.

ומכל מקום ראוי לחשוב לעצמו, נכון שאין הדברים שקר, אבל מדוע אני בעצמי לא זוכיתי למדרגה זו לקוות לישועת הקב"ה כל היום, וראוי לתבוע ולדרוש מעצמו לזכות גם הוא לשלמות כזו, ועל ידי שדורש מעצמו ישתדל ויעשה מה שבכווח לעשות.

~ ~ ~

לעילוי נשמת הגאון

רבי **יעקב משה שורץ** זצ"ל

בן ר' **בונם** זצ"ל

נלב"ע ר"ח מנ"א תשס"ט - תנצב"ה

לעילוי נשמת האשה החשובה

מרת **רות זינגרביץ** ע"ה

בת החבר רבי **ירמיהו** והנ"מ **חנה** ע"ה

נלב"ע ח' תמוז תשפ"ג - תנצב"ה

וכפי הנראה שאותו הגוי היה בר דעת, וכששמע דבר כזה שהוא נגד טבעו, הבין שכדאי לו להתגיייר, כי על ידי הגירות ישתנה טבעו ויהיה כאדם אחר, ויקבל אהבת הבריות, שלא יוכל לעשות שום דבר רע לשני, ויצטער בצער של השני ולא יוכל לפגוע בו, שזהו הטבע של כלל ישראל. ולכן הוא הלך והתגיייר.

ומאחר שהחורבן היה מחמת שנאת חנים ומידות רעות, התיקון הוא באהבת הבריות ומידות טובות. וכאמור צריכים שיהיה תיקון בשלמות, שלא יהיה אפילו שוגג.

אהבת הבריות בונה חורבות ירושלים

ובזה יש לפרש מה שאמרו כל המשמח חתן וכלה כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים, כי שמחת חתן וכלה זה חסד ואהבת הבריות, וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות אבל יד, א) שזה בכלל מצות ואהבת לרעך כמוך, ואמנם מדאורייתא אין חיוב מיוחד דווקא לשמח חתן וכלה, אלא יש מצוה כללית של אהבת הבריות, שנכלל בה גם לשמח חתן וכלה, אבל מדרבנן זו מצוה בפני עצמה, מצות שמחת חתן וכלה, שאם לא מקיימים אותה זה ביטול מצוה, ומבטלים תלמוד תורה על זה.

ואכן מצינו בגמרא (כתובות יז, א) שתנאים ואמוראים עשו דברים מיוחדים בשביל לשמח חתן וכלה, וכגון מה שאמרו שם רב שמואל בר רב יצחק מרקד אתלת וכו' רב אחא מרכיב לה אכתפיה וכו', ואמרו שם אהנייה ליה שטותיה לסבא, והיינו שדברים אלו שעשו האמוראים כדי לשמח חתן וכלה, הועילו להם, שזכו בזה למדרגות גבוהות.

ומבואר כי לשמח חתן וכלה זה מדרגה גדולה של אהבת הבריות, שהתנאים והאמוראים כל כך השתדלו בזה, ולכן אמרו שהמשמח חתן וכלה כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים, ונקטו **משמח חתן וכלה** **דוגמא לאהבת הבריות**, **שבה יתוקן חטא החורבן**, **כי בית המקדש חרב בעוון שנאת חנים**, **ומחמת זה החורבן נמשך, והתיקון הוא להיפך, להוסיף אהבת הבריות!** ובוה בונים את חורבות ירושלים.

זוהי דוגמא לביאורי אגדות על דרך הפשט, שלכאורה פשוט שכך ביאור הדברים, כי שנאת חנים היא החטא, ואהבת הבריות זה התיקון. ואמנם נשאלתי אם כן למה הוזכר דווקא לשמח את החתן והכלה, הרי יש עוד הרבה יהודים, וצריך לשמח את כל אחד ואחד, והתשובה היא שאין הכי נמי, ורק נקטו לדוגמא שמחת חתן וכלה, מפני שזה דבר שבאמת מצינו בגמרא שכל גדולי ישראל השתדלו בזה.

כל אחד מתקן את חלקו בחורבן

ואמנם יש להבין אם כן מדוע עדיין לא נבנו חורבות ירושלים, הרי גם בימינו יש הרבה משמחים חתן וכלה, מכל הלב, ואינם מתביישים, ועושים את כל המאמצים בזה. וזכורני שבבחרתי הזמין אותי חתן אחד להשתתף בחתונתו, ואמר שכדאי שאבוא, מפני שגם הוא טרח לנסוע לחתונה של איזה חבר, ונסע ביום חורף גשום מתל אביב לירושלים להשתתף בחתונה במסירות נפש, ומשם נתגלגל השידוך שלו, שהיה שם מישהו שראה אותו, ומצא חן בעיניו, ולקח אותו לחתן, ואם כן כדאי לטרוח בשמחת חתן וכלה...

והנה זו דוגמא של אחד שטרח במאמצים לשמח חתן וכלה, שבזמנו לא היה פשוט לנסוע לירושלים, ולא היו אוטובוסים כמו בימינו, ובפרט שזה היה ביום גשום, וגם לא היו כל כך מטריות, כי זה היה יקר המציאות, שכל מטריה עלתה ביוקר, ולא כמו היום שהמטריות מתגלגלות ברחובות... והוא טרח כך ביום גשום לשמח חתן וכלה.

וגם כיום יש הרבה שטורחים לשמח חתן וכלה, **מתוך אהבת הבריות ואהבת חסד**, ומדוע עדיין לא נבנו חורבות ירושלים?

ויש לבאר כי לכן דייקו חז"ל ואמרו כאילו בנה 'אחת' מחורבות ירושלים, כי כל יחיד שמתנהג באהבת הבריות, הוא אמנם מתקן בזה את חלקו ובונה חורבה אחת, אבל רוב הציבור אינם כך, ואצל רוב הציבור עדיין לא תוקן חטא החורבן, ולכן החורבן נמשך, כי כדי שייבנה בית המקדש צריך שיהיו זכויות לציבור.

וכמו בהקמת המשכן, שמשו רביו לא היה צריך את החיזוק, אלא הציבור היו צריכים את זה, כי לציבור היו חסרות זכויות להשראת השכינה במשכן, כך גם בבנין חורבות ירושלים, צריך שיהיו זכויות לציבור, שכולם יתקנו את חטא החורבן.

אבל על כל פנים כל אחד ואחד שמתחזק באהבת הבריות, הרי הוא מתקן בזה את חלקו ובונה חורבה אחת, שמצידו כבר יכול בית המקדש להיבנות, והוא כבר אינו אשם בחורבן.

מנחת דבר פרשת מטות מסעי

מרבנו מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

ואם ביום שמע אישה יניא אותה והפר את נדרה וגו' (ל' ט')

בפסקי תוס' שלהי שבת כתב בדין הפרת נדרים בשבת דאם ה' פנאי להפר בערב שבת לא יפר בשבת, ותמוה דתיפוק ל' דלא הוי ביום שמעו אם ה' פנאי להפר בע"ש, ולא מסתבר לאוקמי דבריו למ"ד דהפרה מעת לעת דהא הלכתא דביום שמעו דוקא ולא מעל"ע, ואפשר לומר דמיירי בכה"ג שקיבל עליו הבעל שבת מבעוד יום דשפיר הוי יום שמעו אלא כיון דיכל להפר בע"ש ולא הפר שוב לא יפר, ועוד אפשר לומר דמיירי בכה"ג ששמע בע"ש שנדרה ולא שמע מהו תוכן נדרה דלא חשיב יום שמעו ובשבת שמע את נדרה ולא יפר כיון שה' פנאי בע"ש לברר ולהפר.

אשה הפרם וה' יסלח לה (ל' י"ג)

בנזיר כ"ג א' איתא דבאשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר שהיא צריכה כפרה וסליחה, וקא חשיב לה בקש לאכול בשר חזיר ועלה בידה בשר טלה. ויש לדון בנתכוין לאכול ספק בשר חזיר וה' סבור שאינו בשר חזיר אלא בשר טלה ועלה בידו שאינו איסור דלכאורה בזה ליכא כלל איסורא דזיל בתר מחשבתו זיל בתר מעשיו כאן וכאן ליכא איסורא, ויל"ד בזה.

אך את הזהב ואת הכסף את הנחשת את הברזל וגו' (ל"א כ"ב)

בענין גדר כלי מתכות מהי המתכת שעלי' נאמרו הדינים בזה, יעו"ל רש"י ר"ה י"ט ב' ד"ה והכמים דמבואר מדבריו שאין כלי מתכות טמאים מן התורה רק אותם הכתובים בפרשה [ועו"ש רש"ש].

ויש להקשות מהא דתניא בתוספתא הובאה בר"ש פ"ב דכלים מ"א, כלי נתר בית שמאי אומרים מטמאין מתוכן ומאירין ככלי חרס ומאחוריהן ככלי שטף וכו', יעו"ש. והנה ככלי שטף היינו ככלי מתכות [ולא שייך שם ענין אחר]. והנה ודאי דאין הכלי נתר מאותם הכלים שהוזכרו בפרשה, ומה ענין טומאה [מחמת זה] יש בהם [וטומאה דרבנן ל"מ רק בכלי זכוכית, ול' רש"י שם בר"ה הנ"ל י"ל]. וע"כ מתבעי' למימר דכל כלי מתכות מטמאים [וב"ה נמי מודים בזה] אלא דאיסתפקו להו לב"ש בכלי נתר אי כלי חרס הם או כלי מתכות, וב"ה פשיטא להו דכלי חרס הם. [ועי' ירוש' הובא בר"ש פ"ו דכלאיים מ"ה, ו' ספקות הן וכו' כלי נתר וכו', יעו"ש]. אך שאר כלי מתכות, גם הנך שאינם מכלל ה' האמורים בתורה מטמאים לכו"ע וכו"ל, וצ"ב.

כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש (ל"א כ"ג)

כתב הרמב"ן טעמא דהזהירו על גיעולי מדין ולא הזהירו ע"ז קודם במלחמת סיחון ועוג, כי סיחון ועוג מלכי האמורי הם וארצם מנחלת ישראל היא והותר להם כל שללם אפילו האיסורים דכתיב ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת ואמרו רבותינו (חולין י"ז) קדלי דחזירי אשתרי להו אבל מדין לא היה משלהם ולא לקחו את ארצם רק לנקום נקמתם הרגו אותם ולקחו שללם ולכך נהג האיסור בכליהם.

ויל"ע הא אבר מן החי ה' אסור גם לבן נח וא"כ מש"ה י"ל דיצטרכו הגעלה בכלי סיחון ועוג, וכן בליעות דתקרובת ע"ז דאסור אף לבן נח, וצ"ע.

כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אך במי נדה יתחטא (ל"א כ"ג)

בעבודה זרה ע"ה ב' ילפינן מהכא דינא דטבילת כלי סעודה הנלקחים מן העכו"ם, מדכתיב וטהר הוסיף לך הכתוב טהרה אחרת במקוה. ובהו"א שם ס"ד ללמוד מדכתיב אך במי נדה יתחטא ודחינן דא"כ ליבעי הערב שמש כנדה.

והנה קודם טבילת הכלי סעודה יל"ע אם יש איסור להשתמש בכלי בלא טבילה או"ד דאין כאן אל מצוה לטבול אבל אין איסור בהשתמשות, ונפ"מ אם אונן מותר להשתמש בכלי בלא טבילה, ועי' מנש"י לאונן, וכן נפ"מ לכלי של קטן שאינו בר עשיית מצוה.

ועי' משנ"ב סי' שכ"ג בביה"ל דיש איסור שימוש בכלי קודם טבילה, וכתב שם דאיסור השימוש קודם טבילה הוא מדרבנן, ואינו מובן הרי מבטל ע"י שימוש מצות עשה מן התורה דהרי זה עיקר המצוה [ואין נראה שהמצוה היא שיטביל פעם אחת בעת היות הכלי אצלו ויוכל להשתמש עד הטבלתו], וגם היכן מצינו בזה איסור מדרבנן.

והביאו ראי' דאיסור שימוש בלא טבילה הוא מדאורייתא דהרי הו"א דליבעי הערב שמש כנדה, ואם אין האיסור שימוש מדאורייתא אלא רק מצות טבילה קשה א"כ לענין מה היינו מצריכים הערב שמש דהא אף קודם טבילה ליכא איסור להשתמש אלא ש"מ דאסור מדאורייתא להשתמש קודם טבילה.

ואולי י"ל אי נימא כהצד שיש מצוה לטבול את הכלי מיד כשיחדו לסעודה [אף שאין כן הפשטות אלא בשעה שרוצה

להשתמש בזה] ואם אינו טובל מיד כבר מבטל המצוה באותה שעה, א"כ בהו"א דבעי הערב שמש כנדה ממילא לא יהי צריך להקדים ולטבול באמצע היום כיון שבלא"ה לא יבוא השמש עד סוף היום ולא יחשב כמבטל מצוה בהשהי' עד קודם הערב שמש, ומיהו הוא דחוק. ועוד יש לדחות ולפרש הא דהו"א דליבעי הערב שמש, דנפ"מ היכא דדעתו לקלקל הכלי קודם הערב שמש או שימכרנו חזרה לגוי או שיאבדנו דלא יגיע הכלי לידי הערב שמש ואי בעינן הערב שמש ממילא בכה"ג לא יהי צריך לטבול הכלי להשתמש בו. ומיהו אי"ז הפשטות בלישנא דגמ' דליבעי הערב שמש בציור מיוחד כזה, אלא אי נימא כהשמועה מהחזו"א שטבילת כלים זה מצוה לטבול ואין איסור להשתמש אזי י"ל ההו"א דהערב שמש כנ"ל.

מכה נפש בשגגה (ל"ה י"א)

בספרי זוטא איתא בשגגה פרט למכה בשבת וכו' בשגגה פרט למכה אביו בחול. ולכא' מכב השבת היינו רוצח בשבת ולא חובל (עי' זית רענן) דחובל בשבת מאי שיאטי' דליגלי ומה בין חובל בחברו בשבת לחובל בבהמה בשבת, וע"כ קאי ארוצח בשבת [ואע"ג דהא נמי חידוש הוא ודו"ק, ול"ד להורג אביו], ולפי"ז מכה אביו נמי כה"ג בהורג אביו, וקשה לרבא. ואפשר הא כדאיתא והא כדאיתא. ולמשמעות לשון רש"י א"ש, וצ"ת. [וענין שבת צריך ציור והכ"ל דלא ליהוי דבר שאין מתכוון דאף לר"י בשבת אינו אלא מדרבנן לש' תוס' ביומא ל"ה].

גאל הדם הוא ימית את הרצח בפגעו בו הוא ימיתנו (ל"ה י"ט)

בקרא כתיב דגואל הדם רשאי להרוג את הרוצח, ויל"ע האם שרי לגואל הדם לחבול ברוצח, ולכא' היזק ממונו לא שרי, [גם בלא טעמא דיכין רשע וילבש צדיק], והריגתו הקשורה בהיזק בגדיו, לכא' שרי, ואי לאו נפל כמעט בבירא בהריגה מרחוק, [וההיזק שיגרם אחר מותו ויירשום בניו, עי'].

וישב בה עד מות הכהן הגדל (ל"ה כ"ה)

בתוספתא יבמות פ"ט ה' ובתרומות פ"י ח' איתא לא יצא הרוצח מחוץ לגבול עיר מקלטו בחזקת שכהן גדול קיים. ומשמע דמספק שרי לי' לצאת, ולכא' נפ"מ להצלת נפשות, [ודו"ק ע"פ גדר הענין בזה]. וא"כ תרי ותרי המעידים אם כהן גדול מת [אי ספק דאורייתא הוא, ואי ספק דרבנן, דו"ק], יצא להצלת נפשות, ועי'.

ולא תקחו כפר לנפש רצח אשר הוא רשע למות (ל"ה ל"א)

יש לעיין בלאו דלא תקחו כופר, מה יהא הדין בהורגי נפש שאין בהם מיתה אלא מכניסין אותם בכיפה וכו' כגון הורג בעדות מיוחדת או בלא התראה, (סנהדרין פ"א ב'), מי נימא כיון דכתיב אשר הוא רשע למות כי מות יומת, ומשמע לכא' רק מיתה ממש, או"ד לאו דוקא מיתה ממש, אלא כל שיש בו איבוד נפש בכלל, וי"ל דכיפה נמי בכלל איבוד נפש וכדאיתא התם בסנהדרין דנותנין לו לחם צר וכו' עד שכרסו מתבקעת.

והנה בחזו"א סנהדרין (כ"א ה') דן בכללות הענין מהו גדר דין דכיפה לפרטי הדינים וכתב שם דנראה דכיפה יש לו חומר דיני נפשות, ועי' ש"ש מה שהאריך בזה וא"כ יתכן דלענין לאו דלא תקחו כופר לנפש רוצח נמי הוי כיפה בכלל.

והנה יש לדון בזה מסוגית הגמרא דאיכא לאו דלא תקחו כופר גם בחייבי כיפה, דבגמרא מצרכינן הנך תרי, לאו דלא תקחו כופר לנפש רוצח ואמרין עלה דא"א ללמוד שוגג, היינו גלות ממזיד משום דחמיר איסורי' וחייב כיפה נמי חמיר איסורי' דהרגו במזיד, מיהו בגוונא דהרג בלא התראה לא הוה כל כך מזיד כמו זה שהתרו בו.

ובענין אי לוקין על לאוין אלו כתב במג"ח דאין לוקין דהוה לאו הניתן לתשלומין, מיהו כל זה לשיטת הרמב"ם דס"ל כן בעלמא דאין לוקין על לאו הניתן לתשלומין, אך לחולקים בזה ולית להו האי ענינא דניתן לתשלומין איכא נפ"מ בהנ"ל.

פרפראות לחכמה

חידה לפרשת מטות מסעי - אדם שלא הוזהר על שום איסור בתורה אלא על איסור אחד בלבד (לחד מ"ד בגמרא)?

תשובה על החידה לפרשת פנחס - היכן מצינו הלכות ודינים הנוגעים לאנשים פרטיים? **תשובה** מרע"ה נאמרו בו דינים לענין היותו כב"ד דע"א (ייחוד נבואתו) והיתרו להכנס בכל עת אל הקדש [ועי' זבחים ק"ב פלוגתא לענין כהונתו], אהרן הכהן הותר ע"י הבאת קרבנות האמורים בפ' אחרי להכנס אל הקדש, עי' סוף ספר חכ"א בשם הגר"א, אלעזר הכהן נאמר בו דין דפרת משה תיעשה ע"י עי' גבו"א יומא מ"ב ב' ד"ה אותה, בנות צלפחד נאמר בה דין דהותרו להנשא לכל השבטים, עי' ב"ב ק"כ א', אף ששאר בת יורשת נחלה נאסרה בדור ההוא להנשא לשבט אחר.

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור

רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת מטות - מסעי תשפ"ג

הלכות בין המצרים

(מתוך 'שיעור הלכה' שנמסר שבוע שעבר לבני כולל 'תשובות והנהגות' מיסודו של מרן רבינו שליט"א)

י. מותר לערוך סעודת שבע ברכות לכבוד החתן והכלה בשבעת ימי השמחה. [ואע"פ שאין חיוב מדינא לערוך סעודה, מ"מ יש בזה קיום מצווה, וכיון שכל עיקר המניעה משמחה הוא רק ממנהג, מעולם לא קיבלנו על עצמינו לאסור מסעודת מצווה].

יא. אמנם כל זה לענין שירה, אבל לענין ריקודים יש להימנע מלרקוד בשמחת שבע ברכות בג' השבועות, כיון שאין שום מנהג לרקוד ולאפושי בשמחה בשבע ברכות.

יב. מה שיש נוהגין לרקוד עם ניגונים בגמר סעודת ברית מילה, יש להימנע מ"ז בתמוז כיון שאין זה מעיקר מצוה.

יג. מי שיש לו מנגינה של שמחה בפלאפון, אם אינו מתכוון ליהנות בכך מותר, אבל אם מתכוון ליהנות אסור.

מנהגי האבילות בימים אלו

א. שלושה זמנים לאבילות, ג' שבועות-בין המצרים, תשעת הימים [או שבוע שחל בו ת"ב], ותשעה באב.

ב. במשנה לא מוזכר דיני אבילות אלא בשבוע שחל בו תשעה באב, אמנם האשכנזים קבלו על עצמם מנהגי אבילות (כגון איסור גילוח ותספורת) מ"ז בתמוז, [וזמן האבילות מתחיל כבר מליל י"ז בתמוז], אך הספרדים אינם נוהגים מנהגי אבילות עד שבוע שחל בו תשעה באב.

ג. ספרדים הלומדים בישיבות של אשכנזים, יזהרו לא לגלח בשלושת השבועות, והוא משום 'דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור, אי אתה רשאי להתירם בפניהם'.

כלים ובגדים חדשים בימי בין המצרים

יד. אין מברכים שהחיינו בימי בין המצרים. ובשבת יש אומרים שמותר לפי שאין אבילות בשבת, אולם דעת האריז"ל שאין לברך אף בשבת, משום שמברכים על הזמן וגם שבת הוא תוך ימי בין המצרים.

טו. אין לרכוש רהיטים חדשים שנוהגים לברך עליהם שהחיינו [והיינו באדם יחיד שמתגורר לבד בביתו, אבל אם מתגוררים עמו בני ביתו, מותר כיון שאין מברכים שהחיינו אלא הטוב והמטיב]. אמנם במקום צורך, וכגון שנתקלקל המקרר בביתו, או שמצא רהיטים חדשים במציאה במחיר מוזל, מותר.

טז. כדאי לא להיכנס לדירה חדשה אע"פ

שכבר קנאה מקודם בין המצרים, אבל אין בזה איסור.

יז. מותר להתרחץ בים בימים אלו, אבל לא לשוט עמוק עד קרוב לקומת איש, שהימים האלו מסוגלים לסכנה ח"ו, ואף שבכל השנה לא חיישינן לסכנה רחוקה, אבל בימים אלו יש להתרחק גם מסכנה כזאת.

ברית מילה ב"ז תמוז

יח. ברית מילה ב"ז בתמוז יש לעשותה בבוקר מדין 'זריזין מקדימים', ואף אם רוצה לאחרה לשעות הערב כדי לזמן את המזומנים שיוכלו להיות בבת אחת הן בברית והן בסעודה שלאחר הצום, אין זה סיבה לדחות ברית מילה לערב ולבטל דין 'זריזין'.

מלשכת הגזית

שריפת ספרי קודש בשוודיה

היהדות החרדית בארץ ובגולה הזדעזעה עמוקות עם הגיע הידיעה כי בשוודיה נחקק חוק חדש בשם 'הדמקרוטיה' לפיו מותר לשרוף ספרי קודש בפרהסיה ה"י, דבר שבכל שאר המדינות המתוקנות נחשב לאנטישמיות ואסור אף עפ"י חוקותיהם להבדיל.

מרן רבינו שליט"א נשאל על ידי קבוצת אברכים בני עליה מהו חובותינו בעת הזאת, והשיב שיש להתחזק ביותר בכבוד התורה, וביאר שכל הנעשה אצל אומות העולם הוא רק בעבור ישראל ורק מחמת ישראל, ואם הגויים במדינה רחוקה מחוקקים לזלזל בספרי קודש, אין זה אלא מפני שאצלינו יש רפיון בשמירת כבוד התורה, ולכן בעת הזאת עלנו להתחזק ביותר בשמירת כבוד התורה, ובכלל זה גם שמירת ספרי קודש, ושמירת כבוד חכמי התורה להימנע מלדבר לשה"ר ח"ו על תלמידי חכמים.

שמחה ושמיעת כלי נגינה

ד. מליל שבעה-עשר בתמוז אסור לנגן או לשמוע כלי נגינה ואפילו בהקלטה, לפי שמביא לידי שמחה.

ה. מותר לשיר בפה, אבל אין לשבת יחד בחבורה לשיר בפה לשם שמחה, ובסעודת מצווה מותר.

ו. האיסור לשמוע ניגונים בג' שבועות הוא דוקא אם מתכוון לשמוע אבל אם אינו מתכוון לשמוע שירה מותר, לכן כשנקלע בג' שבועות אצל נהג שמדליק מוזיקה, א"צ לסתום אזניו כדי שלא לשמוע.

ז. ילדים שלא הגיעו לחינוך אבילות, והיינו שאינם מבינים מהו החורבן, אין בהם דיני אבילות.

ח. מותר להשתתף בחוגי נגינה וכדומה כשומעים בהם נגינה - רק לצורך פרנסה.

ט. מותר לאשכנזי להשתתף בשמחת נישואין של ספרדי הנוהג כמנהג הספרדים לערוך חתונה בבין המצרים, היות שהנישואין מתקיימים אצל הספרדים בהיתר, וחז"ל לא גזרו איסור להשתתף בשמחה של מצוה.

ונראה שמותר גם לרקוד כדי לשמח את החתן, אבל אם משמחים את החתן גם בלעדיו, וחסרון ריקודו לא יהא מורגש לגרוע מהשמחה, ראוי להימנע מלרקוד בחתונה.

הדרכות והנהגות

כצאן אשר אין להם רועה

אדמו"ר ידוע מארה"ב נכנס לרבינו ושאלתו בפיו, שבהיות שלאחרונה התמעטו מאוד באי בית מדרשו, התחיל לחכות בדעתו אולי מוטב שיעלה לארץ ישראל לקיים מצות ישוב ארץ ישראל, ומה גם שבארץ ישראל ישתדל לפתוח בית מדרש נוסף, ותקוותו שישופר מזלו בארץ ויבואו רבים להיכלו, דמשה מקום משנה מזל...

השיב לו רבינו שאין לו לעבור לארץ ישראל כי בארה"ב עדיין זקוקים לו בבית מדרשו, ואינו יכול להשאיר את עדת ה' שנשארו בבית מדרשו בארה"ב, כצאן אשר אין להם רועה.

חזר האדמו"ר וטען, שבלא"ה אין לו הרבה חסידים בארה"ב. השיב לו רבינו שמ"מ אפילו אם יישאר חסיד אחד בארה"ב בלא רבי, אסור לו לעזוב אלא אם יביא ממלא מקום ראוי תחתיו.

והוסיף רבינו שלא כל אחד ראוי להיות 'רבי' בישראל, ואם הוא מביא אחר תחתיו צריך לזהר שיהא איש הגון. והמליץ על זה רבינו דהנה "רבי" הוא ראשי תיבות ראש בני ישראל, וגם ראשי תיבות רע בעיני ה', ועליו להזהר שלא להרכיב שניהם יחד, והיינו שאותו אחד שיהא ראש בני ישראל, לא יהא גם רע בעיני ה'.

(אגב, באותו מעמד ביקש אחד מנכדיו של האדמו"ר ברכה מרבינו ברכה לזשיק, ורבינו הורה לו להחליף את שם זוגתו ממרים לברכה, וגם מסר לו סדר סגולה לזשיק).

שיחה עם בחור שבא להתקבל לשיבה הק'

כמידי שנה בשנה, בחודשי תמוז -אב, נכנסים למעונו של מרן רבינו שליט"א עשרות בחורים מטובי מצויני הישיבות קטנות בארץ הקודש, לעבור 'ראיון' ולהתקבל לשיבתו הקדושה של מרן שליט"א הידועה לשם ולתפארת בבית שמש.

והננו להביא דוגמא משיחה שערך רבינו השבוע עם בחור שבא להתקבל בשיבה הקדושה:

שאלת מרן שליט"א: אתה רוצה ללמוד?

תשובת הבחור: בעזרת ה'.

מרן שליט"א: בעזרת השם זה לא מספיק, אתה צריך להחליט שאתה לומד כאילו אין לך עזרה משמים, ואז תזכה לעזרה משמים, אבל אם תתלה את עצמך בעזרת שמים בלבד, לא תוכל להצליח.

תשובת הבחור: בוודאי אני הולך ללמוד בכל הכח.

שאלת רבינו: אתה בא ללמוד גם אדעתא דהכי שאתה ממשיך ללמוד כשיהיה לך קשה?

תשובת הבחור: כן.

רבינו: תדע לך שאם לא לומדים בהתמדה, יורדים מטה מטה ה', שאצל בן עליה אין מצב באמצע, יש או עליה או ירידה, ואם אין עליה, אז ממילא נופלים.

והוסיף: אם תלמד בהתמדה אנחנו נהנה ממך ותהיה איתנו יחד, ואם לא הרי ח"ו להפך, מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקו.

ובירכו רבינו בברכה והצלחה.

עובדות והנהגות

מעשה רב - הנהגות מרן שליט"א

זכירת צער החורבן בכל יום בתפילת שחרית

בכל השנה נוהג רבינו לומר תיקון חצות בכל לילה, ופעמים הרבה אינו אומר כל סדר התיקון אלא כמה פרקי תהלים ופרקי מגילת איכה בתחילת התיקון, ואומרם בעל פה כשקם ביני לביני באמצע הלילה כדרכו.

ומנהג רבינו לומר בכל יום ויום את הפסוק בפסוקי דזמרה, 'שבחי ירושלים' את ה' הללי אלוקיך ציון, בניגון איכה כדי להתעורר לצער על חורבן בית המקדש בכל יום ויום בתפילת שחרית.

לרגל יום היא"צ של מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שיחול בשבוע הבעל"ט, הננו להביא מספר עובדות והנהגות בין מרן הגר"ש

כבוד תורתו של מרן רבינו שליט"א.

ועובדא הוי לאחר פטירת ראב"ד העדה החרדית הגאון רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל, שאמרו למרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שכעת תם עידן העדה החרדית, והשיב להם מרן הגר"ש זצ"ל שהלוא יש שם את מרן הגר"מ שטרנבוך והוא אדם גדול.

הוראת מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל: רבי משה הבין שהשמים באו לאותו מקרה

סיפר הגאון רבי אהרן דוד דונר שליט"א רב הקהילה החרדית בלונדון: לפני עשרות שנים עוד בשנים בהם דר רבינו בבני ברק, איקלע לידי עניין של צדקה חשובה מאוד, היה זה מקרה קשה במיוחד, התארגנו כמה ידידים ומכרים לצאת לעמך בית ישראל להתרימם למטרה נעלית זו, ואני פניתי למרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א ורבינו פתח את ליבו כאולם ונתן לי סכום הגון במיוחד.

לאחר זמן התכנסנו שוב כל האוספים וסיפרתי שרבי משה שטרנבוך נתן לי סכום הגון במיוחד, מיד נענה אחד הנוכחים ואמר הלוא אף אני קיבלתי ממנו סכום הגון.

כעת התעוררה שאלה האם על אחד ממנו להשיב לו את הסכום, שודאי נתן כזה סכום רק בגלל המקרה הקשה, ולא ידע שמדובר באותו המקרה לו כבר העניק ביד רחבה.

עליתי להגר"ש אלישיב ושאלתינו כשבתוך דברי אני מזכיר שהמקרה ארע עם רבינו שליט"א, הגר"ש נענה מיד ואמר "רבי משה ודאי הבין ברוחב דעתו שהשמים באו לאותו המקרה, והסיבה ששוב העניק ביד רחבה זהו בשביל התחושה הטובה של המבקש", ומשום כך פסק שאל לנו להשיב לו את התרומה.

כשמישיח רבינו יבוא איזה בושה יהא

במהלך שבוע שעבר נכנס לרבינו יהודי נכבד בעל בעמיו תושב חו"ל, ובירך את רבינו שיזכה להאריך ימים ושנים עד ביאת משיח. העיר רבינו, וכי אחרי ביאת משיח לא? והלא ברמב"ם מבואר שאחרי ביאת משיח - עולם כמנהגו נוהג, ואדרבה יאריכו ימים ושנים אחרי ביאת משיח כיון שלא יהיו אז דאגות. תיקן היהודי ואמר "שהרב יאריך ימים ושנים גם אחרי ביאת משיח" והוסיף עוד בדרך צחות "ונזכה שהרב יהיה סגן של משה רבינו". רבינו ביטל את הדברים ואף נרתע לאחוריו והתאונן בכאב, "אוי... כמשיח צדקיני יבוא, אני יברח ממשה רבינו, איזה בושה יהא לנו מפניו..."

הערכתו הגדולה למרן רבינו שיבדלחט"א

סיפר הגאון רבי חיים הירשמן שליט"א, תלמידו הקרוב של מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, ששמע מפי מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל: "העולם טועים במה שסבורים שיש היום עוד גדולי פוסקי הלכה יותר מהגר"מ שטרנבוך, ואני אומר שהגר"מ שטרנבוך גדול יותר בכח ההכרעה והסברא והפסק יותר מכל פוסקי זמנינו".

ואכן פעמים רבות שלח הגר"ש את שואליו - וכמו את הגאון ר' חגי איזירר והגאון ר' גבריאל שרמן אל מרן רבינו שליט"א לשמוע הכרעתו - ובפרט בעניני יוחסין והיתר נישואין. (ובנותן ענין לציין, שלאחר הסתלקות מרן הגר"ש זצ"ל, שאל תלמידו הגר"צ כהן קוק שליט"א את מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל להיכן ישים פעמיו ולמי ישאל את שאלותיו בהלכה מכאן והלאה, והשיב לו מרן הגר"ח קניבסקי שישאל את מרן רבינו שליט"א).

ובעת המערכה הסוערת על הגיורים נגד ההיתר לקבל גיורי צה"ל, חקר מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל בכל עת מהו דעת תורתו של מרן רבינו שיבדלחט"א, ועל פי בקשתו יצא מרן זצ"ל למערכה הגדולה.

קם מלא קומתו

בשנותיו האחרונות של מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל, לאחר הגיעו לגיל מאה, הגיע מרן רבינו שליט"א לביתו של הגר"ש לרגל שמחת השבע ברכות לנכדם המשותף, [נכד רבינו עם נירת הגר"ש - נכדת מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל], ומיד כאשר ראה הגר"ש את רבינו, קם לפניו מלא קומתו ממש, לתדהמת כל הנוכחים במקום שהכירו בגודל חולשתו של הגר"ש, והכירו בגודל התאמצותו למען

שיעור מרח הגאון רבי אשר ייים שליט"א

לקט תשובות בהלכות ימי בין המצרים

א. חתן המתחתן שלש ימים לפני י"ז תמוז האם מתענה
הנה יש לעיין בחתן וכלה שנישאו מעט קודם י"ז בתמוז וקשה להם לצום יומיים תוך ימים מספר, האם יש מקום להקל באחד משני הצומות, ואם אכן יש להקל, באיזה משני הצומות נקל.
והנה תענית של חתן וכלה ביום חופתן מנהג בעלמא הוא ומובא ברמ"א באו"ח (סימן תקע"ג ס"א) ובאה"ע"ז (סימן ס"א ס"א). ומקור מנהג זה בשו"ת מהר"ם מינץ סימן ק"ט ובשו"ת מהר"י ברונא סימן צ"ג. וגדולי אשכנז הקדמונים כתבו בזה טעמים רבים שונים: א. כיון שחתן ביום חופתו מוחלין לו כל עונותיו כמבואר בירושלמי (ביכורים פ"ג ה"ג) וכע"ז ב"במות (ס"ג ע"ב), הרי זה כיוה"כ דידה ומשוי"כ עליו להתענות. ב. שמה שכתרו. ג. לכפר ולבטל גזירות דליכא כתובה דלא רמי ביה תיגרא (שבת ק"ל ע"א).

וכבר העיר באשל אברהם (סימן תקע"ג) דלא מצינו בבבלי ובירושלמי אלא בחתן שמוחלים לו עונותיו ולא אמרו כן בכלה, אף שהראה פנים שגם עונות הכלה נמחלין, ומשוי"כ כתב דיש להקל בזה בכלה יותר מבחתן. וראיתי בשדי חמד (מערכת חתן וכלה אות ד') שאכן היו מקומות שנהגו שרק החתן צם ולא הכלה. והבן איש חי (פרשת שופטים) העיד שבעירו בגדאד לא נזדמן שום כלה מתענה קודם החופה כלל. אך בשו"ת יד יצחק לזקננו גאב"ד טאטשווא (ח"ב סימן ק"ג) כתב דמסתברא דאין בין חתן לכלה בענין זה, ע"ש.

אמנם כל מנהג זה לא נתקבל ברוב קהילות של עדות המזרח כמבואר בכנסת הגדולה (או"ח סי' תקנ"ט הגב' אות ז') שמנהג קושטא שלא להתענות, וע"ע בברכי יוסף (שם סי' ת"ע), וגם הבית יוסף שם לא הביאו בשלחנו הערוך. וכבר כתבו האחרונים דאם החופה היא מבעוד יום א"צ להתענות אלא עד אחרי החופה, כ"כ בחכמת אדם (קכ"ט ב') בתורת יקותיאל (ה"ב סי' צ"ב) ובערוך השלחן (אה"ע"ז סי' ס"א סעיף כ"א). ומוכח מזה שאין בזה דין שאר התעניות. ועיין בבית שמואל (סימן ס"א ס"ק') שכתב שלטעם דמחילת עונות צריכין להשלים ולטעם דשכרות א"צ להשלים.

ועוד כתב שם בערוך השלחן דאם החופה נערכת שעה לאחר צאת הכוכבים מתענים עד אחרי החופה, וגם מזה מוכח שאין דין תענית זו כשאר התעניות.

ובערוך השלחן שם כבר כתב דאם קשה מאוד לחתן ולכלה אי"צ להתענות רק שלא ישתו משקין המשכרים ויימנעו ממוותרות.

אמנם מאידך אפשר דכאשר החתונה לפני יום התענית דיש יותר להקל שלא לצום ב"ז בתמוז, שהרי ביום חופתם עדיין אין סיבה שלא יצומו וכל הקושי היא רק בצום השני, וכבר דנו האחרונים אם יש מקום שלא להתענות בצום גדליהו מחשש שיתעורר חשש סכנה ביוה"כ או שמה שאין לצום אלא מקומו ושעתו בלבד.

ובשו"ת בית דוד נקט דחתן בשבעת ימי המשתה פטור מד' צומות דאין אבילות בשבעת ימי המשתה ובבן איש חי פרשת שופטים כתב דכך נהגו בבגדאד. אך להדיא מבואר בדברי הריטב"א בסוף מס' תענית

דאבילות דרבים דוחה רגל דיחיד, וכיון שלא מצינו מי מרביתנו הראשונים שחולק על הריטב"א אין לנו אלא דברי הראשונים, ומה עוד שהמשנ"ב הביא את דברי הריטב"א כהלכה פסוקה, עיין בה"ל ר"ס תקמ"ט ושעה"צ סימן תרפ"ו ס"ק ט"ז. (וידוע מש"כ הרמ"א בחו"מ סימן כ"ה ס"ב, ומקורו במהרי"ק (שרש צ"ו) דכאשר אחרונים לא ראו דברי אחד הראשונים שסותר דבריהם הלכה כדברי הראשונים דאילו היו רואים את דברי קדמוניהם היו מבטלים דעתם, ע"ש).

(והנה בדרכי משה סימן תק"פ הביא בשם מהר"ש עסטרייך שנהג להתענות ביום חתונת ילדיו ולא פירש שם טעמו ונימוקו, וכבר כתבתי במק"א [מנחת אשר מועדים ח"ב סימן ל"ו] דמסתבר דתענית של ההורים הוי מגדר צום של ריצוי ואינו דומה בשרשו לצום של החתן והכלה ע"ש). סו"ד נראה דבשעה"ד אם קשה להם להתענות פעמיים יש להקל בתענית של יום החופה כמבואר.

ב. תענית ציבור בטיסה

כבו' טס לארה"ב במוצ"ש ליל י"ז בתמוז. לפי מה שבדק באתרים שונים עלות השחר היה לאחר שעתיים טיסה, אך הניץ החמה היה לאחר אחד עשר שעות. ונמצא שהתחלת הצום מעלות השחר היה מוסיף כעשר שעות לתענית, כיון שמדובר בצומות דרבנן, שאל כבודו האם יש מקום להקל בשעת הדחק להתחיל את התענית מהנץ.

למעשה סמך על דעת הגר"מ שטרנבוך (תשובות והנהגות ח"ד סימן קכ"ב וח"ה סימן קס"ג) שהטס ממדינה למדינה בג' צומות תופס תמיד לקולא, דהיינו מאירופא לארה"ב יצום כמקום שיצא, ולהיפך כמקום שאליו נסע, ולא פחות משש שעות (ובתשעה באב יצום לפחות כ"ד שעות), ומע"כ אכל באמצע הטיסה בשעה אחת בצהריים שלפי שעות ארץ ישראל היה צאת הכוכבים, ולאחר שהגיע לארה"ב נסתפק אם יכול הוא לעלות לתורה במנחה למרות שכבר אכל כיון שהתענה כדין ביום זה.

ואפתח במאי דסיים מר. פשוט בעיני דמי שכבר גמר את הצום ואכל אינו עולה לתורה, דהלא אינו מן המתענים, ומה לן במה שכבר התענה כדין, והרי זה דומה למי שהתענה ב"ז בתמוז ורוצה לעלות בתשעה באב אף שלא התענה בו. ויודע אני שרבים יביעו תמיה על דמיון זה, אך בעיני פשוט דאם יש מציאות בעולם שפלוגי השלים את הצום לפני שאר הציבור (מה שלענ"ד אינו קיים, כמבואר לקמן) אינו עולה לתורה כיון שכעת כבר אינו מתענה.

ואינו דומה כלל למה שכתב החתם סופר (שו"ת או"ח סימן קנ"ז) דחולה שצריך לאכול בתשעה באב עולה לתורה משלשה טעמים, דשאני התם שעדיין הוא מתענה לפי מצוותו ומצבו, משא"כ בזה שכבר אינו מתענה כלל.

אך באמת אין דברי התשובות והנהגות נראין כלל, ואינו רואה שום סברא לומר ששעות התענית תלויות במקום שיצא משם או מקום שהולך לשם לפי רצונו, ופשוט בעיני שאינו תלוי אלא במקום המצאו ואם הוא טס בשעות הבוקר ממערב למזרח ולאחר שעות מעטות יש כבר חשיכה

לעילוי נשמת

ת.נ.צ.ב.ה.

מרת מלכה מוחללה בת הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

הרה"ח ר' משה בן משה"ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

הוצנח ע"י בנם ידידנו עוז הר"ר דוד הגר הי"ד לוס אנג'לס

והפמ"ג באשל אברהם שם העיר דמדברי הש"ך והט"ז בהל' אבילות (יו"ד סי' שע"ה) משמע דאין הדבר תלוי אלא בתפילה דידיה משום דהוי תרתי דסתרי, אבל אינו נגרר אחר הציבור בהלכה זו. ומו"מ משמע מדברי המג"א דזה פשיטא ליה דאם התפלל ערבית אכן נאסר בבשר ויין ושאר מנהגי אבילות, אף אם עדיין יום הוא, וכך כתב לדייק מדבריו בכך החיים (שם ס"ק קכ"ב). ולגבי מה שפסק המג"א להחמיר בהתפללו הציבור, נחלק עליו באליהו רבה וכתב דכיון דאין זה אלא מנהג יש להקל שאינו נגרר לגמרי אחרי הציבור, וכ"כ המשנ"ב (שם ס"ק נ"ו), ע"ש. ומו"מ נראה דאם התפלל ערבית אף מבעוד יום שוב אסור בבשר ויין וכדו'.

ד. בשמחת סיום מסכת ובכמה זמן מותר לאחר סיום מסכת

הנה הלכה היא דעושין שמחה לגמרה של תורה כדמצינו בגמ' "אמר אביי תיתי לי כי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן" (שבת ק"ח ע"ב). וכך נפסק ברמ"א (יו"ד סי' רמ"ו סעיף כ"ו). ומקור הדברים למדנו במדרש שה"ש רבה (פרשה א') שם אמר ר' אלעזר דמהשמחה ומשתה שעשה שלמה המלך כשזכה במתנת ה' ללב שומע ולחכמתו הרבה למדנו שעושין שמחה לגמרה של תורה.

וטעם נוסף מצינו בזה, דהנה ביש"ש (ב"ק פ"ז סי' מ"ו) וכן בבבגר"א (יו"ד סי' רמ"ו ס"ק ע"ו) כתבו מקור הלכה זו ממ"ש בתענית (ל' ע"ב) ובבבא בתרא (קכ"א ע"א) דלא היו ימים טובים לישראל כיו"ט וט"ו באב, ולחד מ"ד (תענית ל"א ע"א, וב"ב קכ"א ע"ב) עשו יו"ט בט"ו באב משום שבו ביום פסקו לכרות עצים למערכה, הרי שעושין שמחה בהשלמת המצוה, וכ"כ הרשב"ם שם, וה"ה לסיום מסכתא.

אמנם בפירוש רבינו גרשום בתענית שם משמע דרוח אחרת היתה בקרבו בביאור מאמר זה דכתב "יום שפוסקין מלכרות עצים למערכה ומיכן ואילך מוסיפין לעסוק בתורה", הרי דאין השמחה משום גמר המצוה, אלא משום דמכאן ואילך מוסיפין לעסוק בתורה, לא שמחת הגמר יש כאן אלא שמחת ההתחלה.

ועכ"פ ודאי סעודת מצוה גמורה היא כמבואר ברמ"א הנ"ל.

והנה יש מן האחרונים שפקפקו במה שנהגו הבכורים לסיים מסכת בערב פסח ולאכול ביום תענית בכורים, עיין בתשובה מאהבה (ה"ב סי' רס"א וח"ג סי' שע"ו), וכן כתב במכתבי הגרעק"א (סי' י"א) שנקטו דרך אם במקרה מסיים מסכת ביום זה מותר לו לעשות סעודת מצוה, אבל ראוי לא לכון סיום מסכת כדי לבטל מצות התענית, אך מפשטות לשון המשנ"ב (בסי' ת"ע סק"י) שנהגו לעשות סיום ולאכול משמע דאף לכון סיום לכתחלה מותר וכן נהגו, וגדול המנהג, וכל כה"ג הנח לבני ישראל אם לא נביאים הם בני נביאים הם.

והנה יש מקומות שנהגו ליזום סיום מסכת בתשעת הימים כדי לאכול בשר, ומנהג זה היה תמוה בעיני דהא תנינא במי שסיים מסכת בדרך לימודו, אכן שמחה הוא וראוי לעשות סעודת מצוה בכל הלכותיה ודקדוקיה, אך מה ענין לתכנן סיום כדי להשמיט מלהתאבל על ירושלים. ויתירא מזו היה נראה לי דאף מי שבדרך לימודו מסיים מסכת, עדיף לדחות את הסיום לימים שלאחר תשעה באב ולערך סעודת מצוה בכל הודה והדרה ככלות ימי האבל, כדי להתאבל על ירושלים ביחד עם כל בית ישראל.

וראיתי באליה רבה (סימן תקנ"א ס"ק כ"ו) אכן כתב דאין למהר או לאחר לימודו כדי לסיים בימים אלה, ורק אם בדרך לימודו סיים מסכת ראוי לו לעשות סעודת בשר בימים אלה.

אך בשו"ת רבי ידידיה טיאה וייל (או"ח סימן ל"ה) לאחר שהביא את דברי האליה רבה כתב "והעולם לא נהגו כדבריו", והעיד על עצמו: "וכן עשו אמו"ה הגאון מהר"י נר"ו בשבוע שחל בו ט"ב שלמד מסכת תענית במתכוין באיזה שעות ואח"כ היה סועד בבשר ויין ואני הייתי מן הקרואים".

הרי לן שנחלקו בשאלה זו גדולי האחרונים.

מוחלטת מחוץ לחלונות המטוס, פשוט בעיני שמותר לו לאכול ואינו צריך להתענות ולהאריך את הצום לפי שעות ארץ המוצא, ואין הדבר תלוי אלא במקום שהוא נמצא שם, וכמו שכתב בשו"ת חבצלת השרון (ח"א סימן מ"ג), וכך כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג סימן צ"ו).

אך מאידך נראה לענ"ד שבשעת הדחק כאשר קשה עליו הצום יש מקום להקל משום דמסתמא לא תיקנו חכמים שיתענה יותר מיום רגיל משך מעלות השחר עד צאת הכוכבים ליושבי תבל הדורים בארץ כטבע העולם, אבל התלוי בין שמים וארץ באופן שחז"ל לא העלו על דעתם אינו חייב להתענות זמן ארוך שאין דוגמתו בארץ.

ואי בדידי תליא מסופקני בכלל אם זמני היום תקפים לגבי המתעופפים כנשרי שמים, ומסתבר לי שזמני היום, השקיעה וצאת הכוכבים, העלות והנץ אינם נוהגים אלא בדיירי הארץ. אך ודאי לא נקל משום סברא זו, ולגבי זמני התפילה יש להתפלל לפי הזמנים שבאוור במקום המצאו בין לענין השקיעה וצאת הכוכבים ובין לענין העלות והנץ, אך במי שקשה עליו התענית יש להקל, כפי שהקילו לחולה שאין בו סכנה כלל.

והנה בתשובות והנהגות שם כתב לחלק בין תשעה באב לשאר תעניות ציבור, ובשאר התעניות פסק שיכול לנהוג כשני הצדדים ולהקל לפי המקום שיצא משם ולפי המקום שאליו הגיע, אך בתשעה באב אין להקל, אך אף בתשעה באב כתב שאין צריך להתענות יותר מכ"ד שעות, ואני את הנראה לענ"ד כתבתי.

ולגבי השאלה אם יש להקל בשעת הדחק ולהתחיל את התענית מהנץ ולא מעלות השחר, לענ"ד טעות היא זו, כי היחס בין עלות השחר לנץ, אינו כיחס שבין השקיעה לצאת הכוכבים. בין השקיעה לצאת הכוכבים הוי ספק יום ספק לילה כמבואר בסוגיא ארוכה וערוכה בשבת (ל"ד ע"ב), אך אין חולק שתחילת היום בעלות השחר וכמבואר להדיא במשנה (מגילה כ' ע"א): "אין קורין את המגילה, ולא מלין, ולא טובלין, ולא מזין, וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול, עד שתנץ החמה. וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר".

ופירש רש"י:

"וכולן שעשו כו' - דמעלות השחר ימא הוא אבל לפי שאין הכל בקיאי בו צריכין להמתין עד הנץ החמה".

ועיין עוד בברכות (ה' ע"ב):

"תניא, רבי שמעון בן יוחי אומר: פעמים שאדם קורא קריאת שמע שתי פעמים בלילה, אחת קודם שיעלה עמוד השחר, ואחת לאחר שיעלה עמוד השחר, ויוצא בהן ידי חובתו, אחת של יום ואחת של לילה".

ובגמ' שם (ס' ע"א) פירשו:

"לעולם ימא הוא, והאי דקרו ליה ליליא - דאיכא אינשי דגנו בההיא

שעתא".

הרי דתחילת היום מעלות השחר על צד הודאי אלא שהחמירו חכמים לגבי מצוות להמתין עד הנץ החמה, ורק לגבי קריאת שמע דערבית יוצא יד"ח בדיעבד עד הנץ החמה כיון שיש בני אדם שישנים עד הנץ החמה והוי בכלל "ובשכבך".

וכך כתב במלחמות (ברכות ב' ע"ב מדה"ר).

ומשו"כ אין להקל כלל בתחילת התענית אלא להתחיל מעלות השחר.

ג. שתיית יין לאחר מעריב ליל ר"ח אב

שאל מע"כ במי שהקדים להתפלל ערבית לאחר פלג המנחה ולפני שקיעת החמה בליל ר"ח אב, האם מותר אח"כ לאכול בשר ולשתות יין או להסתפר.

הנה כתב המגן אברהם (סימן תקנ"א ס"ק כ"ו):

"שלא לאכול בשר - נ"ל דמיד שהתפללו הקהל ערבית במוצאי שבת אף על פי שהיחיד לא התפלל עדיין אסור בבשר ויין וה"ה בר"ח לדידן ועמ"ש סי' רס"ג ורצ"א ס"ב ובטור סי' קי"ז ובי"ד סס"י שע"ה ויש נמנעין אחר שקיעת החמה".

ותרי הלכתא למדנו מדבריו: א. דיש שנמנעין מלאכול בשר משקיעת החמה אף לפני צאת הכוכבים. ב. משהתפללו הציבור ערבית גם היחיד נגרר אחריהם ואסור בבשר ויין.

סוף דבר כיון דבשעת הדחק עסקינן נראה דיש להקל בזה בשופי מכל הלן טעמי.

ו. תשובות קצרות בדיני תשעת הימים

א. האם מותר להחליף לבנים בתשעת הימים וללבוש לבנים או גרביים מכובסים.

הנה מבואר בדברי המשנה ברורה שאסור, שהרי מבואר ברמ"א (בס"ק תנ"א) דלכבוד שבת חזון מותר ללבוש כתונת בלבד ובמשנ"ב (ס"ק) ביאר "שאינו לובש אלא מפני הזיעה, ומטעם זה מותר להחליף גם פוזמקאות" הרי דאף בגדי זיעה מותרים רק לכבוד שבת אבל לא בחול, וע"ע בה"ל (ס"ג) לגבי כלי פשתן דאין בהם משום גיהוץ משום דקרובים לבשר ולכן אין חוששין לגהצן או דאין הזיעה יוצאת מהם, וכך מבואר גם בס"י ש"ב (במשנ"ב ס"ק כ"ה) ואעפ"כ מבואר בשו"ע דאסור ללבוש, ומכ"ז משמע דאפילו בגדי זיעה כגון גופיות וגרביים וכדו' אסור ללבוש מכובסים.

אך נהגו להקל בזה, וכ"כ בשלמת חיים להגרי"ח זוננפלד זצ"ל (סי' ש"א, ש"ד) דבארצות החמים שמזיעים מאוד אין זה ענין תענוג אלא מניעת הסבל בלבד, (וגם באיסור רחיצה מצינו דשאין רחיצת תענוג דאסור מרחיצה למניעת סבל דמותר), ומסתבר כך גם לענין לבישת בגדים מכובסים. וכך ראיתי בשם מרן ורבנן הגרשז"א והגרש"א.

ב. רחיצה בתשעת הימים

הנה אף שהלכה פשוטה שאסור להתרחץ בתשעת הימים, כבר נהגו להקל בארצות החמים כבארץ ישראל דע"כ לא אסרו אלא רחיצת תענוג, ואף ביה"כ הקילו ברחיצה שאינה רחיצת תענוג כמבואר בסימן תרי"ג וק"ו בתשעת הימים, כמבואר בשו"ע סי' תקנ"ד ס"ט דאף בת"ב גופיה מותר לרחוץ ידיו להעביר הלכלוך, וביאר המשנ"ב (ס"ק י"ט) שהוא מפני שלא נאסר אלא רחיצה של תענוג, וע"ע בביה"ל (תקנ"ד סעיף ט"ו ד"ה סיכה), וכיון שאין רחיצה לשם תענוג אלא כדי למנוע סבל מריח הזיעה וכדו' יש להקל, וכ"כ באגרות משה (אהע"ז ח"ד סי' פ"ד אות ד') והשבט הלוי (ח"ה סי' קכ"ז), אלא שכתב שדי לכך בצונן.

אמנם אין לנהוג בזה היתר גורף, אלא כל אחד לפי תכונותיו ומדת סבלו, וגם כאשר מתקלחים יש למעט בהנאת רחיצה אלא לפי הצורך להקלת הסבל, כדאי הוא בית אלוקנו שנצער עצמנו על חרבנו, וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בבנינה.

ג. מרק עוף למי שחולה בדלקת גרון

מי שסובל מדלקת גרון שגורמת לו כאב ולפי נסיונו מרק עוף גורם לו הקלה רבה. האם מותר לו שיאכל מרק עוף בתשעת הימים. יש להקל בזה, שהרי בסימן תקנ"א (סעיף ט') איתא ברמ"א "ומצניעים מר"ח ואילך הסכין של שחיטה, שאין שוחטים כי אם לצורך מצוה כגון לחולה או מילה וכיוצא בו". ובמשנ"ב (שם ס"ק ס"א) כתב "ואפילו חולה קצת וכו'".

הרי לן דאף לחולה קצת מותר לשחוט ולהאכילו בשר. וק"ו במרק עוף, שהרי בסעיף י' הביא השו"ע שאף הנוהגים שלא לאכול בשר בימים אלה מותרים בתבשיל שנתבשל בו בשר, אלא שהמשנ"ב ס"ק ס"ג כתב "דהאידיא נהיגי עלמא לאסור אף תבשיל של בשר", ומקורו במג"א ס"ק כ"ט. אך מ"מ בחולה קצת ודאי יש להקל.

וכיון שחולה זה חולה גמור הוא והוא מרגיש הקלה באכילת מרק זה ודאי יש להקל, אך יקפיד שלא יהיה במרק בשר בעין.

ד. אשה האלרגית למאכלי חלב באכילת בשר בתשעת הימים

אשה שאינה יכולה לצרוך מאכלי חלב מחמת מחלה אלרגית, וקשה לה להמנע מאכילת כל מאכל בשרי וחלבי האם יש מקום להקל לה באכילת בשר בימים שבין ר"ח לת"ב.

נראה דיש להקל, שהרי להדיא כתב המגן אברהם (סימן תקנ"א ס"ק כ"ה) ומקורו בב"ח, "מי שאי אפשר לו לאכול מאכלי חלב יאכל בשר עוף שלא היו מקריבין ממנו קרבן, וגם אין שמחה אלא בבשר בהמה". וכ"ה במשנ"ב (ס"ק ס"ד).

אך מה שנהגו כמה מסעדות בעיר הגדולה ניו יורק לשכור בחור או אברך לסיים מסכת בכל יום מתשעת הימים כדי שהאורחים יוכלו לאכול בשר, ודאי מנהג נפסד הוא שיש למחות כנגדו ולבטלו, דמה לאורחי המסעדה לסיומו של זה, ויש בזה חוכא ואטלולא וביטול האבילות על חורבן בית מקדשנו ותפארתנו.

ה. הקמת אהל בשבוע שחל בו תשעה באב

נשאלתי מקהילה קטנה באנגליה במי שמשיא את בתו למחרת תשעה באב ביום ד' ואורחים רבים צפויים להגיע לשבת שבע ברכות בשבת נחמו, בערב שבת חזון נתברר לו שבשום פנים ואופן לא יוכל לארח את אורחיו אא"כ יבנו אהל בחצר בית הכנסת. אי אפשר להקים את האהל אלא בתחילת השבוע בשבוע שחל בו תשעה באב, האם יש מקום להקל בהקמת אוהל זה.

הנה מבואר ביבמות (מ"ג ע"א) דשבוע שחל תשעה באב להיות בתוכה אסור לבנות ולנטוע, ולא חילקו בין בנין לבנין ובין נטיעה לנטיעה, אבל בתענית (י"ד ע"ב) ובמגילה (ה' ע"ב) לגבי תענית ציבור בשנת בצורת, אמרו דאין איסור אלא בבנין של שמחה דהיינו בית חתנות לבנו.

ובירושלמי (תענית פ"ד ה"ו, כ"ה ע"ב) אמתניתין דמשנכנס אב ממעטין בשמחה אמרו:

"אמר ריב"ל הדא דאת אמר בבנין של שמחה אבל אם היה כותלו גוהה סותרו ובונהו".

והביאו הטור (סימן תקנ"א) וכ"ה שם בשו"ע (סעיף ב') דאין איסור אלא בבנין של שמחה.

ובגדר בנין של שמחה אמרו שם (בתענית ובמגילה) דהיינו בית חתנות לבנו, ויש לעיין בנידון דידן אם הוא בכלל בית חתנות כיון שמיועד לשבע ברכות, או שמא הוא ככל בנין כיון שהוא מיועד לסעודת שבת לאורחים. והנה רש"י פירש (שם) בית חתנות דהיינו לעשות בו חופה, ומשמע דאין איסור אלא במקום חופה אבל לצורך הבאים לשבת מותר.

והנה הרמב"ם (פ"ג מתעניות ה"ח) פירש בנין של שמחה דהיינו ציור וכיור, וכונתו דמסתמא בית חתנות עושים בו ציור וכיור, ולפי דבריו נראה פשוט דאם אינו אלא מקים אהל בלבד ללא ציור וכיור ולא תולין בו דברים ליפותו אינו בנין של שמחה.

אמנם הר"ן בתענית (ה' ע"ב מדפי הר"ף, והובא בב"י) כתב לדייק מדאמרו בירושלמי דאם היה כותלו נוטה ליפול דמותר לבנותו, דלא אסרו דוקא בית חתנות אלא כל בנין דהוי משום נוי והרווחה אסור, עי"ש.

הרי לן ג' פירושים בדיון בנין של שמחה שאסור לבנות בשבוע שחל בו ת"ב:

א. מקום העמדת החופה. ב. בית שמקשטים אותו בציור וכיור. ג. בית שאינו אלא משום נוי והרווחה.

והנה בשו"ע נפסק לחומרא דאסור לבנות בית חתנות לבנו או בנין של ציור וכיור, דהיינו כשיטת רש"י והרמב"ם, ובמגן אברהם (שם ס"ק ז') כתב דה"ה לכל בנין שאין בו צורך אלא להרווחה בעלמא כשיטת הר"ן, עי"ש. ולשלשת השיטות יש להקל בנידון דידן שלא מדובר במקום החופה ואין כאן אלא אהל בלבד ויש בו צורך חיוני ולא משום נוי והרווחה.

ונראה להקל עוד לפי המבואר שם בהג"ה "ולצורך מצוה הכל שרי". ובמשנ"ב (ס"ק י"ד) כתב דהיינו למי שאין לו אשה ובנים דמותר לבנות לו אף בית חתנות. ולפי"ז ברור להקל בני"ד דהוי לצורך מצוה דעונג שבת והכנסת אורחים ושמחת חתן וכלה שאין לו אשה ובנים.

והנה הט"ז (שם ס"ק ב') כתב דאם הכותל נוטה ליפול מותר אף בענין שאין בו סכנה כלל, וההיתר הוא משום הפסד ממון, דכיון שאינו עושה אלא משום הפסד מותר, וכן פסק במשנ"ב (שם ס"ק י"ג), ואף שבשעה"צ (ס"ק י"ז) הביא את דברי הפמ"ג והיד אפרים המפסקים בדברי הט"ז, מ"מ פסק כשיטת הט"ז. ולפי"ז נראה טעם נוסף להקל בנידון דידן דלא גרע מהפסד ממון דכבר הזמין את האורחים ויהיה בזה עגמ"נ וצער גדול להודיע להם שלא יבואו.

ונראה לדון עוד דכיון שאין כאן אלא אהל ארעי ולא בנין קבע יש לדון אם יש בזה שמחה, ואפשר דאין בזה איסור אלא בבנין של קבע.

ולפי"ז נראה דבעוגיות וציפוי שוקולד וכדו' שהיין בהם טפל וטעמא קלישתא הוא נותן, ורק מומחה וקפילא ירגישו בו טעם יין ובודאי אין זה **תבשיל של יין**, אין לדון בזה איסור ואין למחות ביד המקיל בו, ובפרט דכל יסוד איסור זה מושתת על תרי מנהגי, המנהג שלא לאכול בשר, והמנהג שחידש המג"א נגד דברי הרמ"א שאסור אף תבשיל של בשר, ואין למחות ביד המקיל עפ"י סברא זו המתישבת על הלב ומתקבלת על הדעת. זה הנלע"ד אגב ריהטא בדין זה.

ז. באיסור לבישת בגדים מכובסים בתשעת הימים

במה שנהוג להכין בגדים נקיים על מנת ללבושם בתשעת הימים שבין ראש חודש אב לתשעה באב, וכדי להתיר לבישתם נהגו בכמה טעדיק, ושאלת כמה שאלות, והנני עונה בקצרה על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון.

א. האם אפשר ללבוש כמה בגדים אחד מעל השני.

נראה פשוט שאין זה מועיל כלל, וצריך ללבוש בדרך לבישה, ובגד ע"ג בגד הרי זה כתולה בקולב, וסימנך מוכרי כסות. והלא עיקר הכוונה להזיע בבגדים אפילו כלשהוא אבל כשלוש בגד על גבי בגד אין זו לבישה כלל. **ב. כמה זמן צריך ללבושם, והאם יש הבדל בין יושב במקום ממוזג להולך ברחוב לענין זה.**

אין בזה שיעור מוגדר, ולדעתי די בכך שלבוש את הבגד מעט זמן כרבע שעה, ואין בין היושב בצל להולכי מדבריות.

ג. האם לדרוך על גבי בגד טרם לבישתו מהני לכתחלה.

הנה בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סימן מ"ד) הביא דבר זה מספר כרם שלמה (יו"ד סי' שפ"ט) בשם ספר לחם הפנים (יו"ד סימן שפ"ד ד"ה ס"ד) שכתב: "אחר ז' ימים (של אבילות) לובשין כסות לבן כשמניחין אותו מקודם שעה אחת על קרקע עולם, ויש לדמות זאת למש"כ רמ"א סימן שפ"ט, וכן מצא בשם מהר"ש מלובלין".

וכונתו לדמות הנחת הבגד ע"ג קרקע למש"כ הרמ"א (ביו"ד סי' שפ"ט ס"א) לענין אבילות שלושים שנהגין שאדם אחר לובש את הבגד תחילה. (ולא ידעתי אם מש"כ שכן מצא בשם מהר"ש מלובלין כונתו ליבדו הרמ"א שנהגו שאחר ילבוש את הבגד תחילה, או למה שכתב דמהני אם מניחו שעה א' ע"ג קרקע, ויל"ע).

הרי לן שמנהג זה יש לו בית אב, אך מכיון שגדולי הפוסקים לא הביאנו, אין לסמוך ע"ז בימי אבילות אלא כשאי אפשר ליתנו לאחר ללבושו. ובתשעת הימים אי אפשר ליתנו לאחר ללבושו, דהלא כולם מצווים להתאבל על ירושלים. ולפיכך יש להשתדל ללבוש את הבגד שעה א' לפני ימי האבילות, ובשעת הדחק יש להקל.

אך מש"כ לדרוך על הבגד לא ידעתי לזה מקור ומדברי הפוסקים הנ"ל מבואר דהנחה על גבי קרקע שעה אחת סגי, ואין צריך לדרוך על הבגד ללכלכו.

ד. האם צריך להכין בגדי זיעה.

נוהגים להקל בזה ואין האיסור אלא בבגדים עליונים כגון חולצה ומכנסיים, ובודאי בחליפות וכדומה.

ה. האם בשבת של ט' הימים יכול להחליף כמה חולצות כדי שיהיו מוכנים לימות השבוע.

אכן כן, ואם כונת שאלתך אם יש בזה איסור הכנה, נראה שאין בזה איסור כלל, דאף שאילולי היה לובשו לא היה בידו ללבושו לאחר השבת, מ"מ עצם לבישתו בשבת, צורך שבת היא לכסות בשרו ואין הדברים מתפרשים כעשיית מעשה הכנה לחול, כך מסתבר.

ושב ראיתי בארחות רבינו (ח"ב עמוד ק"ל) שכך יעץ הקהילות יעקב, אך בבן איש חי (שנה א' דברים אות ו') חשש להכנה, וכ"כ בהליכות שלמה (ניסן - אב פ"ד הערה כ'), והנראה לענ"ד כתבתי.

ו. עוד שאלת מתי צריך לפשוט את בגדי השבת במוצאי שבת, האם תיכף ומיד לאחר שיבדיל, או מותר לו להשתהות, ואם צריך להחליף גם את החולצה או רק את הכובע, החליפה והענייבה של שבת.

חסידים נוהגים שלא לפשוט את בגדי השבת במוצ"ש, ויש להם על מה שיסמוכו, ולבישת בגדי שבת במוצ"ש בזמן שמלווים את שבת המלכה יש בה כבוד שבת. וכ"ש שאין חייבים למהר ולפשוט את בגדי שבת כאילו כלאי בגדים יש בהם.

ובשעה צ"ש (ס"ק ס"ט) כתב בשם אליה רבה (ס"ק כ"ב) דכל שכן שיש להקל בתבשיל של בשר, עי"ש.

ואף שיש מקום לטעון בדומינו שיש שפע רב של מזון ותחליפים לכל דבר שמא אין להקל בזה, נראה דאכן יש להשתדל להסתפק בתחליפים שונים, אך במקום הצורך כשקשה לה ללא חלב וללא בשר יש להקל בתבשיל בשר, או מרק עוף ללא בשר בעין, ואם יש צורך יש להקל אף בבשר עוף, דאין לנו להניח הנחות שאין בהם כל הכרח ולהכביד על הבריות, דהלא גם בימי קדם היה שפע של מאכלים שונים שאין בהם לא בשר ולא חלב. ואין לנו אלא דברי הפוסקים מאורי עינינו.

ה. דין תערובת יין בשבוע שחל בו תשעה באב

קבלתי לנכון את קונטרסו הגדול בענין מיני מאפה ודברי מתיקה שמערבים בהם יין לענין תשעת הימים, ואף שעמוס אני בשיעורים ושאלות להלכה ברצוני לחזק ידי ורוחו שבירר הלכתא דא, ודבר גדול עושה מעכ"ת כאשר הוא מעורר לבבות בני לקיים מצוות התורה בדקדוק ובקפידא.

אמנם אף שאין סיפק בידי לעיין בהרחבה מ"מ כמדומני שהפליג להחמיר בזה ואכתוב לו את שרשמתי לי כאשר קבלתי דבריו בשנת תשנ"ה וחזרתי על משנה זו בקיצור בשתא דא.

וסוף דבר אומר את דעתי דאעפ"י שיש מקום להחמיר בזה דמדי ספק לא יצאנו, אך מ"מ אין למחות ביד המיקל דיש לו על מה לסמוך. דהנה יסוד שאלה זו בדברי המגן אברהם (בסי' תקנ"א ס"ק כ"ט) שכתב דלפי"ד הש"ך (יו"ד סי' רי"ז סק"א) דהאידינא אסרינן רוטב של בשר לנודר מן הבשר דכך הוא לשון בנ"א ה"ה דיש לאסור תבשיל של בשר בתשעת הימים למנהג דידן דאין אוכלין בשר בימים אלו (והמג"א נקט בכונת הש"ך דהוי גדר מנהג שהרי כתב דבנדרים אולין בתר מנהג המקום). ועל זה הוסיפו האחרונים (בכללם האליה רבה, הגהות אשל אברהם בתוך הבאה"ט, והשע"ת) דה"ה בתבשיל של יין דדין יין כדין בשר, ומתוך כך כתב מעכ"ת דלפי"ז יש לנהוג איסור גם בעוגיות ומיני מאפה הנ"ל.

אמנם נראה ברור דהמג"א וכל האחרונים לא דנו בבשר ויין בימים אלו דין מאכלות אסורות דהלא לכו"ע מותר לאכול בימים אלו תבשיל שנחבשל בקדירה בשרית (כמבואר במשנ"ב ס"ק ט"ג) אף דלענין מאכ"א מודו כו"ע דקדירה בת יומה אוסרת את המתבשל בה, אלא פשוט דאין דין בשר ויין כדין מאכל איסור האוסר בנתינת טעם, אלא דנהגו שלא לאכול בשר ויין, ומשום כך כתב הרמ"א להלכה דתבשיל של בשר מותר, דמ"מ אין זה בשר בעין, ונראה דמשום כך דימו המגן אברהם וכל האחרונים הלכתא דא לדין נדרים, ולכאורה אין זה דומה, אלא דאין כאן דין מאכ"א ונתינת טעם" אלא ענין **שם בשר** וכעין הספיקות בהלכות נדרים אם הנודר מן הבשר נאסר בתבשיל בשר משום דיש עליו שם בשר או לא, כמ"כ לענינינו כל מגמת הברור אם גם תבשיל הבשר והיין בכלל בשר ויין הם שנהגו בהם איסור או לא.

ואף שמנהגנו לאסור תבשיל של בשר וכמ"ש המג"א, אין זה משום דיש בו טעם בשר ותערובת בשר, דא"כ יאסור גם המתבשל בקדירת בשר, אלא נראה פשוט דאיסור תבשיל של בשר הוא משום דאף תבשיל זה "שם בשר" עליו בעיני בני אדם "תבשיל של בשר" הוא ודינו כבשר בעין, ובדרך זה חידשו האחרונים הנ"ל דהוא הדין והוא הטעם בתבשיל של יין, ורוב האחרונים נקטו בלשונם "תבשיל של בשר" "תבשיל של יין" ולמה לא דנו בבשר ויין שנתערב בתבשיל וכדו', אלא נראה בעליל כמש"כ דאין בשר ויין כמאכ"א לאסור תערובת ע"י נתינת טעם, אלא דתבשיל של בשר ויין היינו תבשיל שהבשר והיין הם עיקר בו וכעין דגים שמבשלים ביין שהיין נותן עיקר טעמן כידוע, אבל בתבשיל או דבר מאפה שאין היין בו אלא מיעוט קטן לתוספת טעם וניחוח בלבד אבל אינו נקרא ע"ש היין אינו בכלל "תבשיל של יין".

ואין לדחות דברינו ממש"כ המשנ"ב (בס"ק ט"ג) דאם יש ס' כנגד הבשר פשיטא דמותר ולהוכיח מזה דנותן טעם אסור בכל ענין, דאין בזה הכרח, דהלא המשנ"ב כתב דכשאנו נותן טעם פשיטא דמותר ובכח"ג מותר בכל ענין אף אם יקרא **תבשיל של בשר** כיון שנתבטל טעמו ובטל ברוב ובוה פשוט דמותר, אבל אפשר דאף כשנותן טעם לאו בכל גוני אסור אלא כשיש עליו שם בשר, ובכח"ג דווקא נחית המשנ"ב להתירו זה.

מערכי תורה

מטות

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

החייתם כל נקבה

הנה מבואר בכתוב דמשה קצף על ישראל שלא הרגו את הנקבות, וכתוב (ל"א, ט"ז) שמשה אמר להם 'החייתם כל נקבה הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם וגו', ועתה וגו' וכל אשה יודעת איש הרוגו'. וכתב רש"י, הן הנה, דהיינו שהיו מכירין אותן לומר זו היא שנכשל בה פלוני, המבואר דטענתו וקצפו של משה היה משום דלכל הפחות היה להם להרוג את אותן הנשים שהיו מכירים שנכשלו בהן.

ונראה לבאר בזה, דהנה בכל מלחמה הדין הוא דהורגין רק את הזכרים, אבל הנשים והטף אין הורגין אותן, וכדכתיב בפרשת שופטים, 'והכית את כל זכורה לפי חרב, רק הנשים והטף וגו' תבזז לך', וכ"ה ברמב"ם פ"ו ממלכים ה"ד, אבל במלחמה זו נתחדש דין דהורגין את כל הנשים, וכמו שכתוב 'וכל אשה יודעת איש הרוגו', ונראה דלכן פקודי החיל הרגו רק את כל זכר, ואת הנשים והטף החיו, דסברו דהדין במלחמת מדין לענין זה, הוא כמו בכל מלחמה. אלא דמלבד דיני המלחמה, עוד יש דין בכל גויה שנבעלה לישראל שנהרגת, מפני שבאת תקלה על ידה, וכמש"כ הרמב"ם פ"ב מאיסור"ב אבל ישראל הבא על הגויה וכו' כיון שבא על הגויה בזדון, הרי זו נהרגת מפני שבאת לישראל תקלה על ידה כבהמה. וכן מבואר כאן בדברי הרמב"ם.

ולפי"ז נראה לבאר דעל זה הייתה טענתו של משה, למה לא הרגו את אותן הנשים שמכירין אותן שנכשלו בהן, דהגם דסבורים היו פקודי החיל שדין מלחמה זו הוא כדין כל מלחמות, דרק הזכרים נהרגין, אבל הנשים אינן נהרגות, אבל הא מיהא דאת אותן הנשים שנכשלו בהן, היו צריכים להרוג מדין תקלה, וכמו דהדין בבהמה, שאם נכשלו בה נהרגת מדין תקלה, וע"ז הוא דקצף, דלמה לא הרגו לכל הפחות את אותן שנכשלו בהן, וזהו שאמר 'החייתם כל נקבה', כלומר דכי גם את אלו שמכירין שנכשלו בהן, לא הרגו, והלא 'הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם', ומכירין אתם שנכשלו בהן, ואם כן אותן עכ"פ היו צריכים להרוג מדין תקלה, ומדוע לא הרגתם אותן, ועל זה הוא דקצף משה.

'זיקצוף משה' - 'מרתח רתח רבי'

והנה במלחמה זו נתחדש דין הריגה על כל הנשים. ובדברי הרמב"ם מבואר דהריגתן הייתה מדין תקלה, מפני שבאת תקלה לישראל תקלה על ידן, וכמו שכתב בפרק י"ב מהלכות איסורי ביאה ה"י ז"ל אבל ישראל הבא על הגויה וכו' כיון שבא על הגויה בזדון הרי זו נהרגת מפני שבאת לישראל תקלה על ידה כבהמה, ודבר זה מפורש בתורה שנאמר הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם וגו' וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוגו. ומבואר מדבריו, דטעם הריגת נשי מדין הוא מדין תקלה. ובמגיד משנה הקשה ע"ז, דהרי הרגו את כל נשי מדין, גם מי שלא נבעלה, וא"כ איך אפשר לומר דטעם הריגתם היה מדין תקלה, הרי גם מי שלא באת תקלה על ידה הרגו.

ואשר מבואר מדברי הרמב"ם, דבנשי מדין, כיון שהעמידו כל בנותיהם לתקלה, שוב לא דיינינן על כל אחת ואחת בפני עצמה אם באת תקלה על ידה, אלא דיינינן את כולן כאחד, דמכלל כולם באת תקלה, דכולם ביחד עמדו לתקלתן של ישראל, ועל כן חשיב שהתקלה באה על ידי כולן, בכך שכולן העמידו עצמן להכשיל את ישראל, כן מבואר מדברי הרמב"ם.

והנה לעיל נתבאר, דהגם דהדין הוא דבמלחמת מדין כל הנשים נהרגות, מ"מ משה קצף רק על מה שלא הרגו את אותן שנכשלו בהן, ולא על מה שלא הרגו את כל הנשים, וצריך ביאור למה רק על ביטול דין זה קצף, ולא על מה דלא הרגו את כל הנשים, שגם זה הוא מאותו דין תקלה, כמו שכתב הרמב"ם.

ונראה לבאר עפ"י דברי הגמ' בזבחים דף ל' ע"ב, דאיתא שם דלוי רצה לשאול מרבי שני דינים, ואמר שישאל רק שאלה אחת, ויוכל ללמוד את התשובה, מהאופן ששייב לו את התשובה, אם ישיב לו בניחותא, ואם שאלתו תהיה פשוטה אז 'מרתח רתח רבי'. ומבואר דהיה פשיטא ליה, דאם שאלתו פשוטה, דמרתח רתח עליה רבי.

ואמר אאמור"ר הגאון זצ"ל לבאר דמנין היה פשוט לו דמרתח רתח רב עליה. ואמר על פי מה שאמר לו אא"מ מרן הגרי"ז זצ"ל בשם אביו רבנו הגר"ח זצ"ל, דהטעם דהראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם משיג על הרמב"ם בלשונות חריפים כל כך, ואמר הגר"ח דזהו משום דאין משוא פנים בתורה, וכיון דזוהי דעתו, מחוייב לומר את דעתו כמות שהיא, ולכן כתב הראב"ד לשונותיו בהשגות.

ועל פי זה אמר אאמור"ר הגאון זצ"ל לבאר, דהיה פשיטא ליה ללוי, דרב מרתח רתח עליה, דכיון דאם הוא דבר פשוט, ראוי למירתח עליו, על כן בודאי שרבו ירתח עליו, דאין משוא פנים בתורה, וצריך לומר לו את דעתו כמות שהיא, עכ"ד.

ועכ"פ נמצא מבואר מדברי הגמ', דחסרון ידיעת דבר פשוט הוא מילתא דצריך להיות מרתח רתח על זה, ולכן היה פשיטא ליה ללוי, דאם הוא מילתא דפשיטא, מרתח רתח עליה.

מעתה יש לבאר דלכן קצף משה רק על מה שלא הרגו את אותן הנשים שהיו מכירין שנכשלו בהן, דדין תקלה זה, הוא מילתא דפשיטא, והיה להם לדעת ולמילף זאת מדין בהמה, אבל על מה שלא הרגו את כל הנשים, דאע"פ דגם הריגתם הוא מדין תקלה, אבל מ"מ הוא דין מיוחד, שכולן נחשבים תקלה, ואין זה מילתא דפשיטא, ולכן על ביטול דין זה, וחסרון ידיעת דין זה, אין ראוי לקצוף, ורק על מה שהחיו גם את הנשים שנכשלו בהן, שזה הוא מילתא דפשיטא, ע"ז קצף משה.

נחלת בני גד וראובן בעבר הירדן - צדקת ה' ומשפט עם ישראל

הנה מבואר בכתוב דבני גד ובני ראובן קבלו על עצמם את התנאי ב' פעמים דכתיב (ל"ב, כ"ה-כ"ז) 'ויאמר בני גד ובני ראובן אל משה לאמר עבדיך יעשו כאשר אדני מצוה וגו', ולהלן (ל"א-ל"ב) ויענו בני גד ובני ראובן לאמר את אשר דבר ה' אל עבדיך כן נעשה וגו', וצריך ביאור למה הוצרכו לכפול את קבלת התנאי, ואמאי לא סגי בקבלה אחת.

ונראה לבאר בזה, דהנה אא"ז מרן הגרי"ז זצ"ל כתב דאע"פ שעיקר הדבר שלקחו בני גד ובני ראובן נחלתם מעבר הירדן בא על פי שאלתם ובקשתם, מ"מ אח"כ נעשה זה לחוק ומשפט וציווי מאת ה' באופן החלוקה והמלחמה שהם יעברו חלוצים לפני בני ישראל, וככתוב בפר' מטות, והייתם נקיים מה' ומישראל, דקחשיב שני דברים, מה' ומישראל, ומה' פירושו שנעשה עליהם חובה מאת ה' לעבור חלוצים, ומישראל היינו קיום התנאי שזה נוגע לבני ישראל, וכן ביאר הכתוב בזאת הברכה 'צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל', דזה שעברו חלוצים בראש העם, קיימו בזה שני דברים, האחד צדקת ה', שהיה זה ציווי שנצטוו מה', ושנית ומשפטיו עם ישראל, שקיימו בזה התנאי שהתנו עם ישראל, עיי"ש כל דבריו. ונמצא דבאמת היו כאן שתי התנאות, תנאי אחד עם בני ישראל, ותנאי נוסף בחיובם מאת ה'. ולפי"ז יש לומר דמהאי טעמא גם היו צריכין לקבל על עצמם את התנאי שתי פעמים, חדא, להתנות את התנאי עם בני ישראל בחלוקת הארץ, ושנית, לקבל על עצמם תנאי זה, במה שנעשה עליהם חובה מאת ה'.

חות יאיר

כתוב (ל"ב, מ"א) ויאיר בן מנשה הלך וילכד את חותיהם ויקרא אתהן חות יאיר. פירש רש"י, לפי שלא היו לו בנים, קראם בשמו לזכרון. והנה בדברי הרמב"ן מבואר דסבירא ליה דנובח הוא בנו של יאיר, [ובזה ביאר הכתוב בדברי הימים (ב', כ"ג) שקורא לקנת ובנותיה חות יאיר, כי כיון שנובח הלכד את קנת ובנותיה היה בן יאיר, לכן יקראו גם הן חות יאיר].

ולדעת הרמב"ן אפשר לומר הטעם למה קרא אותן חות יאיר בשמו, דהנה הרמב"ן כתב דבכתובים בדברי הימים מבואר דיאיר הוא משבט יהודה, וכאן בכתוב מבואר שהוא משבט מנשה, וכתב הרמב"ן, דמצד אביו הוא משבט יהודה, ורק מצד אמו הוא משבט מנשה, ונקרא כאן על שם שבט מנשה, בעבור שלקח אחוזתו עמהם.

ולפי זה יש לומר דלכן קרא המקום בשמו, לומר דנוטל חלק זה לא מצד נחלת אבותיו, אלא מחמת אמו, ועל כן קרא למקום על שמו.

קרה אל ה' חזק ויאמץ לבך

כתוב בתהלים קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'. וביאר אא"ז מרן הגרי"ז זצ"ל ביאור הכתוב שהכתוב אומר כי התשלום שיזכה בו בעל הבטחון הוא זה גופא שהקב"ה יחזק ויאמץ לבבו ויהיה בטחון יותר גדול וחזק. וביאר הענין כי באמת מבואר בכתובים שעל ידי הבטחון יכול להשיג כל דבר, וכמו שכתוב והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך, היינו שאם בטחנו בה' יהיה בשיעור כה שהוא מתענג אז יהא ניתן לו משאלות לבו. והנה בחובת הלבבות מסביר והולך שמדת הבטחון יתירה בערכה על כל עשירות שיש בעולם הזה, כי תמיד עדיין יש פחד מגנבים או משאר מקרים, אבל בעל בטחון יש לו תמיד מנוחה שלמה ואין לו דאגה משום דבר. מעתה ביאר הענין כי בודאי דהתשלום על מידת הבטחון צריך להיות דבר שהוא גדול מהבטחון, וזה אומר הכתוב דבעבור בטחנו בה' יזכה לבטחון גדול יותר, וממילא יהיה יותר מאושר. פעם אחת בעת שאמר דברים אלו היה בין השומעים סוחר אחד שמאוד שיבח את מהדברים, ואמר לו אא"ז נו, אם כן אולי באמת תניח במקצת את עסקיך ובטח על ה', אלא מאי, לזה אינך מוכן, כי הכל הוא רק עד הכסף.

הוסיף אא"ז זצ"ל וסיפר כי בבריסק היה משולח אחד שבמשך חורף שלם אסף כסף, כשרצה לשלוח הממון לביתו הלך לבית הדואר, שם היה צריך לכתוב את הפרטים ברוסית, הלה לא ידע לכתוב ברוסית, היה שם יהודי אחר שניאות לכתוב במקומו ברוסית, תוך כדי הדברים חמד אותו יהודי את ממנו של המשולח, פנה אליו והחל לדבר עמו כי בגדיו מרופטים, והוא חייט מומחה ויתפור לו בגדים חדשים הראויים לו, והחל ממשש בבגדי המשולח, ותוך כדי כך נטל המעות עמו. כשבא המשולח להוציא המעות ליתנם במשולח, גילה לדאבון לבו כי המעות אינם אצלו ונגנבו מעמו. מיד רץ הלה לביתו של רבנו הגר"ח זצ"ל ומירר בבכי בקולות וברקים כי עמלו במשך כמה חודשים נגנב ממנו, ואין לו מה לשלוח למשפחתו, ויהי כשמוע הגר"ח את סיפור הדברים אמר כי בתוך כמה ימים הוא ידאג להשיג לו את סכום הכסף הנגנב, ואכן הגר"ח כינס אסיפה ואסף את הסכום הנצרך, בעת שבא המשולח לקבל הכסף מידי הגר"ח ישבו בבית הגר"ח דייני הבית דין דבריסק, ונתבייש המשולח מאוד מהאופן שבו התנהג בזמן הגניבה איך שצעק בקולות כמו ילד קטן, והחל מתנצל ואמר להגר"ח שבאמת עיקר בכיו לא היה על הכסף כלל, אלא על כך שנתפתה בטיפשותו לשתף פעולה עם אותו יהודי, ועל טיפשותו הוא בוכה.

אמר לו הגר"ח אם על זה היו בכיותיך, ועל זה היה דווה לבך אם כן אשאיר את הכסף אצלי ואכתוב לך שטר חתום שאינך טיפש, ואחתים על זה את דייני הבי"ד ויהיה לך שטר חתום שאינך טיפש, מיד החל המשולח להרעים בקולו 'אבער די געלט אבער די געלט'. סיים אא"ז זצ"ל ואמר לאותו סוחר הן אמנם אתה משבח את הדברים, אבל בנוגע למעשה אתה מרעים בקולך 'אבער די געלט אבער די געלט'.

בעיניים של אמת

ומאידך, פרשתינו-

פינחס בן אלעזר הורג נשיא שבט מישראל. מה אנחנו רואים פה?... מעשה רציחה. אמנם זה לצורך, ואין ברירה אחרת, אך זו רציחה כפשוטה!!! ולכן השבטים היו גם מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטס אבי אמו עגלים לעבודה זרה שהלך והרג נשיא שבט מישראל.

ובשכר זה זכה הנני נותן לו את בריתי שלום. אומר הסטייפלער, איפה המדה כנגד מדה?... אלא - אומר הקב"ה - אין פה רציחה כלל וכלל, יש פה הצלת נפשות של מאות אלפים מכלל ישראל בא הכתוב ויחסו אחר אחרון וכדפרש"י זו המדה של סבו אהרן, אוהב שלום ורודף שלום - - - ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי... הלזו תקרא רציחה?... זו הצלה גדולה!!! זה מעשה של עשיית שלום בין ישראל והקב"ה.

אומר לנו ר' מאיר חדש - ראה איך ברגע קטן כל הראייה משתנה, אצל הכהן ההוא זה נראה לך 'עקידת יצחק', אומרים חז"ל - שפיכות דמים הוא דול. ופה אצל פנחס זה נראה רציחה, אומרים חז"ל זה 'שלום'.

ברגע קטן הכל מתהפך - בעיניים של אמת.

ישנם שני בחורים: הראשון למדן, ידען, סיים ש"ס... השני - יתכן ואפילו במבחן לישיבה הוא נכשל ולא קבלו אותו... פה בארץ בכלל לא מובן מה הדמיון... אבל בשמים?... כתב בעל החזון יחזקאל שע"ז קאי הגמ' בב"ב (י, ב) ובפסחים (נ, א) עליונים למטה ותחתונים למעלה, הבעל כישרון המצליחן, אמנם הוא 'כל יודע', והוא ת"ח, אבל הוא בטלן... [הסטייפלער אמר לי פעם (כמדומני בשם ספר חסידים) בן אדם שלמד פה בעולם **בכל כוחותיו** רק היה קשה לו לקלוט... אז בעולם הבא ילמדו אותו את כל התורה כולה, אחת מהנה לא נעדרה... וגדול הדור - המשיך הסטייפלער - כנגד מה שהוא יכל ללמוד ולא למד הוא ישכח את התורה שלו!!!]

הבטלן שהתבטל פה בעולם הזה - למעלה הוא ישכח את מה שהוא למד כנגד מה שהוא התבטל, כך אמר הסטייפלער, והחלש שהתאמץ יהיה הידען והת"ח הגדול. מיירעדיג.

סלבודקה ביקשה אל תסתכל שטחי ומלמעלה - העמק וחשוב - בא תראה אור של אמת. באור האמת הכל מתהפך מן הקצה אל הקצה... בחור - שפה אתה בכלל לא יודע את מעלותיו, ובשמים הוא ברום המעלה!!! בזכות שהוא עמל ויגע.

יש לי סיפור מאד מעניין: נפטר השנה הג"ר משה אלשטיין (מחותן של מורינו רה"י הגרצ"י אדלשטיין) הוא היה מתמיד גדול, ותלמיד מובהק למרן המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין. פעם הוא פגש את ראש הישיבה של בנו, אמר לו ראש הישיבה - אשריך... עליך נאמר 'אשרי יולדתו'! הבן שלך הוא הבחור הכי טוב! כך בישר לו בשמחה...

אמר לו ר' משה, מילא אם היית אומר לי שהבן שלי עושה את כל מה שהוא יכול, זה משמח מאד לשמוע, אשרי... אם הוא גם זכה להיות ת"ח ועושה חיל בלימודו - זה עוד יותר משמח... אבל שהוא

המבט הנכון (לא בהכרח מה שנראה בהשקפה ראשונה...)

ושוב - - - באה סלבודקה, בא רבינו הג"ר מאיר חדש זצ"ל, והופך לנו קערה על פיה... וכך שנה לנו:

ניקח לפנינו גמרא ופסוק ונראה אחד מול השני, מה ההשקפה הראשונה שלנו, ואיך ברגע קטן הדברים מתהפכים מן הקצה אל הקצה:

הגמ' במסכת יומא (כב, א) מביאה מעשה בשני כהנים שהיו שניהם שוין ורצין ועולין בכבש, ודחף אחד מהן את חברו, ונפל ונשברה רגלו. וכיון שראו בית דין שבאין לידי סכנה - התקינו שלא יהו תורמין את המזבח אלא בפייס. (גורל)

לפני שהטילו גורלות, מי שהיה מגיע ראשון - זכה בתרומת הדשן.

אח"כ מביאה הגמרא שם (כג, א) מעשה בשני כהנים שהיו שניהם שוין ורצין ועולין בכבש. קדם אחד מהן לתוך ארבע אמות של חברו, נטל סכין ותקע לו בלבו!!! בא אביו של תינוק ומצאו כשהוא מפרפר, אמר - הרי הוא כפרתכם ועדיין בני מפרפר, א"כ הסכין עוד לא נטמאת, הוציאוה שלא נטמא. כשאנחנו שומעים כזה סיפור, אנו עומדים נפעמים ונרגשים... אולי אף נזכרים בעקידת יצחק... אבא שרואה את בנו, בנו היקר, מפרחי כהונה, ולא סתם בן... בן זריו במצוות רץ אחרי המצוות, מגיע ראשון, ובגלל קנאה הורגים אותו!!! זה מזעזע ומחריד... והאבא מתעלם מכל הרגשות של אבא לבן, ומתעלה למעלה מעל עצמו, ומה שאיכפת לו זה שהסכין לא נטמא... מרגש ומפעים... אפילו הספק של הגמרא מעורר בנו קצת תמיחה...

הגמרא מסתפקת (כג, ב) מה היה פה; שפיכות דמים הוא דול אבל טהרת כלים כדקיימא קיימא, או דלמא שפיכות דמים כדקיימא קיימא אבל טהרת כלים היא דחמירא. דהיינו, האם בעצם האבא זה מאד כאב לו על הריגת בנו רק הוא התעלה מעל עצמו ויותר היה אכפת לו טהרת הכלים, או שלא מדובר פה באבא כ"כ צדיק ויר"ש, אלא לא היה איכפת לו על בנו שמת... שפיכות דמים הוא דול...

וזה מכאיב לחשוב על כזה צד בכלל... אבל המסקנה כואבת עוד יותר... ת"ש מדקא נסיב לה תלמודא "וגם דם נקי שפך מנשה" - שמע מינה שפיכות דמים הוא דול... היות והורגלו לראות בשפיכת דם נקי, זה כבר לא היה כ"כ חמור בעיניהם.

אתה רואה מעשה שנדמה לך ענק ואצילי, וברגע קטן אומרים לך חז"ל זה ההיפך הגמור שפיכות דמים הוא דול...

במאמר המוסגר: אמר לי מרן רה"י זע"א, הרבה פעמים באים אלי הורים ואומרים לי, הרב! אבא אוהב את הבן שלו... הבן שלי פרק עול תורה ומצוות, אני מעדיף שהוא ימות העיקר לא לראות אותו ככה...

אמר לי הרה"י, האבא הזה בטוח בלבו שהוא צדיק יסוד עולם... אבל הוא רוצח!!! הוא פשוט לא יכול לסבול את הבזיונות שהבן שלו ממיט עליו אז לא איכפת לו לראות שהבן שלו מת... אבא שבאמת איכפת לו מהבן, הוא מתפלל עליו, ומנסה בכל דרך להשיבו למוטב, הוא לא מדבר ככה...!

הכי טוב - מה זה אומר, שיש אחרים פחותים ממנו, למה שזה ישמח אותי... מה איכפת לי שיהיו אחרים יותר טובים ממנו...

יהודי שחי עם בורא עולם יודע בבירור, מה העניין להיות הכי טוב? איש בין האנשים, בתוך עמי אנוכי יושבת... משה רבינו אומר - ומי יתן והיו כל עם ה' נביאים, המקנא אתה לי! אדרבה ואדרבה... הלואי והיו כולם נביאים!!!

הקב"ה אמר למשה "וסמכת את ידך עליו" ומשה סמך את שתי ידיו, כמש"כ "ויסמוך את ידיו עליו", ופרש"י: בעין יפה, יותר ויותר ממה שנצטווה, ועשאו כלי מלא וגדוש, ומלאו חכמתו בעין יפה.

וכי מפריע למשה רבינו שהשני יידע טוב יותר ומלא יותר?!... אדרבה... בעין יפה!...

וזה מה שסבלודקה ביקשה בא תסתכל בעיניים של אמת!

כאשר אנחנו רואים את כל מהלך חייהם, זה לא רק שהם לא חיפשו כבוד... פינחס סיכן את חייו כמה פעמים! ראה מעשה ונזכר הלכה 'הבועל ארמית קנאין פוגעין בו'. וכתוב אילו נהפך זמרי והרגו לפנחס אינו נהרג עליו, וחז"ל אומרים (סנהדרין פב, א) ששה ניסים נעשו לו באותה שעה... [ובמדרש רבה איתא שנים עשר ניסים] אח"כ כתוב "ויעמוד פנחס ויפלל" - מלמד שעשה פלילות עם בוראו רש"י אומר **ריב**, הוא הלך לריב עם הקב"ה... ובקשו מלאכי השרת לדחפו, אמר להם הקב"ה - הניחו לו, קנאי בן קנאי הוא... משיב חמה בן משיב חמה הוא...

כאשר אדם כזה קם ועושה כאלו מעשי גבורה ענקיים מגיע לו צלי"ש גדול... ומה השבטים עושים? מבזים אותו... בן פוטי זה שפטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה הרג נשיא מישאל... רוצח! ופנחס ממשיך הלאה בדרכו. הוא לא נבהל...

לריב עם הקב"ה זה פחד!! כנגד הריב הזה יש עוד ריב בהפטר (של בלק) כי ריב לה' עם עמו ועם ישראל יתוכח... גם הקב"ה רב איתנו... עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתך ענה בי...! מול הריב הזה אין לנו מה להגיד... אבל כשפנחס רב איתו - הקב"ה אומר הניחו לו... הנני נותן לו את בריתי שלום. בן אהרן - אשר אוהב שלום ורודף שלום... זה מהלך אחר בכלל...

יהושע - מסדר הספסלים!...

דמות נוספת יש לנו בפרשה... יהושע.

הקב"ה אומר למשה רבינו "ונתת מהודך עליו". כתוב במשלי (כא, כ) "וכסיל אדם יבלענו" ובמדרש תהילים זה יהושע, שהיו הבריות קוראות אותו כסיל. הרב'ה שלנו, ר' מאיר חדש הסביר זאת קראו לו א שמש"ל... שמש. מה אתה מנקה בית מדרש...

תשמעו סיפור מעניין: נסעתי אתמול עם יהודי בשם הרב שטרנברג. הוא גר בפתח תקווה ולומד בכולל 'נחלת דוד'. הסבא שלו היה גר ב'רמת אהרן'. היה שיעור קבוע ממרן הרה"י ר' גרשון זצ"ל, שהיה מוסר כל שבת ליקים. (בתחילה זה היה ברחוב נחמיה, אח"כ זה עבר ל'אהבת חסד', אצל הרב הלברשטט). סבא שלו היה מתעקש להגיע באופן קבוע עשר דקות לפני השיעור! דוקא! ושאלו אותו, סבא, מה העניין?... (לפעמים זה היה קצת לחוץ...)

אמר להם, כל פעם שהרה"י ר' גרשון מגיע לפנינו, אז הוא מסדר שם את הספסלים, ומכיין את הספרים שילמדו בהם... כמו שמש... אני לא יכול לשאת את זה... אז הוא התעקש להקדים לבא לפני ר' גרשון ולסדר את הכל, שר' גרשון יתחיל מיד במסירת השיעור!...

דרך אגב, מותר לנו קצת ללמוד מהרה"י ר' גרשון, ומיהושע בן נון, ולסדר את הספרים, את הספסלים לא צריך... אבל את הספרים זה הכרחי! איך אתה נותן לו לשכב בערימות מטות לנפול, ואח"כ אתה רוצה להבין מה שהוא אומר... במקום לנשק אותו אח"כ, נעתיקות נשיקות... תכבד אותו ותניח אותו בארון הספרים בכבוד!...

היו קוראים ליהושע אשמש"ל... יהושע, אתה מתמיד! וכדאיתא ברש"י הראשון באבות משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ולא לפנחס או לאלעזר, שלא חפץ למוסרה **אלא למי שהיה ממית עצמו מנעוריו באהלי החכמה** וקנה שם טוב בעולם, וזהו יהושע שנאמר "יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל"!

אתה ה-מתמיד של הישיבה, מה אתה מסדר ספסלים!...

במאמר המוסגר אני מוכרח לומר לכם מה ההרגשה שלנו ביהושע, למה באמת הוא סידר את הספסלים: המדרש מביא (כא, יד) כיון שירשו בנות צלפחד אביהן, אמר משה הרי השעה שאתבע בה צרכי, אם הבנות יורשות - בדין הוא שירשו בני את כבודי. אמר לו הקב"ה "נוצר תאנה יאכל פריה", בניך ישבו להם ולא עסקו בתורה. יהושע הרבה שרתך והרבה חלק לך כבוד, והוא היה משכים ומעריב בבית הועד שלך, הוא היה מסדר את הספסלים והוא פורס את המחצלות. הואיל והוא שרתך בכל כחו כדאי הוא שישימש את ישראל, שאינו מאבד שכרו, קח לך את יהושע בן נון לקיים מה שנאמר "נוצר תאנה יאכל פריה".

נשאלת השאלה, מילא 'הרבה חלק לך כבוד' זה סיבה להיות מנהיג, אבל מה הקשר לסידור הספסלים ופריסת המחצלות?...

אלא נחשוב לרגע: למה יהושע סידר ואנחנו לא מסדרים?... למה?... כי כל אדם מכובד לא ילך לעשות ספונגיה... אף אחד מאיתנו לא ילך להיות כמו סודני... זה קשה. אבל בבית שלו - כל אדם עושה את זה! זה הכל... כל אשה עושה ספונגיה בביתה, גם הכי מכובדת... ולמה? כי זה הבית שלה.

יהושע בן נון הרגיש - זה הבית שלי! אין לי מה להתבייש... אתם מתביישים - כנראה זה לא הבית שלכם... הרה"י הגדול ר' שמואל רוזובסקי, סיפר הגר"י הקר, שבסוף ימיו ר' שמואל אמר אני מחפש זכויות עם מה לבוא לבי"ד של מעלה, ואמר אולי אתנחם בכך שפעם בפוניבוז' היו לומדים במקום נפרד מחדר האוכל, וכיון שלא היה כסף לרב מפוניבוז', לא היה נקיון בהיכל הישיבה, וכאשר כל הבחורים הלכו לאכול (וזה לקח זמן מאורך הדרך) ר' שמואל היה סוגר את דלתות בית המדרש ומסדר את הספסלים וניקה את האבק. וזה אני מקוה שיעמוד לי לזכות בעוה"ב.

וכולם עומדים ושואלים: וכי ר' שמואל צריך זכויות נוספות של בית מדרש?... הרי הוא היה ראש ישיבה גדול, העמיד את התורה בדור האחרון, מה חסר לו?... אלא הוא הרגיש - זה שלי! פה זה הבית שלי! הבית מדרש... הכל מהבית מדרש... איכפת לי! איכפת לי כבוד הספרים, ואכפת לי כבוד בית המדרש!!!

לא להתבייש להיות לבד!...

בנובהרדוק אמרו על מה שכתוב בב"ב (ע"ה, א) 'זקנים שבאותו הדור היו אומרים פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה, אוי לאותה בושא אוי לאותה כלימה'. **משמע בחז"ל שאם הם עצמם היו מסדרים את הספסלים והמחצלות הם היו זוכים לקבל אף יותר מיהושע! אז למה הם לא עשו? כי הם התביישו, אוי לאותה בושא אוי לאותה כלימה... אוי, כמה שילמנו על הבושא הזאת... אנחנו יכלנו להיות המנהיגים של כלל ישראל!...**

אדם צריך לדעת לא להיבהל להיות לבד! אף אחד לא עושה, למה אני 'השמש' של כולם?!... רק אני צריך לסדר! למה - מה קרה?... ועוד כל מיני דוגמאות של משפטים כאלו ודומיהם, לסוגיהם ולענפיהם ולשרשיהם... מי שבאמת רוצה לגדול - לא חושב את זה... פנחס - - - הוא היה לבד, לבד, לבד! אפילו משה רבינו (!!!) נתעלמה ממנו הלכה. הוא לא נבהל... אדרבא - חז"ל אומרים בלקו"ש כדי שיבוא פינחס ויטול שכרו.

אותנו למדו בישיבה: "הן עם לבדד ישכון" - זה לא חיסרון, זו מעלה! זה נאמר בברכות שברך, "יותר יעקב לבדו" - אומרים חז"ל כשם שכתוב ונשגב ה' לבדו ביום ההוא. יעקב נמצא לבד מול עשו הרשע... כבר מהבטן... אח"כ עם לבן - יעקב לבד... כמו שכתוב "ונשגב ה' לבדו".

בישיבת באר יעקב פעם היה הכל שממה... היו שם פרדסים של פירות... היה שם בית משוגעים מפורסם... והיה הרבה מקום ללכת שם בינות לעצים. המשגיח הרב וולבה היה מיינץ להרבה בחורים ללכת עם עצמם ולחשוב... להתבונן על עצמם קצת... והרבה בחורים תוך רבע שעה כבר היו חוזרים חזרה... הוא שאל אותם, למה אתם חוזרים כ"כ מהר, אתם מפחדים מהחתולים?... לא... אולי פגשתם איזה משוגע בדרך?... לא, לא... אז למה אתם כבר חוזרים?... לא יודעים. אמר הרב וולבה - אני אגיד להם... פגשתם מישהו שאתם מפחדים ממנו... **פגשתם את עצמכם!!! נבהלתם... לא הכרתם כזה פרצוף... לא הכרתם את עצמכם כאלה... אז ברחתם מזה!!!**

לבדו... תחשוב קצת לבד... תחשוב, תתבונן, תגיע למשהו!!! (ואם נספיק - נרחיב יותר בעז"ה...)

כח של יחיד!!!

אומר מרן הרה"י: לא רק לא להתפעל מאחרים.

מרן הרב שך זצ"ל הביא שהג"ר מאיר חדש היה מביא ירושלמי (דמאי פ"ג ה"ד) א"ר יהושע בן קבוס כל ימי לא ידעתי מה הכוונה "יוזה הטהור על הטמא" והייתי אומר טהור אחד מטהר טמא אחד. ומתורתה של יבנה למדתי, טהור אחד מטמא כמה טמאים.

הסביר רבי מאיר שפירא (בכנסייה הגדולה) תמיד לא ידעתי מה כח ההשפעה שיש לבן אדם אחד, חשבתי אדם אחד משפיע על אדם אחד, אך מתורתה של יבנה, שראיתי שרבי יוחנן בן זכאי ביקש "תן לי את יבנה וחכמיה", מה זה יבנה וחכמיה מול כלל ישראל... הכל חרב ושם. אז הבנתי שהכח שלהם לשנות את כל כלל ישראל! טהור אחד מטהר כמה טמאים...! כמה יכול תלמיד חכם אחד לעשות... יבנה וחכמיה זה כח עוצמה לשנות את כל כלל ישראל ולרומם קרנם!!! יבנה וחכמיה לא היו הרבה, לעומת כלל ישראל שהיו המון... פונוביז'ערב אחד... חזון אי"ש אחד... מה שיחיד יכול לעשות - - - בלי סוף!

אמר מרן הרה"י: בחז"ל משמע שאחרי שהרג פינחס את זמרי, נפסק החטא של עריות. ואיך זה נפסק?... הלא זה היה נסיון קשה עד מאד, מה קרה פתאום... וכי חששו שפנחס יהרוג את כולם, **אלא אמר מרן הרה"י, יהודי אחד שעושה מעשה גבורה - כל הבריאה משתנה! הוא החליש את כח הנסיון בעם ישראל.**

ידוע מהגרש"ז אויערבאך זצ"ל ועוד - שאברהם בן אברהם (בן הגרף פוטוצקי) עלה על המוקד - נשבר כח הטומאה של הסטרא אחרא ואמר הגר"א - שנחלשה הרוח הרעה שעל גבי הידיים בבוקר, כשקמים מהשינה. (ומוסיפים שאין בזה נפק"מ להלכה) יהודי אחד עלה על המוקד וכח הטומאה נשבר.

כתוב בילקו"ש (והזכרנו את זה בעבר) שמשה רבינו הלך לפייס את קרח ועדתו, והוא לא הצליח, אך הוא הציל ארבעה נפשות. שלשה בני קרח, ואון בן פלת. ושואלים, און בן פלת אשתו הצילתו, מה השייכות למשה?... אלא כאשר משה רבינו עשה מצידו פעולה למען הרבות שלום וכבוד שמים, זכה און בן פלת להינצל, אך לולא המעשה של משה רבינו - און בן פלת לא היה שומע לאשתו.

יהודי אחד!

הגר"ח שמואלביץ ור' מאיר חדש הרחיבו: שהגמרא בהשוכר את הפועלים (ב"מ פה, ב) מספרת כאשר היו מתווכחים יחד ר' חנינא ור' חייא, אמר לו ר' חנינא לר' חייא בהדי דידי קא מינצת? אייתי אתה רב! אילו ח"ו התורה תשתכח מישראל אני אחזיר אותה מכח פלפולי. אמר לו רבי חייא לרבי חנינא, בהדי דידי קא מינצת? אני עושה שהתורה לא תשכח מישראל!!!

והשאלה נשאלת - אם לדוגמא יגיד הרב מפוניבז' - אני בניתי את הישיבה! יגיד לו תלמיד חכם אחר, אם אתה לא היית בונה, אני הייתי בונה!... סוף סוף מי בנה?... אז מה טוען ר' חנינא, אילו התורה משתכחת הייתי מחזירה, הרי ר' חייא עשה שהיא כלל לא תשתכח!

אומרים על זה ר' חיים שמואלביץ ור' מאיר חדש יסוד נורא עד למאד:

רבי חנינא אומר לר' חייא - אתה צודק! בוודאי שאתה עשית שהתורה לא תשתכח מישראל, אבל אתה יודע למה הצלחת?... כי אני ישבתי בצד בשקט ולמדתי בהתמדה עצומה, והגעתי לכוז דרגה שאם היתה תורה משתכחת מישראל - יכלתי להחזירה מכח פלפולי. וכשיש כזה רבי חנינא בדור - רבי חייא יכול להצליח. אי"כ כל עשייתך באה מכוחי!!!

לימד אותנו הרב"ה ר' מאיר: בן תורה אחד!!! שאיכפת לו מזמני תפילה, או שאיכפת לו מתחילת סדר! בן תורה אחד משנה בית מדרש שלם!

וכך מלמד אותנו המסילת ישרים: (סוף פרק י"ט) **"ואם יאמר האדם מי אני ומה אני ספון (חשוב) שאתפלל על הגלות ועל ירושלים, המפני תפילתי יכונסו הגלויות ותצמח הישועה!..."** אומר המסילת ישרים שתי תשובות: **תשובתו בצדו, כאותה ששנינו לפיכך נברא האדם יחידי כדי שכל אחד יאמר בשבילי נברא העולם! ב. וכבר נחת רוח הוא לפניו יתברך שיהיו בניו מבקשים ומתפללים על זאת, ואף שלא תיעשה בקשתם מפני שלא הגיע הזמן או מאיזה טעם שיהיה - הנה הם עשו את שלהם, והקדוש ברוך הוא שמח בזה!**

מה התשובה הראשונה?... כן, לפיכך נברא האדם יחידי וכו' אם אחד יהיה אכפת לו באמת חורבן ירושלים - ייתכן שירושלים תחזור למקומה. וזה לא משנה מי זה האחד הזה... הוא יכול להיות האדם הכי פשוט, אבל בזכותו נבנה בית המקדש.

שרה שנירר היתה אחת שאיכפת לה!! היא היתה תופרת ופתחה במתפרה שלה כיתה קטנה לכמה בנות בודדות. מישהו האמין שהיא תהפוך את כל עם ישראל?...! אבל היה איכפת לה!

ולמה היה איכפת לה?... כי היא שמעה דרשה בבית הכנסת בחנוכה, שהרב שם זעק, איפה החשמונאים של ימינו שלא יכלו לסבול את המתיוונים ולא יבהלו לצעוק מי לה' אלי?... ואז היא חשבה, אני אעשה כל שביכלתי! לא היה לה שום כלים, ושום כלום, והיא הפכה עולם...

אחד! אחד... אחד שאיכפת לו מירושלים יכול להפוך את העולם כולו. ובשביל זה נברא האדם יחידי, ולא משנה מי זה האחד הזה... ואותו דבר בבית מדרש, צריך שיהיה בחור אחד שאיכפת לו. פנחס שהיה יחידי שהיה איכפת לו, הוא סיכן את החיים שלו וכל הבריאה השתנתה... מאז נחלש כל היצר הרע הזה של העריות שהיה אז שלא יכלו לעמוד בפניו. כך אמר הרה"י.

צריך לדעת: כל מה שדברנו עד עכשיו, איך שפנחס היה לבד, בודד, ומבזים אותו, זה בא לגדל אותו... כמו שאמרו חז"ל כדי שיבא פנחס ויטול שכרו. נכון, אתה לבד... קשה לך להיות לבד, לפעמים גם מבזים אותך... אבל שזה הכל בא כדי לרומם אותך תקבל שכר כנגד כולם!

הנסיין זה הברכה!

אני רוצה לומר לכם יסוד אמיתי לאמיתתה של תורה: כתוב שהקב"ה אמר לבלעם "לא תאור את העם", אמר לו בלעם, אם כן אברכם! אמר לו הקב"ה - אינם צריכים לברכתך "כי ברוך הוא", משל אומרים לצרעה 'לא מדובשיך ולא מעוקציק'.

והשאלה נשאלת: מה מפריע שבלעם יברך?... אומר לכם פשוט ואמיתי: מה בלעם יברך?... שכל החיים ילך לכם בקלות, תהיו מליונרים, יהיה לכם קל לקום בבוקר, תאהבו לעשות מצוות... ברכות של בלעם... בא, תחיה טוב!... אבל זו הקללה הכי גדולה בעולם... וכי כך היא דרכה של תורה!... הראיתם גדול בישראל שגדל ככה?... אין גדול שגדל בלי נסיונות!!! וכמו ששינוי אבות (ו), ג) כך היא דרכה של תורה פת במלח וכו'. הברכה הכי טובה של בלעם - בשבילנו תהא זאת הקללה הכי גדולה... כי הברכה שלנו היא חיי צער תחיה ובתורה אתה עמל!...

חשבון הנפש....!

ונסיים בדבר אחרון:

מביא מרן הרה"י - (גיטין נה, ב) א"ר יוחנן מאי דכתיב "אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה"...! אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים. מה היה בסיפור עם קמצא ובר קמצא?... שנאת חנם! כמו שאחז"ל שעי"ז חרבה ירושלים. ונשאלת השאלה, בתחילה מובא הפסוק שכתוב, "ומקשה לבו יפול ברעה", דהיינו בגלל שהם לא עשו חשבון מה יכול לצאת מהמעשים שלהם, וכמו שפי"רש"י (ד"ה מפחד) "דואג לראות הנוול שלא תארע תקלה בכך אם אעשה זאת".

ולבסוף כתוב שבעוון שנאת חנם נחרבה ירושלים!

אומר מרן הרה"י, איך מסוגלים להגיע לכזו שנאת חנם נוראה?... הרי הוא הסכים לשלם לו את דמי כל הסעודה!!! אתם יודעים כמה עולה היום חתונה?...! לא מדברים על אולמות מפוארים כמו כתר הרימון או קונקורד... גם באולמות רגילים, תשאלו את החתנים... ומסתמא העשיר הזה - לפי החוצפה והדיבורים שלו, "עשיר יענה עזות" - מסתמא הוא כן עשה באולמות כאלו... הוא מוכן לשלם לו על כל הסעודה ובלבד שלא תבייש אותי לצאת החוצה...! ובכל זאת העשיר צווח עליו - לא!!! איך מגיעים לכזו שפלות?...

התשובה היא בגלל שלא עושים חשבון הנפש!!! לא חושבים מה יהיה איתי, מה יהיה בסופי... כלום! נותנים לחיים לזרום, אם ככה - הקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם!

ואספר לכם סיפור על מרן רה"י זיע"א: שסיפר הנכד שלו) פ"א רצו לעשות דבר ליד בית הרה"י שהיה אמור להפריע לו, והרה"י לא הסכים אפי' שיאמרו דבר. הנכד לא יכל לשאת את זה, אז הוא שאל אותו איך אתה מסוגל?... הסביר לו הסבא - ראש הישיבה: אם יש בית מלון, אדם בא למלון לכמה ימים, למשל ארבעה ימים, ובדיוק מול פתח בית המלון יש שם דבר שמפריע לו, הוא יתחיל לריב איתם שיקחו את זה משם!... זה בסך הכל כמה ימים... גם אני לא חי פה קבוע... אני נמצא פה ס"ה כמה שנים בעולם הזה... אורחים לא מביעים דעות... אני ס"ה אורח... הבית הקבוע שלי הוא בעולם האמת, באים קצת לכאן כאורחים ולהתכונן לשם...

כשיהודי חי עם חשבון נפש, שאנחנו אורחים - זהו זה...

[מאוצרות הרה"ג רבי משה סחייק שליט"א]

קצת נספר שני ניסים של מרן רה"י זצ"ל.

הראשון, שמעתי מבנו הג"ר משה שטיינמן שליט"א: הרה"י אמר שיש לו נס שהקב"ה ברא אותו בלי תיאבון לאכול. הוא לא צריך אוכל... ולמה זה נס? כיון שהוא עבר כמה תקופות בחיים שלא היה להם מה לאכול, ומי שאין לו תיאבון לאוכל יכל להמשיך להיות טוב...

הנס השני, סיפר הרה"ג ר' איסר שוב, שהוא אמר נס שהקב"ה לא ציוה אותו להיות בעל גאווה... אילו היתה כזו מצוה איך הייתי מקיים אותה?... אין לי במה!... אלו הם הניסים שלו... על ניסיד שבכל יום עמנו...

כשיהודי חי עם חשבון הנפש, הסתכל בשלושה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, אתה לא תוכל לחטוא... אנחנו נמצאים פה רק מלמעלה... אורחים... מקבלים הכנסת אורחים יפה... בואו נחשוב רגע, כמה אפשר בשנים האלו לזכות כל כך הרבה, וכמה אפשר - מאידך - להפסיד כל כך הרבה...

רק אנחנו נבהלים מכל דבר חיצוני, אכן תפקידנו - כי אם בתורת ה' חפצו! פינחס לא עשה חשבונות - - - וזכה! יהושע לא עשה חשבונות - - - וזכה!

כל אלה - ביזו אותם, הם היו לבד, ולא עשו חשבונות... לא איכפת לי, אני בראש שלי - ועושה מה שצריך, רק כך הם זכו! לעומתם, כל אלו שהתחילו עם חשבונות - אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה...

אנחנו כעת הולכים לצאת לדרך... אחרי שחווינו את כל הפרשיות הסוערות אחת אחרי השניה... זה נגמר בטוב - בפינחס, ובעוד דבר טוב - ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב... זה עוד מתנה בשביל פינחס. זה עשה חשבון מה טוב לו, הפסיד הכל, ופנחס עשה חשבון מה שהקב"ה רוצה - זכה גם לו ולזרעו.

אנו רצים והם רצים, הם רצים לבאר שחת, ואנו רצים לחיי העולם הבא!

לעי"נ

הגאון ר' יצחק דוד בן הגאון הגדול
ר' אברהם יעקב זלזניק זצוק"ל
נלב"ע כ' תמוז תשע"ה
תנצב"ה

לעי"נ

אאמו"ר - משכיל אל דל ומציב גבול אלמנה
וידו פרוסה להציל ילדי ישראל משבי המסיון
הרב ר' שלמה בהגר"ח מישקובסקי זצ"ל
נלב"ע י"ג תמוז תשמ"ט
תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729 כמו"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיגו לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025 כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמר ב"ש"ה"ק

ובכלל יש לעיין על כל לשון המשנה, מדוע הלשון היא דוקא 'הולכי בית המדרש', אם כלפי ההולכים ואם כלפי שאינם הולכים, לכאורה הוה ליה למינקט לשון 'לימוד' או 'שמיעה' וכיוצא בזה, שהם המלמדים את האדם את הדרך י"לך בה. ומשמע שישנו דגש מיוחד על ענין ה'הליכה' בדוקא, ולא נתבאר לפנינו מה ענינו לכאן.

ב. 'לא הלכו בה':

אך הנה ידועים דברי הגמ' בנדרים (פ"א, א') "דאמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב מי האיש החכם ויבן את זאת (ירמ' ט', י"א), דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירושוהו עד שפירשו הקב"ה בעצמו, דכתיב ויאמר ה' על עזבם את תורת וגו' (שם י"ב), היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה, אמר רב יהודה אמר רב שאין מברכין בתורה תחילה".

ומבואר בגמ' שהיו שתי תביעות על עם ישראל בזמן חורבן הבית, תביעה אחת ש'לא שמעו בקולי' - שהיא מתפרשת כפשטו, שלא קיימו את דיני התורה, והתביעה השניה ש'לא הלכו בה' היא תביעה אחרת, שלא בירכו בתורה תחילה. ומה החומרה הגדולה במה שלא בירכו בתורה, על זה באה לשונו הנודעת של הר"ן שם: "ומצאתי במגילת סתרים של ה"ר יונה ז"ל דקרא הכי דייק, דעל שלא ברכו בתורה תחילה אבדה הארץ וכו', אלא ודאי עוסקין היו בתורה תמיד ולפיכך היו חכמים ונביאים תמהים על מה אבדה הארץ, עד שפרשו הקב"ה בעצמו שהוא יודע מעמקי הלב שלא היו מברכין בתורה תחילה, כלומר שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כל כך שיהא ראוי לברך עליה, שלא היו עוסקים בה לשמה, ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה, והיינו לא הלכו בה - כלומר בכונתה ולשמה, אלו דברי הרב החסיד ז"ל, והם נאים ראויין למי שאמרים".

ובפירושו של רבינו יונה שהביא הר"ן מבואר ש'לא הלכו בה' הכונה 'בכונתה ולשמה', שהתורה לא היתה חשובה בעיניהם כל כך שיהא ראוי לברך עליה 'ולא היו עוסקים בה לשמה', אלא לומדים בלי להכיר בגודל ערך מעלת התורה. אלא שלפי זה יש להבין מדוע באמת התבטא החטא במה 'שלא בירכו בתורה תחילה', והלא אף אם לא ידעו לפני מי הם עומדים לעסוק בתורה לשמה, מאי שנא מכל מצוה אחרת שעשו שביכרו עליה לפני ברכה ראשונה. וכי על מצוות שאינן חשובות כל כך כמו אחרות אין דין ברכה.

וביאר זה בחתם סופר על אתר ובבית הלוי על התורה (פרשת משפטים) ובעוד מרביתו, שעומק חטאם היה שלא הבינו מה מטרת התורה. הם חשבו שכל התכלית בלימוד היא רק להביא לידי מעשה, שעל ידי שילמדו יידעו מה עליהם לקיים ולעשות אליבא דהלכתא. לא היתה בליבם הכרה לערך שיש בתורה מצד עצמה - שהעיסוק בה הוא רצון הקב"ה והוא הדבר הגדול מכל שמקרב את האדם אליו, מצוה מצד עצמה וקרבה מצד עצמה, מלבד המצוות שהאדם יקיים אחר כך על פי מה שילמד.

ועל פי זה מתבאר היטב מדוע לפי דעתם 'לא ברכו בתורה תחילה', שכן דבר שהוא רק הכשר מצוה לא מברכים עליו כי אם על המצוה גופה, ועד כמה שכל התורה היא רק הכשר מצוה למצוות שהאדם יקיים על פי הלימוד - יש לברך רק על המצוות שלאחריה, ולא עליה בעצמה.

על פי כל הדברים האלו מתבאר שעיך החטא המתקרא בלשון הנביא 'לא הלכו בה' פירושו חוסר הכרה במהותה של התורה. גם אם האדם לומד ועוסק בתורה בכל כוחו, עדיין אין זה מוגדר שהוא 'הולך' בתורה, והליכה מתפרשת דוקא על 'הליכה בה' - כניסה פנימה לאותה דרך שאותה התווה נותן התורה - ללמוד לשמה, כדי להתקרב ולהתרום כלפי מעלה, ולהיות קשור יותר למקום שאליו אמורה התורה לקשר את האדם.

וכבר ידועה בענין זה לשונו של הב"ח בהלכות ברכת התורה (או"ח סי' מ"ז): "ונראה דכונתו ית' מעולם היתה שנוהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתו בעצמות ורוחניות מקור מוצא התורה... כדי שתתדבק נשמתו וגופו ברמ"ח איברים ושם"ה גידן ברמ"ח מצוות עשה ושם"ה לא תעשה שבתורה, ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת היו המה מרכבה והיכל לשכינתו ית' שהיתה השכינה ממש בקרבם וכו', 'ולא הלכו בה' פירוש תחלת ההליכה ברוחניות התורה ממדרגה למדרגה, כדי שתתדבק הנשמה בעצמות קדושת התורה, לא הלכו בה - דהיינו לא הלכו בה לשמה, בשעה שבאו לפתוח בעסק התורה ולברך לפניו ית' ולהודות לו על נתינת התורה לעמו ישראל כדי שיהיו דבקים בקדושתה ובשכינתו ית' וכו', יעו"ש בכל דבריו.

"ארבע מדות בהולכי לבית המדרש; הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו, עושה ואינו הולך שכר מעשה בידו, הולך ועושה חסיד, לא הולך ולא עושה רשע" (ה', י"ד).

א. ארבע מידות בהולכי בית המדרש:

המידה הראשונה מתוך מידותיהם של הולכי בית המדרש היא 'הולך ואינו עושה', שאין לו את שכר המעשה כי אם את שכר ההליכה. ועל פניו היה נראה כי הפירוש הוא כפשטו, שמדובר באדם כזה שרק הולך לבית המדרש, לומד ושונה, אך לא מקיים למעשה את מה שלמד.

אך זה ודאי אינו, וכמו שכתב רבינו יונה ועוד מרביתו, שמי שלא מקבל על עצמו לשמור ולעשות ולו דבר אחד מכל דברי התורה - הרי זה רשע גמור, שאין לו אפילו את שכר ההליכה. וכלשונו של רבינו יונה: "כי אף הנמנע מעשיית המצוות רשע גמור, אף שאינו עושה עבירות".

ובירושלמי בריש ברכות (פ"א ה"ב) ובמדרש בפרשת בחוקותי אמר רבי יוחנן שכל הלמד שלא על מנת לעשות נוח לו אילו נהפכה שליתו על פניו ולא יצא לעולם, ובגמ' ביבמות (ק"ט, ב') אמרין שכל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו, כיון שכל תכלית התורה היא על מנת לעשות, ומי שאינו מכוון בדעתו לעשות את מה שלמד לא נחשב לו כלל כאילו למד תורה.

אי לכך פירש רבינו יונה ש'הולך ואינו עושה' אין הכוונה למי שלא מתכוון לעשות כלל את המצוות, אלא למי "שאינו מחזר אחריהן לעשותן, וכשיבואו לידו עושה אותם על מקרה", כלומר שאינו עושה עשייה גמורה לכתחילה על הצד היותר טוב, אלא רק מקיים בדיעבד מה שהכרח בידו כדי לצאת ידי חובה. משום כך הוא אינו נקרא אדם רשע ויש לו שכר על ההליכה, אך מכל מקום כל השכר הוא רק על הלימוד ולא על השמירה.

לעומת זאת מביאה המשנה את המידה ההפוכה: "עושה ואינו הולך שכר מעשה בידו", ועל כך פירש רבינו יונה: "עושה ואינו הולך לבית המדרש לידע דקדוק המצוות ולהחמיר בהם, אבל עושה לפי ידיעתו המועטת, יש לו שכר בעשייה זו". והיינו, שמדובר על אדם שאינו יודע מה עליו לעשות, שכן אינו הולך לבית המדרש ולא למד את דיני התורה, אך מכל מקום יש בידו עשייה מועטת לפי מה שהוא כן יודע, ועל עשייה זו אין הקב"ה מקפח את שכרו ונותן לו את הראוי לו, למרות שאין לו שכר כלל על ההליכה.

בנוסף לשתי מידות אלו מביאה המשנה את המידות האחרונות: "הולך ועושה חסיד, לא הולך ולא עושה רשע", שבזה פשוט שמי שגם לומד וגם מקיים הוא האדם השלם הקרוי חסיד, ומי שלא לומד ואפילו לא מקיים את מה שיכל, זהו האדם הרשע שפורק את עול התורה מעליו.

אמנם יש להתבונן על כל דברי המשנה מתחילתן לסופן, ראשית דבר, הלא מדובר כאן על 'הולכי בית המדרש' שבתוכם מנתה המשנה את ארבעת המידות, ואם כן מדוע מי שאינו הולך לבית המדרש כלל כלול גם הוא בתוך ההולכים.

כמו כן יש להבין לענין העושה ואינו הולך, שאף אם מדובר באדם שאינו לומד, מכל מקום ודאי שאת 'ידיעתו המועטת' הוא שואב ממה שכן שמע או למד, ואם כן מדוע שלא יקבל שכר על לימודו המועט. ואם אכן מדובר בעם הארץ גמור, שלא קרא ולא שנה מימיו, מניין לו אותה ידיעה מועטת שנותנת לו לעשות את מה שהוא כן עושה.

ולא עוד אלא שאם נפרש כן יקשה מאי קא משמע לן מתניתין, הלא ודאי שמי שלא פסע מעודו על מפתן בית המדרש לא יקבל שכר על ההליכה, וכי איזו הליכה יש כאן שיקבל עליה שכר, ואם החידוש הוא כלפי השכר על המעשה - הרי פשוט כאמור שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, ומדוע שלא יקבל שכר על העשייה.

עוד יקשה כיוצא בזה לענין המידה הקודמת של ההולך ואינו עושה, שהרי לפי מה שפירש רבינו יונה לא מדובר על אדם שלא עושה כלל, שהוא לא מקבל שכר אפילו על ההליכה, אלא על אדם שעושה על דרך האקראי וההזדמן, בלי לדקדק על הידור המצוה. ולפי זה הדבר תמוה למאד, מדוע אדם כזה מקבל שכר רק על ההליכה ולא על מעט העשייה שעושה, הרי כשם שה'עושה ואינו הולך' מקבל שכר עשייה למרות שעשייתו מועטת, כך ודאי שה'הולך ואינו עושה' ראוי לו לקבל על מה שכן עושה, אף על פי שאינו עושה את הכל לכתחילה.

אלא שעל פי זה לא נתבאר בגמ' כיצד למדים זאת מן הפסוק, שהרי לשונו של קהלת הוא רק 'שומר מצוה', והיכן נתפרש שמדובר דוקא על מי שמדקדק במצוה לעשותה כרצון מי שאמרה.

ובהכרח שאין פירוש אחר ל'שומר מצוה' מלבד מי ש'עושה מצוה כמאמרה'. שהנה כבר במקומות רבים פירש רש"י ש'שומר' פירושו מי שמצפה וממתין, וכגון מה שפירש על הפסוק 'ואביו שמר את הדבר' (בראשית ל"ז, י"א); ש"היה ממתין ומצפה מתי יבוא, וכן שומר אמונים (ישעיה כ"ו, ב') וכן לא תשמור על חטאתי (איוב י"ד, ט"ז), לא תמתין".

אם כן בהכרח 'שומר מצוה' היינו דוקא מי ש'שומר' עליה וחרד על דברה, בכל מצוה שעושה יש לו ציפיה לראות האם רצה אלוקים את מעשיו והאם בכך התקיים רצון יוצרו, וממילא דוקא על אדם כזה למדו חז"ל ש'לא יידע דבר רע' ומשמים נותנים לו שכר יתר על המידה - לא זו בלבד שלא גומלים עמו רע, אלא אף שומרים עליו שלא יתבשר בשורות רעות, שמלכתחילה לא יגיע לאוזנו שמע צרה וצוקה.

ד. האומר אין לי אלא תורה:

וכאמור, אין הבדל בדבר זה בין רב למעט, ואף אם האדם ילמד כל ימי חייו בשקידה עצומה, כל עוד שיקיים את המצוות בדרך המקרה וההזדמן שלא בצורתם המהודרת לכתחילה - יוכיח סופו על תחילתו שכל תורתו אינה אלא מהשפה ולחוץ, ויתקיים בו מה שאמרו חז"ל ש'אפילו תורה אין לו'.

כל בן תורה שיהיה יכול להחשב בן תורה דוקא אם מתקיימים בו שני הדברים, גם מעשיו וגם חכמתו, ולפעמים די בכמה מעשים שנעשים בדיעבד כדי להוות גילוי מילתא על כל החכמה, שאינה נלמדת כתורת ה', והלומד אינו מכניס את עצמו כדקא יאות בכלל עבדי ה'.

וכבר הבאנו מלפנים את מה שאמר לי מרן הגרא"מ שך זצ"ל, שמעולם לא ראה גדול בתורה שאין בו יראת שמים. באותה שעה העזתי פני ושאלתי דהאיכא פלוני, והגרא"מ השיב לי דאדרבה, ממקום שבאת, משם ראייה שמי שאין בו יראת שמים לא שייך שיהיה גדול בתורה...

לפעמים ניתן לראות בתוך יושבי בית המדרש כאלו שלכאורה רוממות התורה בגרונם, וכל ימיהם הם צועקים תורה ורק תורה בלי שום דבר אחר. אך פעמים שדוקא אצל לומדים כאלו כל האמירה ש'אין לי אלא תורה' באה על חשבון קיום המצוות, והכוונה שמונחת בה היא 'רק תורה' ולא אף מצוה... אם כן אין בין זה לבין פריקת עול ולא כלום, כביכול כל התורה היא רק לשם התורה ולא לשם שציונה עליה.

והוא הדבר שמוטל על כל אחד ואחד לשנן לעצמו, שמי שמתרפה ולו בדקדוק מסויים של מצוה מחמת שהוא עסוק בלימוד - בכך הוא מחרים בידיים את כל מה שלמד, וכל תורתו נחשבת לאבק פורח שלא נחשב למאומה. התורה אינה נחשבת לתורה והמצוות אינן נחשבות למצוות, בעבור מה הוא לומד ובשביל מי הוא מתעסק.

אם יבוא אי מי יודון האם התורה באה על חשבון המצוות או האם המצוות באות על חשבון התורה, הרי זה אדם שלא התחיל ללכת בדרך התורה, שכן כל כולה של התורה מהותה הליכה ברצון הקב"ה. ואם יהיה לשם דוגמא בן תורה שירצה להזהר מאד בכל לילותיו, לעסוק בהם בתורה ולא לאבדם בשינה, אך על ידי כך יאבד ביוצאיו ולו פעם אחת מצות קריאת שמע בעונתה (וכן הוא לגבי כל מצוה אחרת, ומילתא דשכיחא נקטינן) - הלא דינו כמומר לדבר אחד מן התורה שאין בו ריח של יהדות, ולא יעזרו על כך שום טעדיק שבעולם.

ואף באדם שמקיים את המצוות, יש תורה ויש תורה. יתכן אדם שאצלו התורה תהיה ככל חכמה אחרת - שמפתחת את השכל, מרחיבה את הדעת ונותנת לו עיסוק בכל שעות היממה... 'תורה' כזו אינה נחשבת לתורה, ובאמת מה ההבדל בינה לכל החכמות שבעולם. כל המושג 'תורה' נאמר דוקא על הלימוד של מצוות השי"ת, אשר קדשנו במצוותיו וציוונו לעסוק בדברי תורה, "שתתעצם נשמתנו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה... כדי שיהיו דבקים בקדושתה ובשכינתו יתברך".

על זה אומרים לאדם במתיבתא דרביקא 'אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו', כי מה שנשאר לאדם לאחר עזיבתו את העולם הוא רק התלמוד שלמד. כל חכמה אחרת, מלאכה או מקצוע, הם דברים גשמיים שנשארים בקבר יחד עם הגוף, ומה שעולה עם האדם למעלה זו רק המציאות הרוחנית שאותה חיבר לעצמו בעודו בחייו. ממילא מי שאכן זכה שתלמודו יהיה חכמה אלוקית, הוא זוכה לאחר מכן להמשיך ולבוא לשם עם 'עצמות ורוחניות וקדושת התורה', אבל מי שלמד את התורה ככל חכמה חיצונית - ללימודו נשאר למטה יחד עם גריתו ואדמתו, מבלי שיתנו לו מהלכים בין העומדים.

גם התורה וגם המצוות קשורים זה לזה בחדא מחתא, וכולם ניתנו מרועה אחד לשם מטרה אחת - לעשות את רצונו יתברך, לפיכך ה'תלמודו בידו' שמקדש את האדם ומעלה אותו למעלה הוא רק אותו תלמוד של 'הליכה' שנלמד בשלימות יחד עם העשייה, ועל ידו האדם מהלך לבית המדרש 'בה' - בתוך התורה, ללמוד אותה בכוונתה, וכך בא שכרו על ההליכה כמו על העשייה.

זוהי ה'הליכה' שנאמרה בלישנא דקרא ובלשון חז"ל, שהאדם לא ילמד לשם חכמה גרידא ואף לא ילמד רק בשביל לידע את המעשה שיעשה, אלא 'ילך' בתוך התורה, והיינו שייכנס את עצמו לאותה דרך שהתורה מובילה בה את האדם, "שתתעצם נשמתנו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה... כדי שיהיו דבקים בקדושתה ובשכינתו יתברך".

רצון התורה מהאדם אינו שיעשה מעשה קוף בעלמא וישאר על המקום שבו עמד בתחילה, אלא כל התכלית היא לקרב את האדם לבורא, שיעשה דברים לשם פועלן ושידבר בהם לשמן, להשיג על ידי כל דיבור של תורה עוד רוממות ועוד קרבה, הכל מתוך הכרה שהוא לא עושה דבר לעצמו, כי אם עבד שעובד את אדונו ועושה את רצונו.

ג. שכר הליכה:

מעתה זו הכוונה אף בלשון המשנה, 'ארבע מדות בהולכי בית המדרש', ולא מדובר על הלומדים בלבד אלא דוקא על ה'הולכים', כמה מידות יש בכאלו שמכוונים את רצונם לרצון אביהם שבשמים, ועושים את מעשיהם בשביל אותה מטרה שבשבילה ניתנה להם התורה. ועל כך מונה המשנה ארבע דרגות שונות של 'הליכה', כל אחד לפי מדרגתו, שכולן באות למדוד עד כמה האדם הולך ללמוד על פי רצון הקב"ה.

לפי זה יתכן אדם ש'עושה ואינו הולך', שהוא אשר מתנהג כמו בזמן החורבן, שלומד ומקיים, ועל פי לימודו יודע מה עליו לעשות, אך עדיין אין על לימודו שם 'הליכה' - ללמוד בשביל ללמוד, מחמת רצון הקב"ה שחפץ בלימוד התורה. לכן אמנם יקבל שכר על מה שעשה, אבל שכר הליכה לא תהיה בידו, הואיל וכל התורה כלפיו אינה אלא כהכשר מצוה.

ושמא אף על זה יתפרשו דבריו של רבינו יונה, שלאדם כזה יש רק ידיעה מועטת, הואיל ובאמת אינו לומד כדי להתקרב לבוראו ולדקדק במצוותיו - 'לידע דקדוק המצוות ולהחמיר בהם', כי אם לצאת ידי חובה במה שהוא מוכרח.

וכמו כן לא ידך גיסא, יעוין בפירוש רבינו יונה דלעיל (ב', ה') על המשנה 'ולא עם הארץ חסיד', שיתכן אדם שיהיה צדיק, יעשה ויקיים את כל מה שנצטווה, ואפילו יידע להשמור ויהיה בו 'מידות חשובות', ועם כל זה יקרא 'עם הארץ', משום שכדי להשיג את 'טהרת הלב וזכות הנפש' מוכרחים להיות גדולים בתורה, שהיא מכוונת את לומדיה לדרכי חיים, להתרומם ולהיות חסידים המכוונים את עצמם לרצון בוראם לעשות גם לפני משורת הדין.

הרי לנו שאף כלפי המעשים עצמם, יש מעשים של 'הליכה' ויש מעשים גרידא, שלא נחשבים לחלק מ'הולכי בית המדרש'. יכול להיות אדם שיעשה את הכל ועדיין ייחשב לעם הארץ, משום שאין לו את אותה טהרת הלב שמעוררת אותו לכוון את מעשיו לגבוה. ומאידך כאשר האדם גודל בתורה מתוך כוונה נכונה, גדלותו נותנת לו להיות 'חסיד' שחופך כל מעשה ומעשה לעוד 'הליכה' כלפי לייא.

והם המה הדברים שמחדשת לנו המשנה בפתח דבריה, 'הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו', הואיל וסוף סוף הוא מתחיל להתהלך בתורת ה' ורגליו מוליכות אותו לבית המדרש, אולם כל עוד אינו מהדר בקיום המצוות 'לחזר אחריהן לעשותן' אלא 'כשיבואו לידו עושה אותם על מקרה', אם כן מעשיו מוכיחים מתוכם שאינם מוקדשים לשמים, ולא יתכן בהם 'שכר עשייה' בתורת מעשים של 'הולכי בית המדרש'.

והעולה על פי כל זה, שמה שאמרו בגמ' ביבמות ש'כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו', וכן מה שאמרו בירושלמי שנוח לו שלא נברא, אין זה רק מהטעם שהתורה ניתנה בכדי לעשות, אלא על פי עומק הדברים שלפנינו, שכל תכלית התורה היא בכדי לקיים את רצון הקב"ה ולהתקרב אליו, ואם כן ממילא מי שאינו מקיים את רצון הקב"ה בפועל בקיום המצוות מוכיח בשב ואל תעשה שגם הלימוד שלמד בתחילה היה מנותק מהמטרה האמיתית, ללמוד את תורת ה'.

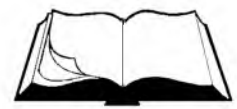
מעתה גם מי שלא נמצא בדיוטא כזו של 'אין לי אלא תורה' אלא רק לא מהדר כל כך לקיים את מה שלמד, מוכיח כלפי כל דבר ודבר שהתורה שלמד לא היתה בכדי להתקרב יותר ולהדר יותר, ולפיכך אף מה שהוא מואיל בטובו לעשות אינו נחשב למאומה, ואין לו את שכר העשייה. הלא כל מעשיו נעשים כמי שחפאז שד, להפטר מהחיוב שנגזר עליו ותו לא מידי, ועל מעשים כאלו אמר רבי יוחנן שנוח לו אילו נהפכה שליתו על פניו.

ועוין בגמ' בשבת (ס"ג, א') דאמרין, "אמר רב חנינא בר אידי כל העושה מצוה כמאמרה אין מבשרין אותו בשורות רעות, שנאמר (קהלת ח', ה') שומר מצוה לא ידע דבר רע".

ובביאור לשון הגמ' 'העושה מצוה כמאמרה' הכוונה היא כמו שפירש המהרש"א, שהאדם עושה את המצוה לשם מי שאמרה, ועל ידי כך המצוה נעשית בכוונתה ובדקדוקה כפי אותו רצון של נותן המצוה. על אדם כזה שמקיים את המצוה בכזו צורה, עליו נאמר השכר שאין מבשרין אותו בשורות רעות, ומשמים מנהלים את חייו על מי מנוחות כפי רצונו.

מִי יֵדָע

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

אב תשפ"ג

דיני תשעת הימים

גליון 502

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

לע"נ מרן ראש הישיבה
רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין זצוקל"ה
נלב"ע י' בסיון תשפ"ג

משנכנס אב ממעטים בשמחה

◀ שאלו את אאמ"ר זצ"ל מדוע בתחילת חודש אדר נוהגים בהרבה בתים לתלות שלט "משנכנס אדר מרבין בשמחה", ואילו בחודש אב לא נוהגים לתלות שלט "משנכנס אב ממעטין בשמחה"?
וענה אאמ"ר זצ"ל כי בחודש אדר לפעמים אדם יכול לשכוח שצריך לשמור, וצריך לזה תזכורת, אבל בחודש אב מצטערים על חורבן הבית ועל גלות השכינה, ולא מסוגלים כלל לשמור, א"כ לא צריך תזכורת.

מדיני תשעת הימים

כיבוס

◀ לפי מנהג האשכנזים אסור לכבס בגדים מר"ח אב ואילך, אפילו בכוונה ללבושם רק לאחר תשעה באב, ואפילו לכבוד שבת.
גם לפי האשכנזים אין להחמיר שלא לכבס בגדי קטנים אלא בשבוע שחל בו תשעה באב, אבל בגדי קטנים שמתלכלכים ידיר, ויש צורך להחליפם בכל יום מותר לכבסם גם בשבוע שחל בו (ע"י שו"ע ס' תקנ"א סעיף י"ד, משנ"ב ס"ק פ"ב בשם ספר "חיי אדם", והוראת הגר"י קרליץ זצ"ל).
◀ כאשר מכבסים בגדי קטנים המותרים בכיבוס, אין לצרף אליהם בגדים שאין היתר לכבסם.
◀ מותר לנקות כתם מבגד בתשעת הימים משום שאין בזה שמחה (הגר"י אלישיב זצ"ל).
◀ בגדים שהתלכלכו, באופן כזה שאם לא יכבסם מיד – יתקלקלו, מותר לכבסם במים (הגר"י קרליץ זצ"ל).
◀ בתשעת הימים אסור להחץ בגדים אפילו אם הם כבר מכובסים (ע"י שו"ע ס' תקנ"א סעיף ג').

סירוק

◀ מותר להסתרק אפילו בשבוע שחל בו תשעה באב (משנ"ב ס"ק כ').
◀ בתשעת הימים אסור לסרק פאה ולהשתמש תוך כדי כך בספרי דהוי כמו גיהוץ (הגר"י זצ"ל), וכן אין לכבסה במים, אבל לסרק פאה ללא שימוש בחומרים מותר ואין זה בכלל גיהוץ (הגר"י אלישיב זצ"ל).

רחיצה

◀ מנהג האשכנזים שלא להתרחץ מר"ח אב עד לאחר תשעה באב (שו"ע ס' ט"ז).
◀ בימי החול אין לרחוץ את כל גופו אפילו בצוננים. אבל את הפנים, הידיים (עד המרפק) והרגליים (עד הברך) מותר לרחוץ בצוננים (שם משנ"ב ס"ק צ"ד, הגר"י קרליץ זצ"ל).

מזיע ומצטער הרבה

◀ אדם שהתלכלך בזיעה וכד' במקומות מסוימים בגופו יכול לרחוץ את המקומות המלוכלכים במים, וכמו שמצינו לעניין אבלות, וכמבואר בשו"ע (וי"ד ס' שפ"א סעיף א'). וכ"כ בגליון מהרש"א (שם) שבמקום צער מותר (שו"ת "אגרות משה" אה"ע ח"ד תשי"ד), ורק אבר אחר אבר, ולא הכל בבת אחת, (שו"ת "שבט הלוי" ח"ז ס' ע"ז).

קציצת צפרניים

◀ מותר לקצוץ צפרניים עד השבוע שחל בו תשעה באב (ע"י משנ"ב ס"ק כ'), שפליגי רק בשבוע שחל בו תשעה באב.

לבישת בגדים מכובסים

◀ אין ללבוש בגדים מכובסים בימים אלו (שו"ע שם סעיף ג' ורמ"א סעיף ד') אך בגדים הסמוכים לגוף מותר (הגר"י אלישיב זצ"ל). והרבה נוהגין להכין גם בגדים אלו לפני תשעת הימים (בעל "שבט הלוי" זצ"ל והגר"י קרליץ זצ"ל).
◀ יש להכין חולצות לפני תשעת הימים, והעיקר שניכר על הבגד שכבר

היה משומש (הגר"י קרליץ זצ"ל). ואפשר ללבוש אפילו כמה ביחד בערך לחצי שעה, ובדיעבד כשלא הספיק להכין יכול לדרוך עליהם אפילו בתוך תשעת הימים (הגר"י אלישיב זצ"ל).
בשבת בבוקר אפשר ללבוש בגדים מכובסים אחרים, כדי שיהיו לו משומשים לאחר שבת, ואין זה נחשב כלל כהכנה לצורך חול, מכיוון שלא ניכר שעושה כן, ובכל זאת לא יאמר שלושים עבור ימי חול (גדולי הפוסקים זצ"ל).

סדינים ומגבות מכובסים

◀ אין להציע מצעים מכובסים בימים אלו, וכן אין להחליף מגבות מכובסות, ואפילו לכבוד שבת (שו"ע סעיף ו' ומשנ"ב ס"ק ל"ג).
◀ לבעל בית מלון מותר להציע את מיטות האורחים בסדינים מכובסים. וכן אם מגיע אורח הביתה, מותר להציע לו סדינים ובגדי שינה מכובסים (בעל "שבט הלוי" זצ"ל).
מי שנוסע בימים אלו עם משפחתו וילדיו למקום אחר, מחויב להביא עמו די בגדים כדי שלא יצטרך לכבס, אף שהטרחת גדולה, שלא מצינו שהתירו לכבס במקום טרחה (הגר"י אויערבך זצ"ל).

לצורך שידוך

◀ אין ללבוש בגדי שבת בתשעת הימים, אבל לצורך שידוך מותר, אם יש צורך בכך (הגר"י קניבסקי זצ"ל בשם ה"חזון איש" זצ"ל, שו"ת "שבט הלוי" ח"ט ס' קל"א ס"ק ד'). ואין צורך להימנע מלעשות פגישות למטרת שידוך בתשעת הימים בגלל זה (הגר"י אויערבך זצ"ל).

בר מצוה

◀ מי שעושה בר מצוה בתשעת הימים, רק בחור הבר מצוה יכול ללכת עם בגדי שבת גם הוריו יכולים ללבוש בגדי שבת (הגר"י אלישיב זצ"ל "קובץ תשובות" ח"ג ס' ל"ה), וכן להורי הוריו מותר משום דבני בנים הרי הם כבנים (הגר"י אויערבך זצ"ל). אבל האחים והאחיות לא ילבוש בגדי שבת. וכן חתן הבר מצוה ילבש את החליפה לפני ר"ח כדי שלא יברך "שהחינו" באמצע השבוע (הגר"י קרליץ זצ"ל).

ברית בתשעת הימים

◀ בעל ברית יכול ללבוש בגדי שבת, אבל להסתפר יש פלוגתא בזה, והמשנ"ב (ס' תקנ"א ס"ק ה') לא מכריע, משמע שלא רצה להקל, ורק בשעה"צ הזכיר לקולא (הגר"י קרליץ זצ"ל).

ברית מילה לענין רחיצה

◀ שאלה: האם מותר להתרחץ לעורך ברית בשבוע שחל בו תשעה באב?

תשובה: איתא בשו"ע (ס' תקנ"ט סעיף ט') בתשעה באב שנדחה מותר לבעל ברית להתרחץ, ק"ו בשבוע שחל בו שקיל יותר (הגר"י קרליץ זצ"ל, והגר"י קניבסקי זצ"ל).

ברית מילה בערב תשעה באב

◀ שאלה: העושה ברית מילה שעתיים לפני תשעה באב, האם מותר לאכול בשר לכבוד הברית?

תשובה: איתא בשו"ע (ס' תקנ"ב סעיף א') שאסור לאכול בשר ויין בסעודה המפסקת. והיינו מדינת דגמרא (משנ"ב ס"ק ג'), ובזה אין היתר של סעודת מצוה, דדוקא באיסור אכילת בשר מר"ח אב, שזה רק משום מנהג, מותר לאכול בשר בסעודת מצוה, ואפילו בערב תשעה באב, אבל בסעודה המפסקת עצמה אסור בשר ויין אפילו בסעודת מצוה (רמ"א ס' תקנ"א ס"ז). ולכן יכול לאכול בשר לכבוד המילה, ובלבד שאח"כ יטול ידים ויאכל לחם לצורך הסעודה המפסקת עצמה (אמנם סעודת ברית מילה בערב תשעה באב לכתחילה יעשה קודם חצות כמבואר במשנ"ב, שם ס"ק ע"ה, אבל בנד"ד לא היה שייך לעשות מוקדם, שכל המילה היתה רק לאחר חצות היום).

קניית בגדים

◀ מר"ח אב אין לקנות בגדים חדשים אפילו אם הכוונה ללבושם רק לאחר תשעה באב (רמ"א ס' תקנ"א סעיף ז', ומשנ"ב שם), וכן אין לרכוש מזגן או להתקין אותו, או לקנות מכונת או רהיטים, שהם בכלל משא ומתן של שמחה (בעל "שבט הלוי" זצ"ל). ואם זה לצורך פרנסה - מותר (שו"ת "אגרות משה" א"ח ח"ג תשי"פ).

קניית נעלי גומי

מי שאין לו נעלי גומי לטי' באב מותר לקנותם בתשעת הימים וללבושם בתשעה באב ("כף החיים" סי' תקנ"א ב"ק צ"ו, ובעל "שבט הלוי" צ"ל).

קניית דירה ומתנות

מותר לקנות דירה בימים אלו אם יש חשש שיפסידו אח"כ, וכמו כן מותר לקנות ביריד (כמבואר בשו"ע סי' תקנ"א, הגר"ש אלישיב צ"ל). אין לתת בימים אלו מתנות וכן אין לשלוח פרחים שזה כמו משא ומתן של שמחה, אבל בנתינת מתנה לבר מצווה יש להקל (הגר"ש אלישיב צ"ל, והא דמבואר במג"א סי' תקנ"ד כ"א, שדוקא בת"ב אסור, היינו מדין שאילת שלום, ואפילו דברים קטנים).

הנוסע לשבת חזון למשפחה ורוצה לתת מתנה משום הכרת הטוב, יתן את המתנה לאחר תשעה באב (הגר"ש אלישיב צ"ל).

מתנה לכלה ערב שבת חזון

שאלה: האם מותר בערב שבת חזון לתת פמוטים לכלה כפי שמקובל בשבת שלפני החתונה?

תשובה: עדיף אם אפשר לתת בשבת שלפני או בשבת שלאחר מכן, אבל מעיקר הדין כיון שזה מהמתנות המקובלות הוי כעין פירעון חוב שמותר, ומה"ט נמי אפילו אם הכלה אבילה מותר לתת לה מתנה זו, כיון שהוי בגדר פירעון חוב (הגר"ש קרליץ צ"ל).

שטיפת הרצפה

אין איסור לשטוף רצפות בתשעת הימים, אבל אין לערוך ניקוי שאינו רגיל (הגר"ש קרליץ צ"ל). יש הנוהגים להקל בזה רק בערב שבת חזון (שו"ת "שלמת חיים" תש"ר י"ח).

אסור לנטוע אילנות וגנות ופרחים לשם נוי. וכן אסור לשתול בגינתו דשא מלאכותי, מכיון שגורם לשמחה (עי' שו"ע סי' תקנ"א סעיף ג'). אבל מותר להשקות פרחים ואילנות שנטעו מקודם (כי לא אסרו אלא נטיעה).

צחצוח נעליים ושיניים

נעליים שהתלכלכו, מותר לצחצחם כרגיל, ובדאי מותר לצורך שבת (בעל "שבט הלוי" צ"ל, ואין בזה בגזירת כיבוס). וכן מותר לצחצח שיניים בתשעת הימים (הגר"ש אויערבך צ"ל).

תפירה

אין לתפור בגדים חדשים בתשעת הימים, מראש חודש ואילך (עי' שו"ע סי' תקנ"א סעיף ז'), אבל לגזור בדים לצורך תפירה מותר. תפירת כפתור או קרע בבגד מותר ("אגרות משה" או"ח ח"ג סי' ע"ט, ובעל "שבט הלוי" צ"ל), וכן תיקון נעליים קרועות מותר ("אגרות משה" שם), אבל להאריך או לקצר שרוול יש להחמיר (ספר "טעמא דקרא" בשם "חזון איש").

תיקון פיאות

מי שעבודתו לקשור שערות לרשת של פיאות, אין זה נחשב בגדר "שתיה" (תפירה) שאסור בתשעת הימים, ומסתבר להתיר עכ"פ אם הוא אומן, ועבודתו לצורך אחרים (עי' רמ"א שם סעיף ז', בעל "שבט הלוי" צ"ל).

בשר ויין

האשכנזים נוהגים שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין מר"ח אב עד לאחר תשעה באב – אלא בשבת בלבד. וכן מותר לאכול בשר ויין בסעודת מצוה כגון סיום מסכת, (ולא ימהר או יאחר לימודו, כדי לעשות הסיום דוקא בימים אלו), או ברית ופדיון הבן (רמ"א סי' תקנ"א סעיף י'). וכן סעודת בר מצוה ביום הולדתו, וכדאי שיאמר שם גם דברי תורה (הגר"ש קרליץ צ"ל).

מותר לבשל בסירים בשריים אפילו אם הם בני יומם (משנ"ב שם).

נוהגים שלא לאכול בימים אלו תבשיל שהתבשל עם בשר (עי' משנ"ב סי"ק ס"ג), וכן ביצה בכה"ג אסור לאכול, אפילו שהתבשלה בתוך קליפתה.

מאכל שיש בו טעם בשר

אם נפל בשר לתוך אוכל פרווה אם יש שישים כנגדו מותר לאוכלו, ונאמן ישראל קפילא לומר שאין בו טעם בשר (משנ"ב סי' תקנ"א סי"ק ס"ג, ושערי צדק שם בשם פמ"ג). וקצ"ב למה דוקא ישראל קפילא שהרי הפמ"ג (וי"ד סי' צ"ח) כתב שדוקא בעכו"ם צריך קפילא, אבל בישראל נאמן אפילו סתם אדם שלא הוה קפילא, ויל"ע.

ביסקוויטים שיש בהם יין, אם בפועל מרגישים את טעם היין – אסור (הגר"ש אלישיב צ"ל, והגר"ש קרליץ צ"ל).

ברך על מאכל בשרי בתשעת הימים – יטעם מעט כדי שלא תהא ברכה לבטלה ("שדי חמד", ובעל "שבט הלוי" צ"ל).

סעודת מצוה בשבוע שחל בו

כשעושים סעודת מצוה בשבוע שחל בו תשעה באב, מבואר ברמ"א (סי' תקנ"א סעיף י') שרק מניין מצומצם יכול לאכול בשר. כתב המשנ"ב (סי"ק ע"ז) היינו מלבד הקרובים הפסולים לעדות (וזה כשיטת הט"ז, ודלא כמג"א, וכמש"כ בשע"צ שם סי"ק פ"ד). ומסתבר שהיינו אחים,

גיסים, וכן בן דוד שהוא שני בשני, נמי בכלל זה (הגר"ש קרליץ צ"ל). לפי מנהג בני ספרד, אפילו בשבוע שחל בו כולם אוכלים בשר. בסעודה שיש גם בני ספרד וגם בני אשכנז כיון שיש כבר יותר מעשרה אנשים מבני ספרד שאוכלים בשר, אין לבני אשכנז לאכול שם בשר רק דגים (ואפילו אם הם יאכלו ראשונים, אין לעשות כן).

ברית מילה

שתיית כוס של ברית מילה, דינו כמו בסעודת ברית מילה שכל אחד אוכל בשר ושותה יין, וכן הכוס של ברכת המזון של סעודת ברית יכולים כולם לשתות, ולא מוזכר שנותן לקטן (הגר"ש קרליץ צ"ל).

סעודת סיום

שאלה: האם מי שעושה סיום בתשעת הימים עדיף שלא יעשה סעודה בבשר ויין?

תשובה: אם תמיד עושה סיום בבשר ויין אפשר לכתחילה לעשות כן, והא דהמשנ"ב כתב (סי' קצ"ו סי"ק ט') שיש מחמירין לא לאכול בשר אפילו בסעודת מצוה זה רק שיש מחמירין ולא מן הדין (הגר"ש קניבסקי צ"ל, והוסף שגם הוא בעצמו נוהג כן, שעושה סיום כל ערב ת"ב על מסי' יבמות שכך יוצא לפי הסדר, ושותה יין).

ב' סעודות לכבוד הבר מצוה

שאלה: האם מותר לעשות בתשעת הימים עד שבת חזון ב' סעודות לכבוד הבר מצוה, בערב לצורך ידידי המשפחה, ובצהריים עבור חברי הכיתה, ובשניהם להגיש בשר?

תשובה: אם גם כשהבר מצוה חלה באמצע השנה היו עושים ב' סעודות כאלו לכבוד הבר מצוה, גם בתשעת הימים עד שבת חזון מותר לעשות כן, וכמש"כ המשנ"ב (סי' תקנ"א סי"ק ע"ה), וכל סעודה שעושים לכבוד הבר מצוה ביום הבר מצוה, אפילו שתי סעודות יש לו דין של סעודת מצוה (הגר"ש קרליץ צ"ל).

טבילה בתשעת הימים

שאלה: האם מותר לטבול טבילת עזרא בתשעת הימים?

תשובה: כתב המשנ"ב (סי' תקנ"א סי"ק צ"ה) לענין הנוהג לטבול בכל ערב שבת מותר, ומי שמבטלה לפעמים מפני טרדת עסקיו או מפני הצניזה אסור, עיי' שם. ולפי"ז הי"נ מי שמבטל לפעמים טבילת עזרא, אין לו לטבול בתשעת הימים (הגר"ש קרליץ צ"ל). ויש סוברים שהוא חשוב יותר מדין טבילה בערב שבת, ולכן בכל אופן מותר לטבול בתשעת הימים (הגר"ש קניבסקי צ"ל).

עשיית ציצית בחודש אב

שאלה: האם מותר לעשות ציצית בחודש אב אפילו באופן שאינו צריך רק לאחר ת"ב או שזה בכלל תיקון בגדים ואסור?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' תקנ"א ז') שאסור לתקן בגדים חדשים ומנועלים חדשים בשבת זה ויש לזה ב' טעמים. י"מ משום דברי הירושלמי (שמובא בסעיף ח') דנהגי שלא למיטתי עמרא מר"ח אב. וכל תיקון בגדים הוי בכלל זה, דהשתיה הוא תחילת מלאכה (משנ"ב בשם ב"י). וי"מ כמו שאסור לכבס מר"ח אב אפילו להניח, כ"ש שאסור לתקן הבגד (הגר"א). ולכן כשעושה ציצית לבגד שעיי"ז ראוי ללבישה ג"כ בכלל איסור זה.

אולם הורו בזה שמותר לעשות ציצית בתשעת הימים, אפילו אינו צריך לעכשו והטעם שישוד איסור תיקון בגדים הוא דוקא כשהוא מתקן עצם הבגד שיהא ראוי ללבישה, משא"כ עשיית ציצית אין זה נכלל לא בגדר למשתיה (לפי הב"י) שזה כשעושים במציאות צורת בגד חדש, ולא בכלל איסור כיבוס (לפי הגר"א) ולכן מותר לעשות ציצית בתשעת הימים (הגר"ש קרליץ צ"ל).

נעשה בן שבעים בבין המצרים

שאלה: כתב הפמ"ג (סי' תמ"ד מ"ז סי"ק ט') בשם שו"ת "חוות יאיר", כשמגיע לגיל שבעים ועושה סעודה יש לברך "שהחיינו" והפמ"ג עצמו כתב להסתפק אם לברך "שהחיינו", על כן יקח פרי חדש ויברך עליו. האם מותר לעשות כן בתקופת בין המצרים, אם חל יום ההולדת באמצע השבוע?

תשובה: כתב הרמ"א (סי' תקנ"א סעיף י"ז) וכן בפרי שלא ימצא אחר תשעה באב מותר לברך ולאכול בין המצרים. וכתב המשנ"ב דמייירי שלא יכול לשמור הפרי עד שבת מפני שיתקלקל, עיי' שם. א"כ מבואר שאם יכול לברך בשבת, לא יברך באמצע השבוע. ולפי"ז בנד"ד שיש לברך "שהחיינו" שזיכה לו הקב"ה לחיות עד גיל שבעים, יכול לברך גם בשבת שאח"כ, דהרי כל יום הוא חסד מהקב"ה, ולכן לכתחילה יש לחכות עד שבת ואז לברך "שהחיינו" על פרי, ולכוון גם על גיל שבעים (הגר"ש קרליץ צ"ל).

שומע ברכת "שהחיינו" מאחר

שאלה: מי ששומע אחר המברך ברכת "שהחיינו" בין המצרים, כגון בברית מילה וכדומה, האם אפשר כבר לכוון לצאת ממנו בברכת "שהחיינו" לעצמו לצורך רשות?

תשובה: כאשר עונה אמן לברכת חברו, זהו בגדר הסכמה לברכת חברו, אבל כשמתכוון לצאת, הווי כאילו הוא עצמו מברך אותה ברכה, ולכן אין לכוון לעצמו לצאת בברכת "שהחיינו" מחברו אם אין בו היתר מיוחד (הגר"ש קרליץ צ"ל).

שואלין ודורשי

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקווה

"מה אכפת אם יתקבלו הדברים, העיקר לכוון אל האמת" במשנת רשכבה"ג מרן הגרי"ש אלישיב זצלה"ה | כ"ח תמוז - י"א שנים להסתלקותו

"ועפעפיך יישירו נגדך" (מגילה יח, ב). די לציין למכתב מרן הסטייפלר זצוק"ל לרבינו בהיותו כבן חמישים ומבקשו הוראה בכל חלקי התורה "ודי לי שיכתוב בקצרה; כשר או לא, מותר או אסור, זכאי או חייב, בלא נימוק טעמים", ועוד קודם לכן - הגאון הגר"פ פראנק זצ"ל שביקש לצרפו לבית דינו בהיותו אברך בשנות העשרים וכאשר נשאל מדוע מתדיין רק עם האברך הצעיר בשאלות הנשאלות, בעוד יושבים שם דיינים ותיקים ותלמידי חכמים מופלגים, השיב: "מה אני יכול לעשות, הוא ספר תורה פתוח".

השמחה מאחדת את הלומד והנלמד

כבר העיד דוד המלך (תהלים קיט, טז) "בְּחִקְיָנִי אֶשְׁתַּעֲשַׁע לֹא אֶשְׁכַּח דְּבָרְךָ" ומופרש הר"ק "אני משתעשע בהם לפיכך <<<

בעמידה עם שמחה יתירה, שמחה עצומה בלימוד. עלולים לטעות ולחשוב שמקומו של רבינו בכבודו של עולם הוא שהביאו לשמחה. הרי כולם שיחור לפתחו, שאלו לדעתו וביקשו את קרבתו. אך הדברים לא מדויקים כלל ועיקר. רבינו סבל ייסורי גוף ונפש. הוא שיכל בחייו שבעה ילדים, שניים מהם בעודו אברך צעיר. כבר בצעירותו סבל ממחלת לב. הרופאים לא נתנו לו סיכוי להאריך ימים ואף לימדו את בני המשפחה כיצד לטפל בו בעת שהתעלף פעמים רבות בבית. הרבנית ע"ה סיפרה על עניות נוראה ששרדה בביתם. אם לא די בכך, סבל רבינו מרדיפות מאנשי חוג מסוים. ולמרות הכל, 'תמיד לומד עם שמחה יתירה, שמחה עצומה'.

זה סוד הידיעה הבהירה של רבינו בכל חלקי התורה, אף בדברים שלא עסק שנים רבות, היה משיב כאילו למדם זה עתה. גדולי דורו השתבחו בו שהכל פרוש לפניו בחינת

השראת אוזנית שמחה וחדווה היא מיסודות בנין הבית והיא המקור להשראת השכינה, שהרי "אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה" (שפת ל, ב). זהו הדבק המאחד כדברי רש"י (פסוקה, א) "משמח חתן עם הכלה - משבח להקב"ה שברא חתונת דיבוק איש באשה על ידי שמחה וחדווה". יש הסבורים שהשמחה היא תוצאה של הדיבוק, אך רש"י מלמדינו כי אדרבה, הדבק נוצר "על ידי שמחה וחדווה". רבינו היווה עבורנו דוגמה חיה ל"עוז וחדווה במקומו": תשובותיו הקצרות והתבטאויותיו השמחות, הוסיפו נופך לאווירה זו. די בצייטוט דברי ר'עו הגאון הגר"ש הלוי וואזנר בהספדו בכולל חזון איש "אני לא יכול לשכוח, אף שכבר עברו יותר מחמישים שנה מעת שלמדנו ביחד בכולל בירושלים ע"ה"ק, הצדיק הזה כל ימיו היה תמיד לומד

הלכה למעשה

משולחן ראש בית ההוראה • במשנת מרן רבינו הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

הלכות תשעת הימים

לא בים אסור, אבל בים זה יותר קל כי עושים זאת בשביל הבריאות. ובארחות רבינו (ב, סק) העיד הגר"ח קניבסקי: מרן החזון איש זצוק"ל התרחץ בים בבין המצרים משום דהוי לצורך בריאותו, ורק בתשעת הימים לא נסע לים. וכמדומה להגר"ח ששמע מהחזון איש שבאמת מותר לנסוע להתרחץ בים גם בתשעת הימים משום דהוי לצורך בריאות אצלו ולא לתענוג, רק לא נוסע משום חילול השם.

כאמור, יש לבחון אם לא יגרם לרפיון במנהג שלא לרחוץ בתשעת הימים, שנעשה מעט רפוי אצל המון העם, ולמרות שעושה זאת לצרכי בריאות, הרי אין מדובר בחילול שייגרם לו נזק אם יוותר על שחייתו לשבוע ימים.

ואף שיש מקום להקל כשעושה לחיזוק בריאותו, ראוי לבחון 'הדק היטב היטב הדק' אם לא יגרם חילול ה' באשר ידוע שלא שוחים בבריכות ובחופי הים ויבחינו בירא שמים הרחוק בתשעת הימים בלא שידעו כי עושה זאת לבריאות ולא להנאה.

"הלכות חילול ה' משנתנו בין איש לרעהו" (ויבא פ, א), "יש דברים שהם בכלל חילול ה' והוא שיעשה אדם גדול בתורה ומפורסם בחסידות, דברים שהבריות מרגשות אחריו אף על פי שאינם עבירות... הכל לפי גדלו של חכם צריך שידקדק על עצמו ויעשה לפנים משורת הדין" (רמב"ם יסודי התורה ה, יא).

שחייה לצרכי בריאות

שאלה מקפיד על שחייה קבועה לא להנאה אלא לצרכי בריאות (ולעתים קרובות סובל לאחר שחייתו מכאבי שרירים). האם יכול לשחות גם בתשעת הימים.

תשובה אפשר להתיר, אך יש להזהר בזה מחילול ה' ומפריצת גדר, וכבר התבטא הברכי יוסף (סוף סי' צא) "וכל אלו הגשקלין בשקל הקודש לפי המקום והזמן". צריך לבחון מיהו השואל, עד כמה צריך להקל לו, והאם יכול לעשות זאת בצנעא ועוד פרטים רבים הנוגעים להלכות חילול ה' כפי שיבוארו להלן.

ביאור הדברים היתר ברחיצה שאינה לתענוג התבאר בשער הצינן (תקס, עד) "מעוברת שהגיעה קרוב לעת לידתה שטוב לה לרחוץ בחמין שרי, דהוי לרפואה ולא לתענוג, וכן יולדת או מי שהוא אדם חלוש ואמר לו הרופא שצריך לרחוץ בכל יום בחמין שרי, מלבד בתשעה באב עצמו". הרי שהתיר למעוברת לרחוץ לחיזוק למרות שאינה 'חולה', ואין לחלק בזה בין רחיצה לשחייה.

כעין היתר זה העיד הגר"י אדלשטיין בשם החזון איש (מועשר איש ג, קפא) "אמרת לי שקשה לי להתרכז בלימוד כיון שהייתי לומד עם ראש הישיבה הגר"ש רוזנבסקי עד שעת לילה מאוחרת. ואמר לי החזון איש: צריך לנסוע כל יום לים, מותר לך לנסוע לים גם בתשעת הימים, כי אין זו רחיצה של תענוג. למי שצריך להתרחץ

"גם בשמיים הלכה כמותו"

(מרן בעל הקהילות יעקב ז"ע)
על מרן פוסק הדור הגר"ש אלישיב ז"ע)
התורמים לכה"פ סך 120 ש"ח
להפצת תורת פוסק הדור ז"ע
שמים ובקשתם יזכרו
בצינונו הק' בהר המנוחות
ביום ההילולא כ"ח תמוז
ע"י חברת "ח מתלמידי רבינו זצוק"ל

באמצעות מכשירי 'דריש' בבתי הכנסת

יש לבחור קופות נוספות, חיפוש ולמצוא בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

או בטלפון

0722-133-466 שלוחה 4

ובדוא"ל: Beithorah@gmail.com

שז"ת הלכה למעשה

»»»

מצוה גדולה מזו ושמה יוכיח עליה" (ס)

של שלמה בבא קמא ז' לז).

היד אפרים (על המג"א שם לז) והחיי אדם (קלג, טז) התיירו אף אכילת בשר ושתיית יין. ולמרות שלא הביא המושג ברורה, מכל מקום הורה רבינו לסמוך עליהם, אך רק עבור הקרובים לשמחה ולא לכל מי שקופץ לאחל מול טוב וכדו', ומשום כך עין רבינו להעדיף דגים שאין בהם ספק כלל ואמנם אין בזה זלזול בסעודת המצוה.

קטן בשתיית כוס הבדלה

שאלה קטן השותה מהבדלה במוצאי שבת בתשעת הימים, האם חייב לצאת ידי חובה בהבדלה זו, או שיכול לתת לקטן מבני השכנים שכבר יצא בהבדלה בביתו.

תשובה אמנם צריך הקטן לצאת בברכת הגפן (משנה ברורה רעא, סט), אך אינו צריך לצאת ידי חובה בהבדלה (סד) ה"ש אלשיך), ואחר שכבר שמע הבדלה בביתו יכול לשמוע שוב אצל שכניו ולשתות אצלם את היין, משום שעיקר שתיית הכוס בכדי שלא יהיה 'גנאי לכוס' שמברכים עליה בלא שותים ממנה. והאיר בהר צבי (אורח חיים א, קנד) שלא יפסיק בעניית אמן על ברכות ההבדלה, בין ברכת הגפן לשתייה.

ומה שכתב בשלחן ערוך הגר"ז (רצ"ה ז) דצריך לשתות מהכוס דווקא מי שיצא ידי חובה בהבדלה, העיר בתהלה לדוד (שם) שדבריו סותרים למה שכתב (קצ, ד) "שאם 'ממעים' ממנו לתנוק יצא ידי חובה, ואף על פי שהתנוק אינו מחויב בדבר אין בכך כלום", ונראה שאף המשנה ברורה לא סובר כן, שהרי לא הביאו וכפי שמוכח בלשונו (תרכ"ד).

תספורת בעל ברית כשאין הכרח

שאלה האם בעל ברית יכול להסתפר ולהתגלח בתשעת הימים גם כשאין הכרח להסתפר ולא ניכר שהוא מגודל.

תשובה מותר להסתפר ולהתגלח בכל אופן כיון שהוא יום טוב שלו וכדברי החתם סופר (שו"ת אורח חיים קנח; שער הציון תקנא, ד) "שהוא כמקטיר קטורת ולכן רק בשמחת ברית הותר ולא בשאר שמחות כסיום וכדו'".

אמנם היתר זה הוא רק קודם שבוע שחל בו ט' באב שאיסורו כמנהג, אך לא בשבוע שחל בו שאיסורו מדינא (נודע ביהודה תענא יורה דעה ריג, וכן מוכח בשער הציון). אכן בשנה זו תשפ"א שחל ט' באב כיום א', מותר בכל הימים.

קדם ידיים

שאלה האם מותר למרוח קדם ידיים בתשעת הימים.

תשובה כל מריחת משהא אסורה משום סיכה, וסיכה לתענוג אסורה כרחיצה בתשעת הימים (הגר"ש). ולכן אם מורח להנאה או כדי למנוע יובש בעתיד, אסור. אך אם מורח לשם רפואה כגון שיש לו יובש, מותר.

שמחת בר מצוה

שאלה נער שהגיע לגיל י"ג בתשעת הימים, האם להגות כרגיל שמחת בר מצוה או לדחות לאחר תשעה באב.

תשובה מותר לערוך הסעודה וקבלת הפנים בקהל רב כרגיל (מלבד השמעת מוזיקה), שהרי אם הותרה סעודת סיום וברית מילה (שלחן ערוך תקנא, ז), כל שכן הותרה סעודת בר מצוה שהפליגו במעלתה "לאכארה אין לך סעודת

התקיימו בו במוחש דברי הרמב"ם (דעות ז, י) "על כל דברי העולם, שהכל אצל המבינים דברי הקל והבאי ואין צדא לנקם עליהם".

אחי שליט"א ישב בחדרו בתקופת מאבק ציבורי שרבינו היה במרכזו. לפתע נפתחה הדלת, נכנס אחד ממקורביו ותוך שהגיש לפני רבינו ממוצא חשוב, דיבר בסערת רוחות על העניין. רבינו שתק ולא הגיב. לאחר יציאת המקורב, הפטיר רבינו: "נעבאך! הוא לוקח זאת ללב. דע לך כלל בחיים; כל הדברים שבעולם (צער, עלבנות, יסורים) צריכים להגיע רק עד הלב. אבל בתוך הלב עצמו, אתה צריך להיות בעל הבית מה יכנס שם. הלב של האדם הוא קודש, צריך לשמור עליו לא לתת לשום דבר להיכנס בתוכו".

ערב אחד הופיעו בביתו בניו של דיין מופלג שישב על מדין בבית הדין לצד רבינו, וסיפרו כי הם עורכים ספר מכתבי אביהם וצ"ל ומצאו בתוכם פסק דין ערוך ובהיר ואינם יודעים מי כתב את הדברים – האם רבינו או אביהם, וביקשו להראות לרבינו ויודעים מבטן מי יצאו הדברים.

על אתר שאל רבינו: "רגע, רגע, האם כתובים שם דברים טובים".

הבנים אמרו שהדברים נפלאים, ורבינו הגיב מיד: "אם זה דברים טובים, תכתבו על שמו, מה נפקא מינה אני אמרתי או הוא אמר, העיקר שזה דברים טובים".

הנה כי כן, רדיפת הכבוד היתה ממנו והלאה. לא היה אכפת לו למי יחסו את דברי התורה, 'העיקר שזה דברים טובים' ותתרבה תורה [משנה שאינה צריכה להדגיש, שכל זה מבחינתו של המחבר, לא מבחינת השומע שעליו החיוב להיות "אומר דבר בשם אומרו"]. הגב' (ביצה לה, א); כשעלה רבי אבא לארץ ישראל התפלל "הא רעוא דאימא מילתא דתתקבל" (יחי רצון שתקבלו דבריי לחכמי המקום). כשהגיע לארץ שאלוהו קושיא ולמשמע תשובתו "אחיכו עליה" (צחקו מהביאור שאמר).

ביאר רבינו בשיעורו: "תפילתו לא התקבלה כי היתה זו תפילה שלא כהוגן. מה איכפת לך אם יתקבלו דבריך או לא, העיקר צריך להתפלל שאזכה לכון אל האמת. לכן לא התקבלה תפילתו" (שוב נמצא כן בתירושי חתם סופר שם).

יש בביאור זה בחינת "הוא היה אומר". זו היתה מהותו, לא הוטרד כלל אם יתקבלו דבריו, מה יאמרו ומה יחשבו עליו. מעולם לא חיפש ברק של חידושים אלא כפי שהתבטא פעמים רבות "אצלי העיקר זה ללמוד את הפשט". בכל מקום ביקש את האמת ובה היתה שמחתו.

כשנצליח להפנים דרכיו, נשכיל בבירור לתת את הערך הנכון לעיקר ולהתעלם מהטפל "ובדרכים אלו יהיה ישובו נא וקושבך" (רמב"ם אישות טז, כ) וזכותו תגן עלינו ועל כל ישראל.

• מתוך הקדמת מורינו הרב שליט"א לספרו "ציוני הלכה – נישואין"

לא אשכחם, כי הם לי לששון ולשמחה לכב". שמחת הלב בתורה היא הגורם לכיירתה. כבר פורסם מה שזכינו לשמוע (שיעורי מדר הגר"ש אלישיב – ברכות, כט) מרבינו עצמו אודות כוח זכרוננו המופלא: **לתורה יש שם נוסף, היא נקראת עוף אין עוף אלא תורה שנאמר התעוף עיניך בו ואינו' (ברכות, א וברש"י).** בהיסח דעת מהתורה, אפילו כמצמוץ העין, היא משתכחת ואובדת. העיקר לכיירתה, לא להסיח דעת מהתורה. הן הן דברי הרמב"ם (תלמוד תורה א, י) "וכל זמן שלא יעסוק בלימוד הוא שוכח".

השמחה בלימוד התורה מאחדת את הלומד עם הנלמד להיות אחד, והתוצאה כפולה; אין היסח דעת, והכל נשאר חקוק בקרבו "לא אֶשְׁכַּח דְּבָרָה".

בשנים שזכינו להכיר, היה לומד בשיבה. כשנשאל רבינו בעניין ניסה לבטל הדברים ברוב ענוותנותו, אך כשהרב וואנר עצמו הזכיר בפניו את לימודו בעמידה, לא הכחיש והפטיר 'דורות הראשונים' (ורמז בזה ל"תנו רבנן מימות משה ועד רבן גמליאל לא היו למדין תורה אלא מעומד, משמח רבן גמליאל ירד חולי לעולם, והיו למדין תורה מיושב. והיינו דתן משמח רבן גמליאל בטל כבוד תורה" [פנייה סא, א]). אכן כתב השפת אמת אפשר דתורה שבעל פה תמיד למדו מיושב). נפקא מינה לדין. הרי לא תמיד זוכים לשמוח בלימוד, על כך מדריכנו המסילת ישרים (פס"ג ז) "כמו שהזריות הוא תולדת ההתלהטות הפנימי, כן מן הזריות יוליד ההתלהטות. אמנם הנרעה יותר בעבודת הבורא יתברך שמו הוא חפץ הלב ותשוקת הנשמה... ואולם האדם אשר אין החמדה הזאת לוהטת בו כראוי, עצה טובה היא לו שידרזו ברצונו, כדי שימשך מזה שתיוולד בו החמדה בטבע, כי התנועה החיצונה מעוררת הפנימית, ובוודאי שיותר מסורה בידו היא החיצונה מהפנימית. אך אם ישתמש ממה שבידו, יקנה גם מה שאינו בידו בהמשך, כי תיוולד בו השמחה הפנימית והחפץ והחמדה מכה מה שהוא מתלהט בתנועתו בראו".

עשיית מצוות בצורה של "מתלהט בקיומם" - לימוד בקול, בעמידה, בשמחה ובתנועות ידיים – מולידה את השמחה הפנימית. בעיני העולם זה נראה שקר וצביעות, שהרי כיצד אדם שאינו שמח בלימוד ובקיום מצוות עושה תנועות כמי שמתלהט ושמח, אך רבינו הרמח"ל מלמדנו כי אדרבה, התנהגות זו היא 'עצה טובה'. כשהמטרה רק להרשים אחרים זו צביעות, אך כשהמטרה לעורר הפנימיות היא עצה טובה ואמיתית.

"נעבאך, הוא לוקח ללב"

כל המוגרעות וההפרעות בבית נובעות מהחשיבות הרבה הניתנת לדברים ה'טפלים'. בדמותו של רבינו ובהנהגתו ראינו מה עיקר ומה טפל בחיים, על מה להקפיד ומה להעביר הלאה.

שגיאות מי יבין - הבהרה

במדור הלכה למעשה גיליון פינחס תשפ"ג

התשובה התקבלה לשאלת רחיצה עד ר"ח אב אך לא לאחר מכן

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה

0722-133-466

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

החמורים והגמלים

אדם שומר על הנהגותיו במאמץ שאינו קל לו, נדמה לו כי לשוא צרף צורף ולחינם מתייגע. ואז מתברר שמה שהשיג, העמיד אותו במקום אחר לחלוטין, הוא הפך להיות אישיות אחרת

עמי מדין, התהדרו בגמלים. בעת שיצאו למלחמה כנגד גדעון בן יואש, היו גמליהם 'אין מספר' (שופטים ו, ה), מדוע לא הצטוו ישראל להעלות מכס גם מן הגמלים, כשם שהעלו מן החמורים?

שאלה זו, שאלו בעלי התוספות, והשיבו שנצטרך לומר כי בתקופת משה רבינו לא היו להם גמלים ולאחר מכן, בזמן מלחמת גדעון היו גמלים.

תשובתם צריכה לימוד. הרי עמי מדין, יושבי מדבר היו ורגילים לכאורה בגמלים. גם אם לא היה אז בנמצא גמלים בכל ארץ מדין, כיצד התרבו כל כך בזמן גדעון עד שהיו בכמות שאי אפשר למנותם.

מה גם שגמל לא מתרבה מהר כשרצים ורמשים, וכיצד בזמן גדעון, כעבור פחות ממאתיים שנה (כ"ח שנים של יהושע, מ' שנים של עתניאל בן קנז, פ' של אהוד בן גרא, שנה אחת ששפט שמגר בן ענת וכו') נוספים של דבורה הנביאה עד שהגיעה שעתו של גדעון, כבר המלאה מדין בכרי גמלים!?

איננו רוצים ללמוד את הסוגיה בחוקרי הארץ הבודקים את מבנה האדמה ואת היסטוריית בעלי החיים באזור, כי אם להבין מה נשתנו החמורים שזכו למדרגתם יתר על שאר בעלי החיים שאינם מהורים.

הואיל ונתקדשו בפטר חמור

ואחר הקדמה זו, יש מקום ליישובו הנוסף של רבינו החוקוני, על אותה שאלה בדיוק; 'והם לא נטלו מכס מבהמה טמאה, רק מהחמורים, הואיל ונתקדשו בפטר חמור'.

כלומר, היו גמלים בזמן מלחמת מדין. גם אז ייתכן שהיו גמלים לאין מספר, ובכל זאת לא הוזכרו בכתוב כי לא נלקח מהם מכס, והתורה ציינה רק מה שנוגע לגופי תורה. אם אין בהם מכס, לא צריך להזכירם.

ומה טעם לא העלו מכס מהגמלים, משום שאינם מהורים. החמורים הוחרגו בגלל שיש בהם קדושת מה של פטר חמור, אבל בגמל אין שום התקדשות, לכן לא הוזכרו.

מלחמת ישראל במדין, נחלקת לכמה פרשיות שכל אחת מהן צריכה לימוד והתבוננות משלה.

רוב מלחמות ישראל במדבר באו בעטיו של אויב שקם עליהם, לא כצבא היוצא לכבוש אלא כנגד 'ויבא עמלק' או כנגד 'וישמע הכנעני וילחם בישראל'. מלחמת מדין יחידה מסוגה ביציאה לקרב של עם ישראל כנגד האויב.

חידוש נוסף באותה מלחמה, היא הפירוט המרובה שנתנה התורה ליוצאי הצבא, מי ומי היוצאים למלחמה, מי הם ומה טיבם ואיזה כלי קודש יקחו בידם.

ובמלחמה עצמה – הן אמת שנכתבה בקיצור נמרץ וכבר עמדנו על זאת בשנה שעברה – אבל גם בה חידושה שאינה מלחמה רגילה כי אם כשפי בלעם מצד זה, והציץ בידיו של פינחס מהצד השני.

ולכסוף דיני כלי מדין אשר מהם אבן ופינה לחלקים גדולים ביורה דעה, דיני גיעולי כלי נכרים וטהרתם, עד הפרשה של המכס, לא כולל קצפו של משה על פקודי החיל.

פירוט המכס

על של עתה באנו, לדבר על המכס הפלאי.

אין כאן הלכה לדורות באותו מכס, מלחמה הייתה ונגמרה. ובכל זאת, ריבוי יוצא דופן בפירוט חלוקת השלל, במספרים מדויקים ולאחריהם הוראות של חלוקה לאלעזר הכהן – אחד חלקי חמש מאות, ואחד אחוז מן החמישים ללוויים, וכל דבר נמסר במפורש כמה יוצא האחוז.

איננו שואלים למה ציוותה תורה, כי אם קבלה היא נקבלה ואם ריק הוא, מכס ריק. שאלתנו היא מה ניקח מהדבר הזה לעבוד את ה', מה ציוותה ומה רצתה מאיתנו התורה באותו פירוט מדויק. הפירוט הזה מרחיב עצמו לצאן, לבקר וגם לחמורים. מסתברא מילתא כי הם אלה המרובים שהיו בשלל מדין, ועל כן באו בפירוט.

גמלי מדין עיפה ועפר

ואם כך, נשאל, איפה הגמלים?

לא חרין בלב

בשקדושה מתפשטת, אין בה קווי תיחום. היא מתפשטת ונוצצת ולוהבת בכל אשר יש בהם מקום להתפשט ולהגיע. כלל ישראל הם קומה וחטיבה אחת, וכשיהודי מתקדש ומטהר במקום א', בהכרח שכל קומת ישראל מתעלה יחד עמו.

אם נטרפת בהמה, דין הוא להשליכה לכלב (שבת קנה: ובמג"א או"ח שכד סק"ז), שכר על זמן שהכלבים נמנעו מלנבוח ולא חרצו לשון בעת שעם ישראל יצא ממצרים.

אותו כלב שמקבל את בשר הטריפה, לא ידע מעולם על ארץ מצרים. את אביו שכח ואת סבו לא הכיר. על אחת כמה וכמה לא ידע על דורות קדם לפני שלושת אלפים שנה, מה עשו אבותיו הכלבים, והאם בכלל שתקו בגלל כבוד ישראל או ששתקו כי לא ראו סיבה לנבח. ייתכן גם שאבות אבותיו התגוררו בפלשת או במואב באותה שעה ולא היו במקום של יציאת מצרים.

בכל זאת, קדושת 'לכלב תשליכון אותו' התפשטה והתרחבה והתעצמה והגיעה לכל כלב בכל רחבי תבל.

כי גנטיקה רוחנית ממושיכה ומתפשטת ומתרחבת לכל מקום.

אינו דומה

מקובל בפי העולם לדרוש על כך ש'אינו דומה שונה פרקו ק' פעמים, לבין שונה פרקו ק"א פעמים' (חגיגה ט:), כי יש הבדל בין הלומד בפעם המאה לבין הלומד בפעם המאה ואחת.

ההנחה הזו נכונה, אבל איננה מדויקת.

כי עד שאנו מגיעים למספרי המאה כדי להטמיע בנפשנו את כוח המשגן והמתמיד, שכחנו בדרך את הלומד בפעם השישית לעומת הפעם השביעית, ואת הלומד פעם שלוש ושתיים לעומת פעם שלוש ושלוש. כל תוספת קדושה מייצרת רובד חדש של התקדשות נאצלת יותר.

הבנו את העניין הזה גם לדברים אחרים, כשיש כח לגנטיקה להיות גנטיקה רוחנית, היא יכולה להשפיע על צאצאיהם לדורות עולם. החוקוני מלמד שהסיפור של הגמל הוא משהו אחר לגמרי, ואמת כי ידענו שאינו דומה השונה פרקו מאה וגו' והכרנו את הדרשות על זה.

אבל טעות היא לחשוב שההבדל מתחיל בין המאה לבין המאה ואחד. יש הבדל נפלא בין משגן שש פעם שישית לבין

פעם שביעית, בין החזרה השלושים ושתיים לחזרה השלושים ושלוש. כל תוספת של קדושה מייצרת רובד חדש.

קדושה חמורה

כל מעלתו של החמור היא בקדושת הבכור עד שנפדה, ומכאן ואילך אין בו קדושה כלל. איננו יודעים כמה בכורים יש בקרב החמורים, אפשר אחד לעשר או לעשרים, וגם זה לזמן קצר, עד הפריון או לחילופין עד שייערף.

אף על פי כן, במין הזה של החמורים נתנה התורה הלכה, וממנה נוצרה קדושה לכל החמורים בכל מקום בעולם, גם בנקבות, לדורות עולם.

משום כך, מכס לוקחים רק מהחמורים, הגם כי מדורות עולם היו ביד המדיני ואבותיו, כי בהם יש קדושה המתפשטת לכל כיוון, בגמלים אין קדושה.

ומרובה מדה טובה.

איש ישראלי הוא בנו של הקדוש ברוך הוא, אבל גם בקדושתו יש דרגות אין סוף. לא רק בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו, אלא אינו דומה יהודי העוסק לפרנסתו אבל יושב שעה בבוקר ושעה בערב ללמוד את חוק שיעוריו בהתבוננות, לבין חבירו המקדיש רק שעה אחת.

אינו דומה יהודי ההולך ברחובה של עיר ומסיח דעתו לכל יראה מה שלא צריך לראות, לבין יהודי שנותן דרור להילוכו ומבטמו, בעולמות אחרים הם מצויים, השוני ביניהם לא ניתן לאמדן!

נדמה לך שאתה מתאמץ יותר מהחבר, ונדמה כי לשוא התייגעת.

זאת אשר תדע מעתה, אתה נמצא במקום נעלה לאין שיעור ותכלית יותר מהחבר. ייתכן שגם הוא עובד ה', במקומו ובמדרגתו, אבל כל מאמץ ויגיעה מרים אותך למקום אחר לחלוטין.

לא כעת תראה, לא כעת תדע.

תשחק נא ליום אחרון.

לעילוי נשמת

איש תם וישר ואת יראי ה' יבבד
משכים ומעריב בבתי כנסיות, ותפילתו
כמונה מעות
האדון הנכבד ר' דוד בן סולטנה שרביט ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.
יום היא"צ ג מנחם אב

לעילוי נשמת

האי גברא רבה ויקרא, עמוד האש
לפני בני הישיבות בעי"ת פאס יע"א
רבי יוסף אליהו שרביט זצ"ל
מזכה הרבים בפזרות הגולה בסידורו
'פתח אליהו'
ת.נ.צ.ב.ה.
יום היא"צ כט תמוז

לעילוי נשמת

האשה הכבודה והצנועה
אשה יראת ה' היא תתהלל
אשת חיל עטרת בעלה
מרת אסתר שרביט בת ר' שלמה ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.
יום היא"צ ד מנחם אב

מישכירי הדירה

הליכות חיים

בס"ד

ילד קטן שננעל בחדר

שאלה א

משפחה שכרה דירה לשבוע בצפון הארץ. באחד הימים, בנם בן החמש נכנס לשירותים ונעל את הדלת עם המפתח, ולא הצליח לפתוח בחזרה, למרות הנסיונות הרבים שלו, ושל הוריו לסייע מבחוץ. הילד שנבהל מאד פרץ בבכי מתמשך. שכן שנקרא לעזרה, הצליח לשבור את מנעול הדלת ולחלץ את הילד בשלום. הנזק של תיקון הפריצה והחלפת מנעול מסתכם באלף שקל. מי צריך לשאת בהוצאות אלו?

שאלה ב

מה הדין במקרה דומה, אם המשפחה היתה באולם שמחות ובנם בן החמש ננעל בשירותים והוצרכו לחלצו משם ע"י פריצת הדלת וגרימת נזק לדלת ולמנעול. מי צריך לשאת בהוצאות אלו?

תשובה

בנידון השאלה הראשונה בדירה שכורה, לענ"ד הדין כדלהלן:

א. אם הילד נעל עם המפתח כראוי, ומה שלא היה ניתן לפתוח לאחר מכן את הדלת זה לא באשמתו - הילד, והוריו פטורים מכל תשלום. דין זה קיים, אפילו אם אדם גדול ננעל, והוצרכו לשבור את המנעול כדי לחלצו משם.

במקרה האמור, מכיון שהדירה שכורה - חייב משכיר הדירה לשלם עבור החלפת המנעול לדלת, או לדאוג לפתרון אחר שיהיה ניתן לנעול את הדלת, כדי שיוכלו שוכרי הדירה להשתמש בשירותים. חיוב זה קיים, אפילו אם שכרו את הדירה למספר ימים בלבד.

ב. אם הדלת ננעלה בגלל שהילד הקטן שיחק עם המפתח, וכתוצאה מכך שברו בתוך המנעול או ששבר או קילקל את המנעול באופן אחר - חייב אבי הילד ששכר את הדירה לשלם עבור הוצאות פריצת הדלת, תיקונה, והחלפת המנעול.

ג. עבור התשלום לפורץ הדלת, אם הפורץ הוא אדם שאין אומנתו בכך - פטורים מלשלם לו שכר.

אולם אם הוצרכו להזמין אדם מקצועי לפריצת הדלת, אם הילד אשם בשבירת המנעול או בקלקלו - חייב אבי הילד ששכר את הדירה לשלם את שכר הפורץ.

ובמקרה שהילד ננעל שלא באשמתו - משכיר הדירה חייב בתשלום פריצת הדלת. לפיכך אם בפועל בגלל שאבי הילד הזמין את הפורץ, הוא שילם לו עבור מלאכת הפריצה - צריך המשכיר לשלם לשוכר את הסכום ששילם או שהשוכר יקזז זאת מדמי השכירות שעדיין חייב למשכיר הדירה.

ד. בנידון השאלה השניה, כאשר המקרה קרה באולם שמחות, לענ"ד הדין כדלהלן: מכיון שאבי הילד לא שכר את המקום, לפיכך בין אם הילד הקטן אשם בנעילת הדלת, ובין אם אינו אשם בכך - הילד ואביו פטורים גם בידי שמים מכל תשלום עבור תיקון הדלת והתקנת מנעול חדש.

אולם ביחס לתשלום עבור פריצת הדלת, אם הפורץ היה אדם מקצועי שאומנתו בכך, מכיון שמהפריצה נהנים גם אבי הילד, וגם בעל האולם - לכן הם צריכים להתחלק באופן שווה בעלות תשלום הפריצה. דין זה קיים, אפילו אם הדלת ננעלה באשמת הילד.

מקורות

ראשית נקדים, כאשר אדם שוכר דירה בזמן הזה, מחמת המנהג שקיים - ישנן התחייבויות מוסכמות שמחייבות את השוכר והמשכיר.

חיובי המשכיר והשוכר בזמן הזה

המשכיר מצד אחד מתחייב לשוכר: לתת לו דירה ראויה למגורים עם כל מרכיביה כפי המקובל - בכל תקופת השכירות. ולכן אפילו אם מחמת סיבות שאינן קשורות למשכיר, ואינן באשמתו, נמנע מהשוכר מלהשתמש בחלק מהדברים המושכרים - חייב המשכיר לתקנם בהקדם האפשרי, כדי לאפשר לשוכר להשתמש בהם כמקובל.

ואילו השוכר מתחייב למשכיר: להחזיר לו את הדירה בתום תקופת השכירות באותו מצב שקיבלה, למעט נזק שנגרם מחמת בלאי טבעי או מחמת השתמשות סבירה במושכר. מושג שנקרא בחז"ל "מתה מחמת מלאכה".

אולם אם הדירה או תכולתה ניזוקה מחמת השתמשות חריגה במושכר, אע"פ שהנזק קרה בגלל ילדו הקטן שהזיק - חייב השוכר לתקן או לשלם את עלות התיקון, כדי להחזיר את המושכר למצב שקיבלו בתחילת השכירות.

ביאור הדין כשהילד לא אשם בנעילת הדלת

לאור הכלל האמור. אם הילד או אפילו אדם מבוגר נעלו כראוי עם המפתח את המנעול בשירותים, ומסיבה שאינה מובנת, המפתח נתקע במנעול מבלי יכולת לחלצו משם או שלשון המנעול נתקעה וכיו"ב, מכיון שהשימוש נעשה כראוי, ולצורך כך הושכרה הדירה, נחשבת התקלה "כמתה מחמת מלאכת ההשתמשות", ולפיכך פטור השוכר מלשלם עבור פריצת הדלת ותיקונה. כי מזלו של המשכיר גרם לתקלה הזאת. בנוסף לכך, מחויב המשכיר לתקן מיידית את הדלת, מאחר ומוטל עליו חיוב לתת לשוכר את האפשרות להשתמש בשירותים גם מכאן ואילך - עד תום תקופת השכירות באופן סביר, שיוכלו להכנס ולצאת משם באופן בטוח, ולנעול את הדלת ע"י מפתח או באופן אחר בעת השימוש בחדר זה.

לפיכך במקרה זה, עלות פריצת הדלת, ותיקונה - חל על המשכיר בלבד למרות שאינו אשם בכך, ובשעה שהשכירה, הכל היה ראוי לשימוש סביר. ואע"פ שכתב הרמ"א (ח"מ סי' שיה, א) שאם המשכיר נתן את הדירה במצב טוב, הוא פטור מלתקן מה שהתקלקל לאחר מכן בעת השכירות, אולם המנהג שקיים בזמן הזה הינו שונה, ועל דעת המנהג משכירים ושוכרים דירות.

ביאור הדין כשהילד אשם בנעילת הדלת

אולם אם מחמת משחקו של הילד הקטן עם המפתח, ננעלה הדלת והוצרכו לפורצה ולתקנה, ולהתקין בה מנעול חדש, במקרה זה,

הדלת באופן שלא ניתן לפותחה נחשבת "כמתה מחמת מלאכת השימוש", וודאי שרק בעל האולם חייב בעלות תיקון הדלת.

חלוקת השותפות בין אבי הילד ובעל האולם - בתשלום לפריצת הדלת

אולם ביחס לתשלום לפורץ המקצועי שהוזמן לפריצת הדלת, בנידון זה מכיון שפריצת הדלת גורמת הנאה שווה ממון גם לאבי הילד, וגם לבעל האולם - לכן הם צריכים להשתתף באופן שווה בעלות פריצת הדלת כמבואר ברמ"א (ח"מ סי' רסד, ד), שכך היא חלוקת ההשתתפות בהוצאות הכספיות כששני הצדדים זקוקים להם.

והנה בעל האולם זקוק לפריצת הדלת, מאחר והוא צריך להשכיר את אולמו עם חדר שירותים שראוי לשימוש האורחים, וללא חדר זה - לא יוכל להשכיר את אולמו. ומאחר ולא ניתן לתקן כעת את השימוש בחדר זה ללא פריצת הדלת - לכן הוא זקוק לעלות פריצת הדלת.

וכמו כן מאחר וחז"ל חייבו את אבי הבן [או הבת] עד סוף גיל שש לזון את בנו כמבואר בשו"ע (אה"ע סי' ע, א) ובכלל חיוב המזונות כלול גם: מדור, כסות, רפואתו, וכל מה שנצרך לילד לצורך חייו כמקובל, לפיכך חל חיוב גם על האב לפרוץ את הדלת כדי להוציא את בנו. ומוטל עליו להוציא הוצאות כספיות לצורך כך.

נמצא שלמסקנה במציאות שנוצרה, מכיון שאבי הילד ובעל האולם שניהם צריכים לפריצת הדלת, אע"פ שלכל אחד מהם הסיבה שונה, סו"ס שניהם נהנים מההוצאה הכספית הזאת, וישתתפו באופן שווה בתשלום. אבל עבור תיקון הדלת השבורה והחלפת המנעול, מכיון שזהו צורך בעל האולם בלבד, ואבי הילד הרי פטור מכך, אפילו אם ילדו אשם בשבירת המנעול, לכן רק בעל האולם ישלם זאת.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

גואל הדם - נקמה או תיקון?

בפר' מסעי (לה, יא-לד) ובספר דברים (יט, א-ג) מבוארים גדרי ההורג בשגגה שחייב לגלות לעיר מקלט. הטעם לכך כתוב בדברים שם (פס' 1) פן ירדוף גואל הדם אחרי הרוצח מכיוון שייחם לבבו על רצח קרובו, ויהרוג את מי שהרגו בשגגה. לכן אמרה התורה, שהרוצח בשגגה יגלה לעיר מקלט, ושם אסור לגואל הדם להורגו. ואם יהרגו בעיר מקלט - יתחייב גואל הדם מיתה. ולכאורה יש להבין:

א- מאחר והרוצח פטור ממיתה על מעשהו, כי הרג בשגגה, מהו ההיתר לגואל הדם להורגו מכיוון שייחם לבבו. אדרבה, על גואל הדם לתקן את מידותיו ולהאמין שבגלל חטאי קרובו סובבו משמים שהוא ייהרג בשגגה. וכמו שכתב בספר החינוך (מצווה רמא) לגבי הלאו של "לא תיקום": שנמנענו מלקחת נקמה מישראל, אם ישראל יצער את חברו - בכל אחד מהדברים. ומשורשי המצווה, שיידיע האדם שכל מה שייקרהו מטוב ועד רע - הכל זוהי סיבה שתבוא עליו מהקב"ה, והכל בגלל עוונותיו וכו' ע"כ. ואיך התירה התורה לגואל הדם, להרוג אדם שלא פגע בו אישית אלא רק בקרובו, וגם זאת עשה בשגגה, רק בגלל שייחם לבבו?

ב- מדוע נפטור הרוצח מהגלות ומכל עונש אחר עם מות הכהן הגדול, וחוזר לעירו, ואסור לגואל הדם להורגו? הרי לכאורה עדיין ייחם לבבו? ויותר קשה, הרי מבואר במכות (א:) שאם הכהן הגדול מת מיד לאחר גמר דינו של הרוצח - פטור הרוצח מגלות, ואסור

אע"פ שקימ"ל במשנה בב"ק (יב) שקטן שהזיק פטור מלשלם אפילו כאשר יגדל, כי נחשב שוטה בעת עשיית הנזק, ופטור זה הוא גם בדיני שמים. וגם אביו פטור מלשלם את נזקיו גם בדיני שמים. ולכן מדין מזיק - לא ניתן לחייב את הילד או את אביו בתשלום. [ומה שכתב הרמ"א (א"ח סי' שמג) בשם תרומת הדשן, שראוי לקטן שהזיק שישלם כשיגדל מה שהזיק בקטנותו - אין בדברים אלו חיוב מצד הדין ואפילו לא בדיני שמים, וכ"ש שאביו אינו מחויב בכך, אלא זוהי הוראה להנהיגה ישרה - ואנו מתייחסים בתשובה זו לעיקר החיוב בדיני אדם או בדיני שמים].

אמנם מאחר והמנהג מחייב את השוכר להחזיר את המושכר במצב שקיבלו, למעט בלאי סביר, והיות ובנידון דנן הנזק קרה מחמת השתמשות שאינה סבירה של הילד, אין כאן את הפטור של מתה מחמת מלאכה. ולכן אע"פ שמדין הלכות נזקי ממון - פטור האב מלשלם על נזקי בנו הקטן, אולם מדין הלכות שכירות בתים - הוא מחויב להחזיר את הדלת למצב שקיבלה. ומסיבה זו חייב האב ששכר את הדירה בתיקון הדלת, ובהתקנת המנעול החדש שיאפשר לפתוח ולסגור את הדלת כפי שקיבלה.

מתי מגיע לפורץ הדלת שכר עבור מלאכתו

ביחס לעלות פריצת הדלת, אם פרצה אדם שאין אומנתו בכך - לא מגיע לו שכר על כך. מאחר והוא מחויב מהתורה לפרוץ בחינם מדין "לא תעמוד על דם רעך", וכן מדין השבת אבידה שנאמר "והשבבות לו" כמבואר בגמ' בסנהדרין (עג). שאדם חייב להשיב לחבירו את ממנו [ללא תמורה], וכל שכן שחייב להשיב לו את גופו. ומבואר בשו"ע (ח"מ סי' רסד, י-י), ובסמ"ע (שם סי' ק"ט), ובנתיבות בביאורים (שם סי' ק"ז), שאם אין אומנתו בכך - אינו רשאי לקבל שכר על פריצת הדלת, שבמעשהו מקיים מצוות השבת אבידה והצלת גופו. ולכן אפילו אם הבטיחו לו מראש שישלמו לו כסף על כך, יכולים לומר לו לאחר הפריצה - משטים היינו כך, מאחר ולא מגיע לך כסף על הפריצה, כי נצטוונו לעשות את המצוות בחינם.

אולם אם הזמינו פורץ שווה אומנתו - מגיע לו שכר כמקובל, למרות שמקיים בכך מצוה. וכמו שמגיע שכר לנהג מונית כשמסיע יולדת או חולה מסוכן לבית חולים, למרות שמקיים מצוה בנסיעה זו. לפיכך כשהנידון הוא בדירה שכורה, אם אבי הבן שהוא משכיר הדירה הזמין את הפורץ המקצועי או שאדם אחר בשליחות האב הזמינו - חייב האב לשלם לפועל את שכרו, מאחר ועבד בשליחותו ונחשב הפועל שלו.

אולם אם הדלת ננעלה שלא באשמת הילד, אלא מחמת סגירה רגילה של המנעול קרתה תקלה של "מתה מחמת מלאכה", במקרה זה טוען השוכר למשכיר, אע"פ שאני נהנה מפריצת הדלת, אולם מכיון שמחמת המנהג אתה מחויב לדאוג שנוכל להשתמש במושכר ובתכולתו כראוי כל זמן השכירות, וכעת אין אפשרות להשתמש בו ללא פריצת הדלת ותיקונה, לפיכך כל העלות הכספית להחזיר את הדלת למצב שתהיה ראויה לשימוש עם אפשרות לנעול אותה בעת ההשתמשות - מוטלת עליך בלבד.

החילוק כשהדלת שננעלה היתה באולם שמחות

אולם אם הילד הקטן נתקע בשירותים שבאולם שמחות וכדו', בנידון זה מכיון שאבי הילד לא שכר את המקום - אינו מחויב להחזירו למצב שקיבלו. לפיכך אם סיבת התקלה הינה, בגלל שהילד שיחק עם המפתח שלא כראוי, נמצא שמעשהו נחשב אדם המזיק. וכבר הובאה לעיל המשנה בב"ק (יב) שקטן שהזיק פטור מלשלם על נזקו גם בדיני שמים, וכן אביו פטור על כך. ולכן אביו פטור על תיקון הדלת והחלפת מנעול חדש. וכל שכן שהוא פטור באופן שהילד השתמש כראוי במפתח, והדלת ננעלה עליו לאונסו, שבמקרה זה, מכיון שרשאי הילד להכנס לשירותים, הרי שנעילת

לגואל הדם להורגו. והרי במקרה זה עבר זמן קצר בלבד מהריגת קרובו, ועדיין ייחם לבבו, ומדוע שלא יוכל לנקום ברוצח ולהורגו?

שתי הסיבות שמחמתן חייב הרוצח בשגגה לגלות לעיר מקלט

והנה כדי להבין מעט מסתרי נפלאות הבורא ית"ש, לאור מה שגילו לנו חז"ל ורבותינו הראשונים והאחרונים וצ"ל, נבאר בס"ד את גדרי הגלות, מטרתה, והתיקון שבה.

מבואר בספר החינוך (מצווה תי) שישנן שתי סיבות נפרדות לחובת הגלות למי שהרג בשגגה. הראשונה - לצורך עונש וכפרה על מעשהו החמור ששפך דם יהודי, ואיבד נפש מישראל. ומאחר שבאה תקלה גדולה על ידו, ואפילו שעשאה בשוגג, בכל זאת עליו לכפר על חטאו ולגלות לעיר מקלט. כי צער הגלות שנפרד ממשפחתו, ומאוהביו וכו' - שקול כעין צער של מיתה. והשנייה - לצורך הצלתו מידי גואל הדם שלא יהרגו.

והנה כל אחת מהסיבות מחייבת בפני עצמה את הגלות. וגם אם חסרה הסיבה השניה שהיא - הצלת הרוצח מגואל הדם, בכל זאת צריך לגלות. לפיכך, גם במקרים שאין לנרצח גואל הדם, כגון אם היה גר צדק, או אם אף אדם לא ראה שהרגו כי היה במקום סתר, או אם גואל הדם הוא אוהבו של הרוצח שודאי שלא יהרגו, כגון - אח שהרג את אחיו בשגגה ל"ע, שבמקרה זה ודאי שהאב שהוא גואל הדם לא יהרוג את בנו שנשאר לו לפליטה, בכל זאת על הרוצח לגלות לעיר מקלט - בגלל העונש שצריך לקבל על מעשהו החמור, וצריך את צער הגלות כדי לכפר על מעשיו. ויסוד זה כתוב בפירוש בספרי (שופטים פסיקתא קפא) ונלמד שם מריבוי המילים "רוצח רוצח" שנאמרו בפרשה זו וע"ש.

ראיה שהרוצח בשגגה חייב גלות לצורך כפרת חטאו

כמו כן, ראיה נוספת ליסוד זה ישנה בגמ' במכות (יא): שנפסקה ברמב"ם (פ"ז מרוצח, הל' ג) שאם מת הרוצח מיד לאחר שנגמר דינו בבית דין, ועדיין לא הספיק לגלות, מולכים את עצמותיו לעיר מקלט וקוברים אותו שם עד שימות הכהן הגדול, ורק לאחר מכן מותר להוציאו משם ולקברו בקברי אבותיו שבעיר מגוריו הקודמים. והרי במקרה כזה, לאחר שהרוצח כבר מת, אין גואל הדם יכול לפגוע בו? אלא רואים מכאן, מכיוון שהרוצח צריך עדיין עונש וכפרה על מעשהו החמור, לכן גופו יקבר בעיר מקלט ולא בקברי אבותיו - ויש בכך ביזיון גדול לנפטר, ונחשב הדבר לעונש וכפרה על מעשיו החמורים. וכך גם נראה מדברי התוס' במכות (יא ד"ה מדי) שהגלות נועדה גם לכפרה ולא רק להצלה מגואל הדם. ועיין במהרש"א שם (י: ד"ה אחד הרג וכו') וצ"ב בזה.

נמצאנו למדים, שאם אדם יודע שהוא הרג יהודי בשגגה במקום נסתר ואף אחד לא יודע מכך, למרות שגם אם אח"כ יפרסם זאת ברבים - בכל זאת אסור לגואל הדם להורגו על פי הודאת הרוצח, כי כלפי גואל הדם - אין בדברי הרוצח כלום, מאחר ואין אדם משים עצמו רשע, ואינו נאמן על דבריו, ואסור לו להורגו. אולם הרוצח שיודע את האמת - חייב לגלות לעיר מקלט, כי הוא חייב עונש וכפרה על חטאו החמור. וכתוב בתורה שללא הגלות לעיר מקלט - לא יתכפר לו על חטאו. ויש ראיה לכך גם בדברי האוה"ח הקד' שמות (כא, יג בד"ה או אפשר וכו') וע"ש.

חומרת חטאי הרוצח בבין אדם למקום, ובבין אדם לחברו

והנה במעשה הרציחה נעשו שתי עבירות חמורות. אחת - כפי שכתב בספר החינוך, שחטא הרוצח בחטא שבין אדם למקום. כי איבד נפש יהודית מהעולם וגרם לשכינה קדושה שתסתלק

מישראל, כמבואר ברש"י (במדבר לה, כה). ועבירה שניה - חטא בבין אדם לחברו, שמורכב משני דברים: א- שאיבד לנרצח באופן טראגי את חייו מהעולם הזה, ומנע ממנו לחיות את סך ימי חייו שנגזרו עליו לחיות כאן. ב- בכך שגרם לנרצח להסתלק מהעולם שנים רבות לפני זמנו, והרי יכול היה בשנים אלו ללמוד תורה ולקיים עוד מצוות, ובזכות זה היה זוכה לשכר רב יותר בגן עדן, ולהתענג מזיו השכינה באופן נעלה יותר, ולהימצא במקום גבוה יותר.

נמצא שאפילו אם הקב"ה ימחל לרוצח על חטאו לאחר שיעשה תשובה ויגלה לעיר מקלט, אולם הנרצח עדיין לא מוחל לו - כי זהו מעוות אשר לא יוכל לתקן. ואפילו אם על צער המיתה והפסד תענוגי העולם הזה ימחל לו הנרצח, כי בעולם האמת אין חשיבות לדברים אלו, אבל על ההפסד הנצחי שנשמתו לא זוכה להגיע למקום הראוי לה, משום שלא נשאר בחיים ולא קיים מצוות נוספות - הוא לא רוצה ולא יכול למחול לרוצח. ובגלל ההפסד הזה - נשמת הרוצח לא שוקטת, והיא רוצה לנקום ובצדק במי שגרם לה הפסד רוחני נצחי, מחמת רשלנותו שלא נזהר כראוי במעשיו, למרות שהיה שוגג.

מי גורם לגואל הדם שייחם לבבו, ומדוע?

ובגלל הסיבה השניה, שחטא לנרצח שיסודה - החטא לנשמתו ורוחו של הנרצח - רוח הנרצח תובעת נקמה, והיא מסיתה ללא הרף את קרובו הראוי ליורשו, ומחממת את לבבו לנקום את נקמתו ולהרוג את הרוצח. והסיבה היא - משום שחל על הקרוב החיוב של "מבשרך לא תתעלם". נמצא שהקרוב אנוס על זה שחם לבבו להרוג את הרוצח, כי כח עליון דוחף אותו לכך.

מציאות כעין זו מבוארת באוה"ח בפרשת יפת תואר (דברים כא, יד) בשם האריז"ל, ומרומזת במילים "חשקה נפשו" בבראשית (לה, ח). שנשמת ר' חנניה בן תרדיון שהייתה שבויה בגופו של שכם בן חמור - היא זאת שגרמה לדינה לצאת לראות בבנות הארץ. כדי שייקחה משם שכם בחזקה, וע"י זיווגם תצא נשמת התנא הקדוש מהגוף הטמא של שכם - ותעבור לגופה של דינה בת יעקב אבינו. והנה כעין זה קורה גם בנידון דנן, שנשמתו ורוחו של הנרצח פועלת בכוח עליון וחזק אצל נשמת קרובו - שייחם לבבו, כדי שינקום את דמה מהרוצח.

לאור האמור, מתורץ מה שהקשינו, למה לא יתקן גואל הדם את מידותיו כמו שנצטוונו ב"לא תיקום" וכו'. שהתשובה לכך היא - כי הוא אנוס מחמת כח עליון שהיא נשמת הנרצח, שתובעת ממנו בצדק לנקום את נקמתה מהרוצח שעשה לה עוול חמור. וגם הקב"ה מסכים עם טענתה. אלא שברחמי הקב"ה על הרוצח בשגגה, הוא מאפשר לו להינצל מהתביעה הזו, אם יגלה לעיר מקלט, מאחר ויש בזה כעין תיקון לעונו, וכדברי ספר החינוך. וכמו כן הקב"ה קבע בתורה, שבמקום זה ייאסר על גואל הדם להורגו.

ביאור הטעם, למה מתחייב הרוצח מיתה אם יוצא בכוונה מעיר מקלט

לפי זה מתבארת יותר הגמ' בסנהדרין (מה): כמבואר בדברי הר"ן שם בד"ה מנין וכו', שאם הרוצח יוצא מעיר המקלט במזיד - הוא חייב מיתה בידי ב"ד. ולכאורה קשה, הרי הריגתו היתה בשוגג, וממילא פטור ממיתה, ובפרט שלא התרו בו מראש, ואם כן, מהיכן נוצר עליו חיוב מיתה חדש? ולאור האמור נקל להבין זאת. מאחר ונשמת הנפטר תובעת מהקב"ה שיענישו את הרוצח במוות בגלל העוול שעשה לה שהרגה, וזו מידה כנגד מידה. והקב"ה מסכים לטענתה, ומאפשר לה להסית ולחמם את לבבו של קרובה לגאול את דם הנרצח. אולם במקביל חס הקב"ה גם על חיי הרוצח, כיוון שעשה זאת בשגגה, ומאפשר לו לגלות לעיר מקלט כדי לכפר על

עווננו, וכמקום מקלט מפני גואל הדם. אבל אם הרוצח לא מעוניין בחסדי הקב"ה עימו, ובמזיד ובשאת-נפש אינו רוצה לתקן ולכפר על חטאו, ועובר במודע על החיוב להישאר בעיר המקלט, אזי אומר הקב"ה שהרוצח חרץ את דינו לעצמו, וייתן לו העונש שתובעת נשמת הנרצח לעשות לו.

ויש לדברים אלו ראייה מפורשת מהמסופר בספר מלכים א (כב, כא-כב) וכפי שביארו חז"ל במסכת סנהדרין בהרחבה (פס. קב.). כיוון שאחאב מלך ישראל הרג במזיד את נבות היזרעאלי, ע"פ שני עדי שקר ובעצת אשתו הרשעית, אזי רוחו של נבות תבעה את נקמתה באחאב ולא נרגעה, ורצתה לנקום בו ולהורגו ע"י שתסית את כל הנביאים עם נבואה שקרית שתגרום לאחאב לצאת למלחמה לשווא ולמות בה. וזאת למרות שזכתה להגיע למחיצתו של הקב"ה. והקב"ה התיר לה לעשות כך, וגם הבטיח לה שתצליח במעשיה ותגרום למותו של אחאב, כמבואר שם בגמ'. אולם מכיוון שהנקמה תיעשה ע"י נבואה שקרית, לכן תצטרך רוח נבות לצאת לצמיתות ממקומה למרות שהיתה כבר במחיצת הקב"ה לצמיתות, שכן כתוב בפסוק "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני".

רואים מכאן, שרוח הנרצח במזיד לא נרגעת עד שתצליח לנקום ולהרוג את רוצחה. ואפילו נבות, למרות שהגיע למקום גבוה במחיצת הקב"ה, אבל עדין ברור שגם שם ישנן דרגות שונות. אך מאחר שאחאב ברשעותו מנע מנבות להוסיף עוד מצוות ולהגיע למקום גבוה יותר במחיצת הקב"ה, - לכן נשמתו לא נרגעה ותבעה נקמה, למרות שבמעשיה היא מאבדת גם מה שיש לה. רואים שכח הנקמה הרוחנית כל כך חזק ובבחינת - תמות נפשי עם פלישתים. לכן גם כאשר הרוצח הרג בשגגה, עדיין יש לנשמה כח מהקב"ה להסית ולחמם את לבב קרובו ביצר בלתי נשלט, כדי שיגאל את דמו וינקום את נקמתו ברוצח על העוול החמור שעשה לה. וזהו העומק הפנימי של המושג "גאולת הדם". כלומר, לא סתם תאוות נקמת הרוצח, אלא בקשת נשמת הנרצח לנקום על העוול הרוחני וההפסד הגדול שגרם לה הרוצח, שמחמתו נמנע ממנה מלקיים עוד מצוות, ולקבל שכר רב יותר בגן עדן.

התיקון שנעשה בעולם העליון בפטירת הכהן הגדול

כתב החיד"א בספרו "דבש לפי" (ערך כהן, אות ז) בשם תלמידי האריז"ל, שכאשר מת הכהן הגדול, בזכות קדושתו העצומה, כל נשמות המתים שעדיין לא הגיעו למקומן הראוי להן מסיבות שונות, מגיעות כעת בזכותו למקומן הראוי להן, ע"כ. נמצאנו למדים שבעת פטירתו של הכהן הגדול - גם נשמתו של הנרצח מגיעה למקומה הראוי לה. כלומר למקום שידוע לקב"ה שהייתה מגיעה אליו אם היה נשאר בחיים ולומד תורה ומקיים מצוות בשנים שנלקחו ממנו.

לכן, מאחר ובפטירת הכהן הגדול הגיעה נשמת הנהרג לתיקונה השלם, ממילא היא לא מסיתה יותר את גואל הדם להתנקם ברוצח, כי כעת לא חסר לה מאומה. לפיכך יכול הרוצח לצאת מעיר מקלט, ואפילו אם מת ונקבר בעיר מקלט - ניתן להוציאו משם ולקברו בקברי אבותיו. כי מצד אחד - הרוצח קיבל את עונשו וכפרתו בזמן גלותו בעיר מקלט, ומצד שני - הנרצח הגיע לתיקונו השלם.

סיבת השייכות של הרוצח לפטירת הכהן הגדול

לאור האמור, מובן הקשר בין פטירת הכהן הגדול לרוצח, וכפי שכתב בקצרה בספר משך חכמה בפ' מסעי (לה, כב) על הפסוק "וישב בה עד מות הכהן הגדול - אשר משח אותו וגו'". ומקשה

הגמ' במכות (א) והרי הרוצח לא מושח את הכהן הגדול? ותירצה הגמ' שהכוונה לכהן שנמשך בימיו וע"ש.

אמנם, התורה גם רמזה בדבריה שאכן, הכהן הגדול נמשח בכפוף לעונשו של הרוצח. כלומר, מכיוון שהרוצח יוצא מעיר מקלט עם מיתתו של הכה"ג, לפיכך - אם הנרצח היה רשע גדול ורצון הקב"ה היה שיהרג, אלא שסובבו משמים שיהרג ע"י אותו רוצח, כי מגלגלין חובה ע"י חייב. נמצא שבמקרה זה לא מגיע לרוצח עונש גדול, שהרי עשה את רצון ה', אלא שבגלל חטאו - מספיק שיגלה למשל למשך שנתיים. לפיכך מסובבים מהשמים שיתמנה כה"ג שיש לו עוד שנתיים בלבד לחיות, כדי שלא יצטרך למות קודם זמנו לצורך הוצאת הרוצח מעיר מקלט. וכן גם להפך, אם הנרצח יכול היה לחיות עוד שנים רבות, ורק רשלנותו של הרוצח גרמה לו שימות מוקדם, במקרה זה מגיע לרוצח עונש גדול, ועליו לגלות לעיר מקלט למשך שנים רבות. לכן יסובבו מהשמים שיתמנה כה"ג שנשארו לו עוד שנים רבות לחיות, כדי שהרוצח לא יצא במהרה מעיר המקלט. וזה מדויק בלשון הפס' "אשר משח אותו" כי אכן בכפוף לזכויותיו וחובותיו של הרוצח, מתמנה מהשמים הכהן הגדול בימיו.

אלא שעדיין מקשה הגמ' במכות (א), במה אשם הכהן הגדול שעליו לתקן במיתתו את הרוצח והנרצח, ומדוע הקב"ה לא מסובב להם את התיקון באופנים שאינם תלויים בו? ותירצה שם הגמ', שהכה"ג אשם ברצח, ובעונש הגלות שקיבל הרוצח. שכאשר התפלל הכהן הגדול ביום כיפור בקודש הקודשים, היה עליו להתפלל שלא יהרג יהודי את רעהו בימיו, ואם אירע כך - סימן שלא התפלל על זה. וכך גם מפורש בתרגום יונתן בן עוזיאל בפ' מסעי (לה, כה) וברש"י שם. כמו כן אומרת הגמ' שאפילו אם לאחר ההריגה מת הכהן הגדול, ולפני שנגמר דינו של הרוצח לגלות - נתמנה אחר תחתיו, גם כאן אשם הכהן הגדול השני בגלותו, כי היה עליו להתפלל, שיצא הרוצח זכאי בדינו, כגון על ידי שהכרעת הסנהדרין לחובתו תהיה ברוב של אחד, שאז יוצא הרוצח זכאי בדין כמבואר במשנה בסנהדרין (ב) וע"ש. ומאחר והכהן הגדול יכל ע"י תפילתו, למנוע את ההריגה ואת עונש הגלות, ולא עשה כן, לכן מסובב הקב"ה את התיקון לנשמת הנרצח ואת סיום העונש לרוצח, דווקא על ידי מיתת הכהן הגדול.

כיצד יתקן הרוצח בזמן הזה את חטאו החמור?

והנה בזמן הזה, שאין לנו ערי מקלט, ולא כהן גדול, כיצד יוכל מי שהרג בשוגג לכפר על עוונת החמור? על זה הורו בתשובותיהם גדולי הפוסקים בכל הדורות, שביחס לחטא שבין אדם למקום - ירבה בסיגופים כפי כח הסבל של גופו, ובימינו שהגופים חלשים, ממעטים בצומות, אולם יימנע ככל האפשר מתענוגי העולם הזה. וכמו כן ירבה בעשיית תשובה ויתוודה בתחנונים בכל יום לפני הקב"ה על חטאו הגדול כדי שימחל לו. וכן ירבה בלימוד התורה ובצדקה וחסד כפי יכולתו. וביחס לחטא שבין אדם לחברו, כלומר כלפי הנרצח - יאמר עליו קדיש לפחות במשך שנה, ואם הורי הרוצח חיים - ישכור מכספו מישוהו שיגיד עליו קדיש. וירבה בלימוד משניות לעילוי נשמתו, וכן יחזיק תלמידי חכמים נוספים שילמדו לעילוי נשמת הנפטר כפי יכולתו הכספית. וכן יסייע למשפחת הנפטר בכסף ובכל דבר הנצרך. ומאחר והדבר תלוי בכל מקרה לגופו, לכן צריך הרוצח להתייעץ עם אחד מגדולי הדור שידיריך אותו איך יעשה תשובה באופן הנעלה ביותר לפי תכונותיו ואפשרויותיו.

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

מטות מסעי

מעריכי החיזוק

מאת הרב שמעון פרג שליט"א

בפרשת מסעי מבואר ענין מ"ב מסעות, וברש"י בריש מסעי הביא את דברי התנחומא משל למלך שהיה בנו חולה והוליכו למקום רחוק, לרפואתו כשחזרו א"ל כאן ישנו כאן הוקרנו כאן חששת את ראשך, והקשה החת"ס הרי בא' אב נפטר אהרון הכהן וכל העם בכו את מיתתו, והגמ' אומרת שכל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה מוחל לו על כל עונתיו, ומדוע צריך להזכיר את כל המ"ב מסעות הרי עכשיו אנו עסוקים אחרי מיתת אהרון, ותירץ החת"ס שכל הדמעות שהיו במיתת אהרון הקב"ה שומן לבנות את הבית השלישי, ומדבריו מבואר שהבית השלישי יבנה ע"י דמעות כמו ששרים רבש"ע אני יודע שבית המקדש השלישי לא יבנה מאבנים הוא יבנה מדמעות. ושמעתי מאחד מגדולי הצדיקים זצוק"ל שהיה מחלק מים לברכות, וראו הרבה ישועות, ואמר שהמים הנ"ל הם מדמעות של תיקון חצות שהוא בוכה בלילה, והדמעות האלו הם יקרים, שפועלים ישועות מעל הטבע.

בספר זרע שמשון בפרשת חיי שרה הביא הפסוק ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה, והביא את קושית העולם הרי בדרך העולם בכי קודם למספד ומ"ט אצל אברהם היה קודם מספד ואח"כ בכי וכתב בשם המעבר יבוק שיש בכי שהוא קשור לטבע דהיינו שאדם בוכה מחמת רגשותיו, והדמעות הנ"ל אינם דמעות של תועלת, והדמעות שהקב"ה גונז בבית גנזיו, זה דמעות שבאות מכח הפנימיות של בנ"א שכל דמעה ודמעה הקב"ה אספן ומניחן בבית גנזיו, וזה בכי שבא אחרי המספד ולא הבכי הראשון שבא כתוצאה ממיתת המת.

בחטא המרגלים כתוב ויבכו כל העם בלילה וברש"י כתב שהקב"ה אמר למרגלים אתם בכיתם בכי של חינוך, ולבסוף הבכי יהיה בליל ת"ב על שני חורבנות, ולפי הנ"ל מבואר שהדמעות שבכו המרגלים היו דמעות חינוך ואי"ז דמעות פנימיות והדמעות הנ"ל נקראים דמעות חינוך וכמו שבתי המקדשות נחרבו מדמעות של חינוך כך הדמעות שבוכים בת"ב ובבין המצרים הם דמעות פנימיות והם תשובת המשקל כדי לבנות את הבית השלישי שיבנה במהרה בימינו, ובודאי שזה מחזק אותנו לא לעשות בכי ודמעות מכל דבר, ולנצל את מתנת הדמעות לבכות על דברים רוחניים ופנימיים ולא ח"ו להיפך.

הגמ' בתענית אומרת כשם שמשנכנס אדר מרבין בשמחה כך משנכנס אב ממעטים בשמחה, ובודאי שמצות שמחה ובפרט השמחה של חתן וכלה שכתוב ע"ז כל המשמח חתן וכלה כאילו בנה חורבה אחת מחורבות ירושלים, וכן המצוות שאדם מרבה בשמחה שכתב ע"ז

יבואר בגודל המתנה של
הקב"ה של דמעות שבזה
יבנה ביהמ"ק השלישי וזה
מה שאומרים רבש"ע אני
יודע שבית המקדש
השלישי אינו בנוי מאבנים
אלא מדמעות:

יבואר בזה דברי הזרע
שמשון בשם הספר מעבר
יבוק שהשפעת הדמעות זה
רק אם זה בה מפנימיות:

יבואר שהדברים הנ"ל הם
תשובת המשקל על חטא
המרגלים שבא מדמעות
של חינוך:

יבואר עוד בגודל העניין
של צער השכינה עד
שמבטלים את מצוות
השמחה

**שכתוב ע"ז ברמב"ם בסוף
הל' לולב שראוי להיפרע
ממנו:**

הרמב"ם בסוף הל' לולב בגודל הענין שאם לא מקיימים את זה ראו להפרע ממנו ובחודש אב שמממעים בזה הוא להרגיש את גודל הצער של השכינה שנמצאת בגלות למעלה מאלפים שנה וכמה צער יש לשכינה שהיא נמצאת בגלות, ועמ"י עוזב את כל השמחה שיש לו וממעט בזה כדי להחזיר את בית המקדש וע"י שאדם ממעט בשמחה הוא מראה על האכפתיות שיש לנו בצער השכינה ואף שצער השכינה צער לכל יהודי מ"מ עיקר הימים האלו הוא להשתתף בצער השכינה שנמצאת בגלות, כמו שאומרים לישועתך קיויתי ה' וכל המשתף שם שמים בצערו כופלים לו פרנסתו, וכל דמעה ודמעה שאדם מוריד בימים אלו על הרבה חילול השם משפיע למעלה, ובודאי צריך להרגיש כמו אדם שמת לו מת, כל אדם שמשתתף בצערו הוא מנחם אותו, וזה כל ענין ניחום אבלים להרגיש את צערו של השני, כך אדם בימים אלו מרבה להשתתף עם צער השכינה בודאי שהקב"ה שהוא המשפיע הגדול בכל השפע שבעולם בודאי ישפיע עליו שפע של רוחניות וגשמיות וזה כל הענין של ימים אלו.

וזכרנו באחד השנים באחד מבני החבורה שנשרף ביתו וכל בני החבורה השתתפו בצערו ואז היה התעוררות גדולה להרגיש את החסרון שחסר, את ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, וכמה צריך לזכור את הגמ' בב"ב דף י' במה תרים קרנו של עמ"י ע"י כי תשא ועו"ש במהרש"א שכתב שעיקר רוממות הקב"ה זה בהקמת המשכן וכמה צער יש למעלה שאין לנו לא משכן ולא בית המקדש.

שמעתי מהגאון ר' אלעזר דוד ברלין שליט"א שכתב בספר תהילים פרק קכ"ו על הפסוק הזרעים בדמעה ברינה יקצרו שכתוב במפרשים שזה הולך על תקופת הגלות שעמ"י מרבה בדמעות וכל דמעה ודמעה זה זריעה על הבנין הבית וזה הולך על הפסוק שובה ה' את שביתנו כאפיקים בנגב ומבואר במפרשים שכמו שבנגב שאין שם מקום של זריעה כך יהודי שרואה את עצמו מיואש מהגלות על שהוא מרבה בדמעות אז הקב"ה מרחם עליו ובסוף הוא מגיע למדרגה של ברינה יקצרו ובודאי שזה מרומז גם בפרק פ' האכלתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שליש.

ידוע מה שאחז"ל דאהרון הכהן מת בא' אב ובפשטות זה נראה שהחדש של אב שהיה בו ב' חורבנות, זה כתוצאה ממיתת אהרון שכל עבודת ביהמ"ק קשור אליו ומחמת מיתתו ירדה ההשפעה של ביהמ"ק, אמנם בחת"ס בתורת משה בפרשת מסעי כתב שמיתת אהרון בחדש אב מחמת הדמעות על מיתת אהרון זה יבנה את ביהמ"ק השלישי והיה כאן הקדמה רפואה למכה כמו שביארנו לעיל שהקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו

ותפילתינו לקב"ה אלוקים צבאות השיבנו ותשקנו בדמעות שליש והשיבנו ה' אליך חדש ימינו כקדם

**יבואר עוד בגודל השכר
של ריבוי הדמעות בימים
אלו:**

**יבואר עוד בדברי רבנו
החת"ס הענין של מקדים
רפואה למכה:**

לזכות ידידינו הרב יונתן חיים בן מלכה הי"ו שכל העלונים הם בזכותו ע"י ידידו משה בן שרה ומשפחתו

"והשבות אל לבבך"

שגב המוסר

דברי מרן הגאון האמיתי רבי אהרן קוטלר זצוק"ל

מטרת התעניות

ה' דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז, וה' בתשעה באב. ב"ז בתמוז נשתברו הלוחות, ובטל התמיד, והובקעה העיר, ושרף אפוסטמוס את התורה והעמיד צלם בהיכל. בט' באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשניה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר. (תענית כו.).

ובגמ' שם מבארת כל המאורעות הללו, נשתברו הלוחות בחשבון ארבעים יום ממתן תורה וירא את העגל וישלך מידי את הלוחות וכו' נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ ישראל בעבור חטא המרגלים. וכל אלו המאורעות היו כאלו שהעמידו בסכנה את קיומו הרוחני של כלל ישראל, ובעבורם נקבעו התעניות, ואף מאורעות קשים, גזירות וצרות בתקופות אחרות, נגרמו בעטיים של אותם עוונות.

ומבואר בגמ' (שם י"ב:) וברמב"ם (פ"א מתעניות הל' י"ז) כי מטרתם ויעודם של תעניות היא ההתבוננות בסיבת הצרות שבאו על כלל ישראל, ולהפיק לקח ע"י וידוי, תשובה ותפילה.

חביבות התוכחה

ספר דברים - משנה תורה - אשר בו משמיע משה רבינו ע"ה דברי תוכחה לכלל ישראל, מתחיל תוכחתו בחטא המרגלים וממשיך במעשה העגל וכו', פותח בפסוק (דברים א' א') "אלה הדברים אשר דבר משה" פסוק זה נאמר לאחר הפסוק האחרון שבספר במדבר (במדבר ל"ו י"ג) "אלה המצוות והמשפטים אשר צווה ה' ביד משה", ואיתא בחז"ל (ילקוט"ש רמז תשצ"ג): "אמר הקב"ה חביבין עלי דברי משה שהוכיח את ישראל כנגד כל המצוות שנתתי לכם". וביאור הדברים, כי דרך תוכחה אפשר להגיע להכרה ואמונה אמיתית, לתורה ולקיום מצוותיה. **ומכאן גם ראיה לשגב ערכו ומעלתו של לימוד המוסר.**

שינון הדברים הידועים - התוכחה העדיפה

כאמור, תחילת התוכחה היא בהזכרת מעשה המרגלים, אף שהדברים היו ידועים, גלויים ומפורסמים לכלל ישראל. כי הרי כאשר כשלו בעוון המרגלים וקיבלו דבריהם, נגזר עליהם עונש התורה של "במדבר הזה יתמו ושם ימותו" גזירה זו היתה רק על המנויים, כלומר בני עשרים עד ששים. כי מי שבשעת החטא, חסר אפילו יום אחד מגיל עשרים או יום אחד מעל ששים שנה, לא נכלל בגזירה. וכן נשים, ושבת לוי לא נכללו בגזירה, וגורלם היה כדרך כל הארץ, וגזירה זו נתקיימה לעיני כל בני אותו דור

בחשבון מדויק, במופת והשגחה גלויה של משפטי שמים...

הגע בעצמך, כל תוכחתו של משה רבינו ע"ה היתה בסך הכל סיפור דברים, לציבור שידע מעצמו כל זאת ואף חש על בשרו, ולא הוסיף להם שום ידיעות חדשות, ולכאורה מה הצורך בכך, אלא שזהו עניין התוכחה. וכדברי הרמח"ל בהקדמה לספרו "מסילת ישרים", כי לא תמצא ברוב דברי אלא דברים שרוב בני האדם יודעים אותם ולא מסתפקים בהם כלל, אלא שכפי פירסומם וכנגד מה שאמיתתם גלויה לכל, כך ההעלם מאוד מהם מצוי והשכחה רבה. **שינון הדברים הגם שהם ידועים, וההשתדלות להחדירם לתוך ההכרה היא התוכחה העדיפה.**

והחשיבות לעורר אף בדברים הידועים היא עד כדי כך, שאמר הקב"ה חביבין עלי דברי תוכחה שדיבר משה ב'אלה הדברים' ככל המצוות.

היצר מפתה לשכוח ולהתעלם והעצה כנגדו לשוב ולשנן

...כי עיקר דרכו של היצר ובזה כוחו גדול, למנוע את האדם מלהתבונן, לנחות לעומקא, ולהסיק מסקנות נכונות וראויות. להיפך, הוא מפתה את האדם לשכוח ולהתעלם. **ולזה לימדנו התורה עצה, לשוב ולשנן, עד כי יכו הדברים שורש בלב האדם, ויופק הלקח הטוב והמועיל לקחת מוסר להיטיב הדרכים, ולהתעלות ביראת ה' ובעבודתו.** כפי שהיטיב להסביר בעל המסילת ישרים בהקדמה.

בפרט, שהרי אין האדם מתבודד בעולמו, והוא שרוי בסביבה שכולם שקועים עד צואר ברדיפה אחר חיי שעה. תאוה חמדה וכיו"ב. ואחר האמצעים להשיג. על אחת כמה וכמה שתיגבר האטימות וקחות הרגש אם לא נעמול ונשנן את דברי התוכחה, לקחת מוסר, להבין את צרכינו האמיתיים ברוחניות, ולהבין מהו הטוב האמיתי, ולהיות מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה... **ואיך אפשר להגיע להבנה בענין זה ללא הכנה וללא לימוד המוסר.**

ולכן אמר הקב"ה חביבין עלי דברי תוכחה שדיבר משה ב'אלה הדברים' ככל המצוות שנאמר "אלה המצוות". שכן מבלי התוכחה אין מציאות להגיע לשום השגה. בהכרח שעצם ידיעת האמת אין בה כדי לשנות ההכרה בעומק. רק שינון ללא הרף שוב ושוב יכול לסייע להחדיר הבנת הענין בעומק הלב, ולשרש החוצה ההרגלים הראשונים. וכן בלימוד התורה עצמה עלינו לשאוב מתוכה ענינים של דעת, השקפה, ויראת ה'.

[משנת רבי אהרן ח"ד עמ' ק"ג]

דרכי ההשבה אל הלב

דרך לימוד המוסר

מדברי מרן הגר"צ אבא שאול זצוק"ל

כדי שידע איך לנהוג כיהודי. כשהעשיר הלך לדרכו שאלו את רבם לפרש העניין והשיב להם: כוונתי היתה בזה, היות והוא טוען שיש לו פנאי חצי שעה בלבד אם ילמד מוסר ימצא שיש לו יותר מחצי שעה... לכן צריך ללמוד הרבה מוסר, למצוא את כל הזמנים הנסתרים שיש לאדם, כי האדם חושב שאין לו פנאי, אבל כשיחפש ימצא, יגעת ומצאת תאמין.

מוסר - תבלין

אבל ישנה דרך שהחזו"א בספר אמונה ובטחון (פ"ג אות יח) שולל אותה, והיא דרכם של המבלים את כל זמנם בלימוד מוסר. שהן אמת שאדם צריך לעבוד ולתקן מידותיו, אבל זה רק כמו תבלין כנ"ל, כי ספרי המוסר מקנים את הדרך לעבודת השי"ת, אבל העבודה עצמה מה אסור מדינא ומה חסידות וכו' כל זה אי אפשר לדעת ללא לימוד הלכות... אבל גם לעסוק בתורה בלי לימוד המוסר לא יועיל, כי כאשר לומד תורה אינו יודע מה גודל חומרת כל עוון, ויודע רק את הדין, האם מותר או אסור, ולא את חומרת עוון האיסור.

לימוד המוסר ודאי משפיע

...אין להתייחס בשום אופן מלימוד המוסר אפילו שאינו מרגיש שזה מוסיף לו משהו, כי בודאי מוסיף כנ"ל, ומה שלא מרגיש אולי הוא מחמת שהתוספת קטנה שאינה נרגשת לעת עתה, עד לאחר שיעבור זמן מה שיצטרפו עוד הוספות כאלה, שעל כך אמרו חכמי המוסר "הרשמים מצטרפים".

זהירויות הנצרכות בלימוד המוסר

עוד צריך להזהר שלא יהיו התוצאות מלימוד המוסר הפוכות, שהרי יש טבע באדם שהיצה"ר אינו נותן לו לבחון את חסרונותיו, ואפילו כשבוחן, אינו בוחן בעיניים אמיתיות, אלא רואה במשקפים שמקטינות כל דבר, על כן צריך להיות ישר כדי לראות כל דבר כהוויתו. ומי מיישר את האדם - התורה והמוסר, שיבחן כל דבר ודבר ממעשיו אם הוא טוב או לא.

כשיזכה לבדוק את עצמו יזהר שלא יתעצב על שאינו מגיע לדרגות ומעלות גבוהות, כי אז יהיו תוצאות המוסר ח"ו ההיפך. אלא ידע שהנשמה היא כמו יהלום שצריך ללטש אותה, וכי יתכן שמאחר שזקוק עדיין לליטוש אינו יהלום, יהלום נשאר יהלום, רק צריך להבריק אותו יותר. כל אדם הוא יהלום, יש שצריך ללטש אותו יותר ויש פחות, כל אחד לפי מה שקיבל ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו ולפום צערא אגרא. (אור לציון חכמה ומוסר עמ' קכז)

לימוד המוסר בקביעות והתבוננות

בודאי לקטני ערך כמונו, לכל הדעות צריך ללמוד מוסר באופן קבוע, שאין קדושה ע"י מקרה, כיון שמקרה זה היפך מקדושה. ועדיף שאדם יקנה מכספו ספר מוסר וילמד בו מתחילתו ועד סופו בלי לדלג.

והלימוד צריך להיות בהבנה והתבוננות, שאמנם יש סוגי לימודים שגם אם אין מבינים אותם נותנים תועלת לאדם, כגון לימוד בספר הזה"ק שמחדיר קדושה ויראת שמים, או לימוד תהילים בהתלהבות גורם להתעוררות בלב האדם, אבל לימוד המוסר אינו כן, אלא צריך להתבונן היטב בדברים ולהבינם כראוי, למשל ישנם קטעים מס' חובת הלבבות שאפשר לקרוא אותם תוך כמה דקות ולהמשיך הלאה, אבל האמת שצריך זמן רב אפילו כדי להבינם הבנה פשוטה.

והעיקר לחזור על דברי המוסר שלומד, ובזה יקבל הרבה יותר תועלת.

להכין עצמו לרצות לקבל ע"י הכרת חסרונו

ומצד האדם צריך להכין את עצמו לרצות לקבל לקיים את הדברים שלומד, שיהיה כמו כלי עם בית קיבול המוכן לקבל את מה שרוצים לשים בו.

וירגיש האדם את עצמו כמו חולה שזקוק לרפואה. אבל מי שאינו מרגיש עצמו חסר וזקוק לרפואה, זה נובע מגאווה, שמידה זו תחילת כל העוונות, כיוון שהוא מתרברב על כולם ולא מוצא מומי עצמו אלא דוקא מומי חבירו, כדאמרי אינשי שהגמל רואה רק את הדבשת של הגמל השני, אבל את הדבשת שלו אינו רואה. וכך אומרים בשם ר' ישראל מסלנט זצ"ל, שהיה אומר שכשהמשגיח נותן שיחה מוסרית ישנם כאלה שפונים אחורה וחושבים כמה מתאימים הדברים לפלוני, המוסר שהרב אומר מכוון עליו. אבל זוהי טעות גמורה לחשוב כך, כי כל אדם נגוע באיזו מידה רעה, וחייב לעשות מאמצים לתקן את המעוות, כמו שיש סוגי חולים שונים, וכולם הולכים לרופא, ורק הרופא יודע מה היא התרופה המתאימה לכל חולי, ואותה לוקח האדם יום יום. ולמעשה הרופאים האמיתיים הם חכמי המוסר שכתבו ספרים, ולכל מחלה יש רפואה וע"י כך מתרפאים...

לימוד המוסר מביא לניצול הזמן והחיים

ועוד יש תועלת בלימוד המוסר כמו שאומרים בשם הג"ר ישראל מסלנט זצ"ל, שפעם בא אצלו עשיר ואמר לו: רבי, במשך כל היום יש לי רק חצי שעה פנויה - מה אלמד באותה חצי שעה? אמר לו ר' ישראל, תלמד חצי שעה מוסר. תלמידיו התפלאו מאוד, לכאורה היה עדיף שילמד הלכה

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זללה"ה פרשת מטות מסעי תשפ"ג ♦ גליון תקל"ז

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

ג. במלחמת סיחון הותר להם

איתא בקרא דידן דבמלחמת מדין נצטוו על הכשרת כלים וטבילת כלים. ותיקשי הרי כבר קודם לכן (בסוף פרשת חקת) היתה מלחמת סיחון ועוג ולקחו שללם, כמו דאיתא בקרא (דברים ב' ל"ה) רק הבהמה בזונו לנו ושלל הערים אשר לכדנו, אם כן אמאי לא הותרו כבר אז על הכשרת הכלים.

ומיישב ברמב"ן (ע"ה"ת שם) דהיה הבדל בין מלחמת סיחון ועוג למלחמת מדין, דבמלחמת סיחון ועוג הותר להם כל שללם אפילו האיסורים, דהרי ארצם היא מארץ ישראל, ובכיבוש ארץ ישראל כתיב (דברים ו' י"א) ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת, ואמרו רבותינו (חולין י"ז א') כתלי דחזירי [נפיש דש"י חזירים יבשים] אשתרי להו, ממילא לא היו צריכים להכשיר הכלים.

מש"כ במלחמת מדין לא הותרו מאכלות אסורות, דהרי ארצם לא היתה מארץ ישראל, ולא לקחו את ארצם מדינא דכיבוש ארץ ישראל אלא רק הרגו אותם ולקחו שללם כדי לנקום נקמתם, ממילא נהגו איסור בכליהם.

א. נשאר לאחר הכיבוש

הנה בגמרא חולין (שם) מספקינן האם מותר לאכול מה שנתותר לאחר הכיבוש. מעתה תיקשי דאם כן גם במלחמת סיחון ועוג היו צריכים להגעיל כדי שלאחר כיבוש יוכלו לאכול בהכלים. ויש לומר דלאחר מכן הוה אינו בן יומו ובלאו הכי מותר משום נותן טעם לפגם.

אבל עדיין צריך עיון להשיטה (שיטת רבי מאיר, עבודה זרה ס"ז ב') דסברי דגם באינו בן יומו אסור מן התורה, אם כן אכתי צריכים להגעיל מפאת לאחר המלחמה.

ב. היתר רק בשעת רעבון

הנה שיטת הרמב"ם (פ"ח מהל' מלכים ה"א) דהותר רק כשרעבים וצמאים ואין להם אוכל אחר. מעתה לפי זה ליכא למימר כתירוץ רמב"ן שהרי כיון דהיה אפשר להגעיל, לא הותר להם לאכול בלא הגעלה. וכך הקשה בתשובות רדב"ן (סי' ב' אלפים ר"ה).

אמנם הרמב"ן אזיל לשיטתו (דברים ו' י"י) דפליג על הרמב"ם וסובר שהותר לאכול בכל אופן גם בלא פיקוח נפש או רעבון. [ועיין בפרשת דרכים דרך הקודש דרוש ח'. ובראשון לציון לבצל האור החיים הקדוש שמואל א' י"ד].

ג. לענין טבילה

הנה תיקשי על הרמב"ן התיינח לענין הגעלה, אבל לענין טבילה, הא גם במלחמת סיחון ועוג היו חייבים לטבול, ובזה לא יעלה ארוכה תירוץ הרמב"ן. ועיין לקמן.

ד. מהו עם טבילת כלים

הנה הקשינו על הרמב"ן הנ"ל, דהתיינח לענין הגעלה, אבל לענין

א. חציצה בטבילת כלים

וכל אִשָּׁר לֹא יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָּמִים (ל"א ב"ג)

הנה בגמרא עבודה זרה (ע"ה ב') ילפינן מהכא חיוב טבילה בכלים של נכרים. והנה איתא בשולחן ערוך (יו"ד סי' ק"ב סעי' י"ג) דבטבילת כלים פסלה חציצה, ומשום הכי צריך להעביר החלודה קודם טבילה, ואם לא העביר, אם מקפיד עליו חוצץ. ואם נשאר רק מעט חלודה, הוי מיעוטו שאינו מקפיד עליו ואינו חוצץ.

א. מיעוטו שאינו מקפיד

הנה אם הבעלים מקפיד אינה טבילה אע"פ שהפועל המטביל אינו מקפיד. ופשוט.

ואם הכלי של שני שותפין, ואחד מהם מקפיד ואחד מהם אינו מקפיד, בפשוטו לא עלתה טבילה לשניהם.

ב. הקונה אינו מקפיד

הנה אם קנה כלי של נכרי מישראל וחייב בטבילה, והמוכר מקפיד והקונה אינו מקפיד, הקונה יכול לטבול, דהרי החיוב טבילה על הקונה והרי הוא אינו מקפיד.

ג. למפרע היה חציצה

אמנם אם טבל ונשתמש בכלי ואחר כך גילה שיש בו מום ורוצה לבטל המקח, יש לעיין אם מותר לו לבטל המקח, דהרי על ידי הביטול מקח יהא הכלי שייך למוכר, נמצא דלא עלתה טבילה כיון שהמוכר מקפיד והוה חציצה, אם כן נתברר שעבר הקונה על איסור שימוש בכלי עכו"ם בלא טבילה.

ב. נתברר שהיה חציצה

הנה שמעתי עובדא דטבולו כלי בברכה ואחר כך נתברר שהיה דבוק עליו פתק שהוא חציצה.

א. מיעוט המקפיד

הנה לכאורה אם הוה מיעוט המקפיד לא מהני הטבילה וצריך לטבול שנית בברכה. אלא יש לעיין אם הברכה הראשונה לבטלה.

ב. צדדי הספק

צדדי הספק, מי אמרינן דלא הוה לבטלה, כיון דהטבילה מהני מדאורייתא דהרי מדאורייתא רק רובו המקפיד הוה חציצה, או דילמא באמת הוה ברכה לבטלה, דהרי כיון דעיקר חיוב ברכה הוה מדרבנן, אם כן אם פסול מדרבנן אין כאן ברכה כלל. וכן היה נלע"ד טפי.

ג. נפקא מינה

נפקא מינה באופן שרוצה לטבול עוד כלים אך דיבר בין הראשון לשני, דאם לא חל הברכה על הטבילה הראשונה אם כן צריך לברך שנית.

טבילה, הא גם במלחמת סיחון ועוג היו חייבים לטבול, ואמאי לא נאמר כבר אז עכ"פ הפרשה של טבילת כלים.

ותירץ הגאון רבי אברהם מטשעכנוב זצ"ל (מובא בתשובות חדות יעקב להג"ר צבי אריה יהודה יעקב מייזלש אבדק"ק לאסק, תניינא ס"י מ"ב) **דדינא דטבילת כלים נכרים היינו דוקא בלקח מן הנכרי, אבל אם לא לקח מנכרי אלא הנכרי הפקירו ולקחו מן ההפקר, בזה אין חיוב לטבול.**

מעשה יהא ניחא קושיין, דבמלחמת מדין נשאר התינוקות, ואם כן אף דנהרגו הבעלים אבל הרי ירשו התינוקות, נמצא דלקחו הכלים מן הנכרים והיו חייבים בטבילה, משא"כ במלחמת סיחון ועוג שהרגו את כולם, כמו דכתיב לא תחיה כל נשמה, אם כן זכו מן ההפקר והכלים לא היו חייבים בטבילה.

א. שאר יורשים

הנה לכאורה גם במלחמת סיחון ועוג הא יש חוץ מהבנים שאר יורשים במקומות אחרים.

ויש לומר דדינא דירושה בבני נח רק בבן ולא בשאר יורשים. ועיין ברמב"ם (פ"ו מהל' נחלות ה"ט), וזה לשונו, העכו"ם יורש את אביו דבר תורה אבל שאר ירושותיהן מניחין אותו לפי מנהגם.

[הנה יש לעיין בבת אם יורשת בבני נח, ואף אם אינה יורשת מכל מקום הא תחילה החיו את כל הטף גם הזכרים ואם כן ירשו הזכרים הקטנים].

ב. לפי מנהגם

הנה אכתי יש לעיין דברמב"ם (שם) כתב דשאר יורשים מניחים אותו לפי מנהגם, וזה בפשוטו היינו מדין דיניהם, אם כן אכתי יש שאר יורשים.

ויש לומר דלדין אזלינן בתר דינינו, דהא גם לדין יש ירושה. וצריך תלמוד.

תו יש לומר דמנהגם היה רק לבן או אח וכיוצא בו ובלא זה הוה הפקר.

ג. התייאשו לפני מיתתם

תו יש לעיין בתירוצ' דהגר"א מטשעכנוב על הרמב"ן, דהרי אף כשיש יורשים אך הם התייאשו מהכלים קודם שמתו ואם כן לא ירשו הבנים. תו יש לעיין דהרי כיון דיכלו להרוג את כולם וליקח את כל ממונם, אם כן כל נכסיהם היו כמו זוטו של ים וכמציל מהגייס, נמצא דאכתי זכו בהכלים מן ההפקר.

ד. ראה ממשנה במכשירין

הנה כתב בחדוות יעקב (שם) דיש להביא ראיה לדברי הגר"א מטשעכנוב, דהנה במתניתין במכשירין (פ"ב משנה ה' עד משנה ט') איתא כמה נפקותות במצא מציאה בעיר דתליא אם רוב העיר נכרים או רוב העיר ישראלים, ותיקשי אמאי לא הוזכר דנפקא מינה גם לענין מצא כלים אם חייב להטבילם, דברוב עכו"ם יתחייב, אלא ראיה דפטור כיון דהנכרי התייאש ואפילו כשיש בו סימן. [אע"ג דמשכחת לה ביאוש שלא מדעת דלא הוה יאוש אך יש לומר דכלים חשיבי יאוש מדעת. ועוד עיין בספר להורות נתן על התורה דין בדברי הגר"א מטשעכנוב].

ה. החזירו לנכרי

הנה בעיקר חידושה דהגר"א מטשעכנוב, יש לעיין מהו אם ישראל לקח מנכרי ואחר כך הפקיר הישראל וזכה ישראל אחר. ולכאורה בזה חייב הישראל השני כיון דכבר חל חיוב טבילה על הכלי.

אך אם קנה כלי מנכרי והחזירו לנכרי והנכרי הפקיר וזכה הישראל, בזה יש לעיין לדעת הגר"א מטשעכנוב האם חייב בטבילה.

ה. טבילת כלי או טבילת כלים

הנה איתא בשולחן ערוך (יו"ד ס"י ק"כ סע' ג') **על טבילת כלי אחד מברך "על טבילת כלי" ועל טבילת שנים או יותר מברך "על טבילת כלים".**

ויש לדון בהאי דינא בכמה נידונים:

א. כלי עם מכסה

הנה כלי עם מכסה, אם המכסה משמש לבישול, כגון דאוטס החום, חייב בטבילה בברכה.

ואם כן יש לדון בכגון הטובל קומקום עם המכסה, האם הוה כלי אחד ומברך על טבילת כלי, או דילמא הוה ב' כלים ומברך על טבילת כלים.

והנה דעת מנחה שלמה (ח"ב ס"י ס"ו אות ג') דהוה כלי אחד ומברך על טבילת כלי, אבל דעת רבבות אפרים (טבילת כלים פרק א' ס"ק י"ב אות ג') עמוד ל"ח) דהוה ב' כלים ומברך על טבילת כלים, כיון דהמכסה יכול לשמש לכסות גם כלי אחר.

ב. כלי ודאי וכלי ספק

הנה אם טובל גם כלי ודאי וגם כלי ספק, לענ"ד מברך על טבילת "כלי" ולא "כלים" דהרי רק כלי אחד הוא ודאי.

וכי תימא דהרי מצאנו (ענין משנה ברורה ס"י ר"ח ס"ק פ"ב דמהני בדיעבד) לענין ברכה אחרונה, שאם בלאו הכי צריך לברך ברכה אחרונה, ושתה גם יין שספק אם מברכין עליו מעין שלש, בדיעבד יכול להזכיר בעל המחיה גם "על הגפן ועל פי הגפן", שמצרפין ספק יין להברכה דעל המחיה כיון דאינו מוסיף לומר שם ומלכות מחמת הספק.

אמנם לא דמי דהרי לומר "כלים" על "כלי" גרע טפי. [א"ה. היינו דהתם רק מוסיף מילים, ואינו הפסק כיון דמוכחו מחמת ספק, אבל לומר על כלי אחד "כלים" הוא קלקול בעיקר הברכה].

אמנם בדרכי תשובה (יו"ד ס"י ק"כ ס"ק ע"ה) כתב בשם פרי חדש (שם ס"ק כ"ו) שבספק אם הכלי חייב בטבילה, יכלול הספק כלי עם הודאי כלי, ויברך בלשון רבים על טבילת כלים. [א"ה. ועיין עוד בפרי מגדים או"ח ס"י שכ"ג משב"ז ס"ק ו].

ג. התערב עם עוד כלים

הנה בנתערבו כלי אחד הטעון טבילה עם כלים אחרים שאינם צריכים טבילה, לכאורה מברך על טבילת "כלי" כיון דרק כלי אחד חייב בטבילה.

אך בדרכי תשובה (שם ס"ק ל"ו) מביא בשם תשורת שי (תניינא ס"י ק"ד) דיברך "כלים" דאע"פ דרק כלי אחד חייב בטבילה, מכל מקום הרי על ידי התערבות צריך להטביל כולן. והדבר צריך עיון גדול.

ד. לחלק בין טבילת כלים מזוזה

הנה הא דבטבילת כלים מפלגין בהברכה בין אחד ורבים, משא"כ במזוזה דגם בקובע כמה מזוזות מברכין לקבוע מזוזה. עיין בתשובות מהרש"ג יו"ד ס"י מ"ט. [וזה לשון מהרש"ג, ובאמת לא ידעתי טעם לחלק אם לא שנאמר שלא לשמעה שהמצוה לקבוע ב מזוזות בכל פתח, או בבי' הצדדים מימין ובשמאל, או בצד אחד ב' מזוזות, ובאמת בכהאי גוונא איכא איסור משום בל תוסיף כדמוכח בש"ס עירובין גבי ב' זוגות תפילין ובשולחן ערוך (או"ח סי' ל"ד), לכן מברכין לעולם רק לקבוע מזוזה חדא משמע, משא"כ גבי כלים לא שייך זה].

ו. כלי שאינו טבול בטל ברוב

הנה כלי שאינו טבול בטל ברוב כלים טבולים. [א"ה. דהרי דנו בפוסקים דאינו בטל רק משום דבר שיש לו מתירין, מבואר שמדאורייתא מהני הביטול. עיין שו"ת תשורת ש"י ס"י ק"ד ובדרכי תשובה ס"י ק"כ ס"ק ל"ו].

א. לא פקע שם המצוה

הנה כתב הגרע"א (תניינא ס"י קל"ב) מצה כשרה שנתערבה עם ב' מצות פסולות ואכל שלשתם, יצא ידי חובתו, ולא אמרינן דפקע מינה שם מצוה.

ותיקשי דאם כן אמאי בטבילת כלים אמרינן דכלי שאינו טבול בטל ברוב, הרי בכלי שאינו טבול איכא מצוה לטבול, והרי אמרינן דמצוה אינו בטל ברוב ולא פקע מיניה שם מצוה.

ב. בטל האיסור שימוש

היינו דיש לעיין אם הני תרי דיני לא סתרי אהדדי, דינא דהגרע"א דחפץ של מצוה אע"פ שבטל ברוב אכתי במצוה קאי, ודינא דכאשר בטל ברוב אין כאן ביטול עשה בזה שלא מקיים בו המצוה.

ויש לומר דאינו סתירה, דאע"פ דמצוה אינה בטלה, מכל מקום לגבי איסור השימוש הרי זה בטל, אע"פ שהאיסור שימוש מכח המצוה טבילה.

ג. טלית פסול בטל ברוב

הנה בנתערבה טלית שנעשית עם חוטים שלא נטוו לשמה או פסול אחר בשתי טליתות כשרות, לכאורה לא תתבטל ברוב, דהבטל לא

תקבל מעלת המבטל. [להצד דעל ידי ביטול ברוב הבטל אינו מקבל מעלת המבטל. עיין מה שהבאנו בזה בגליון פרשת ושלח תש"פ]. אך להאמור יש לומר דלענין איסור הלבישה יתבטל, דאע"פ שהאיסור לבישה הוא מכח המצוה,

הלכות שבת - מוקצה

בתוך השבת הוא טעות ואם היה יודע האמת לא היה חושב לטלטל. מעתה הכי נמי יש לדון בנידון דידן, דאין לומר דכיון דדעתו היתה לטלטל המפה השקופה אם כן אין השולחן בסיס לדעת רבינו תם, דכל זה אם יהא במפה השקופה דבר המותר, אבל עכשיו כשאין שם דבר המותר, נמצא דבטל רצונו ליקח הנרות.

ג. הרי יוכל לנער

יש לדון דהרי מכל מקום יוכל לנער, ואם כן רצונו יוכל להתקיים, אך הא לא זו היתה מחשבתו הראשונה, וצריך עיון בזה אם מפלגין מחשבתו, דמחשבתו דהוא לזמן נשאר אע"פ דהטלטול להדיא פקע. נמצא דהאי היתר הב' נמי אינו ברור.

היתר ג' - לא איכפת היאך מונחים

יש לדון היתר ג', דהנה דעת מגן אברהם (סי' ש"ט סק"ו) דבליט ליה נפקותא דהמוקצה יהא על דבר האסור, לא נעשה בסיס, כגון שיש מגירה ויש שם הרבה חפצים, מותרים ומוקצים, ואין לו נפקותא מי יהא על מי, ולמעשה המוקצה למעלה. ונחלק על תרומת הדשן (סי' קצ"ג) דסבירא ליה דהוה בסיס.

וכתב במשנה ברורה (שם ס"ק י"ח) דלפי זה הוא הדין דמפה על השולחן ועליו לא הוה המפה בסיס, דהרי אין צריך שתהא המנורה דוקא על המפה ולא על השולחן, ואינו מעמידה על המפה אלא מפני שאינו חושש לפנות מקום להמנורה בגוף השולחן עצמו, ולפיכך לא נעשית המפה בסיס להמנורה שעליה שתאסר המפה בטלטול.

והשתא לפי זה יוכל לקחת המפה השקופה עם הנרות אע"פ דאין כאן דבר המותר, דלא נעשה כלל בסיס. ולענין השולחן לא יהא בסיס מפאת דהוה לזמן.

[הנה האי היתירא דלזמן, לא יועיל באופן דאיכא מוקצה על המפה השקופה, דהרי דעתו היתה לנער המפה השקופה כמו שהיא עם כל הדברים שעליה ולזרוק לאשפה. ויש לדון קצת דגם לגבי המפה השקופה הוה לזמן, דבהיותו בזבל אין לו נפקותא בהיות המוקצה על המפה השקופה או לא. אך דבר זה צריך ראייה גדולה].

א. צירוף ב' ההיתרים

הנה האי היתר ג' הוא בצירוף היתר הנ"ל דרבינו תם ביחס להשולחן, והיתר דהמגן אברהם ביחס למפה השקופה.

אך יש לעיין בזה, מנא לן דשרינן בצירוף דהמגן אברהם ורבינו תם, דהרי בכל חדא איכא פלוגתא. [והעירוני דבהיתירא דרבינו תם סגי, כיון דלענין המפה לחודא שרינן מכח המגן אברהם, אם כן הוה לזמן לרבינו תם אף לתרומת הדשן דפליג על המגן אברהם, ואע"פ דלתרומת הדשן הוי מחשבת איסור, כיון דבפועל יעשה כך. וצריך עיון].

ב. המפה הוה כסל

תו יש לעיין בהאי היתירא, דהא כשיקח הדברים מהשולחן, המפה השקופה היא הסל ללקיחת הדברים, ודמי למניח במזוודה כשדעתו לנסוע רק ביום ראשון דהוה בסיס מהשתא. ויש לדון דשאני הכא דבינתיים המפה משמשת לדבר אחר ולא הוה שימוש של בסיס.

[והא דלמגן אברהם לא חשבינן את השולחן כמותר מפאת דהוה ליה בסיס לאסור ולמותר של המפה, צריך לומר דבטלה המפה לשולחן מכיון דמשמשת לו].

ג. דוקא כשהחפץ בעולם

תו יש לפקפק בהיתר הג', דהנה תיקשי על רבינו תם מהא דפמוט הוה בסיס אע"פ דהוה לזמן. ותירצו בפוסקים דדוקא כשהחפץ בעולם רק יהא לזמן אמרינן לדינא דרבינו תם, משא"כ לענין פמוט דהשלהבת אינו בעולם, אם כן הוה בסיס אע"פ דהוה לזמן. נמצא דהאי שלהבת דהנרות תאסור את השולחן אע"פ דדעתו להסיר הפמוט, וזה כד נימא דדינא דבסיס הוה אף כשאינו על הבסיס

ענף י"ז - שכח להניח דבר המותר

הנה עובדא הוה בחג הסוכות ואחד הניח נרות על השולחן בערב שבת חול המועד ודעתו היתה להניח גם דבר המותר, ושכח להניח הדבר המותר, ועכשיו לא יוכל לישון בסוכה עד שיוציא השולחן, ועל השולחן היתה מפה לבנה ועליה מפה שקופה, והדרך לאחר הסעודה שלוקחים המפה השקופה עם כל הדברים שעליה שאין משתמשים בהם יותר וזורקים לאשפה. והנידון אם השולחן נעשה בסיס. ולכאורה יש לדון דאיכא ג' היתירים דהשולחן לא יהא בסיס.

היתר א' - דינו כשכח

חדא, דהנה איתמר משמיה דהג"ר שלמה זלמן אורבאך זצ"ל, וזה לשונו, מסתבר דמכיון שאינו רוצה שהבסיס יהיה למוקצה בלבד, אלא גם לדבר המותר שהוא חשוב יותר מהמוקצה, דדינו שפיר כשכח. עד כאן דבריו. [וצריך לעיין באגרות משה או"ח ח"ג סי' נ"א].

והנה יש לעיין בהניח במכוון דבר המותר על שולחן ונעשה בסיס, כגון המניח שעון ונעצר השעון באמצע השבת, האם נעשה בסיס. וכמו כן המניח פירות על צלחת וסבר שהם מתוקנין ואגלאי שהם טבל האם הצלחת נעשית בסיס.

מי נימא דהוה כשכח דדעתו היתה דהבסיס ישמש רק לדבר המותר אבל לא למוקצה, או דילמא נימא דלא דמי לשכח דהתם לא היתה כלל דעתו שחפץ זה ינוח על הבסיס, אבל הכא דעתו היתה שחפץ זה יהא כאן.

[והנה אף אם הוה בסיס, יוכל להניח דבר המותר דמיגו דאתקצאי לא אמרינן דזה רק בהיה בסיס בבין השמשות אבל בנעשה בסיס בשבת אין מוקצה לחצי שבת וכמו שכתב בט"ז (סי' ש"י סק"ח)].

והנה מבואר בדברי רבינו ישראל סלנטר זצ"ל (דרושים וחיידושים מהגר"ס עמוד פ"א, וע"ע קובץ תבונה סי' ס"ג עמוד צ"ו) דאע"פ שדעתו היה רק לדבר המותר, מכל מקום אם אחר כך נאסר, נעשה בסיס, מעתה כל שכן במניח דבר האסור ודעתו היתה להוסיף דבר המותר, דודאי יהא בסיס אם לא הניחו. ונמצא דהאי היתירא אינו מוכרע.

היתר ב' - רבינו תם בהניח בזמן

תו יש לומר היתירא אחרינא, דהנה מבואר במשנה בשבת (מ"ט א') דקדרה שמוטמן בגיזי צמר, מותר להוציא הקדרה מהגיזין ולנער הגיזין אע"פ דהגיזין הם מוקצה.

והקשו קמאי דליהו הקדרה בסיס לדבר האסור. ותירץ רבינו תם (תוספות שם ד"ה או) דכיון דדעתו לקחת הקדרה בשבת, נמצא דדעתו שלא יהא המוקצה עליו לכל השבת, אם כן לא הוי בסיס.

מעתה הכא נמי דעתו היתה שהנרות לא יהיו כל השבת, דאחר כך לוקח המפה השקופה מן השולחן.

א. פלוגת רז"ה ורבינו תם

הנה נהי דהר"ה (שבת קכ"ג א' ד"ה תנו) סבירא ליה דגם דדעתו ליקח בתוך השבת הוי בסיס, ותירץ הך דהטמנה בענין אחר, [דאין האוכל משמש בסיס למוקצה דאדרבא המוקצה הוא לטובת האוכל], אך כתב במשנה ברורה (סי' ש"ט סק"כ"א) דבשעת הצורך אפשר לסמוך על רבינו תם.

ב. רצונו להניחו לזמן היה בטעות

אך יש בזה מקום עיון, דבשלמא התם בהטמנה דעתו היתה לנער המוקצה, וזה שרי כיון דלא חשיבא טלטול דהוה ליה טלטול מן הצד, אבל יש לעיין היכא דהניח מוקצה על חפץ ודעתו היתה לטלטלו להדיא בתוך השבת ולא על ידי ניעור, כגון דסבר דמותר לטלטל האי מוקצה, [אף שידע שבהיותו עליו יהא בסיס], האם חייל היתירא דרבינו תם, דיש לדון דבאמת לא חייל האי היתירא, דהרי כל רצונו ליטול המוקצה

עצמו אלא על דבר שעליו, דמשוי בסיס אע"פ שיש חציצה.

אך אם נימא ליישב שיטת רבינו תם באופן אחר, דשאני פמוט דמיוחד לנר, אם כן שפיר אין השולחן נעשה בסיס לרבינו תם, כיון דהכא דעתו ליקח כל הפמוט ויכול לקיים מחשבתו כיון דאין המפה

השקופה נעשית בסיס.

[הנה העירוני דבתחילת בין השמשות הא יכול להוסיף דבר המותר אם נימא דלמינו דאתקצאי בעינן כל בין השמשות, ואם כן מחשבתו קיימת דהרי יהא רק לזמן דתחילת בין השמשות. והוא דבר עמוק ולא עינית].

ענינים שונים [א']

שבילין ובאו לשאול בבת אחת.

תו יש לומר דכיון דהנידון על שניהם, אם כן מן התורה חייבים שניהם, כיון דידענו שיש כאן חד גדול, דהצד דנולדו בבת אחת הוא מיעוטא כיון דיש ב' צדדים כנגדו, והיינו שאחד מהם נולד קודם או שהשני נולד קודם. ואע"ג דבב' שבילין מן התורה מוקמינן כל אחד על חזקה וטהור, אע"פ שידענו שאחד מהם טמא, יש לחלק דשאני התם דהוה דין חזקה, משא"כ כשיש רוב והרי ספק ספיקא הוה מטעם רוב.

ד. לראות ענינו הם שוים

הנה כתב בהמקנה (קידושין ע"ח ב' ד"ה ואם אינו יודע) דדוקא באופן שלראות ענינו הם שוים, אלא דמספקינן מכיון דאי אפשר לצמצם, בזה חשיבא צד לספק ספיקא, [דספק שוים וספק שהוא קודם], אבל בלא ידענו כלל, לא מצרפינן האי צד דשמא היה בצמצום.

ולפי זה ליכא לדברינו הנ"ל באת ב', דבנידון דין דלא ראינו שנוולד ביחד, לא שייך למימר האי ספק ספיקא.

ענינים שונים [ב']

יכול להאמינו שנדרה, כיון דעד השתא לא ידעינן שנדרה אם כן הוה אתחזק היתירא ואינו נאמן.

והנה נחלקו קמאי (ענין תוספות וריטב"א ור"ן בגיטין ב' ב' שמבואר דאינו נאמן, אמנם ענין בט"ז יו"ד ס"י קכ"ז סעי' ג' שמוכח מדברי קמאי דנאמן) בעד אחד כנגד אתחזק איסורא ואינו בידו אם נאמן, ויש לעיין בעד אחד כנגד אתחזק היתירא, וכמדומה דבזה הכל מודים דאינו נאמן. [וצריך עיון בפוסקים].

ג. אומרת שנדרה פעם

הנה אם האשה עצמה אומרת שנדרה, והיינו דאינה נודרת השתא אלא אומרת שנדרה פעם, בזה הרי נאמנת כיון דבידה לנדור, ואם כן חשיבא ידיעה מעליא ואם לא הפר בו ביום לא יוכל להפר.

ענינים שונים [ג']

אמנם החילוק הוא דהכא שאני דגם עשה מעשה, דהרי אכל בשר שחשב שהוא בשר חזיר, ובכחאי גוונא צריך כפרה וסליחה. מעתה הכי נמי בנידון דידן כיון דעשה מעשה וזרק חץ אם כן נימא דצריך כפרה וסליחה ולוקה מכת מרדות.

והרי לכאורה אין לחלק בין איסור נדר לאיסור רציחה, והרי בסבר שהוא אדם ורצה להרוג ועשה פעולה ואגלאי דהוה עץ, לכאורה ילקה מכת מרדות, דמאי שנא מנתכוין לאכול חלב ונמצא שומן.

ג. מסופק גם צריך סליחה

מעתה יש לעיין בנידון דידן, בזרק חץ על מנת להרוג ונמלך ותפסו לפני שהגיע אם צריך כפרה וילקה מכת מרדות.

ולכאורה דמי לכל הנ"ל, דהרי במסופק אם אחר יתפסנו ואחר כך באמת תפסו, הא ילקה מכת מרדות, וכמו במסופק אם שומן או חלב ונתברר שהוא שומן, דנתכוון לעבור על הדין דספק דאורייתא לחומרא, [כך מבואר בתשובות צמח צדק הקדמון ס"י ס"ט, הבאנו דבריו בגליון פרשת מטות מסעי תשע"ה], ואם כן הוא הדין בהיה בטוח שיהרוג עם החץ ואחר כך הוא עצמו נמלך ותפסו דמכל מקום חשיבא מעשה וצריך כפרה.

חיוב כבוד בתאומים

הנה קיימא לן דיש חיוב כיבוד לאחיו הגדול. ויש לעיין בתאומים ולא ידעינן מי נולד קודם, נמצא דלא ידעינן איזה מהם הוא האח הגדול.

א. כל אחד חייב לכבד מספק

הנה בפשוטו כל אחד חייב לכבד את השני מספיקא. והנה כעין זה יש לדון בהא דמספקא לן בגמרא קידושין (ל"ג ב') בן שגדול מאביו בתורה, האם הבן צריך לקום לפני אביו, או האב צריך לקום לפני הבן, ולא איפשיטא, ויהא תליא בהאי נידון, דמספיקא כל אחד חייב לכבד את השני.

ב. מדרבנן שניהם חייבים

הנה אם היה נידון של כיבוד רק על אחד מהם, יהא פטור מכת ספק ספיקא, דילמא נולד יחד עמו ודילמא לפניו, אם כן יש לפטור שניהם. [וכמו שכתבו תוספות בעירובין (ה' ב' ד"ה וספק) דהוי כעין ספק ספיקא, שמא עומד מרובה, ואפילו כי לא נפיש ושור, הרי כי הדדי מותר].

ג. לחלק בין חזקה לרוב

אבל מכיון דהנידון על שניהם, מדרבנן יש לחייב שניהם, כדינא דשני

ביום שמעו

הנה איתא בקרא דמיפר רק ביום שמעו ולאחר יום שמעו לא יוכל להפר. ויום שמעו אין הכוונה היום שנדרה אלא היום ששמעו. ויש לעיין היכא דלא שמע שנדרה אבל עד אחד אמר לו שנדרה:

א. ידיעה בלא שמיעה

וכי תימא דבעינן ממש שמיעה, אך הרי אם שני עדים העידו בבית דין שנדרה, בפשוטו חשיבא יום שמעו דהרי יודע שנדרה, מעתה יש לעיין מהו בעד אחד.

ב. עד אחד נגד אתחזק

לכאורה הא קיימא לן דעד אחד אינו נאמן כנגד אתחזק ואם כן אינו

נתכוין לאכול בשר חזיר

הנה יש לחקור בזרק חץ על מנת להרוג, ונמלך ותפסו לפני שהגיע, האם צריך כפרה וסליחה ולוקה מכת מרדות.

א. וה' יסלח לה

הנה איתא בקרא וה' יסלח לה, ומפרשינן בגמרא נזיר (כ"ג א') דאייירי קרא באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה שהפר, ועברה על נדרה, שהאשה צריכה כפרה וסליחה, דהוה כנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה דצריך כפרה וסליחה. ומבואר בהמשנה (שם) דאע"פ דאינה לוקה מלקות ארבעים, מכל מקום לוקה מכת מרדות. וכך כתב ברמב"ם (פ"יב הל' נדרים ה"ח).

מעתה יש לדון האם גם נידון דידן דמי לזה וצריך כפרה וסליחה ולוקה מכת מרדות.

ב. מחשבה ומעשה

הנה אמרינן בעלמא (קידושין ל"ט ב') מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, ואם כן תיקשי מאי שנא בהנ"ל דאמרינן דצריך כפרה וסליחה, הרי באמת לא עשה עבירה אלא רק היה מחשבה לעשות עבירה.

לרפואה שלימה

חנה בת

שרה

לרפואה שלימה בתוך שאר חולי ישראל

לעילוי נשמת

האברך הרה"ח

ר' יחיאל יהושע

זצ"ל בן יבלחמ"א

יוסף דוד הי"ו

נלב"ע י"ג אב תשפ"ב

לרפואה שלימה

יוסף משה בן אורה נ"י

יצחק לוי בן אסתר נ"י

אפרים בן אסתר נ"י

אלעזר דוד בן רבקה העניא נ"י

בתוך שאר חולי ישראל

זאת למודעי הדברים אינם תמיד בלשונו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

לקבל הגליון ולהערות L5703949@gmail.com

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 370
תמוז תשפ"ג

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

מאות משתתפים בשיעור כישיבת מיר בעירובין

מרחיבים את המענה לציבור המבקש עירוב בכל מקום

בימים אלו ממשכים במוקד עירוב להגדיל את השירות ונתינת המענה לציבור בני התורה המבקשים לדעת את הכשרות של העירובים במאות מקומות ברחבי הארץ. יחד עם מסירת השיעורים ברחבי הארץ. בסיעתא דשמיא מוקד העירוב מאגד את המידע הכי רחב שיש כיום על העירובים, למרות שהרבה דברים אינם באחריותנו, אלא באחריות הרב והאחראי באותו מקום, המתמסרים למען בדיקת העירוב ותיקונו, כל מקום לפי הרמה של הכשרות וההשקעה שלו, אבל הבעיה היא שאין ביד האדם שמתארת, והאברך שמוצא צימור בזול, לדעת איך לברר על הכשרות, איך לדעת מה נקרא כאן כשר בהשוואה למה שהוא נוהג לסמוך על כשרות עירוב.

על מי מוטל לברר, ובאיזה צורה לברר?

הענין כמובן פרוץ מאוד לצערינו, בכל ישוב שתשאל את המשכיר של הדירה, האם יש עירוב, הוא בודאי יגיד שיש עירוב טוב, הרי הוא רוצה להשכיר את הצימור, הוא חייב לומר שהכל מצוין. וכמו בענינים הגשמיים שכל אדם מבין שאם הוא אומר שיש חצר גדולה עם דשא ומתקנים, זה יכול להיות מרפסת אחורית בגודל ארבע מטר עם דשא סינטטי וערסל פשוט, ולא מאמינים לו עד שרואים תמונות ומבררים טוב כידוע, [וגם מגלים בסוף שזה כל מה שהיה, רק התמונה ששלחו לו היתה מזויזת שנראית משכנעת...]. ק"ו בענינים של כשרות, ובפרט בעירוב שאתה לא יכול שישלח לך תמונות, ואתה לא יכול לבדוק אותו אם הוא אומר נכון, פשוט וברור שאי אפשר לסמוך על מילה של המשכיר, כשרות עוד יותר חשובה מגודל הדשא והמתקנים!

איפה אפשר לברר על עירוב בישוב כלשהו

אז מה עושים? איך מבררים? מי יודע מה המצב בישוב בצפון או בעיר הידועה והגדולה ש"כולם נוסעים לשם", מישור יודע אצל מי מבררים, מי יגיד לי איזה דרגת עירוב יש שם, הרי גם בעיר שלי אני לא סומך בכל מקום, איך הוא יכול לדעת למי לפנות, ואם ימצא את האחראי איך הוא ידע מה הוא יודע?

זה בעיה קשה מאוד, הנושא הזה פרוץ מאוד, וגם ללא מודעות ציבורית,

לצורך כך הצוות מתרוצץ כל השנה מישור לישור, מתקשר עם הרבנים ועם האחראים, ועם עוד ארגוני כשרות שעוסקים בעירובים, לשמוע מהם ולברר איתם מהי רמת הכשרות שיש בכל עיר וישוב, כדי להיות מוכנים לתת מידע אמין ומהיר, לכל מי שמבקש לקיים את ההלכה ולשמור את השבת כראוי לו, שיהיה לו טלפון אחד שבו יוכל לקבל מענה. עכשיו הוא לא צריך לחפש מי הרב, ולא לברר מה האחראי יודע, יש לו מי שיגיד לו, יש את האפשרות לדעת איפה לא ואיפה כן.

האם מוקד העירוב יודע על כל הישובים בארץ?

השאלה המתבקשת, האם באמת יודעים את המצב בכל הישובים בארץ, איך אפשר לשלוט בכל כך הרבה מקומות, מדובר ביותר מאלף ערים וישובים. התשובה היא באמת שלא, אין מידע על כל המקומות בשבועיים האחרונים התחילו להגיע שאלות מישובים לא מוכרים, כנראה שהעסק הריווחי של השכרת צימרים החל לחדור לעוד ישובים חדשים, והם החלו לפרסם בעיתונות החרדית, וממילא השאלות החדשות באות אלינו, ובגלל שהישובים האלו לא מבוקשים בציבור שלנו, עדיין אין לנו מידע עליהם. במקרים אלו אנו אומרים שאין לנו מידע, והשואל מוסיף לשאול אותנו, תגידו לי אז את מי אני יכול לשאול, האם אין לכם מישור שידע על המקום הזה. לצערינו התשובה היא שלא, אין מישור אחר שידע להגיד על הישובים המפוזרים מה הנתונים ההלכתיים, באיזה רמה, האם אין שום טעות של חוט מהצד שפוסל את כל העירוב, האם אין תל המתלקט שהחיבור שלו פסול, האם אין עמוד שנמצא בתוך חצר מוקפת גדר, ועוד עשרות הלכות שאינן מוכרות אפילו לבודקי העירובים שבישובים האלו. וזה בעיה, אין לנו מה לעזור לו, ונאלצים להשיב פניו ריקם. בשבוע זה התקשר אברך שרוצה לשכור דירה בישוב בשומרון, ושאל על כשרות העירוב. במקרה זה מדובר על ישוב שהציבור החרדי לא מגיע אליו, ועדיין לא נבדק ע"י מישור מהמומחים שיועד להבחין בנקודות הבעיות, לכן אמרנו לו שאין לנו מידע עליו. השואל טען שכיון שהוא ראה את הפרסום במקום שמפרסמים לחרדים, ממילא זה מקום שחרדים כנראה הולכים לשם, אז כנראה שיש עירוב טוב. לשמוע כזו סברא, זה מגוחך, אבל כיון שאנשים אינם מודעים לבעיות המצויות, הם מסתמכים על השערות כל כך לא מבוססות, כדי להתייר לעצמם את מקומות הנופש.

נערכים לצאת לבדיקת ישובים נוספים לתועלת הציבור

לקראת ימי בין הזמנים אנו נערכים לבדוק עוד ועוד מקומות, ולצורך כך אנו יוצאים במגבית שנתית רחבה, תחת השם המתאים ביותר "רבים

רבים צריכים לברר
עירוב לך
ולכל יהודי

יצאנו לדרך לפניכם
מזדרזים לפני בין הזמנים
לסדר עירוב לנופש, ולכל השנה!

לתרומות - במכשירי נדרים פלוס / או קהילות - בחיפוש "מוקד העירוב". תרמת, זכית!

צריכים לה". זה דבר שכל משפחה צריכה, ולא רק בנסיעה לנופש, שיש הרבה שאינם נוסעים לשבת, אלא גם במשך השנה מצוי שיוצאים מהשגרה לשבת שמחה או לסייע לחולה, תמיד מוקד העירוב משתדל לעזור ולתת את המידע הנכון, שמאחוריו יש השקעה רבה של נסיעות רבות והוצאות רבות. שבסיעתא דשמיא בעזרת הציבור שיירתם למען המגבית, נוכל להמשיך ועוד להכפיל ולשלש את העזרה לציבור.

סייע לשובים לשים לב לבעיות ולתקנם

במקביל למענה הניתן לציבור הדורש ומבקש עירוב מהודר, יש השקעה גדולה מאוד גם לזכות את העם שבשדות בעירוב שאינו פסול. כל מי

ללא דרישה מספיקה מהציבור. האברך שכבר רוצה באמת לדעת, הוא יודע שלא כל עירוב הוא כשר, ולא כל כשר מתאים לסמוך עליו, רוצה לשאול מישור שמכיר ספציפית את הישוב הזה, ואינו יכול לדעת מי מהישוב הזה יענה לו כראוי, ואיך הוא יגיע אליו.

לבעיה הזו עמלים צוות מוקד העירוב במשך כל השנה, לתת מענה לשאלה הפשוטה, איזה דרגת עירוב יהיה לי כשאני יסע עם בני משפחתי לישוב פלוני, או לעיר פלונית, האם ראוי לסמוך עליו, או לפחות הילדים יוכלו לטלטל עבורי, או שגם זה לא יתכן ונצטרך להישאר בין קירות הבית כל השבת מה באמת ה' רוצה שאני יעשה.

ברכת מרח' הגה"צ רבי שמעון גלאי שליט"א

בשבוע זה נכנסנו אל מרח' הגאון הצדיק רבי שמעון גלאי שליט"א, לספר לו על הפעילות, ולבקש את ברכתו. אך רק הוא ראה אותנו, לא היינו צריכים להסביר כלום, הוא מיד פתח בהערכתו למוקד העירוב, וכמה שהוא מכיר מקרוב את הדברים. אחד מבניו משתתף כבר כמה שנים בשיעורי העירובין למעשה, ואף לומד יחד איתו את ההלכות עם מגוון הדוגמאות למעשה, ואמר שזה דבר עצום מאוד. לאחר מכן הוסיף את ברכתיו הגדולות לכל מי שמסייע למוקד העירוב להמשיך בפעילות, לזכות יהודים בשמירת שבת והוסיף עוד לחיזוק הענין שבעז"ה לקראת תחילת ימי בין הזמנים, ישא תפילה מיוחדת על כל התורמים למוקד העירוב בחודש זה.

קעת נשאר רק לנו להצטרף, לזכות גם בברכות השבת, גם בזיכוי הרבים וגם בתפילת מרח' הגה"צ רבי שמעון גלאי שליט"א. תרומת, זכית!
תרומות יש להעביר דרך מכשירי נדרים פלוס / קהילות, בחיפוש קופת "מוקד העירוב".

מרח' הגה"צ רבי שמעון גלאי שליט"א בחשיבות הסיוע לעירוב

שמתעסק בבדיקת עירובים מחוץ לעירוב שהוא אחראי עליו, יספר לכם כמה המצב קשה ביישובים, גם ביישובים של שומרי תורה ומצוות. בין היישובים שנסענו לבדוק בחודש זה, היה ישוב שאנו ידעים שתיקנו אותו לפני ארבע שנים, בהשתדלות של אחד מתושבי המקום, אבל הבדיקה השבועית שם אינה מפוקחת כראוי. אמנם הם אומרים שיש מי שבדק את העירוב, אבל היה ידוע לנו שאי אפשר להסתמך על המצב הזה. למרות שהיתה לנו הערכת מצב, אך זה לא היה בידיעה ברורה, כיון שבפעם הקודמת עברנו לאחר שעשו את התיקונים [שגם זה היה ע"פ ההערות שהתקבלו מהמוקד]. ואז העירוב היה שלם ומסודר. קעת נסענו לשוב כדי לבדוק אותו, וגילינו דבר נורא יש משהו שדואג לקשור את החוטים שנקרעים, אבל לא ידע איך צריך לקשור אותם, ואיך לעשות שיהיו כשרים.

בקצה הישוב היו חוטי עירוב קשורים לעמוד תאורה מהסוג הירוק מהצד, שדבר כזה אינו מועיל, אלא שיש מקרים שמצמידים את החוט לעמוד ואז הוא מכווון מעל החלק התחתון של העמוד, שהוא מתרחב בצורה בולטת, ויכול להיחשב לחי, כיון שהחוט מעליו, [מעל החלק התחתון ולא מהצד שלו]. במקרה זה החוטים היו קשורים לברזלים שיוצאים מהעמוד ומחזיקים את התאורה, אלא שהם לא היו צמוד לעמוד, אלא רחוק כמה סנטימטרים מהעמוד. בצורה כזו החוט ודאי אינו מעל העמוד, והוא פסול.

לחי שזכב על הקרקע ליד העמוד

גם בכניסה לשוב היה חוסר שימת לב פשוטה. האחראי על העירוב השתמש בעמודי תאורה גבוהים, שאין בהם בליטה בחלק התחתון, [וכידוע שההתרחבות המועטת שהעמוד אינה מועילה, מפני שבכל אופן זה מהצד של העמוד ולא מעליו]. לצורך כך הוסיפו לחי לפני העמוד.

אך קעת שבאנו לעשות ביקורת, מצאנו את הלחי שזכב על הקרקע. אף אחד לא לקח אותו, אף אחד לא הרים אותו. הוא שוכב וממתין למי שיכול לבוא להציל את היהודים שם מחילול שבת.

בעזרת הציבור נגיע לעוד מקומות כאלו, ונוכל גם לסייע להם לתקן שוב, ולעזור אותם להביא בודק טוב. בימים אלו העזרה שלכם והשותפות שלכם בתרומה קבועה, נתן בעז"ה את הכוח להתרחב ולזכות את עם ישראל, בשמירת השבת ללא חילול שבת.

מאגר הספרים המיוחד לעניני עירובין

בשורה משמחת לציבור שוחרי התורה, ובמיוחד ללומדי עירובין, ולכל העוסקים במלאכת הקודש. כחלק מהפעילות לסייע ללומדי עירובין, נפתח מאגר ספרים מיוחד לספרים על עירובין. ניתן לקבל במייל קובץ להורדת הספרים

בנושא זה יש לפנות למייל של המזכירות של מוקד העירוב

כתובת M5484833220@GMAIL.COM

הזמנה של מצוה

מתוך שבח והודאה להשי"ת שהגיענו עד הלום וזיכנו להיות שלוחא דציבורא להעמיד עירובים מהודרים, ולהציל רבים מחילול שבת ובתפילה על העתיד, להגדיל ולהוסיף עוד שכונות עם עירוב מהודר, וישובים עם עירוב כשר

הנני מתכבד להזמין לערב הירדתמות ושליחות קודש בפרויקט

רבים צריכים לו

בירושלים - ביום רביעי כ"ג תמוז
באולם שעי"י ביה"כ "משכן אסתר"
רח' מ'כל 10 סנהדריה, בשעה 8:30 בערב
לסדר "אלה מסעות בני ישראל"

בבני ברק - ביום שני כ"ח תמוז
באולם שירת הלויים רח' סורוצקין 9,
בשעה 8:30 בערב
לסדר "אלה הדברים"

ארוחת ערב, עם תכנית מיוחדת
הדגמת ערכת עירוב זמני,
ובהשתתפות רבנים

לצורך היערכות, נא להירשם מראש
אצל הנציגים, או בטל' 05484-83320 שלוחה 6

בברכה שזכה כל אחד לזכות את הרבים
משה אנגלדר

גם בעיר שאני גר כל השנה

גם כשנגיע לעיר אחרת לשבת של שמחה

גם כשהבחור ביישיבה יסע לשבת גיבוש בצפון

גם כשהבת בסמינר תיסע לשבת במתחם בדרום

גם כשאלק לבקר את הסבא שנמצא בבית החולים

גם כשאסע לדלתון לשבת נופש משפחתית

צריך את המוקד המקצועי והעדכני,

לבד, לשאול, לתקן. כולם צריכים אותו,

כולנו נמשיך להגדיל ולהרחיב אותו.

רבים צריכים לו!
הבנתי,
זה העירוב!

מי?
למה?
מתי?
רבים צריכים לו!

לתרומות - במכשירי נדרים פלוס / או קהילות - בחיפוש "מוקד העירוב". תרומת, זכית!

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת מטות מסעי תשפ"ג

לומדים סבלנות

תוכן

א' - בית מדרש לסבלנות / א

ב' - התועלת שבסבלנות / ד

ג' - הרוממות שבסבלנות / ז

זקוק להדרכה כיצד לעשות את מלאכתו נאמנה. כן הוא הדבר לגבי עם ישראל - כל יהודי נשלח למסע חייו על מנת לכתוב פרק נהדר בתולדות ימי העולם, ולצורך כך ניתנה לו דוגמא - תבנית חיים שמטרתה להוות עבורו מודל לחיקוי, וללמד אותו כיצד לחיות חיים של שלמות ועלייה.

איני יודע אם יצא לכם פעם לראות את ספרי הלימוד הישנים, שבהם השתמשו ללמד כתיבה - יתכן וכך הם פני הדברים עד היום. בראש הספר מודפסים מספר עמודים עם כתב נאה ומסודר, שבהם כתובים האותיות כולם וכן מספר פסקאות, ושאר הספר עשוי כולו מעמודים ריקים, שבהם התלמיד אמור לתרגל את כתיבת האותיות. התלמיד מדפדף לראש הספר ולומד את האותיות המודפסות, ובעמודים הריקים מעתיק את האותיות ומתרגל לעצמו את כתיבתן. לאחר זמן מה, לומד התלמיד בעצמו כיצד לכתוב אותיות בכתב נאה ומהודר.

זהו משל לדור המדבר. הקב"ה נתן לעם ישראל את הדור הנשגב הזה, כסמל ודוגמא לצורה הראויה שבה עלינו להנהיג את חיינו. יהודי שילמד את מעשיהם של בני דור דעה, וישתדל ללכת בדרכם הרוממה, יזכה ל"מפת דרכים" מפורטת ומלאה, שתדריך אותו כיצד לכתוב את הפרק שלו בהיסטוריה המפוארת של כלל ישראל.

מכאן נובעת חשיבותה של השאלה בה פתחנו: כיצד הגיעו בני ישראל לשלמותם הגדולה, עד שהיו ראויים לדברי הקילוסין של השי"ת? וזאת משום שמוטל עלינו,

א' - בית מדרש לסבלנות

השבח הגדול

בעודנו מתקרבים לקראת סיומו של ספר במדבר, מוצאים אנו בפרשתנו פסוק נפלא ביותר: "כִּי אֲנִי ה' שְׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר לה, לד). פסוק זה הוא למעשה סיכום של התקופה הנפלאה של ארבעים שנות נדודיהם של בני ישראל במדבר, תקופה שבה השיג עם ישראל שלמות גדולה. עם סיומה של תקופה זו, הם קיבלו את "הסכמתו" של הקב"ה, שאמר להם: "בני אהובי, הצלחתם! כעת אתם ראויים ששכינתי תשרה ביניכם".

והשאלה הנשאלת היא, מהו הדבר שעל ידו הגיע עם ישראל למדרגה נשגבה זו? מה גרם להם להיות ראויים לשבח הנפלא הזה מאת הקב"ה?

דוגמא לכל הדורות

מדוע התשובה לשאלה זו חשובה כל כך עבורנו? למאי נפקא מינה כיצד הגיעו לשלמותם הגדולה? התשובה היא, שלאורך כל הדורות, עם ישראל עסק ועוסק בכתיבת ספר גדול ונפלא. חייו של כל יהודי ויהודי הם פרק בהיסטוריה המפוארת של עם ישראל, שהולך ונכתב גם בימינו, ויהודי שחי חיים של שלמות בעבודת ה', כל פעולה שלו מהווה משפט נוסף בספר הגדול והנפלא הזה.

והנה זאת ידוע לכולם - כל סופר שחפץ לכתוב ספר מוצלח, אינו יכול לעשות זאת בצורה חובבנית וספונטנית, ללא כל תכנון. סופר מוצלח יודע שהוא

האהל שלך, לא היה מרווח גדול ביניהם, ומה שהפריד ביניכם לא היו קירות אבן אלא אהלי בד.

כשמיליוני אנשים חיים יחד במחנה קטן, עליהם ללמוד את מידת הסבלנות כדי לשרוד. מי שאין לו סבלנות, עלול להתרגז בקלות על שכניו. מה קורה אם אתה מנסה לחטוף תנומה קלה, והתינוק של השכנים מהאווהל הסמוך בוכה בקולי קולות, ואינו מניח לך לישון. עליך להיות סבלן גדול כלפי שכנים כאלה. כמעט בלתי אפשרי לחיות בתנאים צפופים כל כך, אלא אם כן עובדים יומם ולילה על מידת הסבלנות.

משגיחי המדבר

זאת ועוד, היה על היהודים בני דור המדבר להתמודד לא רק עם שכניהם, אלא עם ה"משגיחים" שמעליהם. כן, היהודים במדבר חיו בצילם של משגיחים. אם מאה בחורים שלומדים בישיבה נלחצים מכך שהמשגיח מסתכל עליהם כל הזמן, כיצד הרגישו בני ישראל, כאשר לכל תשעה אנשים הוצמד משגיח. זה הפירוש של "שרי עשרות" - מתוך כל עשרה אנשים, אחד מהם מונה למשגיח, והוא היה אחראי עליהם. האם אתם מעלים בדעתכם את תחושת המוגבלות שבחיים מעין אלו? אין ספק שזוהי צורת חיים בלתי נוחה בעליל. אדם שחי תחת משטר שכזה חייב להיות סבלן גדול, מפני שהוא נמצא תחת מעקב תמידי.

ולכל מאה איש היה משגיח נוסף, ולכל אלף - עוד משגיח. ניתן לומר שעם ישראל במדבר היה מוצף במשגיחים. האומה כולה חיה תחת משטר קפדני במשך ארבעים שנה. איך אפשר לחיות בצורה כזו? רק אם יש לך מידה גדושה של סבלנות.

החשש מפני החצוצרות

היה עליהם גם ללמוד לסבול ולקבל את רצון ה', שבמשך כל שנות נדודיהם במדבר, לא איפשר להם כל מנוחה. הוא מעולם לא אמר להם: "התיישבו כאן. אנחנו עתידים להישאר במקום הזה במשך חודש לכל הפחות". לא! היה עליהם להיות בכוונות תמידיות, שמא ישמעו לפתע את קול החצוצרות המודיעות להם כי עליהם לפרק את האהלים ולהתחיל לנוע. הם אף פעם לא יכלו להרגיש איזו תחושה של בטחון, שהם עתידים להישאר במקום אחד במשך יותר מיממה. נכון שהם נשארו בקדש במשך תשע עשרה שנה, אולם השנים הללו עברו

עם ישראל שבכל דור ודור, ללמוד מדור המדבר את המעלות אותן השיגו ואת הדרך בה עשו זאת, ולאמץ הנהגות אלו בחיינו אנו.

בית מדרש לסבלנות

ברצוני לפתוח את תשובתי לשאלה במילה אחת, מילה שתהווה הקדמה לנושא הגדול הזה. אומר את המילה, אך זיכרו - בזה לא מסתכם הסיפור, ויש עוד הרבה מה ללמוד ולהעמיק בנושא.

מה הפך את דור המדבר לגדולים ושלמים כל כך? התשובה היא שהם למדו את מידת הסבלנות. אם נתבונן בתולדות ימיהם של דור המדבר, נגלה אומה שלמה שבמשך ארבעים שנה השתלמה בבית מדרש לסבלנות.

בכדי להעריך את הדברים, עלינו לחשוב קמעא מה משמעותם של החיים במדבר. ראשית, הבה נתאר לעצמנו מה היתה תגובתם של בני ישראל כששמעו שהם עתידים לבלות את ארבעים השנים הקרובות במדבר, במקום ללכת "אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם מִחֹרֵב", ולהיכנס לארץ כנען באופן מיידי. בדמיונם הם בטח כבר ראו את הפירות העסיסיים שממתינים להם - התאנים והתמרים, כמו גם את הבתים הגדולים עם הגינות הרחבות, והנה לפתע מתברר שיהיה עליהם להמתין ארבעים שנה. איזו אכזבה! אין ספק שנדרשת לאדם מנה גדושה ביותר של סבלנות כדי לקבל דבר כזה. מדובר בנסיון קשה ביותר!

סבלנות למשפחה ולחברים

קשה לנו לתפוס מה המשמעות של חיים במדבר. תנאי המגורים שם היו שונים לחלוטין ממה שבני ישראל התרגלו אליהם עד כה. במצרים חיו בני ישראל בבתים, כמפורש בפסוקים, ואילו כאן במדבר היה עליהם להתרגל לחיות באהלים. כדי לחיות באהלים במשך ארבעים שנה, נדרשת מידה רבה של סבלנות. זה מאוד לא נוח. היו להם משפחות ברוכות ילדים, ואין ספק כי לא היה קל לגדל אותם. ילדים הם ילדים, לא מלאכים. ילדים שמתלוננים ובוכים, מתקוטטים ומשתוללים, והאמא צריכה להאזין לתלונותיהם. עליה לשמוע אותם ולשמור על סבלנותה. זה בהחלט לא קל.

מידת הסבלנות נדרשה לא רק כלפי המשפחה, אלא אף כלפי השכנים. אחד המאפיינים של החיים במדבר היתה הצפיפות. האהל של השכנים היה ממוקם על יד

להם לאכול את אותו המזון הפשוט והדל יום אחרי יום, מזון שרק השכל אומר שיש לו טעם טוב.

עונש מתוכנן

באמצעות תנאים אלו, הקב"ה יצר אומה סבלנית. במשך ארבעים שנים, יום אחרי יום, ה' ניסה את סבלנותנו, ובכך הפך אותנו לאומה בעלת שלמות עליונה. כולם למדו להיות סבלניים, ולקבל את התנאים במדבר. היתה זו התקופה המיוחדת והנפלאה ביותר בתולדות עם ישראל!

למעשה, טמון כאן יסוד גדול. ישנם הטועים לחשוב שארבעים שנות הנדודים שבני ישראל עברו במדבר, הגיעו אך ורק כתוצאה מחטא המרגלים, וכפי שמשמע להדיא בפסוקים. אולם יש כלל גדול בהנהגת השי"ת, שעלינו לשנן אותו היטב: כל דבר שארע לעם ישראל, תוכנן מראש על ידי הקב"ה. הדבר נכון גם לגבי ארבעים השנים במדבר. מלכתחילה רצה הקב"ה שבני ישראל ילכו במדבר ארבעים שנה. עלינו להחדיר את העובדה הזו אל ראשנו. הכל היה מתוכנן מראש! ארבעים השנים הללו היו חלק מתכניתו של השי"ת, שנועדה להפוך את עם ישראל מגדולים - לגדולים עוד יותר; משלמים - לשלמים עוד יותר, עד שהעפילו לדרגה הנשגבה של "כִּי אֲנִי ה' שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל".

הסייף והמיטה

ארבעים השנים במדבר היוו הזדמנות נפלאה עבור אותו דור נשגב, הזדמנות להשגת שלמות עליונה, והיכולת לסבול את תנאי המדבר הקשים נבעה מגודל שאיפתם להגיע לשלמות הזו. היסוד הזה מבואר בדברי הגמרא בסנהדרין (ז, א): "כי רחימתין הוה עזיזא, אפותיא דספסירא שכיבין, השתא דלא עזיזא רחימתין, פוריא בר שיתין גרמידי לא סגי לך" [כאשר אהבתנו היתה עזה, יכולים היינו לשכב על גבי חודו של סייף, אולם כעת, שאהבתנו אינה עזה, אפילו מיטה בת ששים אמות אינה מספיקה לנו]. פירוש, מי ששואף להשיג שלמות, יוכל להסתדר גם במקומות צפופים ובלתי נוחים. לכן עם ישראל עברו בהצלחה את ארבעים השנים בתנאים לא תנאים.

כל פרט ופרט מסדר יומם במדבר עוצב בצורה שניסתה את מידת הסבלנות שלהם. הם למדו לקבל את התנאים הלא פשוטים שבהם חיו, ובכך קנו בנפשם

עליהם בחשש יומיומי שמא יהיה עליהם לנדוד שוב. בכל רגע נתון הם היו עלולים לשמוע את קול החצוצרה המורה להם להמשיך הלאה.

ומה עם הצמא? חישבו על כך: מיד עם צאתם ממצרים, היה עליהם להתמודד עם מחסור במים. האם מי מאיתנו מסוגל בכלל לדמיין מציאות כזו - ללכת שלושה ימים במדבר הלוהט ללא מים? הצימאון הוא נורא ואיום. הילדים מטפסים על הקירות מרוב צמא. כולם עצבניים. כמה סבלנות נדרשת כדי לעמוד בנסיון מעין זה?!

בלתי אל המן עיניהם

ומה עם אוכל? "וְהָמָן כָּזָרַע גֹּד הוּא וְעֵינָיו כְּעֵין הַבְּדֹלַח" - צבעו של המן היה בהיר ביותר, ולמעשה הוא היה כמעט חסר צבע. מדובר בתפריט דל ביותר, המעמיד את האדם בפני נסיון לא פשוט. יתאר נא האדם לעצמו כיצד היה מרגיש אילו אשתו היתה מגישה את אותו המאכל במשך שבוע שלם? מסתבר שהדבר היה מרגיז אותו במקצת. ומה אם המאכל הזה היה מוגש בוקר צהריים וערב, במשך חודש שלם? אני מפחד לחשוב מה יקרה... ואילו בני ישראל אכלו את אותו המזון במשך ארבעים שנה!

אני יודע מה כולכם חושבים: הלא כולנו למדנו את מה שאמרו חז"ל, שלמן היה טעם כמו כל מאכל שהאדם דמיין. מי שחפץ היה לטעום בשר, היה חושב על בשר, וכך היה טעמו של המן. אולם זה לא היה פשוט כל כך. זה לא כפי שאנחנו מתארים לעצמנו, שחושבים "בשר", ולפתע המן הופך לבשר. היה עליהם לרכז את מחשבותיהם ולומר כך: "הקב"ה הוא טוב ומטיב לכל, והוא יכול לתת לי בשר, והמן מכיל את כל הדברים הטובים שהבשר יכול לספק עבורי, והייתי רוצה להרגיש כאילו אני אוכל בשר". ולאט לאט, לאחר עבודה עקבית, יכול היה האדם לחוש הנאה מסוימת כאילו הוא אוכל בשר. אולם היה זה ענין של שכל. המן לא הפך לבשר, אלא נשאר מן. ואם האדם המשכיל הזה היה מסיח את דעתו ממחשבה זו, אפילו לרגע אחד, טעם הבשר היה מסתלק, וטעמו המוכר של המן היה חוזר. הענין הזה דרש מהאדם ריכוז רב.

נמצא שגם עבור אותם אנשים משכילים שהצליחו לרכז את מחשבותיהם ולחוש את טעם הבשר, מדובר היה בתהליך די מעייף. הם רצו אוכל אמיתי, וקשה היה

הובילו אותו לבית החולים, הוא עבר ניתוח חירום, אך ללא הועיל - הוא שבק חיים לכל חי. מדובר ביהודי צעיר יחסית, שנפטר כתוצאה מרגשות שליליים שנבעו מכך שהוא לא הבין את חשיבותה העצומה של מידת הסבלנות עבור חיינו כאן בעולם הזה.

דבר זה נכון לא רק כלפי הלב. הרגשות השליליות משפיעות גם על הכליות. רבים הם אלו שכליותיהם פסקו מלעבוד בגלל הלחץ התמידי שהרגישו. וגם אם הכליות אינן מפסיקות לעבוד, הוא עלול לחלות בסכרת, וכליותיו יינזקו במידה כזו שהוא יצטרך להזריק לעצמו אינסולין. ואת כל זה הוא הביא על עצמו בגלל המתח והלחץ התמידי שהרגיש.

היה יהודי נוסף שהכרתי שלמרבה הצער, ה"שלו" בית" שלו לא היה מן המשופרים בלשון המעטה. הוא ורעייתו היו עסוקים תמיד במריבות וכעסים, והדברים הגיעו לידי כך שהוא איבד את מאור עיניו, ולבסוף גם את חייו. האיש נפטר בודד וגלמוד. אין כוונתי להאשים אותו, אך אין ספק כי אילו היה עובד על מידת הסבלנות, בכוחו היה למנוע את הכל מלכתחילה. כולנו יודעים שהכעס פוגם בחוש הראיה - זהו פסוק מפורש, אותו אנחנו אומרים מדי יום בתפילת ה"תחנון": "עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַס עֵינַי" (תהילים ו, ח). "עששה - לשון בליה ורקבון" (מצודת ציון, ועי' רש"י). אתם שומעים? מי שמסתובב מרוגז ועצבני כל הזמן, מזיק לחוש הראיה שלו. כאמור, איני בא להאשים אותו. איני יודע מי היה אשם שם, אולם אילו היה לומד את אומנות הסבלנות, הוא יכול היה להמשיך לחיות לאורך ימים, יחד עם רעייתו.

כל אחד ואחד מאיתנו יכול לעשות שימוש בהתבוננות זו, ובאמצעותה להתחיל לטפס בסולם הסבלנות. מי שנהנה מכליותיו, מליבו וממאור עיניו - כדאי לו להתחיל ולעבוד על מידת הסבלנות.

עסקה טובה

אך זה לא מסתיים בבריאות. מידת הסבלנות תסייע לך גם בפרנסה. לדוגמא, כל מי שמנהל עסק מחויב מכורח המציאות לעבוד ללא הרף על מידה זו, כי בלעדיה לא ניתן להצליח כלל. כל בעל עסק חייב לסבול את לקוחותיו. או שיש לו סבלנות גדולה, או שהוא נוהג כך כלפי חוץ. כך או כך - הסבלנות נחוצה ביותר מול הלקוחות, אחרת, לא יהיו לך כאלה. גם מלמד בתלמוד

שלמות גדולה. הם למדו לסבול את חוסר הנוחות שבחי המדבר - את התפריט הדל והקבוע, את המחסור במים, את המגורים באהלים ארעיים, את הצורך לצעוד רגלית במשך זמן רב. לאחר זמן הם התרגלו למציאות זו, ולאט לאט הם קנו בנפשם את מעלת השלמות של מידת הסבלנות.

ב' - התועלת שבסבלנות

סולם של סבלנות

והנה זה ברור שמי שזוכה ללכת בדרכיהם של בני דור דעה, ולחיות עם המחשבה של "לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ אֱלֹקֵי חֶפְצִי" (תהילים מ, ט), ולעבוד את ה' באופן זה, אין ספק שמדרגתו היא גדולה עד מאוד. אין בעולם הצלחה גדולה יותר מאשר חיים מעין אלו.

אולם עלינו לזכור שאיננו מלאכים, ובכל ענין של עבודה עלינו לעלות דרגה אחר דרגה ב"סֶלֶם מִצָּב אֲרָצָה וְרֹאשׁוֹ מִגֵּיעַ הַשָּׁמַיְמָה". מתחילה עלינו להניח את הרגל על השלב הנמוך ביותר בסולם, ואז לעלות שלב נוסף, עד שלבסוף נזכה להגיע אל ראשו. המדרגה הראשונה והבסיסית ביותר בעבודת הסבלנות היא להבין שמידה זו מביאה לנו תועלת בעולם הזה. היא תגרום לחיינו כאן, עלי אדמות, להיות מהנים יותר.

קודם כל הבריאות

לפני הכל - הבריאות. אדם שאין לו סבלנות הוא אדם לחוץ, וכידוע, הלחץ מזיק לגוף. עלינו לדעת כי גוף האדם בנוי בצורה מופלאה, בחכמה אינסופית, ואחד מסימני החכמה הזאת היא כאשר אנו רואים את שיתוף הפעולה בין חלקי הגוף. כל אחת ממערכות הגוף משתפת פעולה עם חברתה, והדבר נכון אף לגבי היחס בין הגוף לבין עולם הרגש. הרגשות שלנו נבנו בצורה כזו שהם משתפים פעולה עם הגוף באופן נפלא - רגשות חיוביים מועילים לבריאות הגוף, ואילו רגשות שליליים הם רעל לגוף.

הכרתי יהודי שמעולם לא עבד על מידת הסבלנות, והוא תמיד היה קרוב לכעוס. כל דבר קטן הרגיז אותו - השכנים, הבוס, האשה, הילדים. עצביו היו מתוחים תמיד. עד שיום אחד, זה עבר מהעצבים ללב, והלב המסכן שלו, שלא עמד בעומס, הפסיק לפתע מלפעום.

מה קרה לאחר מכן - איני רוצה לתאר. היה זו טרגדיה של ממש. היתה התמוטטות עצבים, שלאחריו תקופת אשפוז ממושכת, וכמובן גם גט. נורא נוראות.

מה היה קורה אילו אשה זו - שאיני מאשים אותה בכלל - היתה לומדת מדרכיהם של בני דור המדבר, שהרגילו את עצמם לקבל את הקשיים שניקרו בדרכם. אילו רק היתה מחליטה מראש כי "כאשר בעלי יכנס הביתה, לא אאפשר לדבריו להפריע לי - ולא משנה מה הוא יאמר! אתגבר על עצמי ולא אגיב לדבריו - ויהי מה!" אילו רק היתה עושה כן, הרי שהסיפור כולו היה חולף כעבור שתי דקות. שתי דקות של שתיקה, של סבלנות, היו מצילות את חייה.

החתן הנמלט

אני יכול לספר לכם עוד ועוד סיפורים טראגיים כאלה. היו בני זוג שהתגוררו ב"בייסמנט" מתחת לביתם של הורי האשה. אביה היה תלמיד חכם, והאשה היתה מעירה לבעלה ללא הרף, בטענה שאביה אווז שאסור לעשות כך וכך, ולא עושים ככה אלא ככה, וכן על זה הדרך. כמובן שהדבר הפך לנטל כבד עבור החתן, שמאוד לא אהב לקבל הערות כל הזמן.

אגב - לא כדאי לאף אחד להעניק עצות לחתנו. כסף אתה יכול לתת לו, וכך גם כבוד, אבל עצות - לעולם לא. אבל החותן הזה היה נדיב מאוד בכל הנוגע לעצות. וכשחותן כזה מתגורר בקומה למעלה - זהו מתכון לקטסטרופה.

יום אחד החתן חזר הביתה לאחר יום קשה במיוחד במשרד. אף אחד אינו מלקק דבש בעולם הזה, והכסף אינו גדל על העצים. הוא חזר הביתה עייף ותשוש, ואשתו העירה לו על משהו. האיש כעס כל כך עד שהוא איבד את הראש. הוא עלה על מטוס ועזב את המדינה. משוגע ממש!

למעשה, הוא תפס את עצמו די מהר והתחרט על מעשיו. ברגע שנחת באותה מדינה זרה, הוא ערך שיחת חוץ וסיפר לאשתו היכן הוא נמצא. ומה היתה תגובתה? "תישאר שם!" אוי! איזה צער! היו גירושין! הוא נאלץ

תורה זקוק למידה גדושה של סבלנות. מלמד שמגלה חוסר סבלנות מול תלמידיו - יאבד את משרתו.

קיצורו של דבר - הסבלנות משתלמת וכדאית כאן, בעולם הזה. כל מי ששוואף להצליח בחיי העולם-הזה שלו, צריך לעבוד על מידה זו. בריאותו תשתפר. הפרנסה שלו תשגשג. כל חייו ישתפרו! כל כך הרבה צרות יימנעו כתוצאה מכך!

חייהם של כל כך הרבה אנשים מסביבנו נהרסו כתוצאה מחוסר סבלנות! צרות על גבי צרות, בכל אתר ואתר! זו מגפה של ממש, בפרט כיום! משפחות נהרסות, אנשים נפטרים, רק משום שלא היתה להם סבלנות. קצת סבלנות! ממש כמה דקות של סבלנות - וחייהם היו ניצולים.

סבלנות עם הסמרטוט

מקרים רבים כל כך שהתוודעתי אליהם, מוכיחים את הנקודה הזו למעלה מכל ספק. מעשה במשפחה ברוכת ילדים, שעקרת הבית התמודדה עם כמה וכמה לחצים. כבר עברו מספר חודשים שבהם לא שילמו שכירות, ובעל הדירה דופק בדלת כל כמה ימים לשאול מה קורה עם התשלום. והנה מגיע ערב שבת. מדובר בשבתות החורף הקצרים, ושבת נכנסת בעוד מספר שעות. הילדים משתוללים ורבים, והיא חוששת שמא שוב יופיע בעל הבית. נוסף על כל אלו, יש הצפה פתאומית בשירותים, והבית כולו מתמלא במים. היא נוטלת לידיה מגב ומנסה להשתלט על העסק, כשברקע נשמעים צעקותיהם של הילדים, והיא נמצאת בראש סולם הלחץ.

ואז לפתע חוזר בעלה מהכולל, וכשהוא רואה את כל ההמולה בבית, הוא אומר, "מה קורה כאן? מה זה פה, בית משוגעים?" המילים הללו העלו את מפלס הכעס לגבהים עצומים. היא עומדת כאן ומתמודדת כל היום עם הבלאגן הזה, מנסה לנקות את המים, והנה הוא מגיע מבחוץ ועוד יש לו טענות. מה היא עשתה? היא הרימה את המגב שלידה, עם הסמרטוט הרטוב, והכתה אותו בפניו!

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

הלזו תיקרא עבודת ה' לנהוג במידות טובות כדי להשיג בריאות, פרנסה וחברים?"

התשובה היא כן! לכן אנחנו עושים את זה! זה נשמע לכם אנוכי? "אנוכיות" מעין זו היא דבר טוב מאוד! זה נקרא שכל הישר. כך מתחילים בטיפוס הסולם אל השי"ת. כל אחד חייב לחשוב לעצמו: "הריני עובד על מידת הסבלנות לטובתי האישית". זה לא קשור ל"מוסר" או "יראת שמים". זהו רעיון פשוט שהתנהגות כזו מטיבה עמי בעולם הזה.

הקב"ה בכבודו ובעצמו מלמד אותנו בתורתו את היתרונות הגשמיים שמביאות המידות הטובות. התנ"ך מלא באזהרות מפני הקלקולים הגשמיים שעלולים לבא על האדם אם יתנהג במידות רעות. לדוגמא, "ופתה תמית קנאה" (איוב ה, ב) - קנאה הורגת את השוטה. מדוע הפסוק מלמד אותנו שקנאה מזיקה לבריאות? מי מדבר כעת על בריאות? הלא כולנו צדיקים שעוסקים רק בתורה ובמידות טובות! עובד ה' צריך לעשות הכל רק לשם שמים!

אך מהפסוקים רואים לא כך. ה' רוצה שנדע את התועלויות הגשמיות שנרוויח מכך שנימנע ממידת הקנאה. הקנאה עלולה להרוג! מכאן אנו למדים חידוש, שכאשר אדם משתדל לשפר את מידותיו, וההתעוררות הראשונית שלו באה מכח רצונו להועיל לעצמו, הקב"ה שמח בעבודה זו. כן, ה' רוצה שנשתמש בתמריצים אלו כדי להתחיל בעבודת המידות.

ביטוח מקיף

ולכן לפני שנמשיך לשלב הבא בסולם הסבלנות, נסכם בקצרה את מה שלמדנו עד כה: הסבלנות היא לטובתנו כאן בעולם הזה; לטובת הבריאות שלנו, לטובת ההצלחה בפרנסה, לכל דבר. כל אדם חייב לנהוג בסבלנות אם ברצונו להצליח בעולם הזה.

הדוגמא של דור המדבר, שנועדה ללמד אותנו סבלנות מהי, ניתנה לנו לתועלתנו האישית, וכפי שיוכל כל אחד להיווכח אם רק יפתח את עיניו. כל כך הרבה טרגדיות היו יכולות להימנע אילו אנשים רק היו לומדים את דעת התורה בענין הסבלנות. סבלנות היא אחת הצורות הטובות ביותר לבטח את עצמנו בעולם הזה. את פירותיו של הביטוח זה נזכה לאכול בעולם הזה.

לעזוב את ילדיו. הוא אף נפטר בגיל צעיר כתוצאה מכך. הוא היה יהודי טוב, איש צעיר ונלבב, שאילו רק היה שומע את השיחה הזו בענין מידת הסבלנות, סביר להניח כי היה מתגבר על עצמו, והוא עוד היה עמנו היום.

בריאות, פרנסה ושם טוב

הסבלנות הינה מרכיב חיוני ביחסים בין בני זוג. גם אם השני נוהג או מדבר בצורה בלתי סבירה בעליל - בכל זאת, אסור להיכנע לדחף הטבעי לאבד את השלווה ולהגיב בחריפות, אלא יש להתאפק ולשתוק. לא משנה מה הוא יאמר או מה היא תאמר, גם אם מדובר בביקורת בלתי הוגנת, היו סבלניים. במקרים רבים מדובר בסבלנות בת 2 דקות - והענין נגמר. לפעמים לא, לפעמים זה לוקח ארבעים שנה, אולם לא משנה מה הן הנסיבות, יש לזכור כי זהו נסיון, נסיון שמהווה הזדמנות להצלחה בעולם הזה.

אם תשאלו אותי מהי הדרך לעבוד על מידת הסבלנות, הייתי אומר שצריך ללמוד את הספרים העוסקים בזה. לעבוד על הבנה נכונה מהו בטחון, וכיצד ניתן ללמוד מדרכיהם של הגדולים אשר בארץ, אשר כתבם ה' בתורתו כדי להוות עבורנו מודל לחיקוי. זוהי עצה טובה במיוחד - ללמוד את פסוקי התורה מתוך כוונה זו, ולנסות לאמץ, עד כמה שניתן, את דרכם של אבותינו. נפלא מאוד! אין ספק כי כך יש לעשות! אך עדיין, השלב הראשון, עוד לפני העבודה המוסרית הזו, היא להבין שדרך זו תביא לנו תועלת בעולם הזה. להחדיר בעצמנו את הידיעה כי ככל שאהיה סבלני יותר, כך אהיה בריא יותר. דרך זו תביא לי שגשוג כלכלי ואושר.

כמו כן, התנהגות מעין זו תגרום לאדם להיות אהוב יותר על הבריות. זוהי עובדה פשוטה וידועה: אדם סבלני הוא אדם אהוב. כולם יאהבו אותך: השכנים, ה"בוס" בעבודה, המשפחה. אשה שמתרגזת על בעלה - היא זו שמפסידה מכך! אם תשכיל לנהוג בסבלנות, היא רק תרוויח. בעל שמראה כעס כלפי אשתו - הוא הראשון להפסיד. ככל שתגלו סבלנות רבה יותר אחד כלפי השני, כך יגדל הערך שלכם בעיניהם.

תמריצים אנוכיים

מן הסתם הדברים הללו גורמים לרבים מכם מחשבה מטרידה: "האם זוהי הכוונה הראויה בעבודת המידות?"

ובכלל עליה זו הוא "להעלותך אל מעלת העליונים הסובלים" - להעלות את האדם כמה שיותר, עד למדרגת המלאכים שסובלים הכל. גדולתם של המלאכים מתבטאת כאן ביכולתם לסבול ולקבל, והקב"ה חפץ שאנחנו נגיע למדרגתם.

ואם ישאל השואל: "מדוע משתבחים המלאכים במידה זו? הלא למלאכים כלל אין בחירה חופשית!" הנה, שאלת הבחירה החופשית אצל המלאכים היא נושא שאיני רוצה להיכנס אליו כעת, אולם אין כל ספק שהמלאכים צריכים לסבול ולקבל, למען שמו יתברך. המלאכים, כידוע, הינם ברואים משכילים, בעלי דעת, והדעת מטבעה מגיבה למצבים מסוימים. אך המלאך ממלא את תפקידו נאמנה, ללא קשר לקשיים שעליו לעבור בדרך.

זוהי הרוממות שאליה רוצה ה' להעלות אותנו בעולם הזה. הוא מצפה מאיתנו לחנך את עצמנו להיות כמו "העליונים הסובלים" - לקבל את התנאים ואת הקשיים, מבלי שהדבר יפגום בעבודתנו. לשם אנחנו שואפים להגיע. זוהי עבודה גדולה ונשגבה! חלק נפלא מהשלמות שמוטל עלינו לקנותה בעולם הזה הוא, להתרומם למדרגתם של המלאכים, מתוך סבלנות יוצאת מגדר הרגיל.

לשמן את הקשיים

עיקר העבודה במידה זו היא עבודת האמונה - להאמין שכל דבר הוא מאת ה' יתברך. אדם שאינו מסוגל לסבול קשיים ועיכובים, ומתלונן ללא הרף על מה שהוא עובר, מוכיח בעצם שהוא אינו רואה את המקרה הזה כנסיון מאת ה', אלא זה הגיע במקרה, בגלל סיבה אחרת. האמונה הברורה שהקושי הזה נשלח אלי באופן מיוחד על ידי הבורא, מחליקה את הקשיים ומאפשרת את עבודת הסבלנות.

משל למה הדבר דומה - לז'קט של חליפה. מי שישים לב, בחלקם הפנימי של שרוולי הז'קט ישנה בטנה חלקלקה, שמטרתה למנוע מהידיים להיתפס בצמר המחוספס, שעה שהאדם מנסה להשחיל את ידיו פנימה. הבטנה גורמת ליד להחליק פנימה, משל השרוול היה משוח בשמן. ה"בטנה החלקלקה" של הסבלנות הם האמונה והבטחון. מי ששוכח את הקב"ה, "נתפס" בכל מיני דברים כאלו ואחרים, הגורמים לו תסכול וכעס. אך

הקב"ה מצפה מאיתנו שנחפש התועלת הזו! כוונה זו, להרוויח ולחיות יותר בעולם הזה כתוצאה ממדת הסבלנות, אינה נחשבת כחסרון בעבודת ה'. ולכן הצעד הראשון להפוך לאדם סבלני הוא להחדיר אל נפשנו את ההבנה שמידת הסבלנות מביאה לנו תועלת כאן, בעולם הזה.

ג' - הרוממות שבסבלנות

ממשיכים לטפס

כל מה שדיברנו עד כה הוא טוב. לא רק טוב אלא מצוין! מידת הסבלנות מביאה לאדם תועלת עצומה בעולם הזה, ואם היינו מסיימים את השיחה כאן - דינו. די לנו בעצה טובה זו כדי להפשיל שרוולים ולהתחיל לעבוד על זה.

אולם אם זה כל מה שכלול בסבלנות, אם כל עניינה הוא רק לגרום לאדם לחיות חיים טובים ומאושרים בעולם הזה, זה לא היה מצדיק את דברי השבח הנשגבים שאומר השי"ת לעם ישראל. מידה טובה שנוהג בה האדם מתוך היגיון פשוט שהוא רוצה לחיות חיים טובים, לא די בה כדי להביא למדרגה של "כִּי אֲנִי ה' שֶׁכֶּן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל".

ולכן עלינו להמשיך ולטפס עוד קצת, ולהבין מהי המשמעות האמיתי של להיות סבלן - אדם שקנה בנפשו את מידת הסבלנות.

מאדם למלאך

יסוד הדברים אותם נלמד כעת מבואר בדברי החובות הלבבות (שער עבודת האלקים פרק ט), וזה לשונו: "הבורא בְּרָאךְ מֵלֵא דָּבָר... וְרָצָה לְנִשְׁאָךְ וּלְהָרִים מַעְלֶתָךְ עַד מַעְלַת סִגְלָתוֹ וּבְחִירָיו וּבְרָיו מִן הַקְּרוֹבִים אֶל אוֹר כְּבוֹדוֹ לְטוֹב לָךְ וּלְחֹסֶד עִמָּךְ... לְהַעֲלוֹתְךָ אֶל מַעְלַת הָעֲלִיּוֹנִים הַסּוֹבְלִים שְׁנֵאֲמַר בָּהֶם 'בְּרָכּוֹ ה' מֵלֶאכְיוֹ גְּבִרְי כַח עֲשֵׂי דְבָרוֹ'".

החובות הלבבות כותב שחור על גבי לבן, שהקב"ה ברא אותנו כדי שנתרומם ונגדל, ונהיה טובים יותר ויותר - הטובים ביותר שאנחנו יכולים להיות. אם משהו ישאל אתכם לשם מה באתם לעולם, אז הנה כעת אתם יודעים את התשובה: "אני כאן כדי להתעלות ולגדול כפי יכולתי".

עלינו לחזק את עצמינו בידיעה כי הנסיונות הם הדבר שמרומם ומגדל אותנו. לכל אחד יש את הנסיונות שלו. לפעמים מדובר בהצקות מצד הגויים, ולעתים משכנים מאתגרים. אנשים מתקשרים אלו ומספרים לי אודות הסבל שהם חווים מהשכן. "הוא חוסם לי את החנייה", "הילדים שלו דורכים לי על הדשא המטופח", וכן הלאה. עבור אחרים, מזג האוויר החם מנסה את סבלנותם, ואחלו אחרים סובלים דוקא מהקור, הגשמים והשלגים. יש גם כל מיני מחלות - כאלו שצצות לפתע פתאום, ואחרות שבאות יחד עם הזקנה. לעתים קרובות מדובר בתנאים שאינם ניתנים לשינוי, כגון נכות ח"ו. זוהי מציאות שלא קל להתמודד עמה.

תמיד יש משהו, ותמיד מדובר בנסיון, אך מי שיעמוד בו, ויצליח לסבול ולקבל את המציאות הזו, חרף הקשיים הכרוכים בכך, זוהי הצלחה גדולה ביותר, ואדם זה קונה בנפשו שלמות עליונה!

סבלנות במלמדות

כמעט כל מי שעוסק בהוראה, ניצב בפני נסיון הסבלנות באופן יומיומי. מלמד שצריך ללמד כתה מלאה בבנים במשך יום שלם - נדרש למידה גדושה של סבלנות.

למרבה הצער, יש מלמדים שאינם עומדים בנסיון הזה, ואינם נוהגים בסבלנות עם תלמידיהם. לעתים הם עלולים אף לכנות תלמיד בשם גנאי. אני עצמי זוכר שבתור ילד, המלמד בחיידר נתן לי סטירה, וזה גרם לי לעזוב את החיידר. הוא ראה בי פגערע, וזו היתה תגובתו. עברתי לחיידר אחר, וגם שם חטפתי סטירה, וגם את החיידר הזה עזבתי. לא היה להם סבלנות אלי.

תפקידו של המלמד הוא להתרגל ולהתחנך בסבלנות, והענין הזה חשוב לא רק עבור התלמידים. כמובן שזה חשוב עבורם, שכן על פי רוב, מלמד סבלן יצליח להוציא את הטוב ביותר מתלמידיו. אך הדבר חשוב אף עבור המלמד בעצמו! כאשר הוא מתרגל לעבוד על סבלנותו, הוא מוציא מעצמו את הטוב ביותר!

מי שיעבוד על מידה זו - יצליח בעז"ה. אט אט הוא הופך לאדם סבלן, מתרומם עוד ועוד, ומתקרב למדרגת המלאכים הסובלים. מי שמצליח להגיב ברוגע ובשלווה למהמורות החיים, קונה בנפשו את המידה היקרה הזו, וממלא את ייעודו בעולם.

מי שחי עם הכרה ברורה בתכלית שלשמה בא לעולם: "להעלותך אל מעלת העליונים הסובלים" - יש לו את הכלים להתמודד עם החיים. הדרך להפוך למלאך תהיה הרבה יותר חלקה עבורו.

כעת אנחנו מבינים מדוע הלקוח הקשה הזה נשלח אלינו. כל המצבים הקשים והבלתי נעימים היו הזדמנות להפוך אותנו לסבלניים.

להחליק את הבליטות

זוהי אחת התועלויות שמביאות לנו חיי הנישואין. בחור או בחורה רווקים, נחמדים וטובים ככל שיהיו, הם כמו יהלום גולמי, שיש צורך לשפשף אותו עד שהוא הופך לזוהר ומאיר. ההתמודדויות היומיומיות עם בן הזוג כמו גם עם הילדים, משפשפות אותנו ומבריקות את מידותינו. כך גם המגע עם השכנים, עם ה"בוס", עם כולם. חיי היומיום שלנו מלאים באינספור הזדמנויות לזכך את נשמתנו.

הדבר דומה לחלוקי אבנים בנחל. המים הזורמים על גבי האבנים מתחככים עם האבנים ומחליקים אותם. מי שיביט באבנים הללו יראה שכבר אין בהם אף פינה חדה, כי החיכוך התמידי עם המים מחליק ומייפה אותם. זהו משל למגע שלנו עם אחרים. כאשר עלינו להתמודד עם כל מיני אנשים, עם תכונותיהם ודעותיהם, ואנחנו מצליחים להסתדר איתם ולחיות עמם בשלום, החוויה הזו הופכת אותנו לחלקים ונעימים.

בתוך כל אחד ואחד מאיתנו טמונה גדולה אינסופית. הקב"ה נפח בתוך נשמותינו שלמות וגדולה, אולם גדולה זו קיימת בנו רק בכח, והשאלה הגדולה היא, כיצד מוציאים אותה מן הכח אל הפועל? כיצד ניתן להפוך את הכח האדיר הזה למשהו ממשי וקיים? התשובה היא שזה נעשה באמצעות התמודדויות וקשיים. הנסיונות שמציב הקב"ה בדרכנו הם אלו שמוציאות את הגדולה הזו מן הכח אל הפועל.

נסיונות יומיומיים

זו אחת הסיבות המרכזיות שמידת הסבלנות שלנו ניצבת בפני נסיונות תמידיים. אי אפשר לברוח מזה, כי זוהי תכניתו של הקב"ה, ובדרך זו או אחרת הוא ינסה אותנו. מי שמצליח לסבול ולקבל את ההתמודדויות, עליו לדעת כי לאט לאט, מתחולל בקרבו שינוי של ממש. הוא גדל, יותר ויותר, ומתקרב עוד ועוד אל מעלתם של המלאכים הסובלים.

להודות על הקשיים

המבט הזה מאפשר לאדם לא רק לעמוד בנסיונות, אלא אף להודות לה' עליהם. "תודה לך ה' שנתת לי דירה קטנה כל כך", "תודה לך ה' שנתת לי אשה שמגישה את אותו האוכל לארוחת ערב מדי יום ביומו", וכן הלאה וכן הלאה. הוא מבין שחיים של סבלנות מקנים לו שלמות הנפש, ומסייעים לו למלא את תפקידו עלי אדמות.

מי שלא ישכיל חלילה לעמוד בנסיון הזה, כאשר יגיע לעולם האמת, ייזכר בצער באינספור ההזדמנויות שהיו לו, וירגיש כאב גדול על כך שלא ניצל אותן כדי להשיג גדולה ושלמות. "אי! מדוע לא הייתי סבלן כלפי השכן ההוא?!" הוא היה יהודי חרדי, אבל איזה צרות הוא עשה לי! הוא היה אדם כל כך לא נעים! אך לא השכלתי להבין שהשכנות הזו היא מתנה נפלאה! אי, כמה חבל! אילו היתה ניתנת לי הזדמנות לשוב לעולם הזה, אפילו לזמן קצר, הייתי יודע כיצד להתמודד עמו. כמה הייתי יכול להתעלות על ידו! הייתי הופך לעשיר של ממש!"

גם זו לטובה

כאמור, הקב"ה מנסה אותנו ללא הרף בנסיונות שנועדו להחליק את אישיותנו, ועלינו לשאוף ולקוות שכן ימשיך להיות עד יומנו האחרון, כי בכך נשיג עוד ועוד שלמות. כולנו מכירים את התנא המכונה "נחום איש גז"ר". הוא הגיע מעיירה ששמה "גמזו", אבל הוא היה איש שידע שאין מקרה בעולם, והחליט לשנות את ההגייה מ"גמזו" ל"גם זו", ולומר על כל מה שעובר עליו את המילים "גם זו לטובה". הוא ידע שכל הקשיים הם לטובתו, כי הם מחזקות את מידת הסבלנות שלו ומזככות את נשמתו.

הגמרא (תענית כא, א) מתארת את מצבו של נחום איש גז"ר, כאשר חייו התקרבו לקיצן. הוא היה זקן וחולה, סבל סבל נוראי, אך המשיך לומר על כל דבר "גם זו לטובה", עד יומו האחרון.

וכאן עולה השאלה - הלא מדובר בענק הענקים, צדיק עליון, בעל אמונה בהירה וחזקה כל כך בקב"ה, שלמד לראות את יד ה' בכל דבר בבריאה. האם הוא לא סבל מספיק? האם לא די בדרגת השלמות שכבר השיג על ידי הנסיונות שעבר במשך שנות חייו? האם יש צורך

להמשיך ו"להבריק" את אישיותו עד לרגע האחרון ממש? התשובה היא כן. וזאת משום שהקב"ה יודע שכל נסיון מגביה אותו למדרגה נוספת של שלמות, ומשכך, חפץ היה לזכותו עד לרגע האחרון, למען יוכל להגיע לשלמות הגדולה ביותר שביכולתו להגיע אליה.

גם בעודו מוטל על ערש דווי, מתפתל מיסורים נוראיים, הוא המשיך לומר, "אי! גם זו לטובה!" הוא ידע שכל הצער והיסורים שהוא עובר וסובל, מזככות ומבריקות את נשמתו, והוא קונה עוד מדרגה של שלמות. הוא ידע כי "גם זו לטובה" - הסבל הזה שאני סובל כעת, גם הוא טוב מאוד עבורי.

הסוף הטוב

אך עבודה נשגבה זו אינה נחלתו הבלעדית של נחום איש גז"ר. נתאר לעצמנו יהודי זקן וחולה ל"ע, שיודע שימיו ספורים. הוא שוכב על מיטתו בבית החולים, ונאנק מיסוריו. הוא מתגלגל מצד לצד, ומנסה ללא הועיל למצוא תנוחה שתטיב עמו מעט.

ואז לפתע הוא נזכר במשהו שלמד אי שם בעבר הרחוק. פעם, בצעירותו, הוא שמע שיחה שבה נאמר שמי שמקבל את יסוריו וסובל אותם, מבריק ומזכך את נשמתו, והוא מקבל על עצמו החלטה נחושה - לנצל את רגעי האחרונים, ולמרות כל צרותיו, לא להתמקד בכאב שלו, אלא לומר לקב"ה: "ריבונו של עולם, אני יודע שכל זה הוא לטובתי. נתת לי הזדמנות, ברגעי האחרונים, להוציא מעצמי את הטוב ביותר, והריני מקבל על עצמי את היסורים - יהיה מה שיהיה".

זוהי גדולתו של יהודי שיודע לנצל את חייו כראוי. זוהי הצלחתו של אדם שיודע כי בני דור המדבר זכו למצוא חן בעיני ה' משום שחיו חיים של סבלנות, וקיבלו את כל התנאים והמצבים שהשי"ת זימן להם. הוא גם מבין שחיהם מהווים דוגמא לחיינו אנו, ומהם אנו למדים כיצד להתמודד עם קשיים ויסורים. כאשר אנו מתדמים לבני דור המדבר, אנו קונים בנפשנו אוצר גדול של שלמות, נכס יקר שילווה אותנו בעולם הבא, לנצח נצחים.

שבת שלום ומבורך!

בתורה, מפני שאין זה מכבוד התורה שיעסקו בה במקומות אלו. אדם שמכבד את התורה באופן זה, ראוי לזכות לעוד חכמה, והקב"ה אכן נותן לו את כל הסייעתא דשמיא להמשיך ולגדול בתורה.

יש הלכה מפורשת בשולחן ערוך, שאסור לדבר בדברי תורה כנגד הערוה. לעתים נמצאים במקומות ציבוריים כגון באוטובוס וכדו', מקומות בהם לא כולם לבושים בצניעות ל"ע, וצריך לשים לב שבמקומות כאלו אסור לדבר בלימוד. פעם ישבתי באוטובוס, ועל ידי ישב יהודי מבוגר, שניסה לשוחח עמי בדברי תורה, על אף שהיה אסור לעשות כך על פי דין. הוא לא הבין מדוע אני משיב לו, ושאל אותי שוב ושוב: "הכל בסדר? אתה שומע אותי?" לא רציתי לפגוע בו, אך מאידך לא יכולתי לענות, ולכן שתקתי. אדם כזה אינו ראוי לדברי תורה, שכן הוא מבזה את התורה בכך שהוא עוסק בה במקום פרוץ.

לאור האמור, לא תמיד צריך לקונן על אדם שלא זכה ללמוד תורה, שכן לפעמים זוהי ברכה עבורו. כדי לזכות בתורה, על האדם להפוך את עצמו ל"אכסניה של תורה", דהיינו שיהיו לו מידות טובות בצורה מספקת כדי להיות כלי קיבול לתורה.

אמנם, על האדם להיזהר שלא לקבוע באופן חד משמעי ש"לא זכיתי ללמוד תורה", כי לפעמים מדובר בתירוץ גרידא. לרוב יש לאדם הזדמנויות וזמנים שבהם הוא יכול לעסוק בתורה, ואילו רק ינצל את הזמנים העומדים לרשותו, הקב"ה יספק לו זמנים נוספים ויתן לו עוד אפשרויות ללמוד. לעומת זאת, אם יזלזל האדם באפשרויות העומדות לפניו כעת, הוא עלול לאבד גם אותן ח"ו. חז"ל מלמדים אותנו כי כל המקבל עליו עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, וכל הפורק ממנו עול תורה, נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ. זהו עונש על כך שלא קיבל על עצמו עול תורה ולא עסק בה בזמנים שהיתה לו האפשרות לעשות זאת.

לכל אדם יש זמנים שבהם הוא יכול ללמוד, גם אם הוא אינו אברך כולל שיושב ולומד מהבוקר עד הערב. יש את ליל שבת, יש את שבת בבוקר לפני התפילה, שבת בצהריים ומוצאי שבת. ישנם כאלו שאינם עובדים בימי ראשון, וכך גם יום ראשון פנוי לחלוטין לעסק התורה. יש חגים לאומיים, ולכל אחד יש שבועיים חופש בשנה. אילו האדם היה מנצל את הזמנים הפנויים העומדים לרשותו, הוא היה מופתע לגלות שהקב"ה נותן לו עוד ועוד זמנים כאלו.

אך יש בני אדם שבחרים להתלונן ולומר: "אוי, כמה חבל שעלי לעבוד לפרנסתי ואיני יכול לשבת וללמוד כל היום" - בעוד שבפועל יש להם ימי ראשון, יש ארבע שעות במוצאי שבת של ימות החורף, וארבע שעות בצהריים בשבתות הקיץ, והם אינם מנצלים אותם. ובכן, למה הם מצפים? בסוף הם יאבדו ח"ו גם את הזמנים האלה!

בואו נהיה מעשיים

מקבלים את האתגרים ולומדים להיות סבלניים

ארבעים שנות הנדודים במדבר היו מלאות בקשיים ואתגרים, אך הם הוציאו מאיתנו את המיטב. החובות הלבבות מלמד אותנו שהתכלית שלנו בחיים היא להתעלות לדרגת המלאכים שסובלים ומקבלים את כל מה שמוטל עליהם מאת ה'.

השבוע נעבוד בלי נדר על הפנמת היסוד שכל דבר הוא מאת ה', והכל לטובה. נשתדל לומר "גם זה לטובה" או "כל מה שה' עושה, לטובה הוא עושה" שלוש פעמים בכל יום, מתוך שאיפה לגדול ולהיות עבדי ה' טובים יותר.

שאלה:

אנו מאמינים ש"כל דעביד רחמנא לטב עביד" - כל מה שעושה הקב"ה, לטובה הוא עושה. כיצד נוכל להסביר אם כן מקרה שבו אדם שואף לעליה רוחנית, אך הדבר נמנע ממנו כתוצאה מנסיבות שאינן בשליטתו. לדוגמה - יהודי רצה מאוד ללמוד ב"כולל" ולהפוך לתלמיד חכם, אך הדבר נמנע מאיתו. כיצד נוכל להסביר זאת? איך דבר כזה יכול להיות "לטובה"?

תשובה:

לעתים אכן טוב יותר לאדם שלא להפוך לתלמיד חכם. אתן לכם דוגמא. כולם יודעים שדברי תורה נמשלו למים, וטבעם של המים הוא להצמיח. בכוחם של המים לגדל אילנות בעלי פירות מופלאים, אך באותה מידה הם יכולים להצמיח קוצים וברקנים, ואפילו צמחים רעילים - הכל תלוי במה שנשתל באדמה שאותה משקים. מי שישקה גינה מלאה בקוצים, לא יצליח לגדל עץ אפרסקים ואפילו לא שושנים. מה שיש בפנים - זה מה שיצמח.

כך הוא גם לגבי התורה - מי שיש לו טבע רע, וליבו מלא בכעס, גאווה ושאר מידות רעות, הרי שאם ילמד תורה בלי לעבוד על עצמו, הוא יהפוך ללמדן רע ואכזרי שמחלל שם שמים. כאשר הקב"ה רואה אדם כזה שלומד תורה ואינו עובד על מידותיו, הוא מביא עליו כל מיני דברים שיכריחו אותו להפסיק ללמוד.

מלבד ענין המידות, ישנו ביאור נוסף למצבים שבהם הקב"ה אינו מאפשר לאדם ללמוד תורה. הפסוק בספר דניאל (ב, כא) אומר: "יִהְיֶה חֶקְמָתָא לְחַכְמִין" - הקב"ה נותן חכמה למי שהוא כבר חכם. חז"ל (תנחומא ריש ויקהל, ועי' ברכות דף כד, ב ודף נה, א) מסבירים שכוונת הפסוק היא שהקב"ה נותן את חכמת התורה רק למי שידע להתייחס אליה בהתאם למעלתו. המדרש נותן דוגמא להתנהגות מכובדת כלפי התורה שנדרשת מהאדם, כגון מי שכאשר הוא הולך במבואות המטונפים - כלומר רחובות שיש בהם דבר בלתי נקי, מקפיד שלא לעסוק

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

גליון זה נועד לחזק את שמירת המקדש ותפילותיו. המעיין בו בשעת התפילה הרי זה רח"ל כמעיד עדות שקר בעצמו

דבר המערכת

החורבן, נכנס פעם אחת לחורבה אחת מחורבות ירושלים - בית כנסת חרב. שהיה סבור שמכיון שהיה כאן מקום תפילה, על כן ראוי להתפלל כאן, ועל כן אמר לו אליהו זכור לטוב: 'מה קול שמעת' - כן, שמעתי בת קול מנהמת 'אוי לי' רואה את האלמנה יושבת רפואה חפז, שבעוונותיהם החרבתי את ביתי, שאין להם שום מושג בכבוד הבית. וכי אילו היה בביתו הפרטי מצב כזה, היה גם כן משאיר כן? אבל בשעה שישאל נכנסין לבתי כנסיות ובתי מדרשות, בנין מפואר מסויד ומכמיר, שם נשמע קול אחר 'אשרי המלך שמקלטין אותו בביתו, מה לו ואבן שהגלה'.

דברי חיזוק ממרן זצוק"ל המובאים בקובץ תשובות ח"ג (אחרי תשובה י"ט):
א (הגמרא בסנהדרין קה,ב אומרת: אמר רבי יוחנן מברכתו של אותו רשע אתה למד מה היה בלב, ביקש לומר שלא יהיו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות אמר מה טובו אהליך יעקב וכו') לכאורה צריך ביאור, לפי האמור בגמרא סנהדרין, הכוונה של מה טובו אהליך יעקב לבתי כנסיות ובתי מדרשות, [וכן מתחיל סידור התפילה בכל בוקר בדורכו של סף היכל'נ אמר מה טובו אהליך]. ובבבא בתרא דף ס' מנה"מ לא יפתח אדם פתח כנגד פתח חלון כנגד חלון, א"ר יוחנן דאמר קרא 'וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו' ראה שאין פתחי אהליהם מכוונים זה לזה, אמר ראויין שתשרה עליהן שכינה. פירש רשב"ם, ראה היאך שוכנים ולפיכך אמר מה טובו אהליך אמר ראויין הללו שתשרה עליהן שכינה מדתבין התם מה טובו אהליך קדייק. ובכן הכוונה לאוהליך ומשכנותיך קאי על אהליהם של כל פרט ופרט, לא כמו שאמרו בסנהדרין שבבתי כנסיות דבר הכתוב.

אך באמת הם שנים שהן אחד אם יש בתי כנסיות בישראל שעליהם אפשר להגיד מה טובו אהליך יעקב, [בית ד' זה בית המקדש - ואת כל בית גדול' ר"י ורוב"ל חד אמר מקום שמגדלין בו תורה וחד אמר מקום שמגדלין בו תפלה (מגילה כ"ז), ה' מעוז אתה היית לנו' אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות 'ד' אהבתי מעוז ביתך' (שם כ"ט)]. אז כל בית של הפרט בשעה שהוא בא להניח את היסוד לבנין בית הוא כבר הכין תכנית שהבית יהיה מתאים להשר'ע שלא יהיה פתחי אהליהן מכוונים זה לזה, ומה טובו אהליך יעקב קוראים על שניהם יחד, הן על בתי כנסיות והן על אהלי ישראל. ואם אי אפשר לקרוא על אהלו את המקרא הזה 'מה טובו אהולך' האהל לא בנוי על פי התורה והשר'ע, סימן הוא כי אצלו גם הבית הכנסת לא חשוב כבית גדול שמגדלין בו תורה ותפלה.

ב מגילה כ"ח, (במשנה, ועוד אמר רבי יהודה ביה"כ שחרב... עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש) רש"י ד"ה מפני עגמת נפש, מניחין בו עשבים כדי שתהא עגמת נפש לרואיהן ושיזכירו את ימי בניינו ואת שהיו רגילין להתאסף שם ויבקשו רחמים שיחדרו לקדמות. חז"ל אמרו בילקוט שמואל 'ויבא גז אל דוד ביום ההוא כאשר יצא הקצף על ישראל ויאמר לו עלה הקס לד' מזבח בגורן ארונה היבוס' ואמרו חז"ל כי כל אותן אוכלסין שנפלו הוא על ידי שלא תבעו את בנין בית המקדש, והלא דבר קל וחומר ומה אלו שלא ראו את בנין בית המקדש שכל אנו על כמה וכמה, וכן חתקינו הנביאים הראשונים שיחיו כל ישראל מתפללים בכל יום ג' עמים השב שכיתנו לציון.

בשבוע הבא ביום שני כ"ח תמוז, יחול האירצייט לרשכבה"ג מרן פוסק הדור רבי יוסף שלום אלישיב זצוק"ל, ברצוננו להביא שיחת חזקון שמסר מרן זצ"ל בחינוך ושיפוט בית הכנסת (דברי אגדה, פר' תרומה) וז"ל:

בגמ' בברכות (ג, א), תניא א"ר יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח (והמתין לי) עד שסיימתי תפילתי לאחר שסיימתי תפילתי אמר לי שלום עליך רבי ואמרתי לו שלום עליך רבי ומורי ואמר לי בני מפני מה נכנסת לחורבה זו אמרתי לו להתפלל ואמר לי היה לך להתפלל בדרך ואמרתי לו מתיירא הייתי שמא יפסיקו בי עוברי דרכים ואמר לי היה לך להתפלל תפלה קצרה. באותה שעה למדתי ממנו שלשה דברים למדתי שאין נכנסים לחורבה ולמדתי שמתפללים בדרך ולמדתי שהמתפלל בדרך מתפלל תפלה קצרה. ואמר לי בני מה קול שמעת בחורבה זו ואמרתי לו שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת **אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבני האומות** ואמר לי חייך וחיי ראשך לא שעה זו בלבד אומרת כך אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך, ולא זו בלבד אלא בשעה שישראל נכנסת לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונים יהא שמיא הגדול מבורך הקב"ה מנענע ראשו ואומר **אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם.**

יוש להבין, מה קול בחורבה 'זו' דוקא, ועוד וכי בכל חורבה שומעים קול זה? ועוד שלש פעמים ביום? עוד יש הבדל בין הקול שבחורבה, לקול שבבתי כנסיות ובתי מדרשות. בחורבה מתחיל ב'אוי' לבנים, ובבתי כנסיות מתחיל ב'אשרי המלך' ו'מה לו לאב' המעורר מדת הרחמים. בבתי כנסיות ובבתי מדרשות נאמר שלש קב"ה מענינן בראש. מה שלא נאמר בחורבה?

יש מצות עשה של בנין בית המקדש 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', אף שהקב"ה אמר 'לי הכסף ולי הזהב', ואין לו צורך בכך; אבל כל זה הוא נסיון לדעת כמה אהבה יש לישראל אליו, וכמה רוצים באמת בזה. וכן אנו מוצאים 'אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי לבנון... רפידתו זהב מרכבו ארגמן' מפני 'שתוכו רצון אהבה'! וכן היה הדין שבבוא כל ישראל ליראות 'ולא יראה את פני ד' יקים'. והנה כאשר חרב הבית מבקש יהיהודי בכל עת מצוא 'בנה ביתך כבתחילה', 'והשב את העבודה לדבריתך', הוא גם אומר 'ונשלמה פרים שפתינו', 'יהי רצון כאילו הקרבתי עולה... חטאת...' הוא יכול להביא אלף עולות בכל יום אבל רק באמירה (ומהאי טעמא אין אדם מביא קרבן עולה ויורד באמירתו). אבל מי יודע אם מקירות לבו הוא מתפלל כך? לכן אף שחרב הבית, השאיר לנו הקב"ה את המקדש מעט, וצוהו להרוס את בית אלוקינו, ולהעמיד את חורבותיו, והמה הסימן והסמל לבית הגדול והנקדש

וכאשר בא חקב"ה אל הבית מקדש מעט, ורואה אין הם מפוארים, רואה אין הכל בסדר נאה ויפה, ניכר כבוד התורה והבית, ואז חושב הוא כי ראויים המה גם לבית הגדול. אבל אם בא חקב"ה ורואה שהקירות מנוקבים, חלונות שבורים, חושך, והספרים קרועים ובלויים, והם אומרים "יהי רצון כאילו הקרבתים עולה... חטאת...", אבל כל זה רק באמירה, כשרואים שאין מחזיקים את התורה בכבוד, אז כדי בזיון וקצף. וזה היה אצל רבי יוסי. שהיה אחד

בירורי הלכה

[ח] עיין קובץ תשובות ח"א שכתב וז"ל: ואף שאנשים מקרוב באו להנהיג לערוך קידוש בביהכ"נ בקריאת חתן או בר מצוה דבר זה הוא לא לפי השו"ע וע"ש בדבריו.

ו] הלומד בביהכ"נ כל הלילה יכול לישן אם יש צורך.

[ז] אין לנשק לבניו הקטנים בבית הכנסת, ובעזרת נשים יש להקל. (א.ה. ובעז"נ שלומדים בה לכאורה דינה כביהמ"ד).

ח החצר או רחבה שעל יד ביהכ"נ שעושים שם מנינים בשעה שאין מקום בביהכ"נ אין לה קדושת ביהכ"נ (א.ה. ובמקום שמתפללים שם תדיר כל זמן שהם נדחקים, המקום נעשה קבע לעצולים כמבואר במהרי"ט מובא במשנ"ב סי' קנ"ד סק"ג)

ליקוט הלכות מרשכבה"ג מרן פוסק הדור רבי יוסף שלום אלישיב זצוק"ל

א הא דהותר לת"ח הלומדים בקביעות בבית המדרש לאכול ולשתות ושאר דברים שאינם ביזיון, הני"מ בזמן שלומדים שם אבל כשלא לומדים שם אין היתר.

ב הלומדים בביהמ"ד בקביעות יש להקל להם ללוות או לשלם חוב ולדבר דברים הנחוצים, אם ע"י שיצאו לחוץ יגרם להם ביטול תורה.

ג] אף שביהכ"נ זמני אין קדושה, מ"מ קפנדריא אסור לעשות שם דחשיב בזיון.

[ד] אם יש לביהכ"נ שתי כניסות, יש להדר לצאת מהדלת השניה ולא מזו שוכנס בה ואפילו אם זה מאריך לו את הדרך.

לעילוי נשמת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה רבי ירחמיאל גרשון בן רבי צבי יהודה אידלשטיין זצוק"ל

טז רחבת הכותל המערבי שהוא מקום קבוע לתפילה יש לו קדושת ביהכ"נ. רצוי לא לנקות ולחדש את פני הכותל ולהסיר השחוררית שעליהם והעשבים שעלו בהם אלא רצוי להשאירו כמות שהוא, כיון שע"ז מוסיף עגמת נפש לרואים ויזכרו החורבן ויתפללו שיחזור לקדמותו (קוב"ת ח"ג ס"כ).

יז חדר המשמש לתשמיש חול ויש בו כל יום מנין קבוע למנחה ומעריב (כדוגמת בית חרושת שבזמן התפילות מתאספין בו) אין לו קדושת ביהכ"נ.

יח טוב שיהיה בביהכ"נ י"ב חלונות (ש"ע סי' צ' ס"ד), ושיעור גודל החלון הוא בכדי שראשו של אדם יוכל לעבור בו, וצריך י"ב חלונות ממש ולא סגי במה שיש בחלון אחד שיעור י"ב חלונות (ק"ת ח"ג סי' כב).

יב פרוכת התליה על ארון הקודש אין לה קדושת ארון רק קדושת ביהכ"נ ומותר לעשות ממנו דבר אחר לביהכ"נ דלב ב"ד מתנה עליהם, ובמקום שאין דרך להשתמש לדבר אחר (כבזמנינו) אין ההיתר של לב ב"ד.

יג הא דנהגו לעשות צורות של אריות במעיל של ס"ת או מעל ארון הקודש ועל הפרוכת, רצוי שלא לעשות כן לכתחילה.

יד מומר לחלל שבת בפרהסיא (כשאנו תינוק שנשבה) או מומר להכעיס אפילו באחד משאר עבירות שנתן נרות לביהכ"נ (וה"ה שאר דברים) אסור להדליקם, וכן אין להשתמש בנרות חשמל שנדב המומר לביהכ"נ, אבל אם נתנו מעות לקנותם מותר.

טז וילון המשמש מחיצה בין ביהכ"נ לעזרת-נשים, שאילו היתה רוח מצויה בביהכ"נ היה הילון מתנדנד, אין למחיצה זאת שם מחיצה רק שם מגביל.

טז ביהכ"נ שנותן, ימכרו אבניו ע"ז טובי העיר בפרוטה ומותר להשליך האבנים (אשרי האיש).

יז **נשאל רבינו**, על ביהכ"נ שרוצים לכתור את הקיר המפריד בין ביהכ"נ לעז"נ, בכדי להרחיב את ביהכ"נ, ורוצים לבנות עזרת נשים חדשה מעבר לקיר המזרחי של ביהכ"נ וישברו חלק מהקיר שמעל הארון-קודש בשביל פתיחת החלונות? **והשיב רבינו**, שע"פ ז' טובי ביהכ"נ יפדו ע"י מכירה את חלק הקיר שרוצים לשבור, ויתנו במפורש שדמי הקיר יחול על הכסף (ויזהרו שלא יהיה פחות מסלע) והכסף ילך לתיקוני ס"ת, ויסתרו ע"י גוי (קובץ תשובות ח"ה).

יח **נשאל רבינו**, בענין מה שמבואר בהגהות רעק"א (סי' ק"נ ס"א) שאין נוטעין אילנות בסמוך לביהכ"נ, האם מועלת מחיצה נוספת שמעבר לקיר ביהכ"נ? **והשיב רבינו**: שמועילה מחיצה גם אם צמודה לקיר ביהכ"נ וכן מועיל צורה פ, ומועלת המחיצה גם אם גובה האילנות גבוה מהמחיצה (משנת איש סי' כד). ומותר להניח פרחים וכן עציץ נקוב, ואם הביהכ"נ בקומה שניה ובקומה ראשונה יש חניה וכדו' שרי ליטע אילנות. (אשרי האיש)

יט נמצא בתקנות הקדמונים שלא להוציא טלית או ספר מביהכ"נ בלי רשות בעלים, וכן אין להוציא ספרים של ביהכ"נ בלי רשות הממונה. ויש רשות לממונה (הגבאי) להשאיל ספרים בזמן שאין צורך בהם לאנשי ביהכ"נ.

כ מי שגר בשכירות בעיר י"ב חודש יש לו ליתן דמים לבנות ביהכ"נ גם אם דעתו לעזוב את העיר, ד"ב חודש משוי ליה לבן עיר גם אם דעתו לעזוב (אשרי האיש).

[לוקט מהספר 'פסקי הגר"ש אלישיב', אלא א"כ צוין אחרת]

קוראים כותבים

לכבוד גליון 'קדושת בתי מקדש מעט', יישר-כח גדול על ה'זיכוי-הרבים' הגדול שאתם פועלים במסירות בכדי להגדיל כבוד-שמים בעולם.

בימים אלו שאנחנו מתאבלים על חורבן בית המקדש, ראוי לעורר יותר על חשיבות ההקפדה בקדושת בית-הכנסת שהוא לנו כבית-מקדש-מעט בגלותנו, לכן, אשמח אם תשמשו כבמה ותפרסמו את הדברים דלהלן.

ברצוני לעורר על תופעה לא-נעימה, שלדאבוננו דו-שכיחה.

לעתים לא רחוקות אנו נתקלים באריות ממתקים, טישיו וכדו' המושלכים אחר-לא-כבוד על רצפת בית-הכנסת ומן הראוי שהדבר יהא אכפת וכואב לכל אחד שכבוד-שמים חשוב לו.

דהיינו, בראש ובראשונה, לא להשאיר טישיו ונייר טואלט וכל כיו"ב בבית הכנסת, אשר מלבד ה'בין-אדם-לחבירו' שבדבר, שגורם לעתים לצער את הבריות, יש בזה פגיעה בכבוד בית-הכנסת.

עוד זאת, אותם ששוחים בבית-הכנסת מים או קפה, אשר מלבד השאלה ההלכתית שבדבר, כיון שפעמים רבות אין בכך שום תועלת ללימוד אלא רק 'התעסקות' מיותרת בזמן הלימוד והיה יכול לשתות במטבח בזריזות ולחזור ללימוד ודו"ק, יש מקרים שהמשקה נשפך על הרצפה ויש בזה בזיון לביהכ"נ.

ראיתי יהודי חשוב שדואג שלא יהיו כללוקים על רצפת בית הכנסת תוך כדי שהוא מפטיר 'איני מסוגל לראות כזה דבר'.

[הוספת המערכת: ובבית הכנסת 'הליגמן' ב'ב', יש מורה הוראה חשוב שתמיד כשהוא רואה לכלוך בבית הכנסת מתכוף להרימו, עד כדי כך שבעינינו ראינו כשפעם אירע שבא לבית-הכנסת וראה קפה שנשפך על הרצפה טרח לנקותו].

מי שזוכה לחוש את קדושת בית הכנסת עושה כך, אלא מאי? ההרגל עושה את שלו, על כן לענ"ד מן הראוי למי שרוצה להקפיד על קדושת בית הכנסת, אם הוא רואה לכלוך [ניכר, לפחות] על רצפת בית הכנסת שידאג להסירו, ואין ספק שעושה בזה נחת-רוח לבורא יתברך, שמראה שכואב לו חסרון הדר ותפארת בית-מקדש-מעט ודואג להשיב לבית-הכנסת את כבודו.

ות"ח אחד העירני שזו הלכה מפורשת בש"ע (סי' קנ"א סעי' ט') וזה לשונו: "נוהגים בהם [בבתי הכנסת] כבוד, לכבדן ולרבצן", דהיינו, להסיר הכללוך. קל וחומר בן-בנו של קל וחומר שידאג לא לכללך בעצמו את בית-הכנסת ח"ו. ויהי רצון שזוכה לקיים ולחוש את קדושת בית מקדש מעט כראוי, ובזכות זה נזכה לבניין בית המקדש במהרה בימינו אכ"ר.

י. כ. בני ברק

סיפור השבוע

בעיצומו של עריכת ליל הסדר במלון פארק בנתניה, ורח"ל נהרגו שלושים ושתיים אנשים ה"ד. במוצאי יו"ט הלכתי למרן הגר"ש ושאלתי אותו במה להתעורר, ענה לי הגר"ש **לתת כבוד לה'** (כבוד בגימטריא ל"ב כמנין ההרואים!), שאלתי אותו מה זה כבוד לה', אמר לי אם התפילה מתחילה בשעה שבע **אזי מגיעים ברבע לשבע** מתעטפים בטלית ובתפילין אומרים ברכות השחר וקרבנות זהו מכבדי אכבד כפשוטו ממש.

סיפר תלמידו הגאון רבי בן-ציון קוק שליט"א, בבוא מרן לתפילה, היה נראה שמרוץ הזמן בו חי תמיד הונח בצד קמעא והשקיע זמן רב לעבודת התפילה. שנים עברו בהן התפלל בהיכל בית הכנסת תפארת בחורים שמעל שטיבלאך 'מאה שערים', הקדים להגיע לבית הכנסת ונמנה לא רק בין ה'עשרה ראשונים' **אלא מהיוזם הראשונים, אם לא ראשון ממש.**

היתה לי קביעות להעלות בפניו שאלות בהלכה בדרכו מביתו לבית המדרש. אירע לא אחת, שהיינו השניים הראשונים בבית הכנסת.

אף לאחר סיום התפילה, לא הזדרז לצאת, אלא עוד זמן רב נשאר כשהוא ישוב על מקומו. ובמהלך התפילה עצמה היה נראה לכל כי ראשו ולבו מונחים עמוק עמוק בתוך מילות התפילה. כל קטע וקטע בתפילה אמר במחניות ובשימת לב יתירה. ואמנם את התפילות היום יומיות היה אומר בזריזות מעט, אך בימי הסליחות, וכן כשהתפלל תפילת יום כיפור קטן, היה ידוע לכל, כי המניין האיטי ביותר, הוא המניין של מרן הרב אלישיב בו המתינו לו הקהל בכל חלק מהתפילה. מתוך ששם ליבו על כל בקשה בתפילה, באחד הימים תמה רבינו בפני שליח ציבור, שהתחיל את חזרת הש"ץ, מיד כאשר פנה לאחוריו באמירת 'עושה שלום', מדוע אינו ממתיך עוד מעט, עד שיסיים את תפילת יהי רצון שיבנה בית המקדש. "זה הרי חלק מהתפילה, ואני רוצה להקשיב לחזרת הש"ץ".

(שואלין ודורשין)

מהנהגות מרשבבה"ג מרן פוסק הדור רבי יוסף שלום אלישיב זצוק"ל בעניני בית הכנסת ותפילה.

כאשר בנו בימה חדשה בבית מדרשו השני ה'קראון' שאל רבינו את נכדו יד ימינו הר"ר אריה אלישיב שליט"א, **אם זכרו לעשות עליה'** היינו שיעשו את הבימה גבוה, באופן שהעולה לתורה יעלה מדרגה, שלכן נקראת עליה לתורה ולא ברכת התורה, ואף הקריא מאיזה ספר את הדברים. והוסיף הר"ר אריה אלישיב שליט"א ששאלו, שאם יכנסו בימה גדולה לביהמ"ד הדבר יגרום למחלוקת מי יפסיד מקומו בשיעור בביהמ"ד המצומצם שהיה תפוס במקומות קבועים, והרי במשך עשרות שנים בבית מדרשו הקודם לא היה הבימה באופן זה, מה גם הלא הסבא אינו עולה כלל מדרגות מחמת השבר ברגלו רק בשבת.

רבינו השיב שענין בימה גבוהה חשוב יותר, ומה שצריך לעשות אפשר לעשות, וכן עשו. (משנת איש סי' כ"ז).

בשנותיו המאוחרות לא תמיד היה בכוחו לקום בכוחות עצמו, ופעמים רבות היה נזקק לעזרה, למרות זאת אף בעת זקנותו המופלגת נהג לקום על רגליו בזריזות עצומה בעת אמירת קדש, בחזרת הש"ץ, בקריאת התורה ולכבוד כל דבר שבקדושה, **כעומד לקראת מלך...** כל המביט בו ראה אדם בגיל מאה שנים, שהתורה הינה נשמת אפו ועצם חייו, וכאשר הוא מגיע לעניין של הלכה אין ניכר בו כל שמץ של עצלות. ועל כן, **אם מובא בהלכה שיש לעמוד בתפילה, אזי גם אדם בגיל כזה הניצב לאחר שעות רבות של עמל עצום בתורה,** אינו מותר על דבר, מגיע לבית הכנסת ואומר פסוקי דזמרה מילה במילה בכוונה עצומה עד כלות הנפש. (דדשו, בלק תש"פ)

סיפר הגה"צ רבי יצחק קולדצקי שליט"א, לפני כעשרים שנה היה פיגוע

בסייעתא דשמיא עם הרחבת הפצת הגליון עלו כמו כן העלויות, ואי לכך קופת הגליון נמצאת בגירעון כספי של כאלף חמש מאות ש"ח, מבקשים אנו מכל מי שנשאו ליבו לבוא ולשאת בהוצאת והפצת הגליון, בא לפנות לטלפון 0527101970 בשעות בין הסדרים (אפשר גם במייל הרשום מטה) ניתן להנציח לרפואה וישועה.

לעילוי נשמת מזכי הרבים הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דחורי זצ"ל
לתרומות ולהפצת הגליון 0527101970 | לשליחת חומר ולהבלת הגליון: פקס: 15335748722 v0527176420@gmail.com

ברומז של עולם

גליון היוצא מבית ועד של חכמים העוסקים בענייני תפילה | גליון לד

מקורי התפילה • טעמי התפילה • מסורת התפילה • ביאורי התפילה • עבודת התפילה • תפילה כהלכתה

השכמת הבוקר	מורה אני	ברכות המצות	מצוות צריכות כוונה	ציפית לישועה בהשכמת הבוקר	תמוז תשפ"ג
ובקומו יאמר מיד מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמתך בחמלה רבה אמונתך ואין לך לא נטלי כי אפילו יהיו ידיו מנוגפות אין חשק כיון שאינו מזכיר לא שם ולא מנוי, (סדר היום).	לא עברתי ממצותיך ולא שבתתי, לא שפחתי מלצרך ומלחזק שנתך עליו, (ומע"ש פ"ה מ"א) ומניין שכל המצוות טעונות זכרה וכו' הקיש תורה למצוות מה תורה טעונה זכרה קף מצוות טעונות זכרה, (ויקרא) ברכות פ"ו ה"א	סוגיא למסכת ראש השנה (דף כח:) ועיוניו (דף ע"א:).	זכרה וכו' שפחתי מלצרך ומלחזק שנתך עליו, (ומע"ש פ"ה מ"א) ומניין שכל המצוות טעונות זכרה וכו' הקיש תורה למצוות מה תורה טעונה זכרה קף מצוות טעונות זכרה, (ויקרא) ברכות פ"ו ה"א	זכרה וכו' שפחתי מלצרך ומלחזק שנתך עליו, (ומע"ש פ"ה מ"א) ומניין שכל המצוות טעונות זכרה וכו' הקיש תורה למצוות מה תורה טעונה זכרה קף מצוות טעונות זכרה, (ויקרא) ברכות פ"ו ה"א	זכרה וכו' שפחתי מלצרך ומלחזק שנתך עליו, (ומע"ש פ"ה מ"א) ומניין שכל המצוות טעונות זכרה וכו' הקיש תורה למצוות מה תורה טעונה זכרה קף מצוות טעונות זכרה, (ויקרא) ברכות פ"ו ה"א

ביאורי 'מודה אני'

העשרת זקנים הביא מקורו מהסדר היום (ע' בכותרת למעלה). וע' בספר היראה לרבנו יונה "אלה הדברים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם חיי העולם, בכל בקר בהקיצו משנתו יזדעזע ויהיה נרתע ונחפר מאימת הבורא, בזכרו חסדו אשר עשה לו ואמונתו אשר שמר לו, כי החזיר לו נשמתו אשר הפקיד אצלו ואז יברך בלבו הבורא אשר הגדיל לעשות עמו כי חדש והחליף כחו, ובשמו הדברים האלה על לבו תבער אהבת הבורא בלבו, ואז אל ישכב במטתו כדרך העצל אך במהירות וזריזות יקום מיד.

מודה אני לפניך - ידוע דברי הפחד יצחק (חנוכה מאמר ב') שיש ב' פירושים להודאה, א' החזקה טובה, ונמשך אח"כ על וכו' [כמו יודה לך על חיינו וכו']. ב' הסכמה לדעת צד השני, והוא ענין הודאת בעל דין, ונמשך אח"כ ש... [כמו מודים אנחנו לך שאתה וכו']. ולפי"ז כאן הכוונה לענין הודאת בע"ד שהחזרת. ובספר הארת התפילה הוסיף, שמבואר מה שלא אומרים 'מודה לך' אלא 'לפניך', שזהו כל ענין הודאה, להודות לפניו ולא לכפור בו. [וכמו"כ בסיום מסכת מודה אני לפניך ששמת וכו'].

מלך חי וקים - מצינו לשון זה ביונתנה תוקף אחר שמתארים מצב של האדם שיסודו מעפר וסופו לעפר, אבל הקב"ה חי וקים לנצח. והינן בבוקר כשמשבחים להקב"ה שהחזיר נשמתנו ולא החזירנו לעפר.

והגר"ח זצ"ל (תפלה למשה) ביאר ע"פ מש"כ רש"י בפרשת האזינו (פרק ל"ב מ"ג) "אמרתי שחי אנכי לעולם, איני ממחר לפרוע, לפי שיש לי שהות בדבר, כי אני חי לעולם, ובדורות אחרונים אני נפרע מהם והיכולת בידי להפרע מן המתים ומן החיים. מלך בשר ודם שהוא הולך למות ממחר נקמתו להפרע בחייו, כי שמא ימות הוא או אויבו ונמצא שלא ראה נקמתו ממנו, אבל אני חי לעולם ואם ימותו הם ואיני נפרע בחייהם, אפרע במוותם. והינן מה שהקב"ה מרחם עלינו להחזיר נשמותינו א"ע ששמחיהם מיתה מחמת עונותינו (ע' לקמן). הוא משום שחי לעולם, ואין לו גבול לזמן הפרעון. **שְׁהַחֲזַרְתָּ בִּי נְשָׁמָתִי** - ע' לקמן לשון המדרש "או שמא מצא נפשו ביד אחר, או נפשו של אחר בידו" וע' כע"ז במג"א (סי' מ"ו סק"י), וזהו 'נשמת' ולא נשמה אחרת.

בְּחִמְלָה [תיבת בחמלה יהיה באתנחתא ורבה אמונתך בלי הפסק, (משנ"ב סי' א' סק"ח)]. כתב הרוקח בברכת אהבה רבה ד"בכל מקום שכתב 'חמלה' שהורגין וחומל על זה, כמו ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה, ויחמול שאלו והעם על אגנ, בחמלת ה' עלי, כמה פעמים חמלת עלינו והצלתנו. ואת"ש טובא מה שאומרים לשון זה כאן, שמודים לקב"ה שלא נטל נשמתנו בעבור עוונותינו, (שירת דוד להגיד דוד גולדברג שליט"א)

רַבָּה אֱמוּנָתְךָ - "הוא מן הכתוב חדשים לבקרים וגו' שהקב"ה מקיים אמונתו להחזיר נשמות המופקדים בבוקר", (משנ"ב שם). וז"ל המדרש (שוח"ט תהילים כ"ה) "זהו שאמר הכתוב בידך אפקיד רוחי (תהלים לא ו), בנוגע שבעולם אדם מפקידן אצלו פקדונות, הוא מחליף של זה בזה, ואת של זה בזה, לפי שאין מכירין, אבל הקב"ה אינו כן, אלא ה' קל אמת, שמא עמד אחד [שחרית] ובקש נפשו ולא מצאה, או שמא מצא נפשו ביד אחר, או נפשו של אחר בידו, לכך נאמר פדיתה אותי ה' אל אמת. אמר ר' אלכסנדר בשר ודם מפקידן בידו חדשים, ושוחין אצלו, והוא מחזירן בלויים וישנים, אבל הקב"ה מפקידן בידו בלויין ושחוקין, והוא מחזירן חדשים, תדע לך שהוא כן שהרי הפועל הזה עושה מלאכה כל היום, ונפשו יגיעה עליו ושחוקה, וכשהוא ישן הוא יגע ומשלים נפשו ונפקדת ביד הקדב"ה, ולשחרית היא חוזרת לגופו בריאה חדשה, שני חדשים לבקרים רבה אמונתך (איכה ג כג).

וידוע דברי הקצות"ח (סו"ס ד') שהביא מהזוה"ק (במדבר דף ק"ט ע"א) דאסור לאדם לעכב פקדון בשביל חוב שיש לו על המפקיד, כמו שהקב"ה מחזיר נשמותנו בכל בוקר "אע"ג דכלהו אתחייבו לגביה ולא כדאי הוא לאתבא פקדונא לגביה דבר נש אלא כיון דכלהו אתמסרי ליה בפקדונא אתיב כל פקדונן למאריהון".

פסוקים לפעוטות

ראשית חֲכָמָה וכו' תוֹרָה צְוָה לָנוּ מִשָּׁה וכו'. הובא בקיצור השלי"ה שנוהגין התינוקות לאומרן אחר נטילה של שחרית כדי להרגילן בפסוקי תורה. [וכ"ה ברוקח סי' רצ"ה בהכנסת הילד לתורה]. **תוֹרָה תְּהֵא אֱמוּנָתִי וכו',** פירושו צ"ב, ויש גורסים "אֱמוּנָתִי", [וכ"ה הגירסא ברוקח שם], והכוונה שהתורה יהיה האמונת שלנו, כמו "רשב"י וחביריו שתורתן אומנותן", (שבת יא).

יתגבר כארי לעבודת הבורא

הן עם כלביא יקום

יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בורא, שיהא הוא מעורר השחר, (ש"ע סי' א'). והגר"א צ"ח מקורו מהמ"ד ר"פ בלק עה"פ "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא" שעומדים משנתם עומדים כאריות חוטפים ק"ש וממליכים להקב"ה ומעשיהן כאריות כו'. **ובטעמא דקרא** ביאר הכפילות "כלביא יקום וכארי יתנשא", דבא לרמוז למש"כ המשנ"ב (סק"ח) "ישיה מעט ולא יעמוד פתאום כי זה מוזיק לגוף כמבואר גיטין (דף ע'). ועז"כ 'כלביא יקום' דהיינו ארי קטן כמו"כ הרמב"ן שקם לאט, ורק אח"כ 'כארי יתנשא' להנשא ממטתו לגמרי כארי בזריזות השלם.

ארי כנגד הלב

והנה כתב הטור "ואמר גבור כארי כנגד הלב כי הגבורה בעבודת הבורא יתברך היא בלב ואמר שתחזק לך בעבודתו". ושניהם מצינו ענין המלכות, דאמרו חז"ל (חגיגה יג ע"ב) "מלך שבחיות ארי", וכתב בספר היצירה "לב באדם כמלך במלחמה". וע' במסילת ישרים (סוף פט"ז) "והנה הלב הוא המלך לכל חלקי הגוף ונוהג בהם, ואם הוא אינו מביא עצמו אל עבודתו יתברך, אין עבודת שאר האברים כלום, כי אל אשר יהיה שמה רוח הלב ללכת ילכו".

זריזות ממידת הגבורה ביראת ה'

והרמ"א מסמיך לזה הענין של שוית' ה' לגנדי תמיד, ועי"ז מגיע אליו היראה והפחד. ובאמת ענין הגבורה מגיע מיראת שמים כמו"כ רש"י בתהילים (ל"ז י"ג) מה' מצעדי גבר - גבר ביראת אלוקים, [ובאמת מקרא מפורשת היא (תהילים קכח ד') "יבורך גבר ירא ה'"]. וענינו של זריזות בבוקר בא ממידת הגבורה. וכתב הט"ז דמעתל הארי הוא שאינו ירא משאר בהמות, וזהו גבורתו של הלב, שמעמיד עצמו לפני הקב"ה, וממילא בטל כל טענות ורשתי היצה"ר והכל כאפס ואין.

גבורתו של מלאך

ובמסילת ישרים כתב בסוף עניי זריזות "ותראה שהמלאכים נשתבחו במדה הטובה הזאת, שנאמר בהם (תהילים ק) **גבורי כח עושי דברו** לשמוע בקול דברו. ואומר (יחזקאל א): והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק. והנה אדם הוא אדם ולא מלאך, על כן אי אפשר לו שיגיע לגבורתו של המלאך. אך ודאי, שכל מה שיוכל להתקרב במדרגתו אליו, ראוי שיתקרב". ומבואר דגם במלאכים שייך ענין הגבורה, אע"ג שאין להם מלחמה ועיכובים. אולם עומק ענין הגבורה הוא מה שהוא חזק בלבו בלי שום ספקיות ובלבולים, וזהו כל מעלתו של מלאך שכל מציאותו הוא שליחותו ותפקידו.

ויסוד זה מבואר בדברי הסדר היום כאן, וז"ל "כשאדם נעור בלילה ולבו אומר לו לקום אין להתרשל בדבר אלא יקום בזריזות ואזירות חיל קודם שיתגבר עליו יצור הרע בטענות ותואנות לבקש ממנו שלא יקום ויתחכם עליו וכל ידע מה כי הוא זקן וכסיל וידוע דרך לצוד את האדם ולהפיל אותו במהמורות בל יקום והכל במועצותיו כדת נתונות. ולכן צריך כל בעל נפש ירא וחרד את דבר ה' שלא ישמע ולא יקבל ממנו וישליך אותו אחרי גו ואף אם יהיה עליו לטורח מצד כבדות הגוף ועצלנותו ישים מוגמתו רצון מנ"ח הקדוש ברוך הוא והכל לנגדו כאן והמתלמד אותו בדרך הזה ד' או ה' ימים לא יכבד עליו ולא יהיה לטורח אדרבא הבא ליטור מסייעין אותו ויצרו הרע יתכפה לפניו כעבד לפני אדוניו ולא ימוט לעולם ממנהגו הטוב ויסוב ויבלה בה וימנה לא יזוז כחמלת ה' עליו ויהיה לכן חיל וגבור מלחמה להתגבר על יצר הרע ולשבר כל טענותיו ותואנותיו".

לע"נ שרה בת שמואל הלוי ע"ה נפטרה י"ב תמוז תשס"ז

הונצח ע"י בנה משה גייראטה נ"י

לע"נ מרת מרים ע"ה בת הרב בנימין זאב זצ"ל

נפטרה י"א תמוז תשפ"ב הונצח ע"י המשפחה

ביאורי נוסח ברכות המצות

הרב מרדכי פוטאש שליט"א - מתוך הספר 'חדשים לבקרים' שיצא לאור מחדש וספר מאה ברכות

פרק א' - אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ - לשון נוכח ונסתר - כתב האבודרהם (מובא באילה זוטא סי' מ"ו סק"א) הא שתקנו הברכות בנוכח ונסתר - מפני שהקב"ה נגלה מצד מעשיו ונסתר מצד אלקותו, וגם הנשמה נראית ונעלמה (עי' ברכות י"ע ב). לכן הנפש מברכת בנוכח ונסתר, והברכה היא בפה ומחשבה בלב, וראוי היה לו לידבק בקונו ולעמוד בכחו תמיד מצד נשמתו, אלא שאין יכול מצד גופו, לכן ברכתו נוכח ונסתר, ע"כ. ודבריו עמוקים וצריכים ביאור, ואולי ר"ל דהנשמה נעלמה מצד עצמה דהרי היא כולה רוחנית, אבל היא נראית ע"י הברכות והודאות שנעשות ע"י הפה של הגוף, דהייבוי הוא התגלות של ההרהורים הרוחניים של הנשמה שבמוח, והנשמה יש בה יכולת להשיג השגות אמיתיות בגדולת וקדושת בוראה ית"ש, והיא משגת שהקב"ה הוא מקור חיותה כל רגע ורגע, ולכן היא יכולה להתכוון יפה להיות עומדת לפניו יתברך תמיד, אך הגוף שחי בעולם של הסתר הוא רחוק מזה. לכן מברכים לפניו יתברך בלשון נוכח מצד השגת הנשמה, והוא כנגד המחשבה שבלב, ובלשון נסתר מצד הגוף שמדבר רק בפיו שהיא אבר גשמי, שאינו מרגיש עמידתו לפניו יתברך.

ובשו"ת הרשב"א (ח"ה סי' נב) ביאר הענין, דשני יסודות יש שעליהם נבנה הכל. האחד, לדעת שהוא ית' מחויב המציאות ושאיין ספק בזה כלל. והב', שאין אמתות ית' מושגת כי אם לעצמו ית' לבד והוא במציאותו נגלה לכל ובאמתות מהותו נסתר ונעלם מהכל. וכדי לקבוע שתי הפנות האלה בנפשותינו קבעו הנוסח בנגלה ונסתר. ברוך אתה - כמדובר עם מי שהוא נמצא מפורסם עם שהוא מדבר עמו פנים אל פנים. וכדי שלא תשבש המחשבה שהוא ית' נמצא במציאות שאר הנמצאים שיש יחס בין מציאותו למציאותם קבעו 'אשר קדשנו', לקבוע בנפשותינו שאע"פ שהוא מפורסם מהות מציאותו נעלם ונסתר שאי אפשר לדבר בו רק בנסתר ברוך הוא.

והנפש החיים (שער ב פרק ג) ביאר דהטעם דקבעו לשון נוכח על המילים 'ברוך אתה', שענין הברכה הוא מצד התחברותו יתברך ברצונו אל העולמות, שהעולמות הם הצריכים תוספת וריבוי שהוא ענין 'ברכה', ובוה יש לנו קצת השגה כל דהו. אמנם במילים 'אשר קדשנו' - בזה מדברים על המצווה אותו ומקדשנו, והוא עצמותו ית' אין סוף ברוך הוא לבדו הסתום מכל סתמיו, לכן תקנו בלשון נסתר, שאין לנו בה שום השגה.

אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ - כתב הרמב"ם (ס"ה מ' שרש ד') "אמר ית' קדושים תהיו, והתקדשתם והייתם קדושים, הם ציונים לקיים כל התורה, כאילו יאמר, היה קדוש בהיותך עושה כל מה שצויתך בו וכו'. ובמכילתא אמרו, ואנשי קודש תהיו לי (שמות כ"ב) איסי בן יהודה אומר, כשהקב"ה מחדש מצווה לישראל הוא מוסיף להם קדושה. ולשון ספרי (סו"פ שלח) והייתם קדושים אלא ליקים, זו קדושת המצות.

ו**כתב רבינו בחי** (סוף פר' שלח) דיש ב' סוגים, א' מצות מקובלות [חוקים], ב' מצות מושכלות. וחז"ל תקנו ברכת המצות לברך 'אשר קדשנו במצותיו' רק על מצות המקובלות ולא על מצות מושכלות, לפי שהמצות המקובלות הן עיקר הקדושה, ועל המצות האלה נקראו ישראל בסני' גוי' קדוש'.

ו**כתב הנפש החיים** (שער א' פ"ו בהג"ה) "זה שתקנו נוסח ברכות המצו' אשר קדשנו במצותינו. וכן וקדשנו במצותיך. כי מעת שעולה על רעיון האדם לעשות מצווה. יתיב נעשה רישומו למעלה במקור שרשה העליון וממשיך משם על עצמו אור מקיף וקדושה עליונה חופפת עליו וסובבת אותו. וזה מהשאמרו רז"ל (יומא ל"ט א') כל המקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה ר"ל שמלמעלה נמשך עליו הקדושה משרשה העליון של המצווה". ויסוד דבר זה מצינו ב**מאמר תרי"ג מצות (המיוחס להרמב"ן), מונח בכתבי הרמב"ן, וע"ש שהוא באמת ר' עזרא תלמיד הר"ן בן הראב"ד**, וז"ל "בעשיית המצות חייב אדם לברך לבוראו על הקדושה אשר קדשנו בהן, כי עשיית המצווה היא אור חיים והעושה אותה למטה מקיים ומעמיד כחה, וכ"כ (משלי ו') כי נר מצווה ותורה אור, והוא הולך בדרך האור ולא יסיי' ממנה והוא שרוי בתוכה וכו', והברכה על עשיית המצות היא להזכיר בה קדושת המצות, דכתיב למען תזכרו - ההזכרה היא הברכה שצריך להזכיר בה לשון קדושה, כי עשיית המצות היא הקדושה.

קִדְּשָׁנוּ - לשון אירוסין ונישואין - כתב האבודרהם, יש מפרשים (תיבת קדשנו בברכות המצות) שהוא לשון אירוסין ונישואין, שקדשן הקב"ה במצות, שנאמר (הושע ב') וארשתך לי באמונה, והמצות נקראו אמונה, כמ"ש (תהלים קי"ט) כל מצותיך אמונה. ויל"פ דהקב"ה קדשנו בהר סיני ככלה לחתן (עי' שבת פח:) והכסף קידושין הוא נתינת המצות במתנה כדי לקדשנו אליו ית'.

בְּמִצְוֹתָיו - בלשון רבים - יש לעיין מדוע תקנו לשון רבים ולא 'אשר קדשנו במצותו'. ויל"פ ע"פ מש"כ בזה"ק (פ' נשא ברע"א מהימנא דף קכד ע"א) וכל מאן דקיים פקודא חד כדקא יאות כאילו מקיים רמ"ח פקודין דמשה, דלית פקודא דלאו איהו כלילא מכולהו רמ"ח, ע"כ. ובס' שערי ציון (להג"ר נתן נטע תלמידו של הגה"ר ויטאל תלמידו המובהק של האריז"ל) הביא תפלה שיש לאומרה לפני כל מצווה, ובתוך דבריה כתב שכונתו לתקן כל תרי"ג מצות הכלולים במצווה זאת. וכ"ה בסידורים בתפילות שלפני לבישת טלית והנחת תפילין ונטילת לולב. הרי שכל המקיים מצווה אחת נכלל בזה כאילו קיים כל המצות, כיון שכלן תלויות זו בזו. ועפ"ז יובן היטב הטעם שבכל ברכת המצות, תקנו לברך ולהודות להקב"ה על כל מצותיו, דיש להכיר טובה אליו יתברך על כל פרט ופרט של טובותיו.

בְּמִצְוֹתָיו - של הקב"ה - יל"פ ע"פ מש"כ השם **משמואל בשם אביו האבני נור זצ"ל**, דבכל מעשה מצווה פועל הבן ישראל פעולות גדולות ונוראות בעולמות העליונים, וזה תמוה דמה אנוש כי תזכרנו, ואין יפעול בשר ודם השפעות כאלו. אמנם כן, האדם מצד עצמו כחו דל מאד, אך מאחר שנצטוו לעשות המצווה ע"י השי"ת, הרי הוא כשליח שנתמנה ע"י המשלח לעשות שליחותו, והרי קי"ל דשלוחו של אדם כמותו, וכח משלח בשליח, ולכן הכח של מעשה המצווה הוא משום שכחו של השי"ת שהוא המשלח פועל פעולות שבמעשה המצווה, ומכאן תוקף הכח בפעולתה, עכ"ד. וכתבו במדרש תנחומא (פ' ויגש סי' ו') אמר רשב"י, אמר הקב"ה לישראל, היו מכבדין את המצוות, שהן שלוחי, ושלוחו של אדם כמותו. אם כבדת אותן כאילו לי כבדתני. ולכן תקנו להודות להשי"ת על שהוא קדשנו במצותיו דייקא שהן מתייחסות אליו ית' שהרי הוא המשלח, ועי"ז הן פועלות הדברים העצומים שהקב"ה רוצה לפעול לטובתנו.

וְצִוָּנוּ - כתב הגה"א זצ"ל (אדרת אליהו) עה"פ בפר' אחרי (י"ח ה') ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה', הכתוב בא להשמיענו דאף שטבע המצוות שיהיו בהם, שהם בעצם החיים לאדם, אפ"ה לא עשה את המצווה אלא בשבילי, שאני צויתך - ואני ה'. וכן הפירוש, אשר קדשנו במצותיו וכו' - במצותיו לבד קדשנו, שהם בעצם חיים נצחיים לאדם. וצונו - ועוד שצוה אותנו לעשות כן, ויש עלינו לשמור ציוויו. **וְצִוָּנוּ -** גדול המצווה ועושה ממנו שאינו מצווה ועושה - הארכנו בגליון 'שלא עשני עבד'.

וְצִוָּנוּ לשון צוותא - כתב השל"ה [בעש"מ מאמר ג' וד'] ז"ל: "מצווה' מלשון 'צוותא' שהוא ריעות". עוד כתב [במס' יומא פרק דרך חיים תוכחת מוסר] 'ולשון מצווה - צוותא כענין שאמרו [ברכות ו' ב'] כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה". וכתב הגרי"א חבר ז"ל [פת"ש נתיב ט"ז פתח י'] **מצווה הוא מלשון צוות** וחיבור שע"י מתקשר הנשמה ומתייחדת עם אורות העליונים של שם הו"ה המאיר בה. והוא סוד שכרה בעוה"ב כמ"ש 'והיתה נפש אדוני צרורה וגו' עם ה' וגו'.

מסורת התפילה

הטעם שתקנו ברכות המצות עובר לעשייתן

הרב מרדכי פוטאש שליט"א

מתוך הספר 'חדשים לבקרים' שיצא לאור מחדש

א' הכנה להמצוה - כתב הריטב"א (פסחים ו' ע"ב) ב' טעמים למה שאמרו חז"ל לברך על המצות עובר לעשייתן. א' כדי שיתקדש תחלה בברכה, ויגלה ויודיע שהוא עשה אותה מפני מצות השי"ת. (משמע דר"ל דעי' הא גופא שהוא מוכיר שמותיו של הקב"ה ית' ומברך את ה', הרי האדם מתקדש יותר, ונעשה עי"ז יותר מוכן וראוי להוסיף לעצמו את קדושת המצווה עצמה.) ב' ועוד, כי הברכות מעבודת הנפש, וראוי להקדים עבודת הנפש למעשה, שהיא עבודת הגוף, ע"כ.

ושמעתי שלפי טעם הראשון הנ"ל, נחשב המברך כמקיים החובה לכוון לפני כל מצווה שמקיימה משום שכך צוה ה', כמ"ש בשו"ע (סי' ס' ס"ד) דמצות צריכות כוונה, וע"ש במ"ב. ולטעם השני יש חידוש נפלא, דהברכה היא מעולה יותר מהמצווה עצמה שהיא עבודת הנפש.

וע' **בנועד ביהודה** (סימן צ"ג) בנגע אמירת הלשם יחד', שטען השואל שענינו להיות הקשר אמיץ בדיבור ומחשבה ומעשה, ועי' השיב הגה"י דאין צריך לזה, דאנשי כנה"ג הם תיקנו לנו תפלות וברכות וליכא מידי דלא רמיזא בנוסח התפלה והברכה וברכה הוא התעוררות הדיבור ומחשבה וכל מצווה שיש ברכה לפנייה אי"צ לומר שום דבר לפנייה רק הברכה. וכל דבר שאין ברכה לפנייה אינו נוהג לומר בפ"י הנני עושה דבר זה לקיים מצות בוראי וכוה די ואי"צ יותר. והכוונה הוא רק פירוש המלות וכל התיקונים למעלה נעשים מאליהם ע"י מעשינו.

ב' הברכה על הנאת המצוה - עי' בס' האמונה והבטחון להרמב"ן (ספ"ו) שכתב, ובריאותה (של הנפש) הוא המעשה הטוב והיא נהנית ושמחה בו כשידעה שמעשה מקובלים לפני בוראה, כאילו אוכלת ושותה (עי' בתי"א בשמות כ"ד עה"פ ויאכלו וישתו), שהנפש מתענגת ושמחה במעשה המקובלים לפני הבורא כהנאת הגוף באכילה וכו'. וזהו התענוג של הכתוב (ישעיה נ"ח) אז תתענג על ה'. ואין הכוונה ענג הגוף אלא ענג הנפש, שהיא החכמה והמעשה הטוב, וכמו שחייב אדם לברך על המצות, כמ"ש חכמים כל המצות כן מברך עליהן עובר לעשייתן, ע"כ. הרי מפורש שהברכה על המצות כוללת בו הודאה להקב"ה על התענוג והשמחה והרוחנית של הנפש במה שוכחתה לקיים מצות בוראה ומצא חן בעיניו ית'.

וסמך לזה הוא מהתוספתא בברכות (פ"ד ה"א) "לא יטעום אדם כלום עד שיברך שני לה' הארץ ומלואה הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה מעל עד שיתירו לו כל המצות". וביאר החסדי דוד נ"ל דה"פ כי אמר לה' הארץ ומלואה ולכן אסור ליהנות מעוה"ז בלי ברכה כי נחשב כמועיל בקדשים, ובכח הברכה פודה מן הקדש, אבל הקדש הזה נחשב כקדשים קלים, ומוסיף עוד, כי גדול כח הברכה אשר גם בחפצי שמים וזהו המצות הנחשבות כקדשי קדשים ג"כ בעינין ברכה מקודם להשתמש בה'.

וע' במב"י בס' בית אלקים (שער התפלה פ"ט) שכתב, וז"ל "היות במין האדם דעת והשכל, נצטוו במצות, ומצות לאו ליהנות בעוה"ז ניתנו (עי' ר"ה כ"ח א'), אלא בעוה"ב תתענג הנפש הוה המשכלת בשכר המצות שעשתה בזה העולם. ולכן אנו מברכין על עשייתן, להורות כי אין העבודה לקל ית' כעבודת העבדים לאדוניהם, כי עבודת העבד לאדון ראוי לגמול חסד לעבד על אשר עובד אותו בכל לבבו, ולא כן היא עבודתנו לקל ית' כי צריכים אנו לתת אל לבנו שאנו עולים במעלה, כשנהיה מצווים לעבוד עבודתו ית', וראויים אנו לגמול לו חסד עי"ז ולברך שמו. ולזה אנו אומרים "אשר קדשנו במצותיו", כלומר, כי קדושה ופרישות ומעלה היה לנו להיותנו מצווים במצותיו.

ג' המצווה מתעלה לפעול תיקונים גדולים ע"י הברכה - בס' דרך ה' (ח"ד פי"א או"י ג') כתב הרמח"ל, במעשה המצות תקנו לנו חז"ל ברכות לחבובה של המצווה, להודות לו ית' שרצה בנו ונתן לנו תיקונים גדולים כאלה, ונמצא עי"ז מתעלה המעשה יותר, ונעור בו האדם ממנו יתיש כי כן היא המדה, ע"כ. (וכ"כ הש"ה מס' תמיד פרק נר מצווה.) ונראה דר"ל דכשהאדם מכיר טובה להקב"ה עבור היותו הגדול לקיים איזה מצווה, ומברך אותו ית' עבור זה, עי"ז המצווה עצמה עולה הרבה בחשיבותה, וממילא ניתוסף להאדם קדושה יתירה מאת ה' שצוה בזה לקדשנו בה. ועי' בספר פלא יועץ (ויהי נועם) שהארץ בזה, וביאר בזה ענין אמירת 'ויהי נועם' לפני המצווה.

תפילה כהלכתה

הרב אלחנן ברונר שליט"א בעמ"ס נתיבות הברכה

כללים במצוות צריכות כוונה

כתב המ"ב (סק"י), "כתב המג"א בשם הרדב"ז, דפלוגת הפוסקים אם הכונה היא לעיכובא במצוה הוי דוקא במצוות דאורייתא, אבל במצוות דרבנן, לכו"ע אין הכונה למצוה מעכבת. ולפי"ז כל הברכות שהם ג"כ דרבנן לבד מבהמ"ז, אם לא כיון בהם לצאת יצא בדיעבד. [וע' בלבושי שרד סי' נ"ג שכן קי"ל לדינא] אך מכמה מקומות בשו"ע משמע שהוא חולק ע"ז, [ע"י מ"ב סי' רי"ג סק"יח], וכן מביאור הגר"א (סי' תפ"ט) משמע ג"כ שאין לחלק בין מצוה דאורייתא למצוה דרבנן, עכ"ל המ"ב. ובמ"ב (סי' תרפ"ה סק"ט) גבי קריאת פרשת פרה אדומה, ובשעה"צ (סי' תר"צ סקמ"א) גבי קריאת המגילה, נראה שנקט לדינא דאין חילוק בין מצוה דאורייתא למצוה דרבנן. ובתרווייהו צריך כוונה למצוה. והגר"ז (סי' תע"ה סכ"ט) הביא ה"י דיעות, וביאר הצד דגם מדרבנן כן משום לפי שכל מה שתקנו חכמים תקנו כעין של תורה, ומסיים "וטוב לחוש לדבריהם לחזור ולאכול מרור בכונה בלא ברכה".

אמנם לענין לחזור ולברך ברכת המזון אם לא אכל כדי שביעה דאינו חייב אלא מדרבנן, היקל המ"ב יש לסמוך להקל להדיעות דמצות א"צ כוונה במצות דרבנן.

דרגות של כוונה

ניכר מתוך המעשה - כתב המ"ב (שם) "ודע עוד דכתב הח"א (כלל ס"ח) דמה דמצרכין ליה לחזור ולעשות המצוה, היינו במקום שיש לתלות שעשייתה הראשונה לא היתה לשם מצוה, כגון בתקיעה שהיתה להתלמד או בק"ש שהיתה דרך לימודו וכדומה, אבל אם קורא ק"ש כדרך שאנו קורין בסדר תפילה, וכן שאכל מצה או תקע ונטל לולב אע"פ שלא כיון לצאת יצא, שהרי משום זה עושה כדי לצאת אע"פ שאינו מכיון, עכ"ל. ור"ל היכא שמוכח לפי הענין שעשייתה הוא כדי לצאת אע"פ שלא כיון בפירוש יצא. אבל בסתמא בודאי לא יצא כדאיתא בתוס' (סוכה לט. ד"ה עובר), ע"ש. וכו"ל לענין בדיעבד, אבל לכתחילה ודאי צריך ליזהר לכיון קודם כל מצוה לצאת ידי חובת המצוה, וכן העתיקו כל האחרונים בספריהם ע"י בח"א בכלל כ"א ובד"ה הלכות ק"ש ובמעשה רב. וע"ע בביה"ל שם משי"כ בזה. **מתעסק במעשה** - כתב הביה"ל "וה"מ שמכוין לפעולה זו שהוא עושה רק שאין מכיון לצאת בזה ידי המצוה כגון בענין תקיעות שתוקע לשיר או להתלמד וכדומה בשאר המצוות, אבל אם הוא מתעסק בעלמא וממילא עלה המצוה בידו, כגון שנפוח בשופר ועלה תקיעה בידו וכה"ג בשאר המצוות לכו"ע לא יצא. [רמב"ן במלחמות בריה"ה וש"מ ברכות יג. וכה"ג מוכח מתר"י במ"ש בענין קורא להגיה, ע"ש]. **סבר שפטור מהמצוה** - כתב הביה"ל דאפילו למ"ד מצות א"צ כוונה, כ"ז אם הוא יודע שהוא חייב עדיין במצוה זו שהוא עושה, אבל אם הוא סבור שהוא פטור ממנה, כגון שנטל לולב ביום א' דסוכות וקסבר שהוא ערב סוכות, או שקסבר שלולב זה פסול הוא, לכו"ע לא יצא. וראיה ממ"ש בסימן

שלא אמר ג' דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו". ולכן אם אכל בלילה ראשונה בסוכה בלא כוונה זו, יש להחמיר לאכול שוב כזית בכוונה. ועכ"פ יזהר כל א' ללמד ולספר לבניו ולבני ביתו בלילה ראשונה כוונת מצות סוכה, כמו שצריך ללמד להם טעם המצות בליל פסח.

דברי הפוסקים לדינא

והנה הראשונים נחלקו האם קי"ל כמ"ד שמצוות צריכות כוונה או כמ"ד דאין מצוות צריכות כוונה. והשו"ע כתב (סי' ס' ס"ד) "וי"א שאין מצות צריכות כוונה, [בין אם הוא עושה בעצמו ואין מתכוין לצאת בה ידי חובה, ובין אם שמע מאחר כגון מגילה ושופר ולא התכוין בהשמיעה לצאת בה ידי חובת המצוה. ביה"ל]. וי"א שצריכות כוונה לצאת בעשיית אותה מצוה, וכן הלכה". ומבואר כאן דקי"ל מצות צריכות כוונה.

והקשו הפוסקים ממה שפסק השו"ע (תפ"ט) דמי שספר ספירת העומר בלי כוונה לצאת, דאי"ל לחזור ולברך בברכה, ומבואר דחושש השו"ע להדעה דמצות אין צריכות כוונה. ונאמר בזה ד' מהלכים. א] העולת תמיד הוכיח מזה דמשי"כ השו"ע כאן "וכן הלכה" הוא רק מספק להחמיר לכווין קודם המצוה, אבל אם קיים המצוה בלי כוונה גם צריך לחשוש להדעה דא"צ כוונה וא"א שוב לברך. וכפשוטו כ"ה כוונת המג"א (שם) שכתב דאע"ג דקי"ל מצות צריכות כוונה, אפשר כיון דאסור לברך ברכה לבטלה אם היה סתם אסור לברך שנית כיון דאי"ל מצות א"צ כוונה. וכ"כ הפמ"ג בביאור כוונתו. ב] אך הביאורה"ל דחה דאין מוכח כן, דילפי' דאע"ג דקי"ל דמצות צריכות כוונה, אפ"ה משום חומר דלא תשא, לענין ברכה צריך לחוש לדעת הני רבוותא שלא לברך עוד. ג] והא"ר תי' (רי"ג) באופ"א, דשאני ספירת העומר שהוא מדרבנן, ובמצוה דרבנן לכו"ע א"צ כוונה, ולעולם דאורייתא פסק מצי"כ. ד] בביאור הגר"א כתב דהדין דהשו"ע בהלכות ספהע"ומ קאי למ"ד מצות א"צ כוונה, [אבל לא דקי"ל כוותיה].

האם הוא מן התורה או מדרבנן

הפמ"ג (א"א סק"ג) מסתפק אם הדין דמצות צריכות כוונה הוא מן התורה, או לא. אמנם הביאור הלכה [ד"ה וי"א] כתב דהלבוש ועוד כמה אחרונים חולקים עליו, וכן הוא מפורש ברשב"ם בפסחים (קיד: ד"ה אע"ג), שכתב על הא דאמרין דאם אכל חזרת לכרפס מצוה לאכול עוד פעם בשביל מרור, וכתב הרשב"ם "מצוה להביא כו". כלומר **מצוה להביא מן התורה** דאכתי לא קיים מצות אכילת מרור הואיל ולא נתכוון דמצות צריכות כוונה. והוכיח כן מפשטי' דסוגיא בר"ה (כח:): בגמ' אבל זכרון תרועה כתיב וכו', משמע דפלוגתיהו בדאורייתא. ועפ"ז פסק המ"ב "ואם לא כיון לצאת ידי חובתו בעשיית המצוה, לא יצא מן התורה, וצריך לחזור ולעשותה. ואפילו אם ספק לו אם כיון אם הוא מצוה דאורייתא, ספיקא לחומרא".

מצוה שחיובה מדרבנן

הקדמה - ב' עניני כוונה

בגמ' (ר"ה כח., עירובין צה:) נחלקו תנאים ואמוראים האם מצוות צריכות כוונה. וכתב המ"ב (סי' ס' סק"ז) דמתבאר מן הפוסקים דשני כוונות יש למצוה: א] כונת הלב למצוה עצמה, שיכוין בלבו למה שהוא מוציא מפיו ואל יהרהר בלבו לד"א, כגון בק"ש ותפילה ובהמ"ז וקידוש וכדומה, דזה לכו"ע לכתחילה מצוה שיכוין בלבו, ובדיעבד אם לא כיון יצא, לבד מפסוק ראשון של ק"ש וברכת אבות של תפילה.

ב] כונה לצאת בה, דהיינו שיכוין לקיים בזה כאשר צוה ד". וכוונה זו נוגע גם לשומע ברכה מאחר, דאם שמע מאחר כגון מגילה ושופר ולא התכוין בהשמיעה לצאת בה ידי חובת המצוה, כמשי"כ הב"י (סי' רי"ג), [ביה"ל]. וע"ש בב"י דגם המשמיע צריך לכיון להוציא.

ובח"י ר' שלמה היימן זצ"ל (ר"ה סי' א') הוכיח מזה דלמ"ד מצות צריכות כוונה פשוט וברור להכוונה היא בגוף מעשה המצוה, ובל" כוונה כגון התוקע לשיר לא נחשב כלל מעשה המצוה. אבל אין לומר דדין כוונה הוא רק דין בקיום המצוה, דאינו מקיים המצוה בלי כוונה, דאל"כ אפילו לא מתכוין המשמיע, כיון דהוא מעשה מצוה למה לא יצא השומע, עכ"פ.²

לכתחילה לכו"ע צריך כוונה

כתב המ"ב (סק"ז) "ולמצוה מן המובחר כו"ע מודים דצריך כונה, כדאיתא בנדרים ראב"צ אומר עשה דברים לשם פועלם ונאמר "ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה", וכמ"ש הגר"א על הא דאיתא בס"י ח', ע"ש. וע' בקיצור חרדים (לבעל החיי אדם) "נראה לי דלכו"ע עכ"פ העושה איזה מצוה מן המצוות בלא כונה בטל עשה של "לעבדו בכל לבבכם", שהרי אע"ג דדרשו לענין מצות תפילה, אבל לכו"ע נאמר מקרא זה על כל המצוות, ואף למ"ד מצות א"צ כוונה, היינו שעל כל פנים יצא ידי המצוה, ומי"מ עבר על עשה זה".

כוונה המיוחדת למצות ציצית תפילין וסוכה

מצינו ג' מצות שהוזכר בטור לכווין על טעם המצוה. לענין ציצית כתב (סי' ח' ס"ח) "יכוין בהתעטפו שצונו המקום להתעטף בו כדי שנזכור כל מצותיו לעשותם", והבא בש"ע. וכתב המ"ב (סק"יט) "וזוהו מלבד הכוונה שצריך לכיון בלבישה לקיים מצות ציצית". וכן **מצות תפילין** האריך הטור ושו"ע (סי' כ"ה ס"ה) בכונות ענינה. ובמצות סוכה, האריך הטור (תרכ"ה) בכונות ענינה. וכתב הבי"ח אף דבשאר מצות יוצא אף שלא מכיון בה דבר כ"א שעושה המצוה לשם ד' שצוה לעשותה, הנך שאני דבציצית כתיב "למען תזכור", ובתפילין "למען תהיה תורת ה' בפיך", ובסוכה "למען יעדו דורותיכם".³ ומ"מ נראה דכ"ז לכתחילה כדי לקיים המצוה בשלמותה, אבל בדיעבד אף אם לא כיווין בכל אלו רק לקיים המצוה עשה יצא". וכתב הפמ"ג דמ"מ בדיעבד אפילו אם לא כיון רק לשם מצוה בלבד יצא. ומדברי הבי"ח מבואר דלא קיים המצוה כתיקונה.

אולם ה**ביכורי יעקב** (תרכ"ה ג') מצדד דאפילו בדיעבד לא יצא, ומדמה זה להא דאמרין (פסחים קטו:) כל

א וע' בפמ"ג (סי' ס"ג א"א ז') דכתב דחלוק ב' הכוונות, דהכוונה להמצוה הוא בכל שעת המצוה, אבל הכוונה לצאת בה די בתחילה. והחילוק הוא פשוט, דענין הכוונה לצאת אינו ענין מחשבה, אלא ענינו לקבוע שעושה המעשה בשביל ציווי התורה. והו"ו משי"כ המ"ב (סק"ז) שכונתו זו היא קודם שמתחיל המצוה. וילדי"ע מלשון הפרישה (סי' קצ"ג) שכתב לענין כוונת שומע כעונה בברכת המזון, דכתב הטור דצריך השומע לכיון בכל מלה ומלה, דלמאי דקי"ל מצות צריכות כונה, צריך לכיון בכל מלה ומלה לצאת ידי המצוה, וצ"ע אמאי לא סגי בכוונה בתחילת המצוה.

ב אולם ע"י בלבוש שכתב "קי"ל דמצות צריכות כוונה, **כדילפינן מקרא** וכו' לקמן סי' תקפ"ט ס"ה ע"ש" כלומר כשיעשה המצוה צריך שיכוין לצאת בעשיית אותה מצוה, עכ"ל. [אולם ע"ש שלא נמצא שום פסוק. וכן העיר הפמ"ג שלא זכינו לגילוי של המקרא הזה בדברי הלבוש בשום מקום. וע"י לקמן בהערה מה שהבאנו מקור מהאמרי בינה מהפסוק של "ולעבדו בכל לבבכם"].

ועכ"פ ולפי"ז יתכן דהוא דין נפרד דאף דלא חסר בהמעשה מצוה, אכתי לא יצא ידי"ה בלא כוונה.

ג ויל"ע דהגר"א איירי התם בענין הכוונה המיוחדת לציצית לכיון על ענינה, ולכא"ו אין זה שייך להכוונה של מצות צריכות כוונה. כיון דילפי' מהאי קרא דעשה דברים לשם פעלם לשם מטרותם ופעולתם, ולכן במצות ציצית צריך לכיון בה לזכור כל המצוות לעשותם. וצ"ל דהמ"ב למד דהאי טעמא שייך נמי בשאר המצוות שיכווין לעשות הדברים לשם פעלם והיינו לשם עושים.

ד וכן מבואר בהשגות הרמב"ן בסה"מ ד"לעבדו בכל לבבכם" קאי על כל המצוות, וז"ל "ועיקר הכתוב ולעבדו בכל לבבכם מצות עשה שתהיה כל עבודתו לקל יתעלה בכל לבנו, כלומר בכוונה רצויה לשמו וכו', לא שעשית המצות בלא כוונה, או על הספק אולי יש בהם תועלת". [וע"ע בדרשת הרמב"ן לרי"ה "וכתב ר' האי אע"פ שהלכה מצוה בלא כוונה יצא, היא אדם רגיל להתכוין במצוות"]. אולם ע"י בפי' הראב"ד על הספרי (עקב פיסקא מ"א) דדרש איזהו עבודה שכל זו תפילה, "ואע"ג דמצות א"צ כוונה, שאני עבודה דכתיב ביה לרצון, ומסיים "ושאר מצות נמי בעו כוונה למצוה כדדרש בכל לבבכם". מבואר דלא כהקיצור חרדים, דשאר מצות אין כאן ביטול מצוה.

ציפית לישועה בהשכמת הבוקר

רבה אמונתך - חיווך לבוקר של הגאולה

ירמיה הנביא מקונן (איכה ג' י"ח - כ"ג) "אִמְרָא אֲבָד נִצְחִי וְתִחַלְתִּי מָוֶה וכו' - ופרש"י אמרתי בלבי ברוב צרותי, אבד עולמי וסברי (ר"ל בטחוני), הרי דהנביא הגדול כשראה הצרות הנוראות של חורבן ביהמ"ק והריגת אנשי ירושלים וגלותם של ישראל, אבד מידת בטחונו באלוקיו. אך מיד הוא מחזק את עצמו ואומר, וְאֵת אֲשִׁיב אֶל-לִבִּי - דא נחמתא אתיב על לבי (תרגום), עַל-כֵּן אֲוִי חַיִּל, חֲסֵדִי ה' פִּי לֹא-תִמְנָנִי פִּי לֹא-כִלּוֹ רַחֲמָיו. חֲדָשִׁים לְפִקְרִים רַבָּה אֲמַנְתָּהּ. והיינו דממה שהקב"ה מחזיר נשמתנו בכל בוקר מחזק בטחונו שעתיד להחזיר גלותנו. וכן מפורש במדרש שו"ט (תהלים כ"ה) בבאיור 'רבה אמונתך', "ר' אלכסנדר אומר ממה שאת מחדש אותנו לבקרים של גלויות, אנו יודעים שאמונתך רבה לגאולה."

שיהא מעורר השחר - כח תפילת ותיקין למנוע החורבן

ז"ל האורחות יושר (תפילה) "כתב רבנו יהונתן מפרג ז"ל בפירוש על איכה שתפילת ותיקין מוכרחת להתקבל ואלו היו מתפללין ותיקין ביום החורבן, לא היה נחרב בית המקדש. ולכן כתיב (איכה ג' מ"ד) 'סכותה בענן לך מעבור תפלה', כדי שלא ידעו מתי הגן החמה, ע"ש."

התבוננות על השכינה בגלותה בעת קימה מנפילה על המטה

כתב רבנו חיים ויטאל (שערי קדושה ח"א שער ו') "וכאשר תקיץ משנתך אחר חצות לילה קום מהר בזריזות, קל כנשר, ורחץ ידיך כדון וכשורה להעביר רוח רעה מבשרך, ותן לו ברכה ושבח והודאה על נאמנותו יתברך שלא עכב את רוחך על רוב עונך, ולא היתה זו מיתה ארוכה אמתית, אמנם החזיר נשמות לפגרים מתים, ויותר מחודשת וחזקה מבראשונה."

ולמען לא תהיה כפוי טובה עמו, הצטער על גלות

המשך מעמוד ג'

תע"ה ס"ד דאם היה סבור שהוא חול או שאין זו מצה לא יצא ידי חובתו, והרי במידי דאכילה שאין מתכוין כמתכוין דמי כמ"ש המג"א שם, ואעפ"כ לא יצא, ע"ש מה שהאר"י בזה.

פרטי דינים

כוונה לצאת ידי המצוה במקומות המטנפות

- כתב המ"ב (סי' תקפ"ח) בשם המטה אפרים שלא לתקוע בשופר במקום מטונף שאסור בדברי תורה, ובביאורו של שם (ד"ה שמע) כתב לבאר "ואפשר שהטעם הוא דכיון דקיי"ל דצריך כוונה לצאת ידי

ח יש להדגיש, דהבאנו בהקדמה מהמ"ב דיש ב' כוונות, א] לצאת ידי חובת המצוה, ב] כוונה למצוה עצמה, וכאן עירב הח"א ב' כוונות יחד, דהכוונה של "בכל לבבכם" אין פירושו לכוון לצאת ידי המצוה, אלא ענינה הוא כוונה למצוה עצמה, והרי שייך אחד בלא השני. אולם, כפי שראשונים בברכות (ג:) דמדמו ב' עיני כוונה שייכים להדי.

ו וע' באמרי בינה (א"ח סי' י"ד) מה שה' על הח"א, דה"ל להזיל לבטל קיום מצותו כדי שלא יעבור על עבירה, כמו שמצינו לענין מצות לאו ליהנות ניתנו. והק' עוד, דלשון הש"ס מצות צריכות כונה וא"צ כונה משמע דחולקים על עצם כוונה המצוה אם צריכה או לא, [ולכאורה יש לדחות דאין הכוונה דדין של הגבורה הוא דלא צריך לכוין, אלא דהקיום המצוה צריך או אי"צ כוונה, ולא נאמר כאן פסק דין דמותר לעשות המצוה בלי כוונה]. ומכאן כ"ז לומר דאדרבה י"ל דהמחלוקת אם מצות צריכות כוונה נחלקו ביסוד הא"י מצוה של 'ולעבדו בכל לבבכם' - אם הוא עשה הכוללת על כל פרטי מצות א"ל מאן דסובר דבעי כונה סובר דקאי על כל פרטי מצות ה'. דבעינן שיעשה בכונת חיוב מצות ה' והוא מתנאי שהטילה התורה ואם חסר הכו"נ ממילא ביטל העשה הו"ל לא צריך כוונה לצאת ידי חובת המצוה. וכן נראה דהוא ומאן דסובר אי"צ כונה סובר דהכתוב ולעבדו בכל לבבכם איננו מצוה כללית על כל פרטי מצות ולכך אין הכונה מעכבת, עכ"ל.

ז ומקורו מדברי הטור, ומש"כ הבאר הגולה דמקורו הוא מדברי הראש"ש ט"ס הוא, כמו שהעיר הפמ"ג. והב"י כתב על דברי הטור "פשוט הוא", ומבאר דלא ס"ל כהב"ח דלומד דנאמר כאן דין חדש דכל מקום שנאמר 'למען' יש דין כוונה אחרת, [וע"ז דנו אם מעכב או לא], אלא דפשוט הוא לכוון על ענינה, ופשיטא דלדבריו לא מעכב כלל. ובאמת השו"ע בהלכות סוכה לא הביא ענין זה כלל, ומבאר דחולק על כללם של הב"ח.

שכינת עוזו וחורבן מקדשו בעת שהוא מצטער על זה באשמוזרות, כי עונותיו ועוונות אבותיו הטו אלה, ועדיין לא הקימה מנפילתה. ועם כל זה לא השגיח למעשיך הרעים שגרמו נפילתה, ואתה נפלת על המטה, והקימך כבתחילה ביתר שאת, ולא עוד אלא שתזכה לנחמת ציון, שישו אתה מושש כל המתאבלים עליה. אח"כ תעסוק בתורה שבע"פ עד אור הבוקר אם תוכל, כי ע"כ כן אתה מוריד אליה שפע ומחזיקה בהיותה נפולה.

תיקון חצות

זמן המסוגל לקונן על החורבן ולהתחנן לפני ה'

כתב השו"ע (סי' א' סע' ב-ג) "המשכים להתחנן לפני בוראו יכוין לשעות שמששתנות המשמרות, שהן בשליש הלילה ולסוף שני שלישי הלילה ולסוף הלילה, שהתפלה שיתפלל באותן השעות על החורבן ועל הגלות, רצויה. וראוי לכל ירא שמים שיהא מייצר ודואג על חורבן בית המקדש", ומקורו מהרא"ש (ברכות דף ג.). וכתב הערוך השולחן (סעי' כא) "אבל אין כוונת הב"י לעוררנו לזכור חורבן בית המקדש דפשיטא שהרי בשמו"ע ג' ברכות קבועות לזה ולירושלים את צמח רצה וכו' וגם בברכה"ו ברכה קבועה לזה וקודם ברהמ"ו נהגין לומר על נהרות בבל וכו' וכמה זכרונות אנו עושין לחורבן בהמ"ק ובפרט בימי המצרים ומי הוא האיש הישראלי אשר ישכחנה, אלא כוונתו על הזמן דמשמרות וכמ"ש ודו"ק". וע' ברמח"ל דרך ה' (חלק ד פרק ז אות טז) שהיום והלילה נתחלק לשנים, וביום נתקן שחרית לחלק א' ומנחה לח"ב, ובלילה תקנו ערבית לח"א, "ואולם לחלק השני של הלילה לא קבעו סדר לכל, שלא להטריח את הצבור, אבל הניחו הדבר להסידים, שיקומו וירנו כל אחד כפי ידיעתו, וכבר אפילו תפילת ערבית עצמה רשות היתה, אלא שקבעוה חובה (ר"ף ברכות פרק ד), כל שכן תיקון חצות הלילה. וכתב המג"א "המקובלים האריכו בענין תפלת חצות וברקנטי פ' בראשית כ' וז"ל וי"א זמן בקשת

המצוה שצונו הש"י זה גופא ג"כ חשיב כדברי תורה, ולא גרע מהרהר בדברי תורה". האם הכוונה היא במחשבה או בדיבור - כתב המנחת חינוך (מצוה י אות ג) וא"י מצ"כ אי סגי במחשבה או צריך הוצאה בפה, ע"י מלי"מ (פ"י מה' פסהמ"ק) לענין פגול מביא דעות הראשונים לענין מחשבה הפוסלת, ואפשר דה"ה לענין כוונה ג"כ, וכדומה לי בשו"ת סי' סידורו של שבת (שער התפילה) לפלג בזה, עכ"ל. ודעת הערוך השולחן (סי' ס') דהכוונה היא בלב ואין צריך אמירה בפה. לא כיון לשם מצוה זו - ועוד חידש הערוך"ש דא"צ לכוין לשם מצוה זו אלא סתם לשם מצוה" דכן מבואר מרש"י

רחמים הוא סוף הליל' ואני אכריע כי בחצות הלילה ראוי להשתתף עם כנסת ישראל ולבקש רחמים עליה ועל בניה כו' ובסוף הלילה יבקש צרכיו".

ב' תיקונים - לקונן על החורבן ולעסוק בתורה

והנה ע"פ האריז"ל הזמן לקונן על החורבן הוא בחצות, [כמבואר בדרך ה' שהוא חלק ב' של הלילה], אמנם המ"ב (סק"ט) מביא מהאראות החיים ע"פ הרמ"ק דהזמן לקונן על החורבן הוא מעט לפני חצות, ומחצות ואילך יעסוק בתורה ובסוף הלילה יבקש צרכיו, ע"כ. וע' סי' אוצה"ת (הקדמה לתיקון חצות) שכתב שבאורו ע"פ פשוטו הוא "שצריך לעשות ב' תיקונים בחצות הלילה, א] תיקון רחל - לקונן על השכינה שהלכה בגולה, ב] תיקון יעקב ולאח - ללמוד תורה בחצות ר"ל מזווגים ומתחברים יחד ישראל הנקרא יעקב עם השכינה הנקראת לאה ע"י עסק התורה.

וע' בדברי שלמה (להרב שלמה הכהן מוילנא, הובא במעשה רב החדש) שהאר"י ליישב הסתירות בזה"ק אם תלוי במשמרות או בחצות, וכו' דבזה"ק לא מבואר דחצות הוא זמן להתאונן על החורבן, אלא יש ענין קימה בחצות, והוא כדי לעסוק בתורה, שאז הקב"ה הולך לג"ע להשתעשע בתורה. וכן מצינו (ברכות ג ע"ב) שדוד המע"ה שהיה לפני החורבן שקם בחצות ללמוד תורה. והסדר היום (סוף כוונת הברכות) מבואר דהשכינה מתנחם כביכול ע"י העסק התורה, וז"ל "בתחלת משמרת ב' יש מלאכים מיוחדים נקראים אבילי ציון ומעוררים בכי ואנקה ואומרים על נהרות בבל ואפילו הקדוש ברוך הוא כביכול מעורר על זה ושאג ישאג על נוהו בועט בכמה רקיעים ואומר אוי שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתי בני בן עמים רבים ואני קפצתי מעט והמה עזרו לרעה ומוריד ב' דמעות רמו לב' חרבות, ועל כן גדול שכר העוסק בתורה כלילה הקב"ה משתעשע עמו ומתנחם עמו כביכול מצרתו ומאנחתו וכו'.

ריש פ"ב דברכות שכתב מצות צריכות כונה שיהא מתכוין לשם מצוה ע"ש". מתכוין לשם מצוה וגם לדבר אחר - כתב המ"ב שם "התוקע להתלמד או המברך בהמ"ז עם קטנים לחנכם במצות, יש לכוון בעת שמברך עם הקטנים לצאת ידי חובתו. ואף דכוונתו ג"כ להתלמד שפיר יצא ידי"ח, [א"ר תקפ"ט]. (וע' באהבת חסד פכ"ג בהג"ה).

כוונה שלא לצאת ותנאי במצות, איזה מצות לכו"ע צריך ולכו"ע לא צריך - יתבאר בגליונות אחרים בעזה"ש."

ח ויש לתמוה על נוסח הלשם יחוד' המובא בסידורים דלענין מצות תפילין וסוכה הוזכר כוונה אלו, אבל לענין ציצית לא הוזכר כוונה זו. וכבר ע"ז העיין תפילה (להכתב והקבלה) בסדורו. וע' בתשובות והנהגות (ח"א סי' כ"ג) שהעיר כן.

ט והנה מקור הדין הוא מהטור, וכתב עליו הבי"י (הל' ציצית) "פשוט הוא", ומסתמך דבריו לא משמע דנאמר כאן כוונה מיוחדת, אלא פשוט דכיון דהו"ל כל ענינו של ציצית לזכור המצות שיש לכוון זה, ודלא כהב"ח דנלמד מלמען תזכור.

י וכתב הערוך"ש (סי' כ"ה סי"ח) "יודע שאפילו להפוסקים דס"ל מצוות אי"צ כוונה, מ"מ זהו ודאי שיש לו לידע עיקר המצוה ומהותה, ובתפילין אם לא ישים אל לבו ענינה כלל לא קיים המצוה, והו"ל כמעשה קוף בעלמא. ולכן יכוין בהנחתם שצונו הקב"ה להניח ד' פרשיות אלו שיש בהם יחוד שמו ויצאת מצרים וכו'". יא והוסיף הביכורי "ואף דלשיטת הר"ן גם בפסח יצא בדיעבד אם לא פירש טעם פסח מצה ומרור, היינו משום דס"ל דלא יצא דשם הוא מדרבנן דוקא. אבל בסוכה דכתיב למצא ידעו, אי"כ דאורייתא הוא, י"ל דגם לר"ן לא יצא. ולשיטת התוס' אפילו בפסח לא יצא בדיעבד."

יב העירו דהתוס' לא איירי בזה, אלא בכוונה שלא לצאת, והמעייין בדברי הח"א בפנים מבואר דבאמת העתיק דברי התוס' על ענין כוונה שלא לצאת ולא על ענין זה, ודברי המ"ב צ"ע.

יג ויל"ע בכוונתו, האם איירי דלא ידע מהו המצוה בפרטות, וכגון שנכלל במעשה אחד כמה דברים, או ידוע מהו המצוה אלא שלא כיוון בהדיא "מצות מצה".

יד ויל"ע מלשון רש"י בריה"ה (כח. ד"ה כפוחו פרסיים) ואע"י שלא נתכוון לצאת ידי חובת מצה בליל ראשון של פסח, יצא.

מבית עצמך עצמך מסדות דז'קוב

לעטר ברזא יקירא

ממשנתו של מרן אדמו"ר שליט"א

המקדיש כבר ובא אחר ואכלה כולה האם יכול המקדיש לישראל על ההקדש כדי להציל את האוכל ממלקות

נכסיו על אחרים לדעת הר"ן ז"ל בנדרים ט"ו א' דהמודר לוקה, האם יכול המדיר לישראל ולהציל המודר ממלקות. וכן יש להסתפק גם לדעת רבא דבאכלה כולה אין נשאלין ע"ז, היאך יה' הדין בנדר מן הככר והתפנים כבר אחר בככר זה, והככר הראשון אינו בעולם. האם יוכל לישראל על הככר הראשון, דאע"פ שהוא כבר אינו בעולם מ"מ אכתי נפק"מ דלכשישאל יפקע הנדר מהככר השני והככר השני הרי עדיין נמצא בעולם. או דילמא, כיון דהככר הראשון אינו בעולם אע"ג דמכר זה נולד נפק"מ לככר השני לית לן בה. מיהו בזה מסתברא דיכול לישראל דסו"ס נוגע לו לאכילת הככר השני שעדיין בעולם.

[ואין לפשוט ספק זה מהא דאמר' התם במי שקיבל עליו ב' נדירות ומנה הראשונה והפריש עליה קרבן יכול לישראל עליה וקאמר רב אשי דהיינו משום דהראשונה גרמה לשניה שלא תחול, ופ' רש"י ז"ל דכונת הגמ' דהנדרות הראשונה גרמה שלא יעלו הימים שכבר נהג נדירות לנדירות שניה וזה נחשב כאילו הנדירות הראשונה עדיין קיימת יעו"ש, והשתא לפי"ז ה"ה בספק דידן דכיון דהככר השני יונק כוחו מהככר הראשון נימא דנחשב כאילו הנדר על הככר הראשון עדיין קיים. מיהו הא ליתא, דשאני התם דנדירות אחת מעכבת חברתה מלחול ולפיכך לא אם חלה השניה בהכרח שהראשונה מעכבתה מלחול, אבל בהתפסה נהי גמי דהשני יונק כוחו מהראשון, מ"מ סגי בזה שבזמן ההתפסה ה' הראשון קיים וינק אז מכווח, דהא גם אם הם זמן נדר דהככר הראשון אכתי נדר על הככר השני קיים, ושפיר י"ל דהככר הראשון כבר עבר מן העולם ולא מצינו לישראל עלי'.

ומעתה לפי"ז יש להסתפק היאך הדין בנדר ממכר, ובא חבירו והתפנים בככר בככר הנדר, והככר הראשון אינו בעולם, האם יוכל הראשון לישראל על הככר דאכתי נוגע לככר שהתפנים בה חבירו או דילמא כיון דהככר השני אינו נוגע לנדר הראשון לית לן בה. ואי נימא דבכה"ג הראשון מצי לישראל, נמצא דהיאך דהראשון אכל את הככר ולא התרו בו, דגם לאמימר אין נשאלין עליה לדעת הראב"ד ז"ל, והשני שהתפנים בו אכל את הככר והתרו בו, יוכל הראשון לישראל על הככר שנדר עד שילקה השני. תו י"ל בעז"ה נפק"מ נפלאה, דהנה להך גיטא דכתבנו לעיל דגם מחמת ממון הנוגע מכח הנדר שייך לישראל, נמצא דראובן שהקדיש שור, ושורו של שמעון המת את השור שהקדיש ראובן, והשתא אם ראובן יחולק על ההקדש א"כ נתברר דהשור לא

דממון גבוה הוא לא יצא בה ידי"ח. והשתא יש להסתפק באכל מצה של מעשר שני בשוגג, ולא אכל עוד מצה, האם יוכל לישראל על המצה כדי שיתברר שקיים מצות מצה, ולא יצטרך עתה לאכול שוב כזית מצה, או דילמא לא מצינו אלא לינצל מעונש אבל לא כדי שיוכל לקיים מצוה למפרע. ואע"ג דאם ישאל יחזור לטבלו מ"מ הא לדעת חכמים אדם יוצא ידי"ח במצה של טבל וכדאמר' בפסחים ל"ה ב' ומשום מצוה הבאה בעבירה לית לן בה להטובים דבשוגג ליכא משום מהבב"ע.

והנה הבן איש חי ז"ל בתשו' תורה לשמה סי' ו' דן בבגד של ציצית שנדר הנאה מהבגד ולבש ובירך עליו וכו' דיכול לישראל ועי"ז ינצל מברכה לבטלה שכבר בירך עליו מקודם וכול לישראל ויליף לה מהא דקיי"ל כאמימר באכלה כולה דאם נוגע לו למלקות יכול לישראל יעו"ש, והנה לא מבעיא אם איסור ברכה לבטלה הוי דאורייתא א"כ א"א למילף מהתם למצות עשה, אלא גם אם נימא דאיסור ברכה לבטלה הוי דרבנן וכדעת התוס' בד"ה ל"ג א' אכתי י"ל דהתם דאיכא צד איסור בדבר גרע טפי.

ונסתפקתי ספק גדול ולא מצאתי עד הלום דברים מפורשים בזה. הנה דאם אכלה כולה נשאלין עליה דאיכא מלקות, בהכרח דהסברא בזה הוי דכל שאין הדבר נוגע לו לא שייך לישראל דמאי דהוי הוי [והראש"י ז"ל בפי' לנדרים נ"ט א' פ' דהא דלא מנהיגא שאלה בתרומה שהגיע ליד כהן היינו נמי מהאי טעמא דלאחר שכבר נתנה לכהן וקיים בזה מצות נתינה שוב לא שייך שאלה]. אלא דבזה נחלקו רבא ואמימר, האם גם עונש על מה שעבר על הנדר נחשב נמי כנוגע לו, או דילמא בעי' שיהי' נוגע לו דבר הבא מכח הנדר גופא ולהכי בעינן דנשתייר כזית.

והנה מצינו נמי שאלה בהקדש ובתרומה וכדאמר' בנדרים נ"ט א', ובנדה מ"ו ב' אמר' דקטן מופלא סמוך לאיש שהקדיש כבר ובא אחר ואכלה לוקה משום איסור כל יחל יעו"ש, והנה אם הקטן המופלא ישאל ע"ז ודאי השני אינו לוקה.

והשתא יש להסתפק לדעת אמימר, דגם אם אכלה כולה נשאלין ע"ז והיינו משום דאכתי נוגע לו לענין מלקות, האם נימא דגם המקדיש יכול לישראל ע"ז ולהוציא האוכל ממלקות, או דילמא כיון דהעונש אינו נוגע למקדיש דלאו איהו הלוקה, והככר כבר אינו בעולם, א"כ אין במה שהאוכל לוקה ע"ז, סיבה לישראל, וכן נראה

בפרשתינו ציונו הבורא ית"ש על ענין נדרים ושבויות התרתן והפרתן. והנה בחגיגה י' א' ילפי' דהחכם עוקר הנדר מעיקרו מהא דכתיב לא יחל דברו, ויליף שמואל "הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו". ע"כ נכתוב בעז"ה ענין הנוגע להתרת נדר ושבויה ע"ז חכם.

בשבויות כ"ז ב' אמר', "אמר רבא נשבע על כבר ואכלה, אם שייר ממנה כזית נשאל עליה. אכלה כולה אין נשאלין עליה". והיינו טעמא דכיון דאכלה כולה והשבויה אינה נוגעת למעשה תו א"א לישראל דמאי דהוי הוי, ולקמן כ"ח א' אמר', "אמימר אמר אפילו אכלה כולה נשאל עליה, אי בשוגג מחוסר קרבן אי במזיד מחוסר מלקות". והרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' שבויות הי"ח פסק כאמימר, וכ"פ מרן המחבר ז"ל ביו"ד סי' רל"ח ס"כ.

ונחלקו רבנן קמאי ז"ל בשלא התרו בו ועבר במזיד על שבויותו, האם מצי לישראל עלי. דעת הראב"ד ז"ל בפ' לרי"ף שאינו יכול לישראל ע"ז, דאינו נוגע לו לא לקרבן ולא למלקות וכ"כ המאירי ז"ל שם ד"ה הרי. אמנם הרא"ש ז"ל בפ"ג דשבויות סי' ז' כ' דגם בלא התרו בו מצי לישראל עלי, דנהי דמלקות ליכא מ"מ עונש מלקות איכא, וכן הביא המאירי ז"ל שם בשם חכמי הדורות שלפנינו ז"ל.

והנה נסתפקתי היאך הדין כשהנדר או השבויה נוגע לעונש ממון, האם לדעת אמימר מצי לישראל ע"ז או לא. וכגון, אחד שהקדיש שור ואח"כ המית את השור שהקדיש. להטובים דאדם המזיק הקדש חייב ע"ז תוס' גיטין מ"ט א' ועי' בדברי המאירי ז"ל בב"ב ז' א'. או לדעת ר' שמעון בן מנסיא בב"ק שם דגם שורו שהזיק שור של הקדש חייב והשתא אם ישאל ע"ז הרי יציל עצמו מחיוב תשלומין להקדש, מי נימא דגם זה נחשב כבר שמחמתו אפשר לישראל, או דילמא לא מצינו אלא עונש מלקות או קרבן, ונסבירא נראה דגם מחמת ממון מצי לישראל.

מיהו הדין דהממון בא לכפרה, וכגון אוכל תרומה בשוגג דמשלם קרן וחומש והחומש הרי בא לכפר, בזה נראה פשוט דאע"ג דאינו לוקה דהוי בשוגג, מ"מ מצי לישראל ע"ז ההחומש כקרבן ובחוב קרבן הרי מצי לישראל.

תו יש להסתפק, היכא דהשאלה נוגעת לקיום מצות עשה. דהנה בפסחים ל"ח א' אמר' דמצוה של מעשר שני, לדעת ר' א'

ה' הקדש ושמעון חייב לשלם דמי השור לראובן.

ומעתה יש להסתפק האם נימא דראובן יוכל לישאל על ההקדש אע"ג שהשור שהקדיש מת, דזה נוגע לו לזכות בממון, או דילמא לא מצינו שאלה אלא ליפטר מעונש או מחיוב ממון אבל שאלה כדי לזכות בממון לא מצינו.

תו י"ל בע"ה נפק"מ, בנידון הנ"ל לענין מצה של מעשר שני אלא באופן שאדם אחר אכל המצה של מעשר שני, מי נימא דיכול לישאל על המעשר שני דנוגע לחבירו לענין קיום מצוה.

ובל"ג נוגע בעז"ה להביא ב' ראיות לפשוט ספק זה.

[א] יש להוכיח בהמצאה נפלאה דבכל הספיקות הנ"ל אין הנודר יכול לישאל אם אין נוגע למלקות של עצמו ובהקדם ג' הקדמות.

[א] הגר"ש שקוף ז"ל בחי' לנדרים סימן א' כ' דאפשר להתפס בככר שה' נדור ואינו עתה בעולם, וילפי' לה מזה דאמר' בנדרים י"א ב' דמחית בשר שלמים לאחר זריקה גבי', ואי אמר' בעיקרו קא מתפס, אמר' דכוננו היתה להתפס באיסור שה' על ככר זה וכלה זריקה ואע"ג דהאיסור השתא אינו בעולם.

וגדולה מזו מוכח ממתנ' בנזיר ד' א', דגם במתפס בנזירות שהיתה על שמשון חל הנזירות ודינו כנזירות שקיבל עליו שמשון, ואע"ג דשמשון אינו עתה בעולם מ"מ יכול להתפס בנזירותו.

[ב] נמצא לפי"ז, דאחד שאסר על עצמו ככר זה ואכל כולה, אם יתפס עתה ככר אחר בנדר שה' על ככר זה שכבר נאכל והרי יכול להתפס גם בככר שאינו בעולם וכו', חל האיסור על הככר השני.

[ג] הנה לעיל כתבנו דמי שנדר על ככר והתפס ככר אחר בככר זה ואכל את הראשונה יכול לישאל עדדין נוגע לו לככר שהתפס בה.

והשתא לפי"ז קשיא טובא א"כ הא דס"ל לרבא דבאכלה כולה אין נשאלין ע"ז, וכן הא דס"ל לאמימר באכלה כולה ולא התרו בו דלא מצי לישאל, ולהל' אשכחנא פתרא שיוכל בכל ענין לישאל על הככר הראשון, והיינו שיתפס עתה ככר אחר בככר הנאכל, וממילא יוכל לישאל על הככר הראשון דנוגע לו לענין הככר השני.

ולכא למימר דכיון דאמר' בנדרים כ"ב א' דהנודר כאילו בנה במה א"כ מה עצה היא זו שיתפס ככר בככר, הא ליתא, דהרי לדבר מצוה מותר לידור, והכא הוי דבר מצוה דע"י שיתפס הככר השני יגרום שיוכל לישאל על הככר הראשון ולעקור למפרע העבירה שעשה באכילת הככר, וכדכ' המנח"ח ז"ל במצוה ע"ב דהמקדים תרומה לביכורים

מצוה עליו לישאל על הפרשת התרומה ולתקן למפרע העבירה שעשה.

ונראה להוסיף בע"ה בזה דבר מחודד, דהנה בנדרים כ"ב א' אמר' דהנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליו קרבן, ונראה דבאופן הנ"ל ליכא איסור לנודר, דהנה המהרש"א ז"ל ביבמות ק"ט ב' בח"א פ' דהנודר כאילו בנה במה היינו כי היכא דבבמה ליכא איסור בבניית הבמה אלא שמביא לידי גוף איסור הקרבה ה"נ בנדר ליכא איסור בעצם עשיית הנדר אלא משום שמביא לידי איסור אם יכשל ויעבור על נדרו, ולפי"ז י"ל דבכה"ג דכל מסירת הנדר מהכר השני הוא בכדי שמיד יוכל לישאל על הככר הראשון וממילא יפקע הנדר מהככר השני שוב ליכא למיחש שיכשל בככר השני.

אלא בע"כ מדאמר' דבאכלה כולה אין נשאלין, הרי מוכח דאפי' באותו אדם עצמו שהתפס ככר בככר אינו יכול לישאל על הככר הראשון אם אכלה כולה או שאכלה בלי התראה ואע"ג דזה נוגע לו לככר השני והטעם, דדווקא נפק"מ הנוגעת בדבר הנודר גופיה חשיבא נפק"מ כדי שיוכל לישאל עליה, משא"כ הכא דהנפק"מ נוגעת לככר אחר ולא לככר שעליה הנדר. ומעתה כ"ש בשחבירו התפס בככר הראשון דאין הראשון יכול לישאל אע"ג דנוגע לנודר השני לינצל ממלקות.

[ב] תו נלע"ד בעז"ה להביא ראי' נכונה לנידון הנ"ל, דהנה הגרעק"א ז"ל בגליון למשניות פ"ז דשבת מ"ב [אות פ"ט] אהא דהק' התוס' בגיטין ל"ג א' ד"ה ואפקעינהו היאך מלקיני נזיר שעבר על נזירותו הא הוי התראת ספק שמא ישאל על נזירותו, ותי' דמוקמינן לנזיר אחזקתו שהוא נזיר. ודייק הגרעק"א ז"ל מדלא הק' התוס' גם למ"ד התראת ספק שמא התראה מ"מ היאך מלקין את הנזיר הא שמא ישאל ונמצא הלקאתו בחינם היתה.

ומכאן זה חידש הגרעק"א ז"ל דבאמת אין מלקין את הנזיר עד שיתפס נזירותו, תו אינו יכול לישאל על נזירותו, וכשמלקין אותו כבר אינו יכול לישאל, יעו"ש. והנה הגרעק"א ז"ל לא ביאר אמאי לא חיישינן בזמן המלקות שירויץ לישאל, ובהכרח כוננו ז"ל דבזמן המלקות שכפות על העמוד אינו יכול לישאל.

והשתא אי נימא דהמקדיש ככר ואכלה אחר יכול המקדיש לישאל על ההקדש, דנוגע להציל השני ממלקות. צ"ע א"כ הדרי קושית הגרעק"א ז"ל לזכותא באופן זה, דנהי דהאוכל מההקדש שכפות על העמוד אינו יכול לישאל, מ"מ אכתי ניוחש שמא המקדיש שנמצא בביתו ילך לישאל על ההקדש בזמן שמלקין את האוכל.

ולכא למימר דלהא לא חיישינן שילך

המקדיש לישאל, דמה ענין לו לישאל. ורק על הלוקה חיישינן שילך לישאל כדי להציל עצמו מהמלקות. הא ליתא, דהא גם לגבי נזיר כ' התוס' דמוקמינן ל' אחזקת' ומסתמא לא ישאל, ועכ"ז ס"ל להגרעק"א ז"ל דעכ"פ להלקות אי אפשר משום האי טעמא גופא דיתכן שהמלקות הוי בחינם, וא"כ הה"נ היכא דהמקדיש יכול לישאל דמהאי טעמא לא ילקו את הנהנה מן ההקדש.

והגרעק"א ז"ל גופ' כ' דגם במופלא סמוך לאיש דכ' התוס' בנדה מ"ו ב' דלא הוי התראת ספק שמא יגדיל רק לאחר שנה היינו משום דאזלו בחדר רובא משום האי טעמא גופא דיתכן שהמלקות הוי בחינם, וא"כ הה"נ היכא דהמקדיש יכול לישאל דמהאי טעמא לא ילקו את הנהנה מן ההקדש.

והגרעק"א ז"ל גופ' כ' דגם במופלא סמוך לאיש דכ' התוס' בנדה מ"ו ב' דלא הוי התראת ספק שמא יגדיל רק לאחר שנה היינו משום דאזלו בחדר רובא משום האי טעמא גופא דיתכן שהמלקות הוי בחינם, וא"כ הה"נ היכא דהמקדיש יכול לישאל דמהאי טעמא לא ילקו את הנהנה מן ההקדש.

וגדולה מזו נראה בע"ה לחדש, דמצוה על המקדיש לישאל כדי להציל את הנהנה מההקדש מאיסור בל יחל. דהרי אם הוא עצמו ה' נהנה מההקדש ה' מצוה עליו לישאל וכנ"ל מדברי המנח"ח ז"ל גבי מקדים תרומה לביכורים מצוה עליו לישאל כדי להציל עצמו מהאיסור שעשה, וה"נ בנהנה באיסור מן ההקדש, וא"כ כי היכא דאם הוא עצמו נהנה מצוה עליו לישאל, ה"נ י"ל דאם חבירו נהנה מצוה עליו לישאל להציל את חבירו מאיסור [ונכ"מ כתבנו בע"ה דלפ"ז הא דכ' התוס' בגיטין דמוקמי ל' אחזקת' שלא ישאל ותקשי הא מצוה עליו לישאל כדי להציל עצמו מעבירה במה שבער על נזירותו דאדרבא מצוה עליו להמשיך נזירותו ולהביא קרבנות טומאה או קרבנות טהרה, אבל בהקדש ליכא למימר הכי].

ומדלא נחית הגרעק"א ז"ל לזה, מוכח דס"ל דהמקדיש אינו יכול לישאל אע"ג דנוגע להציל האוכל ממלקות, וכנ"ל.

ובגוף חידושו של הגרעק"א ז"ל קשיא לי טובא, דהנה לפי"ז נמצא דנזיר עולם, לעולם לא ילקה כי נזירותו קיימת עד מיתתו ולעולם יוכל לישאל ע"ז. ויש להוכיח דזה אינו, דהנה בנזיר ד' א' אמר' מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון נזיר עולם הכביד שערו וכו', והתוס' הקשו אמאי לא קתני נמי דנזיר עולם אית' בשאלה משא"כ נזיר שמשון דלית' בשאלה וכדאמר' במכות כ"ב א' ות' וז"ל דמילתא דליתא בנזירותו לא קתני ואם ישאל על נזירותו הרי אינו נזיר וה"ק מה בין נזיר שמשון וכו' כששניהם נזירין.

והשתא אי נימא דנזיר עולם אינו לוקה אבל נזיר שמשון דלית' בשאלה לוקה, תיקשי טובא א"כ אמאי לא קתני דאיכא בין נזיר עולם לנזיר שמשון לענין מלקות דנזיר עולם לא משכח"ל שילקה משא"כ נזיר שמשון, אלא בע"כ דגם נזיר עולם לוקה, וצ"ע.

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

מטות מסעי – תשפ"ג

בקמה ע"י שליח

ושמע אביה את נדרה ואסרה אשר אסרה על נפשה והחריש לה אביה וקמו כל נדריה וכל אסר אשר אסרה על נפשה יקום. [מטות ל, ה] כותב רבנו רבי יצחק אלחנן: ובהאי עניינא אדכרנא מילתא יקירא אשר בעת שלמדתי אצל מ"ר הרב הגאון הג' וכו' מוה' בנימין זצ"ל ראב"ד דק"ק הוראדנא, אמר לתרץ קושית הגאון ר' עקיבא איגר זצ"ל (בפסקיו סי' מ"ז) במה שפסק המחבר (י"ד סי' רל"ד) דאין יכול לעשות שליח להקמה ולהפירה, ותמה דהא כתב הרא"ש דלכן הלכה כר' יאשי' משום דלחומרא, א"כ בהקמה הוי החומרא להיפך וה"ל לפסוק דיכול לעשות שליח בהקמה וצ"ע. ותי' מ"ר הגאון הנ"ל קושיא זו בפשיטות ע"פ דברי הב"י באר"ח (סי' תל"ד) דאין יכול לעשות שליח על נדר, ומבואר בנדרים (ס"ט ע"א) דנשאלין על היקם ופי' הרא"ש הטעם משום דקיום נדר כנדר דמי, ולכן אין יכול לעשות שליח להקמה משום דכנדר דמי ואזיל הב"י לשיטתו, תדע דבהש"ס לא הוזכר דין הקמה בפלוגתת ר' יאשי' ור' יונתן, וע"כ מוכח דבהקמה כ"ע מודי דלא יכול לעשות שליח, עכ"ל הטהור, ודפח"ח ושפתים ישק. (באר יצחק יור"ד כ"ח)

הריגת בלעם

ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם את אוי ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע חמשת מלכי מדין ואת בלעם בן בעור הרגו בחורב. [מטות לא, ח]

א. בפ' הרוקח עה"ת (דף קל"ו) כתב דהרגו בסייף כמו עיר הנדחת וצ"ב כונתו, וביותר דהא כאן היה יחיד ועיר הנדחת דינם רק ברבים. [והגר"ק זצ"ל בפי' על הרוקח לא ביאר שם כלום]. והנה בשו"ע (חו"מ סי' תכ"ה סעי' א') כתב "אפיקורס מירא, והם עובדי עבודת כוכבים או העושה עבירות להכעיס, אפילו אכל נבילה או לבש שעטנז להכעיס, (הרי זה) אפיקורס, הכופרים בתורה ובנבואה, מישראל, מצוה להרגו, אם יש בידו כח להרגו בפרהסיא, הורג; ואם לאו, יבא עליהם בעלילות עד שיסבב הריגתו". ובלבוש שם כתב מיני ישראל והם שעובדין לעבודה זרה וכו', "כל אלו אם יש בידו כח להורגו בסייף בפרהסיא יהרגו. ונראה לי משום שאמרה תורה ביושבי עיר הנדחת להורגם בסייף, משום הכי אמרו באלו ג"כ אם יש בידו כח שיהרגו בסייף שהם דומים ליושבי עיר הנדחת". ובסמ"ע שם הרבה לתמוה עליו דהא עיר הנדחת הוי רק בציבור ומאי שיטא לכאן אמת הריגת יחיד.

ובס' אבות הערב (להגר"י קמנצקי חו"מ שם) ביאר עפ"ד הרמב"ם במ"נ ג' פמ"א דכ' "ודע שמעשי העבירות יחלק לד' חלקים, האחד מהם האנוס, השני השוגג, הג' המזיד, הרביעי העושה ביד רמה. אמנם האנוס כבר נאמר בו שלא יענש ואין עליו חטא כלל, אמר יתעלה ולנערה לא תעשה דבר אין לנערה חטא מות, ואמנם השוגג יש בו חטא, כי אלו הפליג להתישב ולהזהר לא באה שגגה לידו, אלא שלא יענש כלל, ואמנם צריך כפרה ומפני זה מביא קרבן וכו' אבל העושה ביד רמה הוא המזיד שיעיז פניו ויעבור בפרהסיא, שזה אינו עובר לתאבון לבד ולא לעשות מה שמנעה התורה לעשותו לרוע מדותיו לבד, אבל לחלוק על התורה ולעמוד כנגדה, מפני זה אמר את ה' הוא מגדף, והוא יהרג בלא ספק, ולא יעשה זה אלא מי שעלה בלבו דעת אחרת לחלוק בו על התורה, ומפני זה בא הפירוש המקובל בע"ז הכתוב מדבר, מפני שהוא חולק על פנות התורה, כי לא עבד אדם כוכב כלל, אלא מי שהאמין בו הקדמות, כמו שבארנו בחבורנו פעמים, וכן הוא הדין אצלי בכל עבירה שיראה ממנה סתירת התורה או המחלוקת כנגדה, ואפילו אכל אדם מישראל בשר בחלב או לבש שעטנז, או הקיף פאת הראש, לבזיון התורה מפני דעת שיתבאר ממנו שאינו מאמין שזאת התורה אמת, הוא אצלי הנאמר עליו את ה' הוא מגדף ויהרג מיתת כפירה לא מיתת עונש, כאנשי עיר הנדחת שיהרגו

מיתת כופרים לא מיתת עונש, ולזה ממונם בשרפה ואינו ליורשיהם כשאר הרוגי בית דין". מבואר שעיר הנדחת הוא משל לאותם שחוטאים במדר שמייתתם אינם כפרה, וא"כ זהו כונת הלבוש דאותם שמורדים בה' דינם בסייף כעיר הנדחת היינו דיש להם אותו סוג מיתה עכ"ד. ומעתה מבואר מאוד דברי הרוקח כאן, והיינו דבלעם היה יודע את קונו ומתכוין למרוד בו וממילא דינו להענש בסייף כעיר הנדחת, והיינו דמיתתו אינו כפרה רק מיתה של מרידה בה'. [ועי' מש"ח פר' קרח לגבי אנשי קרח ובצ"פ פר' וירא לגבי אנשי סדום דהיה כדין עיר הנדחת והביאור כנ"ל].

למה מפורט כמה לקחו

במלחמת מדין [ל"א, כ"ה-נ"ד] התורה מפרטת את מספר הבהמות שלקחו במלחמה כל מין ומין כמה הוא וכמה חצי בצד החיל וחציו מצד ישראל [זוה קשה טובא שהרי החצי הנוטר הוא כחצי הראשון?!] וכמה יוצא אחד מחמש מאות.

והקשה הגה"צ ר' יצחק זילבר זצ"ל מדוע לא מספיק לכתוב פעם אחת מה לקחו, ואז כל אחד יחשב לבד מהו חצי ומהו אחד מחמש מאות? ואמר שהוקשה לו כן ארבעים שנה.

עד שבסוף מלחמת העולם השנייה כשבאו הרוסים ונלחמו בגרמנים, שמע שדיווחו על 5000 סוסים שלקחו מהגרמנים ואילו כשהגיעו לתחנת החלוקה נשארו 2000!! חלקן מתו וחלקן נגנבו מהמקומיים וחלקן נגנבו מהמפקדים וכו' עד שנשאר פחות מחצי. ולכן התורה פרטה כאן להורות שלא מת אחד מהן ולא נגנב [וברמב"ן רמז זאת בקצרה].

אך שמעתי מרב יצחק אייזינגר זצ"ל בשם הנצי"ב ליישב באופ"א, דהנה כתוב בחומש דברים לגבי מלחמת בני ישראל בעוג [ג', ז'] "וכל הבהמה ושלל הערים בזונו לנו".

ועי' בסיפרי לעיל בפ' בלק [פיסקא קל"א] שמביא את הפסוק של 'בזונו לנו', ומתאר מה עשו עם הבזונו שקרעו את הבגדים ועיקרו את החיות לפי שרצו רק את הכסף והזהב, ואח"כ מביא מיד את חטא בעל פעור, ונראה בדבריו שסיבת החטא לבעל פעור הגיע מחמת הבזונו.

ולכן התורה כותבת את מספר הבהמות להראות שתיקנו את החטא הזה, והתיקון הגדול הוא נתינת כבוד לכל בהמה ובהמה ע"י שמונים וסופרים כל אחת. (אוצרות הרה"ג ר' אברהם קופרמן שליט"א)

לא הזכירו שם ה'

הנה צ"ע בכל המשא ומתן של בני גד ובני ראובן עם משה, שהנה בהתחלה [ל"ב, ב'-ה'] הם באו ובקשו את עבר הירדן ומשה כעס עליהם [ל"ב, ו'-ט"ו] וכו', ואז אמרו [ל"ב, ט"ז-ט"ט] שאנחנו נחלץ חושים וגו', ומשה ענה להם [ל"ב, כ'-כ"ד] וחזר על כל דבריהם שאם תעשו כמו שאמרתם שתחלצו חושים וכו' אז הייתם נקיים ואם לא הנה חטאתם לה', ואז הם ענו לו [ל"ב, כ"ה-כ"ט] וחזרו פעם נוספת על מה שהוא אמר וכו' ואנחנו נחלץ חושים וכו'.

וקשה טובא לשם מה כל החזרות ההם?! שמשה יאמר בקצרה אם תעשו כדברכם כך וכך, והם יענו לו ונעשה כדברך.

ושמעתי בשם בעל העקידה שמבאר דבר נפלא, שהנה כשבני גד ובני ראובן אמרו [פסוק י"ז] "ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל עד אשר אם הביאנם וגו'", ולא הזכירו כאן כלל את שם שמים, וייחסו לעצמם את כל הנצחון וגבורת המלחמה, ועי' בא משה ואומר להם [פסוק כ'] "אם תחלצו לפני ה' למלחמה", ואח"כ [בפסוק כ"א] אומר להם "ועבר לכם כל חלוצי את הירדן לפני ה' וכו'", ואח"כ [פסוק כ"ב] "ונקבשה הארץ לפני ה' וכו'", הרי שבא ומדגיש כאן כל הזמן שהנושא הוא לפני ה', ולא תייחסו לעצמכם את הכוחי ועוצם ידי, ולכן הם [בפסוק כ"ז] עונים לו "עבדך יעברו כל חלוצי לפני ה'-כאשר אדוני דובר!!", והיינו שקיבלנו את התוכחה, וייחסו את כוחם והצלחתם לקב"ה. (שם)

מצות ישוב ארץ ישראל

והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה. [מסעי לג, נג]
כותב רבנו רבי יצחק אלחנן ספקטור: ב"ה יום א' דר"ח אדר א', תרנ"א קאונא.

כבוד ה"ה הרב החכם השלם המשכיל המפורסם, חובב ציון בכל לבבו ונפשו וכו', כש"ת מ"ה אברהם יעקב סלוצקי נ"י, שוכט"ס.
אחדשה"ט מכתבו הגיעני. מה שבקש כבודו הרב ממני לחוות דעתי ע"ד ענין היקר של ישוב ארץ ישראל הנני להשיבו, כי כבר ידועה דעתי והסכמתי כי גדולה מאד מצות ישוב ארץ ישראל, וכמש"כ הרמב"ן על התורה פר' אחרי [ויקרא יח, כה] בסופה בשם הספרי [ראה פי' פ] על פסוק [דברים יא, לא - לב] [וישבת בה ושמרת לעשות] [וישבתם בה ושמרתם לעשות], דשקולה ישיבת ארץ ישראל כנגד כל המצוות שבתורה, וכן הוא בתוספתא [ע"ז פרק ה הל' ג] ע"ש. וכן בכתובות [דף ק"י ע"ב] וברמב"ם [פ"ה הל' מלכים הל' י"ב] מבואר גודל מעלת ישוב א"י.

וברוך ה' אלהי ישראל שהחנינו והגיענו לזה כי נתעוררה התנועה בכל עמנו להשתדל בענין הקדוש של ישוב ארץ ישראל, ארץ אבות אבותינו הקדושה ולבנין חרבותיה. ורוב תודות לה' על מה שזכינו בדורנו לראות זה בעינינו. ואין קץ וקצב לשכר היקרים והנכבדים טובי ישראל העוסקים והמסייעים בענין הגדול והקדוש הזה אשר אליו ישאו נפשם כל שלומי אמוני ישראל. וה' יהיה בעזרנו אשר כל הבאים שם ישתדלו לשמור מצות התלויות באה"ק כדן וכדת וע"פ דרכי התורה והמצוה, ויהיה שכרם בכפלים, ובזכות זה נזכה כולנו יחד לשמחה בשמחת ציון וירושלים ובגאולה שלמה במהרה בימינו אמן סלה. ולאות אמת באתי עה"ה, מוקירו ומברכו, יצחק אלחנן החופ"ק הנ"ל. (תשובות רבינו יצחק אלחנן סי' קסז)

הרצחנים נמצאים אצל הליינים

[מסעי ל"ה, ו'] "ואת הערים אשר תתנו ללויים את שש ערי המקלט אשר תתנו לנו שמה הרוצח ועליה תתנו ארבעים ושתיים עיר".

וצ"ע מדוע אשמים הליינים ששמים אצלם את כל הרוצחנים. ובחינוך [מצוה ת"ח] כתב דבר נפלא וז"ל, "שורש מצוה זו ידוע הוא כי שבט הלוי מבחר השבטים ונכון לעבודת בית ה', ואין לו חלק עם ישראל בנחלת שדות וכרמים, אבל ערים היו צריכים להם על כל פנים לשבת הם ובניהם וטפם וכל חיתם, ומפני גודל מעלתם וכוסר פעלם וחין ערכם נבחרה ארצם לקלוט כל הורג נפש בשגגה יותר מארצות שאר השבטים, אולי תכפר עליו אדמתם המקודשת בקדושתם. ועוד טעם אחר בדבר, כי בהיותם אנשי לבב ידועים במעלות המדות וחכמות נכבדות, ידוע לכל שלא ישטמו הרוצח שינצל אליהם ולא יגעו בו, ואף כי יהרגו אחד מאוהביהם או מנאליהם אחר אשר בפתע בלא איבה יהרגנו. ועל השבט הזה הנבחר נאמר [דברים ל"ג, ט'] האומר לאביו ולאמו לא ראיתי, כלומר שלא יעשו דבר בעולם זולתי מדרך היושר ועל כיון האמת, ולא יטה לבם אהבת אדם, ואפילו אהבת אב ואם ואחים ובנים שהטבע תחייב אהבתם ותכריחה, וכל שכן אהבת שאר בני אדם. ועוד כתבתי בענין עוד טענה אחרת בסדר בהר סיני מצות לא תעשה י"א בסימן שמ"ג [מצוה שמ"ב].

ניגון המסעות

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן. [מסעי לג, א]

הנה המנהג המקובל בהרבה מאוד קהילות ישראל (אשכנז - ליטא - פולין - הונגריה ועוד) לנגן את "המסעות" בניגון מיוחד כמו וכעין שירת הים. [ולראשונה הוא מוזכר בס' דברי קהלת עמ' 89 שמביא מנהגי פרנקפורט משנת תקע"ח]

והגר"ש דבליצקי זצ"ל בס' דיני ט"ב שחל בשבת (עמ' עג) כותב שראיתי נוהגים שבקריאת המסעות בפרשה מסעי אין משנים הניגון מניגון הרגיל בקריאת התורה, וכן נהגנו. אמנם שמעתי מהגאון ר' נחום גליק נ"י שקיבל מן מפי הרב ר' יהושע כהן זצ"ל (מוציא סידור אזור אליהו) שבמדרש מנחם ציון שבחצר ריה"ח [שבו התפלל הגאון רבי ישעיה ברדקי זצ"ל ועוד גדולים] היו משנים הניגון וקוראים באופן של שירה.

וכן נהג ר' נחום הנ"ל כשקרא בבית כנסת הגר"א בשערי חסד קמיה דמרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל ושאר גאוני הדור שהיו שם זצ"ל וכן בבני ברק כשקרא קמיה דמרן הגר"א זצ"ל שטינמן זצ"ל.

וכשנשאל הגר"ש קרליץ זצ"ל האם בויילנא היו קוראים מ"ב מסעות בניגון השיב בחיוב. (אחת שאלתי עמ' קכה)

ובס' עלה יונה להג"ר יונה מרעבך זצ"ל (עמ' שח) כ' "מנהג אשכנז לשיר בניגון שמחה פרשת המסעות בפר' מסעי וסדר המנחות שבפר' בהעלותך. ונראה שמקורו מגמ' מפורשת בע"ז כד ע"ב שהובאה שם השירה המפורסמת במסורת שירת רוני רוני השיטה וכו' שירת השבח לארון הקודש ששרו הפרות כביכול בזמן שהשיבו ארון הקודש

מארון פלישתים. ושם שרב אשר שנה שירה זו לא על אותו מעשה אלא על הפסוק ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' וישראל מה אמרו מה היו עונים אחרי משה אותה שירה רוני רוני השיטה ואם כן כל מסעות כשהתפלל משה קומה ה' ענו ישראל שירה זו בכל מסע ומסע בשמחה ושירה והנה מכאן ברור שמנהגו ביסודות קדושים תקועים".

וסיפר הגר"ש בראך שפעם אחת בשעת לימוד חורש"י עם הישיבה היה זה בפרשת מסעי אמר המהר"ם שיק שאצל מורו החתם סופר זצ"ל לא היו נוהגים לקרא סדר המסעות בקריאת התורה בניגון כפי שנהגו בהרבה מקומות ולא ידעתי טעמו ונימוקו של מורי החתם סופר בזה ולמה שינה ממה שהיה נהוג אז?

ואמרתי כי הלא בענין מסעות בני ישראל ישנם שני דעות של רש"י ושל הרמב"ן אם המסעות הם לשבח או לגנאי כפי דברי רש"י שכתב בתחלת פרשת מסעי שאף על פי שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר וגו' לפי זה המסעות הם לגנאי. אבל לפי דברי הרמב"ן שכתב שם המסעות והאותות הגדולות שעשה עמנו ה' וכו' ועוד טעמים שלא נתגלה לנו סודם כי אם על פי ה' וגו' לפי זה היו המסעות לשבח יוצא מזה שלפי הדעה שהמסעות היו לשבח צריך לקרוא המסעות בניגון המקובל ולפי הדעה שהיו לגנאי קוראים המסעות כדרך שקורין שאר פרשיות התורה בלי ניגון. והנה מורי החתם סופר חיבב מאד את הרמב"ן ולמד כל ימיו חומש רש"י עם פירוש הרמב"ן הוא גם ביקש מתלמידיו תמיד ללמוד חומש רש"י עם הרמב"ן אלו הבחורים שידע עליהם שהם לומדים פירוש הרמב"ן הוא חיבב וקירב מאד, וגם אני הייתי בין אותם תלמידים גם ידוע שמורי החתם סופר היתה לו ניוצח נשמת הרמב"ן ולאחר כל זה בענין המסעות כנראה הכריע מורי החתם סופר לא כהרמב"ן אלא כרש"י ולכן לא קראו אצלו המסעות בניגון כנהוג עכ"ד. (שאול בחיר ה' עמ' ט)

אמנם בכל הונגריה נהגו כן לנגן את המסעות וראה בס' חודש בחדשו מנהגי הגר.

והרה"ג ר"א קופרמן שליט"א הביא ושמעתי בשם אחד האדמו"רים שביאר בזה, שבכל מסע נסעו בשירה ודיצה שהרי מתקרבם הם לארץ הקודש.

ומצאתי סימוכין לזה שכתוב בעזרא [ב', ס"ה] שעלו לא"י משוורים ומשוררות, וכתב שם רש"י בד"ה "ולחם משוררים" והוא משוררות מאתם" וז"ל, "לפי שהיו עולים בשמחה מבבל לא"י היו צריכים למשוררים ומשוררות כדי שיהיו מטיילים בהם ברוב שמחתם".

אמנם יל"ע, שהניחא ה"ד מסעות בתחילה אכן היו בדרך לארץ ישראל וכן השמונה האחרונים שהלכו לכיוון ארץ ישראל, אבל העשרים מסעות שהלכו במדבר במשך ל"ח שנה לא הלכו לכיוון ארץ ישראל אלא נעו ונדו במדבר וא"כ לשמחה מה זו עושה? עכ"ד.

ונראה ליתן טעם במנהג לנגן כמו המסעות בים, ונראה דהנה בקרי"ס כולם ראו שאנו הולכים תחת ה' ונהפך הים לחרבה, אבל במדבר היה מקום לחשוב שזה הליכה סתם ממקום למקום, וע"כ מנגנים אותו ניגון של שירת הים שהכל תחת תחת השכינה ע"פ ה' יחנו וע"פ ה' יסעו כל המסעות היו להם תכלית ומטרה וכולם תחת יד ה'.

והנה המלב"ם כאן מביא דבר פלא בזה"ל "ובחיותי בחערסאן נשאלתי מאמר פליאה נדפס בשם מהר"ש אוסטרפאלער לאמרו בעת המגפה, ע"ש. ומיניה הביאו מנהג לומר בשעת הסכנה את נוסח המ"ב מסעות וודאי יש בזה דברים גבוהים ונסה לפי ערכנו.

דענין המגפה הוא שינוי מהסדר הטבעי, וע"כ נהגים צדיקים ורשעים, וכשאדם אומר את המסעות הוא מחבר לסדר הטבעי של העולם וע"ז הוא ניצל מכך.

והנה העירו כיצד אפשר לקרוא בניגון ולפעמים זה לא הניגון הנכון, וק"ל כל פסוקא דלא פסקה משה וכו'. ויתכן עפ"ד האור החיים כאן דכ' בזה"ל "ונראה שהכתוב נתכוון להודיענו סדר כתיבת המסעות שלא נכתבו ביום אחד אלא על זה הסדר שהתחיל משה לכתוב בפנקסו במצות המלך מיום שיצאו ממצרים על זה הדרך יום שיצאו ממצרים כתב פסוק ויסעו בני ישראל מרעמסס וגו' ב' כתובים הבאים כאחד הכתובים לפנינו עד תיבת שפטים, וכשחנו בסוכות כתב פסוק ויסעו וגו' ויחנו בסוכות, וכשנסעו מסוכות כתב ויסעו מסוכות, וכשחנו באיתם כתב ויחנו באיתם, וכן על זה הדרך היה כותב כל מסע בזמנו עד שהגיעו לערבות מואב, ואחר כך אמר ה' אליו שידרם בתורה כדרך שהיו כתובים אצלו, והוא מה שאמר הכתוב ויכתוב משה את מוצאיהם פירוש יום שיצאו ממצרים והם ב' הכתובים מויעו מרעמסס עד תיבת שפטים, ואומרו למסעיהם פירוש לסדר כל מסעיהם שנסעו מיום צאתם ממצרים עד סוף המסעות, ואומרו על פי ה' לומר שמכתב הראשון עצמו היה על פי ה' הוא אמר אליו שיהיה כותב והולך, ואומרו ואלה מסעיהם וגו' פירוש אלה הם המסעות האמורים שכתב משה למוצאיהם כל אחד בזמנו ובמקומו וזה העתקה". וא"כ אולי י"ל להצורה של השירה זה הצורה שכן משה כתב על פנקסו, ולכן אין בזה חסרון של כל פסקא דפסקיה משה, וע'.

יארצייט מרן רשכבה"ג הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל נלב"ע כ"ח תמוז תשע"ב

לדאג למצוות שלו

שמעתי מהרה"ג י' יוסנסטערן שליט"א שראה פעם את השוחט ר' דוד פרידמן שואל את הגריש"א זצ"ל שבעשרת ימי תשובה מגיעים אליו אברכים לשחוט כפורת, והם רוצים לעשות את כיוסיו הדם, האם יכול לתת להם, כיון דהמצוה הוא על השוחט.

ואמר הגריש"א בזה"ל "הגר"ד בהר"ן היה נוהג לעשות סוכה עם אשתו, ולא היה מקום לבניו, ואמר לבניו שהוא דואג לקיום המצוה שלו בשלימות, ואח"כ למצות שלהם. וגם כאן הוא צריך קודם לדאוג למצוות שלו, ולכסות את הדם".

חשש גזילה

שמעתי ממר"ח הגאון שליט"א שהגרי"ש אמר לו חידר שלא מקבלים ספרדים באופן סביר, והם מקבלים את הבנין מהעירייה, הם גזלנים, ואמר שאם בביתו הוא מקים חיידר יכול לעשות כרצונו, אבל כשמקבל מהעירייה חייב לעשות כפי שורת הדין.

זה הרפואה

עוד שמעתי ממנו, שבנו נולד אחרי פטירת הגר"מ פינשטיין, ואז הסבתא היתה מאוד חולה, ורצו לקרוא רפאל לזכות, ושאל את הגרי"ש ואמר לו שלקראו ע"ש ר' משה זה הזכות הכי גדולה, וכך קראו וחייה אח"כ עוד שנה.

כוחו של ר' משה

עוד סיפר שפעם בא להגרי"ש, והוא שכב במיטה עם חום, ונכנס וכשיצא ראה שהרבנית מסתכלת בפליאה ע"ז שמטריד אותו גם עכשיו, ואמר לה שהוא היה שכן של הגר"מ פינשטיין, וראה כיצד הטרידו אותו יומם ולילה, אמרה לו אנחנו ידועים מה זה היה הגר"מ, שאחרי פטירתו התחילו להגיע לבעלי עשרות שאלות בעגונות וממזרות מכל העולם, והבינו שעד אז כולם שאלו את הגר"מ.

[ופ"א הייתי נוכח שאשה אחת רצתה היתר מהגרי"ש לאיזה ענין, ולא הסכים, וגם שבכתה אמר לה כך היא הלכה וא"א לשנות]

לתת צדקה בתפילה

הייתי נוכח שנשאל הגרי"ש ממר"ח האם אוספים כסף באמצע ק"ש וברכותיה האם מחויב לתת, ואמר שאי"צ, אבל שאר התפילה כגון פסוקי דזמרה, או ובא לציון אמר שאם זה מפריע לו אינו צריך לתת.

למה לא הדפיס את התשובות

סיפר לי הרח"ז ששאלו את הגרי"ש מפני מה לא עורך את התשובות שלו, ואמר שכדי לערוך תשובה יקח לו שנה שלימה. וסיפר לו הרב שילת שפעם שאל את הגרי"ש שאל שאלה וכתב לו תשובה לימים רצה להדפיסו ושאל את הגריש"א אם הוא מורשה לו, ואמר לו שא"כ הוא יוסיף לו במכתב עוד כמה ראיות לפסק.

מקום מגורים

סיפר הרח"ג ר"א שדמי, כשבא להזמין את הגרי"ש לחתונתו שאל אותו, האם קבלת מקום לגור, וסיפר שר' אריה לוי'ן הבטיח לו מגורים, ויום אחד בין האירוסין לחתונה הוא רואה את ר' אריה סוחב חבילה גדולה ואמר לו כאן נמצא המגורים, כי היה לר' אריה שלוש חדרים, חדר אחד נתן לחתן הראשון הרב יעקבוביץ, השני להרב יודלביץ, והוא השלישי ולכן לקח וילון לחדר השלישי, וסיפר דבאירוסין של גיסו ר' אליעזר פלצינסקי שמע שמבטיח ר' אריה מגורים, מיד אמר לאשתו שנעבור מכאן, כי יעשו לנו עוד וילון.

לא לשבת בפלג המנחה

שמעתי מהרב יהושע הלר שאחרי הליות בת מרן הגרי"ש מרת ל' אויערבאך, זה היה בער"ש, וכשחזר לא רצה לשבת אלא שני נכדיו החזיקו אותו וכך למד במשך כמה שעות. והבינו שחשש לישב על כסא נמוך בשעה כזו, [עי' בארח דוד מש"כ ע"ז].

עד הכפתור

סיפר ר"נ אליעזרוב שישב זקנו שבעה על בנו הדבר שמואל, בא הגרי"ש ואמר לו גם לי נפטרו ב' ילדים, והכנסתי את זה עד הכפתור.

רוח הקודש

סיפר הרב ש' שאמר לו הרב זולטי שלהגרי"ש היה רוח הקודש, שהיו מגיעים לדיון היה מיד אומר מי נראה לו צודק, ואחרי שבוע של דיונים, ראו כולם שהצדק היה אתו מה שראה ממבט ראשון.

כתב את הפסקים

וכששאל הרב שדמי את הגרי"ש מי כתב את הפסקים, אמר הרב זולטי היה מביא את הלומדס, הרב גולדשמיד היה בודק את הטענות, ואני בבטלנותי כתבתי את הפסקים.

מי צודק בשיעורים

שמעתי מהר"ק שזקנו פעם דיבר עם הגרי"ש על שיעורים, ובסוף הדברים, שאלו הגרי"ש מי נראה לו צודק ואמר ר' חיים נאה, ואמר הגרי"ש אודאי שר' חיים נאה צודק.

עזרה לאחרים

שמעתי מהרח"ה, שפ"א מרן הגרי"ש קרא בעיתון בארוחת בוקר, וראו שמסתכל על פירסמות על שקדיה שעוזר לצום, ולא הבינו למה כונתו, ובצהרים שהעוזרת הגיע קרא לה הרב ואמר לה ששמע שהיא מתלוננת שקשה לה לצום, והוא מציע לה לקחת שקדיה שאולי יעזור לה.

ללמוד עם חולצה

סיפר הנ"ל ששאל את הגרי"ש האם מקפיד ללמוד דוקא עם חליפה ולא השיב. רק נאמנו ר' ישראל אלישיב אמר שהגרי"ש לומד גם רק עם חולצה. [ורק להצטלם נזהר שהוא עם חליפה מחמת כבוד הדיניות]

כמלאך ה'

סיפר הגרד"כ שר' בצלאל זולטי סיפר לו שראו על הגרי"ש בכל תקופת הב"ד שהוא כמלאך אלקים שלא מענין אותו שום כבוד ושררה רק התורה והדין תורה.

הרגיש בזה

סיפר הגר"ח ש' בשם ר' אריה אלישיב דפעם ראה רוח הקודש אצל הגריש"א שנכנס אצלו בן אדם והגרי"ש לא הסכים להתייחס עליו, וכשיצא אמר לאריה אחד הנוכחים שהוא יודע עליו דברים חמורים, ולפלא איך הגרי"ש הרגיש בזה.

הבין שיכול ללכת

שמעתי מהגרד"ר שלפני עשרות שנים בתור בחור בבין הזמנים היה צריך לעזור להוריו בחנות שלהם, וניגש לשאול את רבינו זצ"ל האם ללכת כיון שאולי יש שם פריצות, ולא ענה לו כלום אלא שתק, והבין ר' דוד שיכול ללכת.

האם הבין את הלשם

סיפר ר"מ יעקבוביץ בשם הרח"ג ר' יצחק קלינמן, ששאל פעם את הגרי"ש האם רק כתב את הלשם או גם מבין מה שכתוב שם. תפסו הגרי"ש בזקנו ואמר לו מה זה מעניין אותך. [עוד סיפר שתלו את הפתק על קבלת קהל אמר לו הגרי"ש שזה לא עבודך, זה עבור השואלים על סכין אם זה כבר מספיק נקי בשביל טבילת כלים].

היא תזרוק אותו

סיפר הרב אבידן רב צבאי, שפעם חיילת שאלה אותו בנוגע לקבלת קידושין מאחר, ושאל להגר"ש ואסר לו, ואח"כ שוב הפצירה בו, והציע שהיא תתגרש בצענא. ואח"כ תנשא שוב לבעלה ובזמן היה יעשו את זה. ואמר הגרי"ש דהיא תזרוק אותו ולא תחזור אליו. ורק שאל למי זה נוגע וכששמע שזה חיילת, פתח את האגרות משה וענה תשובה לכל ראי' שמובאת שם, וסיים אבל הגר"מ פ' כך פסק ממילא מותר לעשות.

לא לפגוע

סיפר הגר"ח ש' שפעם הגיע ראש ישיבה לשיעור והושיבו אותו שלא במקום הראוי ואמרו להגר"ש, ואמר שלא להזיזו כי לידו יושב בעלהבוס ויפגע אם יעברו אותו משם.

לשאל את הרב מרדכי אליהו

בעל הזאת הברכה שאל אותו את מי לשאול על מנהגי הספרדים ואמר לו שישאל את הגאון ר' מרדכי אליהו זצ"ל.

תשובות בין גברא לגברא

בתחילה היה רגיל לענות בין גברא לגברא בקריאת התורה לשואלים, ופעם שלחו לו כתב שזה נגד המשנ"ב ומאז הפסיק, [כנראה דסבר דאין בזה חשש, רק מחמת חילול ה'].

האריך בתפילה

שמעתי דרך בימי זקנתו התחיל להאריך בתפילה וכנראה מחמת המשנה של בן צ' לשוח.

דברי שבת

פנה הגר"ש לפני בדיקת חמץ לעזרתו, ואמר לה אחרי הנקיון שלך לא צריך לעשות בדיקת חמץ.

שכת תוס'

סיפר א' מהחברים של הגר"ז בסלבודקה, שבשבת הראשונה שהיה הגר"ז בבית חמיו חזר מאוד מאוכזב, ואמר ששכת תוס' והמבט של הגר"ש עליו היה נורא ואיום.

חזר שוב

סיפר נכד שישן אצלו שפעם שאל את הגר"ש שאלה במהרהם שיף והסביר לו במאור פנים, ולמחרת שבא אמר לו הגר"ש שנראה לו שלא הבין וחזר והסביר לו שוב.

חתונה

עוד סיפר הנ"ל שלפני חתונתו אביו הגר"ק רצה שיהיה תזמורת בחתונה וביקש שיעשו את החתונה במושב אורה. ובא הבחור לבקש ד"ז לפני הגר"ש. ואמר לו אני לשם לא נוסע, רק פלא על אביך שהוא גברא רבה שדבר כזה מעניין אותו בשעה כזו חשובה.

לימוד מסכת כלים

סיפר הגר"ד רייבין שבאו להזמין את הגר"ש על סיום מס' כלים ואמר ר' אריה שלמדו את זה ה' שנים, אמר זה לא הרבה אני לומד את הד' פרקים הראשונים של כלים כבר שלש שנים.

יררשה בתנאי

שמעתי בימי נעורי מהגר"ז שליט"א שפעם היה ד"ת בבית של הגר"נ"ק על אחד שמכר מגרש גדול והיו בו עצים ועשה תנאי שברגע שהלוקח מבקש לפנות את העצים חייב לפנות, ואם לאו יקנס בסכום גבוה, ולימים נפטר הקונה ובאו הירושים למוכר שיפנה את העצים ולא פינה ועכשיו רוצים שיתנו קנס וכך פסקו הבית דין, והלכו לשאול את הגריש, ואמר שפטור כי על התנאי אין ירושה, דהתנאי היה רק שהוא עצמו יגיד את זה.

האם את מרוצה

פעם נכנס הרב מיכל שטרן להגר"ש אחרי הזמן, ואמרה אשת הגר"ש הרי הוא נכד של השדכן שלנו, חייך הגר"ש ושאל האם את מרוצה.

המבחן

כשבא ליבחן לרבנות שאלו אותו אינטליגנציה, מי היה תומס מאן, [היה משורר אנגלי] ענה הגר"ש: יהודה, שחשב ששאלו מי הבעל של תמר [מאן באידיש זה בעל], מיד הרב הרצוג קם בפניו שלא שישאלו עוד שאלות, (הרב ב"ח בשם אביו בשם הגר"ב זולטי).

ביאור הסוגיא

בכולל של הגר"ד מילר למדו סוגיא וידעו שם פסק של הגריש והיה לפלא שזה כנגד כל הסוגיא, ושלחו להגר"ש ואמר שיש קושיא ומחמת זה, כך הפשט, וחזר שוב ושאל הרי זה נגד כל הראשונים, ואמר שיש כזה ספר שכך שואל, ועדיין התפלא שמחמת ספר כזה הוא משנה את הפשט, ושאל שוב, אמר לו הגר"ש אני רואה שבוחנים אותי, אבל דע לך שספר זה מופיע בש"ך שלש פעמים ומקשה עליו קושיות חזקות ואפ"ה מקבל דעתיה.

לברך בחתונה אנדרוגינים

פעם היה חתונה של אנדרוגינים ושאלו את הגר"ש האם לברך ברכה ע"ז, ואמר שכן והסביר שאפי' שזה מח', אבל יודע שהנשואין לא יהיו מי יודע מה, ואם לא יברכו האשה תחשוב שזה לא רציני, ותחטא תחתיו.

לא להתיר בממזרות

פעם שאל הרב ב"ר את הגר"ש על ממזרות, ואמר לו תלך לאחרים, ואתה ידוע מה הם עושים מוסיף ספיקות ומתירים.

אם יש סיכוי שיקבל כסף

הרב א"ס שאל את הגר"ש האם להתחייב יותר ממה שיש לו, ואמר לו שאם יש סיכוי שיקבל כסף מאיזה מקום יכול להתחייב.

חיכה לעמוד לספירה

סיפר ר"א אויערבאך בשם הד"ר מונטר שפעם בספירת העומר הרב היה חלש מאוד וכשלקחו אותו לבית חולים ברגע שהעמידו אותו, מיד ספר ספירת העומר כי חיכה לזמן הזה בשביל לספור בעמידה.

הזירות בנדרים

שח הרה"ג ר' אברהם קופרמן שליט"א הנה מצינו שמותר לידור בעת צרה, עי' ילקוט שמעוני שמואל א' רמז ע"ח "ותדר נדר ותאמר, א"ר

יצחק הבבלי מאן דנדר [בעת צרה] - מצוה, דכתיב, וידר יעקב נדר לאמר, לאמר, לדורות שיהיו נודרים בשעת צרתך, וכן פסק בשו"ע יור"ד ר"ג סעיף ה'. אני עברתי מצב קשה, ונדרתי שאם אצא ממנו אתן מאה ועשרים דולר לשיבה ברובע המוסלמי שתלמידי הישיבה שם היו נזקקים [אז הייתי לומד באזור הרובע המוסלמי]. ומאז התחילה תקופת האינתיפאדה הראשונה עם חשש סכינים באזור הרובע המוסלמי, ובאתי לשאול את מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל האם אני צריך לקיים את נדרי מכיוון שלא כפלתי את התנאי, ואם לא היה ספק סכנה ודאי שהייתי הולך ומשלם את הנדר, אך במצב חדש זה הלכתי לשאלו.

והרים אלי הרב אלישיב את מבטו ואמר לי 'מה נדרת?' והשבתי לו עת צרה וכו', ולא רצה להשיבני.

ומזה למדתי לכל החיים את חומרת הנדרים, שאע"פ שמותר לידור בעת צרה וכו', מ"מ לא נודרים.

[ובסופו של דבר הלכתי לשיבה הזאת בפחד ובזריזות ושילמתי את נדרי לשנים עשר תלמידים (כל אחד עשר דולר)].

עוד ששמעתי מאברך בישיבה, שהלך לאסוף כסף בחו"ל והגיע לאדם בליקווד שסיפר לו שיש לו ארבע בנות מבוגרות תקועות בשידוכים והוא חושש שזה בגלל שבזמנו שהיה בא"י כתב פשקוולים על הרב אלישיב וביזה אותו וביקש מאדם זה שיהיה שליח לרב אלישיב לבקש מחילה.

והגיע השליח לרב אלישיב וביקש מחילה והרב אלישיב מחל לו, ובתוך זמן קצר מבקשת המחילה שהייתה בכ"ג אב עד ר"ה כל הבנות התארוסו.

עצה לברכת התורה

שמעתי ממר"ח הגר"מ גולדשטיין רב קהילת משכנות יעקב' ומח"ס שערי דרכים ששאל את הגר"ש אלישיב האם במקום ספק ברכת התורה שיאמר ויברך דוד וכו' ואמר לו הגר"ש אלישיב שאף שבדרך כלל אני לא אוהב פטנטים בהלכה אבל בברכת התורה כך ראוי לעשות, דמצאנו בחז"ל כמה דרכים שאדם יוצא ברכת התורה.

צדקה מגרי

שמעתי מהגאון ר' מרדכי גולדשטיין שליט"א ששמע מהגר"ש אלישיב זצ"ל שכל שכונת הגוי כשנתן צדקה אינה לשם צדקה אלא למטרות אחרות אין בזה חשש לקבל מהגוי אף כשנתון לגבאי. (ס' צדקה שלימה להרה"ג רבי נדב פרץ שליט"א עמ' קח)

תפילת ליל שבת בפלג המנחה

בעיר בית שמש החלו בשנה אחת להנהיג בכמה מקומות לקבוע ברבים תפילת ערבית בליל שבת קודם הלילה, ואחרים הגדילו בעשייתם ופירסמו הודעה על התפילות עם הכותרת 'זריזין מקדימין למצוות'. ונכנסנו אל הגאון הגדול רבי מרדכי גולדשטיין שליט"א, ושאלנו את פיו האם נכון הדבר לעשותו, והשיב לנו בפירוש שאין הדבר ראוי כלל וכלל. ואמר לנו עוד שבשעתו נכנס אל עטרת תפארת ישראל מרן הגר"ש (שליט"א) זצ"ל על ענין הזה, ושאל האם אריך למיעבד הכי או לא, והשיבו מרן זל"ה דבארץ ישראל מעולם הי' המנהג להתפלל ערבית רק אחר הלילה, ולזה אין לשנות מנהג המקום ומנהג אבותינו. והוסיף הגר"ש (שליט"א) זצ"ל דאם מ"מ רוצים להקדים, יכולים לעשות באופן אחר, והוא להתפלל מנחה ביישוב הדעת לאחר פלג המנחה, ואחרי' קבלת שבת ברוב עם, ואח"כ יערכו סעודת השבת כראוי שבזה יוצאים לכתחילה ולמהדרין בלא שום חשש, ותפילת מעריב יהי' ניתן להתפלל בזמנה (במנינים הקבועים כבתי הכנסת - שהוא שעתיים או שלש שעות אח"כ) כמנהג ישראל מדור דור, עכ"ד מאור עינינו מופת הדור זל"ה, ודבר שפתיים אך למחסור. (רבי משה ליב לוי שליט"א בס' בית מלא ח"א עמ' תפ)

טריחה למען בחור

סיפר הרה"ג רצ"פ שליט"א שבבחרותו רצה ללמד את ספרי הלשם, ואז לא היה ניתן להשיגו. באחד הימים הלך למרן הגר"ש וביקש ממנו את הספר. ואמר לו מרן שיש לו בבית ב' חלקים ויחפש ויביא לו.

למחרת הגיע וראה שיש קבלת קהל ארוכה ושאל את הרבנית האם הרב השאיר עבורו ספרים וארה לו הרבנית שהרב טרח בשבילך ועלה לבידעם וחיפש ומצא רק כך אחד ומתנצל שרק את זה מצא. הרי שטרח טובא למען בחור שכלל לא מכיר.

זרע שמשון

רבי שמשון היים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלומי חן וחסד ושלומא רבא
מן שמיא ועיניכם תראנה בנים
ובני בנים כשחילי וידיהם סביב
לשולחנכם, הכמים ונבתיים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו מזיעכם וכו',
בני חיי ומזוני טב.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אחיה לו
למליץ, וכ"כ הנהיג רבי צדוק הכהן
מלובלין ח"ל: הבטיח הגאון שיעשה
טובה לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת היבוריו לאור, וכן היה באמת
שעשה טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורגשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אחיה למנן ולקשר גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להנה"ק מקודינגלוב ע"ה)
עמוד רמ"ב) וי"כ השם משמאל:
ובטח יהיה למליץ יושר
למיימנים בה

ילקוט סופר

רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בציואנו למי שילמדו או יפרסם דבריו
אני אטיב עמכם להמליץ טוב בעדכם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפלל ויאמר איזה מונורי תהלים
נ"כ אשתחווה גם אני לפני שומע
קול בבית עמי ישראל ברחמים
ואצטרף תפלותי עמכם
לשוב לרש כל הימים

לב העברי

רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחיאק שלעזיגער זצ"ל
כתב בציואנו
בקשתי שטוחה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להש"ת, צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם
יהיה בכוחי, אקוה שלא לחיות
כפרי טובה ח"ו, ובעולם האמת
אקוה כי לא יבשו בי תונכ"י.

אתוון דאורייתא

רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארגענשטערן זצ"ל
בהספרו
רבינו בטרם עלה השמימה
הבטיח כל מי שייסיע בהדפסת
החבורים שלו יהיה לו למליץ
ישר בעולם העליון

צדקת הצדיק

רבי צדוק
ב"ר יעקב רבינובין זצ"ל
אמר קודם פטירתו
שמבטיח כמו הבטחת בעל
מלא העומר שמי שידפיס
דבריו יהיה לו למליץ יושר

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הג"ר שלום אייזן זצ"ל בעת
הספרו בשעת הלוייה הכרח:
נצטריתי מאת רבינו זצ"ל לפרסם,
שהבטיח שימליץ טוב לכל מי
שילמוד בספריו, וכן ימליץ טוב
לכל מי שיפיץ את חידושי תורתו.
(רבבות אפרים ארח ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך ביפח פיק מ"ב).

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשי'ל הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הגני מוסר מודעה שהתלפתי להתפלל
בלי נדר בכל יום על כל אלה שיעיין
בספרי, וינידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בשו"ח ובעוה"ב
וכל הלומד בספרי יזכה לירוש',
והצלחה בכל טוב, בזה ובבא
יסעלה גדולה בבית לכל הדברים.

שערי זבול

רבי זבולון
ב"ר אברהם משה המבורגר זצ"ל
הבטיח כמה פעמים שיעשה
טובה וימליץ טוב למי שיעשה
טובה לנשמתו, וכך חיות על
מצבתו

מלליצי יושר

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב?
פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה?
פארוואס האב איך צער גידול בנים?
פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען?
פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

היגיון

זייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני נזר, ילקוט סופר, צדקת הצדיק, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב,
און ר' יחזקאל אברמסקי, ר' זבולון המבורגר זצ"ל וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר
פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

לע"נ הרה"ק המקובל המלוב"ן ר' רפאל ב"ר אברהם ריס זי"ע

ונס אל אחת מן הערים האל וחי. אמרו (מכות י.): תלמיד שגלה, מגלין רבו עמו, דכתיב 'ונס אל אחת מן הערים האל וחי', עביד ליה מידי דתהוי ליה חיותא. אמר ר' זירא מכאן שלא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון, אמר ר' יוחנן הרב שגלה מגלין ישיבתו עמו, איני והאמר ר' יוחנן מנין לדברי תורה שהן קולטין וכו', לא קשיא הא בעידנא דעסיק בה והא בעידנא דלא עסיק בה, ע"כ. וקשה דלמה מגלין את הרב להמשיך ללמד לתלמיד שאינו הגון, ואם מפני שצריך לעשות לו דבר שיהיה לו חיות, א"כ מדוע לכתחילה אמרין שלא ילמוד עם תלמיד שאינו הגון, הרי גם בתחילה צריך ללמוד עמו ולעשות לו דבר שיהיה לו חיים, שהרי התורה מביא אריכות ימים. ועוד קשה במה דאמרין שלא ילמד אדם תלמיד שאינו הגון, דמנין יוכל הרב לידע מי הוא תלמיד הגון ומי לא. וי"ל שאם הרב רואה שהתלמיד מחזר תלמודו, ותמיד אינו פוסק מללמוד, הרי זה סימן שהוא ירא חטא, ובודאי הוא נחשב תלמיד הגון, ובאמת אם התלמיד היה עושה כך, ודאי לא היה בא ליד שגגת רציחה וחובת גלות, היות והתורה היתה מגנא ומצלא, וממילא עכשיו שבא ליד עבירה זו, הרי זה סימן שהרב לא בדק אחריו כראוי.
אלא דכשאנו רואים שעכשיו לאחר שבא מעשה לידו, הוא מתחרט על מעשיו ומתנהג כתלמיד הגון שמחזר אחר לימודו וכדומה, אז מגלין רבו עמו. ומה דאמרו דעבדין ליה חיותא, היינו דוקא כשלומד לשמה, וכמו שמבואר בגמרא (שבת פח.) דלתלמיד שאינו הגון, אין התורה נעשית לו סם חיים. והיינו דרך כשלומד לשמה, אז יש סיבה להגלות עמו את רבו כדי שיהיה לו חיות, אבל אם אינו לומד תורה לשמה, אז אין סיבה להגלות עמו את רבו, עוה"ב ממילא לא יהיה לו חיות ע"כ.

לע"נ הר"ר שלמה ב"ר אברהם צבי פלדמאן ז"ל יא"צ כ"א תמוז
לענות נפש. ב' במסורה, כאן, ואידך 'על מחלת
 לענות' (תהלים פח:א). ונראה כפי מה שכתוב
 בספרים שקליפת 'מחלת' היא מפתה
 לעבירות. ולזה התקינו 'לענות נפש', להכניע
 קליפה זו.

ומקנה רב היו לבני ראובן ולבני גד. מה
 שהתעוררו עכשיו שיתן להם לאחוזו, יראה כי
 ודאי אין לחשוד לשבטי יק שיתנו עיניהם
 בשביל ממונם ובהמתם להשאר בעבר הירדן,
 אמנם הרמב"ן כתב, שלכן הוזהרו על גיעולי
 מדין מה שלא הוזהרו במלחמת סיחון ועוג,
 לפי שארצם מנחלת ישראל הוא, לכן הוזהר
 אחרן 'בארצם לא תנחל וחלק לא יהיה לך
 בתוכם', ופירש"י שם אף בביזה, משא"כ
 במלחמת מדין ניתן לאלעזר חלק.

ובזה יובן מה שאמר עכשיו 'ויראו את ארץ
 יעזר' שהוא ארץ סיחון ועוג, כי מתחילה לא
 עלה בדעתם להסתפח בנחלת עבר הירדן, אבל
 עכשיו שראו כי לארץ סיחון ועוג יש לו דין

א"י, כפי דברי הרמב"ן, לזאת ערב לבם ואמרו 'עטרות ודיבון כו' הארץ אשר
 הכה ה' לפני עדת ישראל', כי עכשיו ראו כי מפי ה' שומה בפייהם שיש לו
 דין א"י לענין גיעול וכי, ולזה יותן את הארץ הזאת לעבדיך לאחוזו.

לע"נ הג"ר שלמה ב"ר יוסף פלאצצקי הצ"ח ממיצ"ס יא"צ כ"א תמוז
מטות. טעם למה נקראים השבטים בשם "מטות", משום דאיתא בכתבי
 האר"י ז"ל, דיש י"ב שערים לכל שבט - שער מיוחד לעלות במ תפילתם
 השמימה, ו"מטות" הוא מלשון הטייה, שעל יד הנשיאים ראשי המטות -
 הוא הטיית עולם העליון למטה (נאות הדשא).
 וכעין זה כתב בשם משמואל וז"ל: כ"ק אבי אדומ"ר זצללה"ה אמר שלכן
 נקראו הנשיאים "מטות", שהם מטין את העליונים לפנות לתחתונים.

נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך. ו"ל דבזה היתה
 השלמת משה רבינו ע"ה, שהיה מעלה ומתקן גם מידת הפחיתות של נקמה
 - לטוב, וכדאיתא בכתבי האר"י ז"ל דע"י כעס הקדושה, ניתקנו כל המידות.
 (נאות הדשא).

ויקצוף משה על פקודי וגו' החייתם כל נקבה וגו' ועתה הרגו כל זכר בטף.
 משמע מלשון הפסוק, דמקודם דקצף משה מדוע לא הרגו הנקבות, עדיין לא
 נצטוו להרוג גם "זכר בטף", עדיין לא נצטוו אז להרוג הקטנים, רק אחר
 שלא הרגו הנקבות, אז בא הציווי להרוג גם הטף. וצ"ב הטעם.
 אך איתא ברמב"ן, דבעת שישראל עושים תשובה, מקבלים האומות העולם

את העונשים שהיו מוכן לישראל,
 לפי שהם גורמים החטא לישראל,
 עכ"ד. וכן היה כאן, דאחר
 שישראל עשו תשובה על החטא
 של שטים, נעשתה נקמה במדינים
 שהם גרמו את החטא.

ונהנה מה שהחיו את הנקבות, שהן
 הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם,
 זה היה ג"כ חטא, וכאשר קצף
 מרע"ה, אז בודאי עשו הפקודים
 ואנשי המלחמה תשובה על זה.
 לכן אמר "ועתה", ואין "ועתה"
 אלא לשון תשובה, כלומר לפי

א ז"ל הרמב"ן (במדבר לא:כג): הזהיר אותם עתה בהגעלת כלי מדין מאיסורי הגוים, ולא אמר
 להם זה מתחילה בכלי סיחון ועוג שלקחו גם שללם, והטעם, כי סיחון ועוג מלכי האמורי הם,
 וארצם מנחלת ישראל היא, והותר להם כל שללם אפילו האיסורים, דאמרו (חולין יז א) 'קדלי
 דחזירי אשתרי להו', אבל מדין לא היה משללם, ולא לקחו את ארצם, רק נקום נקמתם הרגו
 אותם ולקחו שללם, ולכן נהג האיסור בכליהם.

מלכות חזון יחזקאל זצ"ל

פירושו של החזון יחזקאל על
 התוספתא, מחולק לשנים: 'ביאורים'
 לחוד, בהם מבוארים דברי התוספתא
 ולשונויה כפשוטם בסגנון צח וקצר.
 ו'חידושים' לחוד, אלו בירורי הלכות
 ודינים שהובאו בתוספתא ביחס
 ובהשוואה לאותן הלכות עצמן, כפי
 שנזכרו במשנה ובש"ס בבלי
 וירושלמי, כולל הסברים לדברי
 הראשונים ביחוד דברי רמב"ם
 הקשורים להן.

בזקנותו הצביע בעל חזון יחזקאל על
 שני המדורים האלה בחיבורו,
 והתבטא בשניותו, מי חכם ויבן זאת
 איזה מהם יותר נכבד וקשה לעשותו?
 והשיב: הביאורים. ומדוע? שכן
 בחידושים סו"ס אמרתי רק את מה
 שאני סבור ורוצה לחדש, ואילו
 בביאורים היה עלי להגיד את מה
 שבכוונת התוספתא לומר.

אף היה משתבח בעובדה שהגרי"ז
 מברסק זצ"ל אמר לו אישית כי למד
 את כל הביאורים שלו לתוספתא.

שעשיתם תשובה, לכן עשו נקמה חדשה אשר לא
 נצטויתם מקודם, וזהו "הרגו כל זכר בטף", שהטף יקבלו
 העונש שהיה מוכן על הפקודים ואנשי המלחמה על
 החטא שהחיו הנקבות.

לע"נ הג"ר מרדכי פסטיני זצ"ל יא"צ כ"א תמוז

כל רודפיה השיגוה בין המצרים. איתא בשם הרבי ר' בער
 זצ"ל דפירש פסוק זה כך, 'כל רודפי ה', שרודף אחר
 השגת התגלות ה', יכול להשיגה ביותר 'בין המצרים',
 כמשל המלך כשאנינו בביתו, יש ביכולת להגיע אליו
 בנקל יותר. והענין הוא, כי עשרים ושנים שבין
 המצרים, הם נגד עשרים ושנים אחרות התורה שעברו
 ישראל אז, כדאיתא במדרש איכה (איכה רבה א: ')
 שהקינות שהם מא' ועד ת' על רמז זה. וז"ל בתמוז הוא
 נגד אות א', שבו ביום נשתברו הלוחות המתחילים באות
 א' 'אנכי'. ותשעה באב הוא נגד ת', על שם 'תם עוונך בת
 ציון', ששפך חמתו על עצים ואבנים, וזה לשון 'בין
 המצרים' כמיצר מכאן ומיצר מכאן שאין להסתתר
 התפשטות, לא קודם המיצר וגם לא אחר תשעה באב,
 שכבר נתקן ונשלם הכל דייקא בימים הללו בתוך
 ההסתר, כמו שראינו שדייקא אחר חורבן הבית, התחיל התפשטות והתרבות
 תורה שבעל פה ע"י התנאים והאמוראים שעמדו אחרי זה דוקא. וכמו
 שאמרו במדרש (תנחומא נח ג') שעיקר התגלות תורה שבעל פה הוא דייקא
 ע"י צער ויסורים, ועליהם נאמר (ישעיה ט:א) 'העם ההולכים בחושך ראו
 אור גדול'.

לע"נ הג"ר יוסף אליהו ב"ר יעקב שטיינר זצ"ל יא"צ כ"א תמוז

צו את בני ישראל ואמרת אליהם כי אתם באים על הארץ כנען זאת הארץ
אשר תפול לכם בנחלה לגבולותיה. איתא במדרש (פכ"ג ה): מלמד שהראה
 הקב"ה למשה כל מה שהיה ועתיד להיות, הראה לו משבט דן עומד שמשון,
 וברק בן אבינועם מנפתלי, וכן כל דור ודור ודורשיו, דור דור ושופטיו, דור
 דור ומנהיגיו, דור דור ופושעיו, דור דור וצדיקיו, ע"כ. והדקדוק ידוע במה
 שאמרו 'דור דור ושופטיו', שה"ל לראות מקודם המנהיג ואח"כ הדור.
 רק יובן לפי מה שאמרו (ר"ה כה): 'פתח בדורו כשמואל בדורו', וכמו
 שחסרון לראש הדור אם הוא פחות מן הדור, כן אינו ראוי להיות עליהם
 לראש אם הוא גדול מהם מאד, כי המנהיג צריך להיות לפי הדור, ואם הדור
 זוכה, נותן להם הקב"ה מנהיג טוב. וזה כונת המדרש (שיר השירים פ"א נ"ד):
 אמר לפניו רבש"ע הואיל ואתה מסלקני מן העולם, הודיעני מה פרנסים
 אתה מעמיד לישראל, אמר לו הקב"ה, משה על בני אתה צריך צווי, ועל
 פועל יד אתה מצווי, עד שאתה מצווי על בני, צוה את בני עלי, ה"ד 'צו
 את בני ישראל ואמרת אליהם', כלומר תצוה את ישראל שיקיימו מצוות ה',
 ובהם יהיה תלוי איזה מנהיג יהיה
 להם, דהדור פועל על המנהיג,
 וכשישראל צדיקים הם
 מתרוממים ועולים, וכן שלוחיהם
 מתעלים עמהם, ועל כן הראה
 הקב"ה מתחלה הדור ואח"כ
 המנהיג.

לע"נ הר"ר משה ב"ר יעקב עקיבא שרייבר ז"ל
 יא"צ כא תמוז

איש כי ידר נדר לה' וגו' לא יחל
דברו. שמעתי ממו"ח הגאון [רבי

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$250 פאר גליון מליצי ישר
 וועט מען מוודיע זיין ביי די ציונים פון די **פלאצקע גאון** - ווארשא, **אבני נזר**
 - סוכאטשוב, **צדקת הצדיק** - לובלין, **ילקוט סופר** - פאקש, **לב העברי** -
 הר הזיתים, **ר' יוסף ענגיל** - ויען, **בן לאשרי חזון יחזקאל שערי זבול** - הר
 המנוחות

אז איר האט מוקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי מוקיים
 צו זיין זייערע הבטחה!

געדענקט "מקח בלייבט מקח"!

gilyonmy@gmail.com 732-510-0560

ב ראה בגליון מטות מסעי שנת תשפ"א גליון נ"ג במדור חזון יחזקאל שהארכנו בזה אם ארץ
 סיחון ועוג הוא ארץ ישראל.
 ג. לא מצאתיו.

תולדות הבן לאשרי ז"ע

רבינו בעל הבן לאשרי ז"ע, לאחר בורחו מגיא ההריגה בשואה, שימש כרב העיר וצלר בגרמניה הסמוכה לפרנקפורט, ובמשך שש שנים מסר עצמו למען הכלל, ודאג לכל ענייני היהדות שבעיר, ובפרט לחמשת אלפים נפשות ששהו אז לאחר השואה במחנה, דאג לבניית מקווה משוכלל, מצות עבור חג הפסח לכל האלפים נפשות, דבר שהיה כרוך בתקופה זו בקשיים עצומים ובמסירות נפש ממש.

אולם את עיקר זמנו הקדיש לעבודת קודש שהיתה נצרכת במיוחד באותם ימים קשים שלאחר המלחמה הנוראה, כאשר באו לפניו עגונות רבות שלא ידעו מה עלה בגורל בעליהן במשך שנות המלחמה האיומה, וכינס בית דין מיוחד בראשותו, כשהוא משמש כאב"ד לענין היתר עגונות.

רבינו חיפש בכל כוחו והשקיע מאמצים רבים שעות על גבי שעות בעיון ההלכה כדי להתיר עגונה בישראל, ועשה לילות כימים הן בגביית עדויות ושליחתם לגדולי התורה שעמדו איתו בקשר שהיו אז בגרמניה, והרבה לפלפל עמהם בהתייעצות הלכתית בדברים הקשים היתר עגונות הלכות גיטין וכדומה, ונשתמרו מתקופה זו הרבה שו"ת, ובמיוחד קשרי מכתבים בנושאים אלו עם גדולי התורה, אז התגלה גדלותו התורנית וסמכותו ההלכתית הכבירה, כאשר כח זכרונו האדיר היה להפליא, כשלא היו בידיו ספרים הנחוצים לנושאים מורכבים וסבוכים אלו, וכפי שמשתקף ממכתבים שהריץ אז לגוינט ולעוד ארגונים שהוא מחוסר ספרים, ומבקש שישלחו לו בדחיפות ספרים, ועם כל זה הפליאו גדולי התורה את ההיקף העצום שגילה בגמרא ובפוסקים רבים בנושא היתר עגונות, והכל מתוך זכרונו הכביר.

הניח בכתובים חידושי תורה על כל התורה, עשרה ספרים רק על התורה, וכן חיבורים על נביאים כתובים וחמש מגילות וביחוד על תהילים, ועל מדרש רבה מדרש תנחומא ילקוט שמעוני אליהו רבה וזוטא, וחיבור ענק על כל מסכתות הש"ס, וכן שו"ת הלכה למעשה בכל נושאי ההלכה, ובפרט בענייני היתר עגונות. (ברכה משולשת)

הלל מקאלמאי נ"י, דמי יוכל להתנהג בחסידות, דוקא מי שהוא צדיק, אמנם חסיד ולא צדיק, הוא כמשל לבעל חוב שמביא דורן [להמלה, מקודם שפרע החוב], וכמ"ש בחובות הלבבות (שער יחוד המעשה פ"ה) 'אין התוספת מתקבלת עד שיתפרע החובה'. ודי לך במה שאסרה תורה. וזה שאמר הכתוב 'איש כי ידר נדר' וגו', זה רק מי שמקיים 'לא יחל דברו' של הקב"ה לשמור התורה.

ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה. פירש"י מפני שבא משה לכלל כעס בא לכלל טעות. וזה יסוד שצריך לדעת, דאע"פ דלקנאת ה' תעשה זאת, מ"מ קנאה צריך להיות באמצעות הדעת, משא"כ כעס אשר בא פתאום בהסח הדעת, כהאי גוונא אע"ג דלדבר מצוה הוא, לא יחשב כל כך, משא"כ קנאת ה' צבאות הוא במוח ודעת בעבור שמו הגדול יתעלה. וזה 'ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה', דצ"ב דהול"ל 'מהמלחמה', אלא ללמד לדורות אם באים 'למלחמה' בעד 'זאת חוקת התורה', אז תדע כי הבא לכלל כעס בא לכלל טעות מקל וחומר אם זאת כאשר היה למשה, כל שכן וקל וחומר לפשוטים אל תרגו בדרך וגו' במלחמתה של תורה, אלא מתוך מתוך.

לזכות בילא בת רבקה לרפ"ש והצלחה בכ"ע

אמרו בניזיר (דף כג.): אישה הפרם וה' יסלח לה, באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר, שהיא צריכה כפרה וסליחה. וכשהיה מגיע ר' עקיבא אצל פסוק זה היה בוכה, ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, טעון כפרה וסליחה, המתכוון

לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר, על אחת כמה וכמה.

וכתב הגר"י ענגיל (גליוני הש"ס שם) וז"ל: בספר בית שמואל אחרון (עה"ת פרשת פנחס) הביא בשם ספר נזר הקודש מדוע דוקא ר' עקיבא היה בוכה בזה. וכתב משום דמבואר בזוה"ק ובהא"ר ז"ל דעשרה הרוגי מלכות היו גלגול י' שבטים שמכרו את יוסף, ויוסף אמר להם 'אתם חשבתם עלי לרעה אלקים חשבה לטובה', וא"כ חטא המכירה הוי כנתכוון לבשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, ור' עקיבא מבואר שהיה גלגול שמעון, ולכן היו לו יסורין גדולים יותר מכולם, לפי ששמעון נכנס בעובי הקורה, ולכן ר' עקיבא דייקא כשהגיע למקרא זה היה בוכה דצריך לקבל יסורין גדולים עבור חטא מכירת יוסף עכ"ל ודפח"ח.

לע"נ הג"ר שלמה יצחק ב"ר יוסף בירנבוים זצ"ל יא"צ י"ח תמוז

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה'. דקדקו המפרשים דתיבות 'לבני ישראל' לכאורה כמיותר, וכי סלקא דעתך שדיבר לראשי מטות הגוים, ועל כל פנים היה מספיק לומר 'ראשי מטות בני ישראל', ואות ה' ד'המטות', אות ל' ד'לבני ישראל' למה ל'. ונראה לענ"ד לפי אומרים (מכות יא.) אין 'דיבור' אלא קשות, וכן הוא אומר 'דיבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות', ו'אמירה' היא רכה, כדכתיב 'כה תאמר

לבית יעקב', ודרשו רז"ל אלו הנשים קלי הדעת, דצריך לומר להן דברים טובים ורכים, דאם לא כן יפחדו מלקבל עליהם עול מלכות שמים.

והנה שמעתי מר' שמואל ווגנר ז"ל, שהיה מורה צדק בעיר בילגוריא, דבתחילת הפרו של האיזביצער מקוצק, והתחיל האיזביצער לנהל עדה בפני עצמו, פעם אחת הלך ר' שמואל לקוצק, והדרך היה לעבור עיר איזביצער, וזה היה קודם חג השבועות, שבפולין מתחיל להאיר בשעה שתיים הבוקר, ובבואו אז לאיזביצער, נכנס לבית המדרש ונטל ידיו ועמד תחת התנור הגדול כדרך הקוצק להיות נחבא אל הכלים ואמר ברכת התורה. אחר איזה רגעים נכנס האיזביצער בקול רעש והלך עד למעלה אצל ארון הקודש וסידר ברכות השחר בהתלהבות עצומה, אחר שגמר, הלך האיזביצער אל הר' שמואל ונתן לו לחיצה בכתפיו באמרו: 'שמואל בני! אתה צריך פרנסה! ותיכף נשתמט הר' שמואל מפניו, ואמר 'אנחנו צריכים רבי שיוכיח אותנו בדברים הקשים כגידון, ולא שילחץ כתפותינו'.

היוצא לנו מזה שכן הוא דרך גדולי ישראל לחפץ ברברים קשים דוקא, אבל פשוטי עם כנשים צריך לאמור להם דברים רכים. וזהו שאמר הכתוב 'וידבר משה' - צדיק הדור, 'אל ראשי המטות' דברים קשים כגידון, אבל 'לבני ישראל' - לפשוטי עם, 'לאמור', אמירה רכה.

וממשיך הכתוב: 'זה הדבר', אל ראשי המטות אומרים: 'כך מוכרחים לעשות אפילו במסירות נפש, זה הדבר!' כך צריך להיות. אך 'לבני ישראל' הפשוט אומרים: 'אשר צוה', ד'אשר' הוא מלשון התחזק, מלשון (גיטין לד.) 'אשור הבו לה'. ו'צוה' הוא מלשון צותא, כלומר יש לך שותף שיעזור לך, והוא הקב"ה שיעזור לך באם תשתדל מצד לעשות המצוה, יחזק אותך שתוכל לעשות ולקיים, אמן כיה"ר.

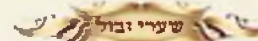

לזכות חת.ח.ב.ל לזוה"ג בקרוב ובניקל

אז יקרא יהושע לראובני ולגדי ולחצי מטה מנשה ויאמר אליהם אתם שמרתם את כל אשר צוה אתכם משה ועתה פנו ולכו לכם לאהליכם. (יהושע כב:א). לכאורה קשה, הלא לא נכבשה עוד כל הארץ, ומשה הלא אמר (במדבר לב: כט) "ונכבשה הארץ לפניכם ונתתם להם את ארץ הגלעד לאחוזתה".

אלא ראייה מכאן להא שכתוב בשו"ת הרא"ש (כלל ל"ה אות ט') וז"ל: וגם תנאי בני גד ובני ראובן, מילתא דפשיטא היא דאם אמרו יהושע וישראל אין אנו צריכים להם, דהיו פטורים מתנאי שהתנה עמהם משה לעבור חלוצים לפניהם, ולא היו מפסידים בשביל זה נחלתם בעבר הירדן. ומהתם ילפינן לכל התנאים, שמחילת התנאים הרי זה כקיומם.

עשה להם כמדין. (תהלים פ"ג). כשם שבמלחמת מדין כתיב "ולא נפקד ממנו איש" (במדבר לא:מט), כך אנו מבקשים גם עתה כאשר כל הגוים באים עלינו למלחמה, שלא יפקד ממנו איש.

לע"נ הג"ר יעקב ב"ר חב"ד זצ"ל רב המלל יא"צ כ"ד תמוז

לא יחל דברו. המפרשים אומרים על הפסוק 'לא יחל דברו' ככל היוצא מפיו יעשה, דמלבד גופיה דקרא, יש לרמוז שאם האדם ישמור לשונו מלדבר שום

וכשבא במוצאי יוה"כ הרופא אצלו, ושמע שבכל המעת לעת לא טעם מאומה, ושלתפלת נעילה ירד ממטתו ועמד על רגליו והתפלל, לא רצה להאמין, ואמר שעל פי דרך הטבע זה היה מן הנמנע, ומיד אחר יוה"כ שב לאיתנו ולסדר עבודתו. (מגדולי התורה והחסידות ח"ה).

ראיה - צריך לקדש ראייתו כשמתפלל שהשכינה כנגדו, וא"כ צריכים להתפלל בתוך הסידור או לסגור העינים כשמתפללים שמונה עשרה, ולכך מבואר בחז"ל שמי שמתפלל מתוך הסידור או שסוגר את עיניו זוכה לראות פני השכינה בעת המיתה, ואם מסתכלים חוץ לד' אמות אז רואים את המלאך המות ר"ל, וא"כ מחוייבים מאוד להשיגח להתפלל בכוונה בתוך הסידור או בסגירת העינים.

דיבור - כשמתפללים מחוייבים להשיג לבטא ולהוציא כל מילה ומילה מה שמוציא מהפה, ואמרו חז"ל שהקורא קריאת שמע ומדקדק באותיותיה מצננים לו את הגיהנום, ואין צדיק בארץ שיעשה טוב ולא יחסא, וא"כ כמעט כולם צריכים לעבור את הגיהנם, ואלא מי שקרא ק"ש בדקדוק כל מלה ומלה, אז הגיהנם נעשה בשבילו כמו מקוה טהרה, ולא מרגיש האש הנורא והשגל והקרח של הגיהנם, ומי שלא מדקדק, יסבול כל יסורי הגיהנם. וגם בדיבור יש דברים בטלים שאנשים באים בבית הכנסת ומדברים באמצע התפילה ובאמצע אמירת קדיש ובחזרת הש"ץ שאנשים רגילים בזה ועונשם כבד מאוד, כמו שמבואר בזה"ק בזה, וא"כ מחוייבים מאוד להשיג בבית הכנסת שלא לדבר דברים בטלים ושנתפלל בכוונה מלה במלה, וא"כ ביארנו חדיבור שיש בתפילה.

מעשה - זהו הכרעות בתחילת שמונה עשרה ובמגן אברהם ובמודים וכו', ובכל התפילה שיהודי מתפלל הוא מתנענע כמו שאומר הכתוב 'כל עצמותי תאמרנה ה' וא"כ היהודי מתנענע וכורע בתפלה לפני הקב"ה ומקדש עצמו במסירות נפש ובכוונה ראויה ובקדושה ובטהרה, וא"כ היהודי הצדיק שמקיים כל הדברים הקדושים האלו בזמן התפילה, 'לא יחל דברו', שאין עושה תפילתו חול וזול אלא בקדושה ובטהרה ובכל הדברים האלו שהם בראיה דיבור מעשה, אז 'כל היוצא מפיו יעשה', שהש"ת יעשה כל מה שיהודי הצדיק מבקש ממנו ותפילתו מתקבלת לפני הבורא עולם, כנלענ"ד בזה, ודברינו נפלאים.

י"ל מחדש בתוספת מבוטאת צינים, צינים, כותרות מקורה וביטויים

מכון
מורשת
הגר"ח

מסנן מורשת הבר"ח

הפצה ראשית

WILEY-INTERSCIENCE

ע"י מכון עבודה ברורה

אפשר להשיג הספר בארה"ב: הרב יצחק טייטלבוים שליט"א 4733-4847-732
בירוקליין: קונו עלמה בלומה 01-6570577

כאר כרטיס דוכט-טקסט מכון דורות ישרים
prosyesharim@gmail.com 917-635-3883

כניסת שבת ב"ב 7:26

יציאת שבת ב"ב 8:30

גיליון 60

שנה ב'

תשפ"ג

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

פרשת מטות מסעי

פרקי אבות - אמונת חכמים מפרשת נדרים ו"ואל ביתך אל תישען" (פ"ד מי"ח)

המשנה מלמדת אותנו שאין לו לאדם לסמוך על בינתו, אלא כפי התורה אשר יורו, ומפני שהאדם חושב שכל מה שהוא עושה הוא ישר וטוב, ושכלו תמיד ישר, ע"כ אחד מן מהמ"ח קנינים שהתורה נקנית הוא "אמונת חכמים" שיש לאדם לבטל דעתו לדעת החכמים.

דבר זה יש ללמוד מדברי ה"כלי יקר" בפרשתנו, שביאר טעם התרת נדרים על ידי חכם וז"ל "כשם שהאב והבעל יש בידם להפך מטעם שכל אשה ברשות בעלה או ברשות אביה, ואין כח בידה לעשות גדולה או קטנה בלתי הסכמתם, ודומה כאילו התנו בשעת הנדר ע"מ שייסכימו הבעל או האב, וכשאינן מסכימים אז בטל הנדר מעיקרו כי מסתמא נדרה על דעתם, כל אחד מישראל הוא ברשות בית דין ומחויב לעשות כל אשר יורו לו בית דין - וכל נודר דומה כאילו התנה בשעת הנדר ע"מ שייסכימו ב"ד עמו וכשאינם מסכימים נעקר הנדר מעיקרו" עכ"ל.

וכתב ה"דרכי מוסר" שלמדים מכאן, שרצון התורה הוא שכל איש מישראל יהיה קשור עם החכמים, ותהיה לו אמונת חכמים וביטול גמור לדעתם, שאם לא יסכימו להחלטתו אזי תהיה החלטתו בטילה מעיקרא.

מתלמידיו שכבר הספיקו להתפלל. נעצר לידם והתנצל בפניהם שאיחורו היום לתפילה הוא מחמת הכרח. נדעזעו התלמידים ואמרו 'וכי רבינו צריך להתנצל בפנינו? הרי הדבר ברור לנו שהיה לפנינו ענין נחוץ שדוחה תפילה בהשכמה'. השיב להם החפץ חיים "ידעתי שאינכם חושדים בי, אבל רציתי ללמדכם דרך חיים, שכאשר תצאו בין הבריות תדעו תמיד להתנצל בשעת הצורך, ולא תגורמו לכן שהבריות יתמהו עליכם, ויתבזה חלילה על ידכם כבוד התורה ולומדיה....".

התורה לא מוגבלת בזמן או במקום

"ויסעו מרפידים ויחנו במדבר סיני" (לג, טו)

בפסוקים אלו מונה התורה את מסעי בני ישראל. והנה בחלק מהפסוקים מפרטת התורה דברים שהתרחשו באותם מקומות. בפסוקים ג-ד מוזכרים יציאת מצרים והניסים שהיו שם, בפסוק ח' נס קריעת ים סוף, בפסוק ט' נרמז הנס שנעשו י"ב עינות מים (כמבואר בבעל הטורים שם), בפסוק לח' פטירת אהרן הכהן. וא"כ תמוה האין בפסוק שמתייחס ל"מדבר סיני" לא הזכירה התורה את מעמד הר סיני וקבלת התורה? הלא דבר הוא.

בספר "נתינה לגר" כתב בשם אחיו "אין זאת אלא שהתורה אחר נתינתה לא תוגבל לא במקום ולא בזמן". היינו אילו היתה התורה מזכירה את מתן תורה תוך כדי תיאור מסעות בני ישראל, היה משמע מכך שמדובר במאורע היסטורי שאירע במקום מסוים ובזמן מסוים, והאמת היא, שהתורה אינה שייכת למקום מסוים ואף לא לזמן מסוים, אלא בכל יום ויום ובכל מקום ומקום זהו זמנה וזהו מקומה. [ומטעם זה נתבטלה קדושת הר סיני, שהיתה רק לשעתה].

רוב פרשת נדרים עוסקת בנדרי נשים

"איש כי ידר נדר וגו' ואשה כי תידור נדר וגו' " (לג, א)

הדבר פלא בכל פרשת נדרים ישנו רק פסוק אחד העוסק בנדרי אנשים, וכל שאר הפרשה עוסקת רק בנדרי נשים.

מבאר ה"מקדש הלוי" בדרך דרוש, הרי אמרו חז"ל (קידושין מט,ב) "עשרה קבין של שיחה ירדו לעולם, תשעה נטלו נשים ואחד כל העולם כולו", והיה מקום לחשוב, שהאשה אינה מקדישה תשומת לב לדבריה, ואין לייחס להם משמעות... לכן מבהירה התורה, שגם לנדריהן של הנשים ישנה משמעות מחייבת, וחומרתם אינה פחותה מחומרת נדריהם של האנשים.

קודם שנסתלק משה היה צריך לסלק את הטומאה של בלעם

"נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תיאסף אל עמך" (לא,ב)

יש לפרש מפני מה נתלתה מיתת מרע"ה במלחמת מדין?

ביאר רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, כי הרי במלחמה זו נהרג בלעם הרשע, כמו שנאמר "ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב", והיינו כי בלעם הרשע גילם את כח הטומאה המנוגד לכח הקדושה והטהרה שנתגלמו באדון הנביאים מרע"ה, וזה לעומת זה עשה האלוקים, ולא היה אפשרי שישתלק כח הקדושה - משה רבינו - מן העולם, וכוחו הטמא של בלעם עוד ימצא כאן. על כן ההכרח היה שקודם הסתלקותו של משה רבינו יכרת כח הטומאה דבלעם, וזה הושג במלחמת מדין.

כוחו של שבט לוי לשכוח הכל ולעשות את רצון ה'

"אלף למטה אלף למטה לכל מטות ישראל" (לא,ד)

ופרש"י "לכל" לרבות שבט לוי.

מקשים המפרשים, אם גם משבט לוי גוייסו אנשים למלחמה, הרי צריכים היו להיות שלשה עשר אלף איש משלשה עשר שבטים, ואיך נאמר בפסוק הסמוך "וימסרו מאלפי ישראל... שנים עשר אלף"?

השיב האדמו"ר הרא"מ מגור, שהנה על הכתוב "וימסרו" אומר רש"י: "משמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין לא רצו ללכת, עד שנמסרו על כרחן". ונראה שהדברים הללו אמורים בשאר שבטי ישראל, דאילו גבי שבט לוי הלא נאמר "האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר ואת בניו לא ידע", היינו שבכוחם לשכוח את כל הקרובים והיקרים להם מפני רצון השי"ת, וממילא אף אם ידעו שמיתת מנהיגם האהוב תלויה במלחמה זו, בודאי הלכו ברצון למלא את רצון השי"ת. א"כ יוצא, שאמנם היו שלשה עשר אלף, אך להלן הלא הכתוב מדבר באלה שנמסרו על כרחם, והם באמת לא מנו אלא שנים עשר אלף בלבד, שכן האלף של שבט לוי הלך מרצונו הטוב.

הזהירות של 'והייתם נקיים' שלא יתחלל כבוד התורה

"והייתם נקיים מה' ומישראל" (לב-כב)

הגמרא ביומא אומרת שמזכירין את בית גרמו שהיו בקיאים במעשה לחם הפנים לשבח, שמעולם לא נמצאה פת נקיה ביד בניהם שלא יאמרו ממעשה לחם הפנים הן גיזונים, וכן מזכירין את בית אבטינס שהיו בקיאים במעשה הקטורת לשבח, שמעולם לא יצאה כלה מבוסמת מבתיים שלא יאמרו ממעשה הקטורת הן מתבסמין, לקיים מה שנאמר "והייתם נקיים מה' ומישראל".

החפץ חיים היה רגיל להתפלל תפילת שחרית בהשכמה. קרה

פעם שלרגלי איזו סיבה נתאחר, ובדרכו לבית המדרש פגש כמה

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

נלב' ע"ד אדר ב' תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה

המשך קדושת הכותל המערבי (ח"ב) והטעם שת"ב נקרא מועד

אם מותר בכותל המערבי א. להישען עליו ב. להנות מהצל ג. להצטלם על רקע הכותל ד. מהו מנהג הכנסת הפתקאות

מדוע ת"ב נקרא מועד א. קאי על לעתיד לבוא ב. שעמ"י ניצל מכליה ג. שגם בגלות בטוהים אנו בגאולה ד. שנמחל עונותינו

רק ע"י שפיכת שיח לפני ה', ואילו המשמיע מהטלפון את קולו אי"ז בגדר מתפלל לפני ה' ולא מתקיים בזה "שפכי כמים לבך נוכח פני ה'".

הכותל המערבי שלא חרב לעולם עדות להשראת השכינה

עה"פ ב"שיר השירים" הנה זה עומד אחר כותלנו" אמרו במד"ר "אחר הכותל המערבי של ביהמ"ק שנשבע לו הקב"ה שאינו חרב לעולם".

על ירושלים עיה"ק עברו מלחמות במשך אלפיים שנות גלות, היא נחרבה ונבנתה פעמים רבות, אך הכותל המערבי נשאר קיים כשריד בית מקדשנו שזו עובדה מופלאת שאין לה הסבר בדרך הטבע.

בספר "אמונה והשגחה" (לרבי שלמה מאלצאן) כתב שזהו סימן מובהק שלא זה שכינה (שהיא ההשגחה האלקית שמתפשטת משם על פני כל הארץ) מהכותל, כי צריך לתת מקום לקדושה לחול עליו, והוא כמו עצם לזו שנשאר באדם לאחר מותו שהוא יהיה יסוד לבנין האדם בתחיית המתים, והוא רמז לכלל ישראל שלא תכלה ממנו שארית הפליטה.

תשעה באב דאיכרי "מועד" - בגלות והחורבן

מה שתשעה באב נקרא "מועד" כתב חיי אדם (כלל קל"ה סעיף כ"א) מקרא באיכה פ"א פסוק ט"ו "קרא עלי מועד", וכן מובא בב"י סו"ס תתקנ"ט בשם התשב"ץ.

אולם בספר "כרם שלמה" (סימן תקנ"ט סעיף ד') כתב בשם הגר"א "עיני שבועות דף י"א, דר"ח תמוז נקרא מועד משום דכתיב "קרא עלי מועד", וצ"ל דתשעה באב נקרא מועד משום דכתיב "תקרא כיום מועד" (איכה ב', כ"ב).

מדברי התרגום עה"פ "תקרא ביום מועד" מוכח כהגר"א שכתב דקאי על העתיד לבוא שינקום השי"ת מהאומות ע"י מלך המשיח, ואילו הפסוק "קרא עלי מועד" קאי על פורענות דשונאיהם של ישראל, ופשטיה דקרא שנאמר "מועד" בלשון סגי נהור, ואיך שייך שיחשבוהו בכל מקום מחמת כן ליו"ט ויש בו הזכרת מועד לפורענות.

בבאור הענין שגם בזמן הגלות והחורבן איכרי "מועד", כתב ה"שם משמואל" בפרשת "דברים" בשם האבנ"ז, דבשעת החורבן היה קטרוג על עם ישראל ונתחייבו כליה, אלא שהשי"ת ברוב רחמיו חס עלינו וכלה את כעסו וזעמו על העצים והאבנים, ועל הצלה זו שניצלו ישראל איכרי "מועד". (ב"עין אליהו" שבועות דף ט"א, גם כתב לבאר על דרך (ז).

באור נוסף כתב השל"ה (פ' בלק" תורה אור) ו"ערוך השולחן" (סימן תקנ"ב סעיף י"ד) דאיכרי "מועד" לסימן ע"ש העתיד כי אנו בוטחים בהשי"ת שימים אלו עוד יפכו למועדים ושמחה ולימים טובים.

על כן תשעה באב תמיד חל ביום שחל ראשון של פסח שבו יצאו בני ישראל ממצרים, שהוא מעין גאולה דלעתיד.

במגילת איכה מוזכרים הצרות אך לא חורבן הבית

עוד י"ל דהנה במגילת "איכה" יש אריכות גדולה על הצרות שארעו לישראל באותה תקופה, ואילו על חורבן הבית עצמו כמעט ולא נזכר. והטעם ע"פ המבואר במדרש שכל מקום שנאמר "והיה" הוא לשון שמחה. - והקשו מהא דכתיב בירמיה (ל"ח) "והיה כאשר נלכדה ירושלים"? אמר להם שמחה היא שבו ביום שנחרב ניטלו עוונותיהם של ישראל ונמחלו להם שנאמר "תם עוונך בת ציון".

הרי שחורבן הבית עצמו היה בו טובה שנמחלו עוונותיהם של ישראל, ולכן לא האריך ירמיה בתאור חורבן הבית עצמו, אלא רק בצרות שבאו כתוצאה מכך והם היו לרעה.

אם מותר להישען על הכותל או להנות מהצילו

המועו"ז והגאון ר' אביגדור נבנצאל שליט"א (רבה של העיר העתיקה) הוסיפו שכמו"כ, אין להשען על הכותל בנפילת אפים או לסמוך עליו, דחשיב תשמיש בכותל.

להנות מהצל של הכותל כתב שיתכן שמותר, משום שהכותל לתוכו קעבד.

הגר"י זילברשטיין שליט"א (בספר "עלינו לשבח" "שמות" עמ' תקע"ז) כתב בשם שו"ת "הלכה למשה" שאם אדם עומד לתומו בכותל ומצלמים אותו אין בזה איסור חשש, אבל אם נעמד על יד הכותל ע"מ שהוא ישמש כרקע לתמונתו זו מטרתו, יש לאסור זאת דדמי למשתמש בכותל. ואף דמראה אין בו מעילה, מ"מ איסורא איכא.

ויל"ע דלסברה דלהנות מצל הכותל מותר משום שהכותל לתוכו קעבד, יל"ע אם גם יש להתיר להצטלם על רקע הכותל מטעם זה.

מנהג הנחת פיתקאות תפלה ובקשה בכותל

הגאון ר' דוד פלק שליט"א (מח"ס "בתורתו יהגה") הביא מקור למנהג הנחת פתקאות לתפלה ובקשה ממד"ר "אסתר" א' עה"פ "בימים ההם כשבת המלך אחשוורוש על כסא מלכותו" וז"ל "זהו אחד מן המקומות שהיו מלאכי השרת מדדין פתקין לפני הקב"ה, שהיו אומרים לפניו רבש"ע ביהמ"ק חרב ורשע זה יושב ועושה מרזחין.

ומבאר שם במשנת רבי אליעזר שלא העיזו פניהם לדבר בפה, רק כותבין על פיתקין והשליכו לפני הקב"ה, מ"מ מוכח שיש תפלה גם ע"י כתיבה. ועי' בשו"ת רע"א תשובה כ"ט שדן בארוכה אם כתיבה כדיבור.

אם אפשר ללמוד מהאור החיים ששלח שיכניסו פתק לכותל

מעשה מפורסם הוא עם ה"אור החיים" הקדוש מוה"ר חיים בן עטר זצ"ל ששלח ביד תלמידו פתק להניחו בתוך אבני הכותל, ומזה נהגו רבים להניח פתקאות בכותל.

אולם האחרונים כתבו לחלק דשאני המעשה עם האוה"ח הקדוש שלא נזדמן לבוא לכותל באותה שעה, ולכך שלח את בקשתו בכתב, ואף אם נימא דכתיבה כדיבור היינו רק בשעת הכתיבה, אבל לאחר הכתיבה אין המסירה של הכתב נחשבת כדיבור. מ"מ ניתן להחשיב את מסירת הכתב כ"בקשה" מאת ה' במקום שנאמר בו "ה' יראה" והוא שער השמים.

אולם מי שכבר הגיע בגפו לכותל המערבי ושם הוא מפיל תחינתו בשפתיו ובלבו, לכאורה אין שום ענין בהנחת פתקה, כיון שאמרי פיו והגיון לבו עולים לרצון לפני ה' ה"שומע תפלת כל פה" יותר מכתבית ידו, ותו אין צורך לחזור על בקשתו בכתב, כי אין שכחה לפניו יתברך ואין מקום להזכיר בקשתו ע"י הנחת פתקה, שלא תהיה ראייה גדולה משמיעה.

וכך כתב הגאון ר' אביגדור נבנצאל שליט"א בספרו "סובו ציון" שאין ענין בהנחת הפתקאות כי הקב"ה שומע תפלה.

(בהנחת הפתקים בכותל יש לדון אי שרי, דהא חשיב כמשתמש ונהנה מהכותל ותלוי בנידון לעיל).

להניח הטלפון ליד הכותל ולהתפלל מעבר לקו

יש הטוענים שמקרים אל אבני הכותל המערבי את הטלפון שבידם, ומי שנמצא על הקו בשיחה מבקש את בקשתו לפני המקום דרך נקבי האפרסכת של הטלפון.

וכתבו הפוסקים שאין בדבר זה לא טעם ולא ריח של תפלה במקום הקודש והמקדש.

אי"ז אלא מעשה תעתועים, כיון שעיקר המעלה במקום זה הוא

הודעה משמחת בסיעתא דשמיא יצא לאור הקונטרס הנפלא משולחן גבוה על בין המצרים

ובו בירורי הלכה, עיונים והערות ופנינים נפלאים בעניני בין המצרים

מכתבי הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

ניתן להשיג בטלפון 054-8419094 או במייל mg036198046@gmail.com

שולחן גבוה

חכה לו כי בא יבא

(חבקוק ב)

בס"ד
גליון ו'

מטו"מ תשפ"ג
מוצאי שביעית

הגויגים מרבתינו שליט"א וזצוק"ל לעורר את הלב והמעשים להתכונן לגאולה
עפ"י משנתו של הח"ח זצוק"ל שהאריך רבות בנושא הציפייה לגאולה

לישועתך קוינו כל היום

"אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר",
ביאר החפץ חיים זצוק"ל, כי כמה שנחכה
ונצפה למשיח, כך נזכה שיקדים את ביאתו
ולא יאחר.

נאה דורש ונאה מקיים היה החפץ חיים.
העיד תלמידו הגרש"ד ואלקין זצ"ל, שכאשר
הח"ח היה מתעורר משנתו, היה שואל: מה
נשמע בעולם, המשיח כבר הגיע?

תלמידיו סיפרו, כי ראו אותו מספר פעמים
בימות החול, לובש את הקפוטה של שבת, כדי
להיות מוכן ומזומן לקבלת פני משיח. לא
בכדי אמר בנו רבי אריה לייב זצ"ל, כי על
ציפייתו של אביו למשיח הילכו בפולין אגדות
רבות, אך כולם לא ביטאו את גודל ציפייתו
האמיתית לביאת המשיח.

גם על הגאון מוילנא היה מספר בנו של
הח"ח בשם אביו, שכאשר היה שומע רעש
מחוץ לביתו, היה מיד שואל, האם כבר הגיע
המשיח? כמו כן לאחי הגר"א היו מלבושים
מיוחדים אותם הכין כדי להתעטף בהם כאשר
יבוא המשיח.

גם בדורנו עדים אנו לתופעה זו שגדולים
וטובים שופכים דמעות כמים, אם באמירת
תיקון חצות או סתם כך בבין המצרים ותשעה
באב, ואם באמירת סדר העבודה ביה"כ ועוד.
נקווה שבזכות ההתעוררות העצומה
לציפייה לגאולה, ולהרבות בהכנה לגאולה,
נתבשר בקרוב בביאת משיח צדקנו ובנין
ביהמ"ק ובהתגלות כבוד שמים בכל העולם!

דרשו ד' ועוזו – עוזך בשבי

ידוע מה שאמרו חז"ל: ציון היא דורש אין
לה, מכלל דבעי דרישה, והיינו שהגאולה אינה
באה אלא על ידי דרישה.

ורגיל אני לפרש, דרשו ה' ועוזו בקשו פניו
תמיד, דעו קאי על השכינה והמקדש, כפי
שאנו אומרים: עד מתי עוזך בשבי ותפארתך
ביד צר. והכוונה היא שעלינו לדרוש את עוזו
ותפארתו ולבקש את פניו, שנזכה לקיים עליה
לרגלים ולמועדים שאז יראה ויראה פני ה'.

ובוודאי שעל ידי הלימוד והמחשת תורת
הקרבת והעבודה, אנו מקיימים את הדרישה
לציון וירושלים.

מכתב הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א

ישנן דרגות רבות בציפייה לגאולה. יש המצפה אליה מתוך תקווה
לתוספת מעלות ודרגות ברוחניות, אך בעת אינו מרגיש שחסר לו משהו
קריטי.

אבל ישנה דרגה גבוהה יותר, שהציפייה והתשוקה לגאולה היא כמו
חולה אנוש השוכב על ערש דוי שהזמין את הרופא לביתו, וכל רגע
הוא ממתין ומצפה 'מתי כבר יבוא הרופא ויגאל אותי מהחולי
ומהמוות הקרב ובא'.

מי שמתבונן מעט במצב של עם ישראל, שירדנו עשרת מונים אהורנית
מעט שהיינו סמוכים על שולחנו של מקום, אינו מצפה לגאולה רק בשביל
תוספת המעלות שהיו לנו בזמן ביהמ"ק. הוא מצפה ומייחל למשיח מתוך
הרגשה שכבר אי אפשר לסבול את החילול השם העצום שיש בעולם,
ומתוך הכרה שלא יתכן להמשיך לחיות כאשר השכינה מצטערת כל כך.

מי שמצפה בצורה כזו, ומרגיש שהחיים בלי בית המקדש, בלי קרבת
אלקים מוחשית, הם לא חיים, ודאי יתעורר לעשות מעשים לגאול את
השכינה מהגלות. ולכל הפחות יקדיש מזמנו להעתיר ולהתחנן שהגאולה
תגיע כמה שיותר מהר.

בימים אלו המיועדים לאבילות נפיל כולנו תפילה ותחנונים, ונזעק אל
הקב"ה בפרקי תהלים ובתפילות מקרב הלב שיושיענו מהגלות המרה,
וכך נזכה במהרה לגאולה השלימה למען שמו יתברך.

לקבלת עשרות אפשרויות נוספות כיצד לקרב את הגאולה על ידי
מעשים נוספים, במשנתם של רבותינו זמננו החפץ חיים זיע"א, חייג
בעת לקו 'ההכנה לגאולה' שמספרו 03-5081813

המשימה: לא לעכב את הגאולה רגע אחד

מנן החפץ חיים זיע"א

(מכתב לרבי חיים זוננפלד זצוק"ל)

הנה אם המלך היה מודיע לאיזו עיר גדולה שאפשר שיסע דרך
אותה העיר, הלא בודאי היו הכל זריזים בכל הרחובות לכבד
האבנים מהר ולליפותם בכל היכולת.

וכן בעניינינו אם היה הקיווי באמת בליבו שיבא מהרה משיח
צדקינו, בודאי היה כל אחד מחזר ללמוד סדר קדשים בכל כחו, לא
מיבעי הכהנים, אלא אף תלמידי חכמים ישראלים, כי הכהנים הרבה
מהם הדיוטים, ולמי יבואו הכהנים לשאול איך להתנהג אם לא
לתלמידי חכמים שיורו להם את כל סדר העבודה והלכותיה. ואם
גם התלמידי חכמים לא ידעו, א"כ פקע עבודה מבית אלקינו כמה
חדשים, כי לא ביום אחד ולא בשבוע אחד ידעו הלכות עבודה.

ובגמ' חששו מאוד לזה שבבוא הזמן לא יצטרכו לעכב זמן מה,
עיין בסנהדרין (צ"ח) לענין משיח שראהו רבי יהושע בן לוי שהיה
מתיר ואוסר כל מכה בפני עצמה ולא הכל ביחד, והטעם פן יאמר
לו הקב"ה שילך לגאול בניו ולא יצטרך לעכב.

ועתה נוכל ללמוד בק"ו, אם רגע אחד אינו כדאי לעכב לכלל
ישראל, מה נאמר כשיבוא משיח צדקינו ויאמר לנו בשם ד' להקריב

קרבת הקבועים בשם כל ישראל וקרבת האמורים בספר יחזקאל, ואנחנו נהיה מוכרחין להמתין עכ"פ איזה חדשים עד שנהיה בקיין בהלכותיהן אף מעט.

והכא בענייננו לידע הלכות עבודה, הלא לא ליום אחד הוא ולא ליומיים, וא"כ בודאי יש חיוב על כל פנים על הכהנים לעסוק בדיני עבודה לידע הלכותיה שיהא מזומן לעבודה כשיצטרך, וכן שארי תלמידי חכמים שבישראל ג"כ צריכין ללמוד וללמד כדי לדעת להורות.

זוכר את הכהנים בעבודתם והלויים בדוכנם

הגאון רבי עקיבא ממיץ זצ"ל

(מעין גנים' בהקדמה לסדר קדשים)

ולדעתי מה שנאמר בשו"ע אורח חיים שאמירת פרשת הקרבנות נחשב כהקדמה, היינו לאותם שאינם יודעים ללמוד ולהבין, אבל למי שנתן לו הקב"ה לב ללמוד, מצוה ללמוד סדר קדשים, כדי שאם יזכה ידע הדינים של כל קרבן וקרבן, כאשר אנו מחכים בכל יום על ביאת משיחנו ובנין בית המקדש.

והלומד סדר קדשים ומייגע עצמו ללמוד בעיון היטב לא כמי שמתפלל, אזי ניכר היטב שכוונתו הוא לשמה, שהרי בודאי לומד להקים שכירתא מעפרא ולהוציאנו מגלות המד, שזהו לשמה האמיתי כמו שמוזכר כמה פעמים בספר ראשית חכמה, כי מאחר שעוסק תמיד בסדר קדשים, זוכר מאשר היותנו בכבוד בזמן שבית המקדש קיים, כהנים עוסקים בעבודתן ולויים בדוכנם, וכעת בעוותינו הרבים חסרנו מכל טוב.

לצפות שהמשיח יבוא עכשיו!

מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

(כנס בביהכנ"ס חניכי הישיבות רוממה)

הגמרא בשבת אומרת שלאחר פטירתו של אדם שואלים אותו 'ציפית לישועה'. מה זה ציפית לישועה. יתכן שאדם 'מקווה' שתבוא הגאולה, אבל 'לצפות' לגאולה זו דרגה אחרת לגמרי. ויש הבדל גדול ביניהם.

אדם שמקווה למשיח, מאמין שהוא באמת יבוא, אבל יתכן שאינו מצפה דווקא שיבוא עכשיו. אבל מי שמצפה למשיח ומחכה שהוא יבוא עכשיו, הוא כבר מתכוון לביאתו בלימוד דיני הקרבנות וסדר קדשים, וכמובן שהוא חוזר בתשובה, כדי להיות מוכן ועומד לביאתו.

מה עשה הגאון רבי מנדל זאקס

בכפר?

"כשעסק החפץ חיים בחיבור ספרו ליקוטי הלכות על מסכת בכורות, ביקש מחתנו הגרמ"מ, לעסוק עימו בהלכות מומי בהמות ולחבר בזה חיבור הלכה למעשה, לפי שראה דבר זה כחובה בעקבתא דמשיחא לידע ההלכות למעשה בבירור.

וכל כך היה חשוב בעיניו דבר זה, עד שצוה לו ליסע לכפר דוגאלישוק (כפר הולדתו של הג"ר יצחק דוב קופלמן זצ"ל) הסמוך לראדין להתבונן בבהמות דקות, כמו שמצינו בגמ' (סנהדרין ה:) שרב גדלתי אצל רועה בהמה י"ח חדשים לידע איזה מום קבוע ואיזה עובר. ואף שרועי בקר הם פסולים לעדות דסתמן רשעים, מ"מ גדל ביניהם לדעת את דיני המומים.

ואכן הגרמ"מ חיבר קונטרס ארוך על הלכות מומין, אך מאיזה סיבות לא נדפס, ונשאר בראדין ואבד.

כתבי רבי מענדיל זאקס (עמ' רנג ורכג)

ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון

בימים עברו היו מרגישים היטב את צער החורבן בלבבות. וידוע שהרבה צדיקים לא רצו לשבת על כסא שלם כל זמן שאין כסא של מעלה שלם, שדיו לעבד להיות כרבו. וכך אומרים על מרן החפץ חיים זכרוננו לברכה שהקפיד לא לישוב על כסא שלם מטעם זה.

ובעוונותינו כי רבו נתבטל כהיום המנהג הקדוש שהיה נהוג מקדמת דנא בתלמודי תורה בירושלים, שבימי בין המצרים היו המלמדים יושבים לארץ בחצות היום עם התינוקות של בית רבן ואומרים בבכיה גדולה תיקון חצות, ללמדם ולהשריש בלבבם הטהור אבילות החורבן מהו, ועד כמה כל איש מישראל שייך בצער זה, ונתקיים בהם חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה.

הגה"צ רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
טיב הנחמה (עמ' כד ומא)

קו' ההכנה לגאולה' – עשרות אפשרויות כיצד לקרב את הגאולה: 03-5081813

רשימת השלוחות בקו' ההכנה לגאולה:

שלוחה 3: 'לשמור' - אפשרויות שונות להתחזק בתפילות ביחיד ובציבור, לקירוב הגאולה וגילוי כבוד מלכות שמים.

שלוחה 4: 'לעשות' - אפשרויות רבות כיצד להפיץ את הציפייה לגאולה, ואת לימוד דיני הקרבנות בעם ישראל.

שלוחה 5: 'ללקיים' - דרכים שונות לקיים ולתמוך בלומדי התורה המצפים לגאולה, ומשקיעים את זמנם כדי שעם ישראל יהיה מוכן לגאולה ולבנין בית המקדש.

שלוחה 1: 'ללמוד' - אפשרויות רבות של לימודים בענייני הקודש והמקדש, המסוגלים ביותר להחיש את בנין בית המקדש.

הלימודים בהתאמה לכהנים וללויים ולישראלים.

שלוחה 2: 'ללמד' - אפשרויות ללומדי קדשים המעוניינים להפיץ את ידיעת הלכות הקודש והמקדש, ולהרבות בעם ישראל את ההכנה הגדולה לגאולה.

כשם שבמלאכת המשכן כל מי שנשאו ליבו, הקב"ה עזר לו להוציא מחשבתו לפועל לצורך המשכן, כך בכל הפעולות השייכות לענייני הקדש, כל מי שיוסכים בדעתו לפעול, יקבל כוחות מיוחדים לעשות מה שביקש למען כבוד שמים! (עפ"י תורת הבית לחי' פ"ז בהערות)

לקבלת הגליון בדוא"ל: tt035081813@gmail.com • ניתן לקבל חוברת הסברה בנושא קירוב הגאולה ע"י מעשים בדוא"ל הנ"ל.

נהורא דשמעתתא

מהדורת
זכרון
שלמה

בית מדרש - הוצאה לאור

גליון אקטואלי מרתק מבית היוצר של אש התורה

גליון כ"ב - תמוז תשס"ג

לעילוי נשמות הגאון המופלא צנוע ומעילי - רבי שלמה ב"ר מאיר שפירא זצ"ל

מתי נכון שלא לאכול עוגה חלבית עם הקפה?

בלי הפסק שעה [במעדני השלחן (סי' פ"ט) יישב מנהג העולם להמתין חצי שעה, ד"שעה' לאו דוקא אלא פירוש 'משך זמן'. וכך כתב גם בתשובות והנהגות י"ד סי' שצ"ג ע"ד למדור מדברי

הזוהר שאין לאכול בשר אחרי חלב בסעודה אחת, אפילו לאחר זמן מרובה. ואמנם לעיקר הדין לא הובאו דברי הזוה"ק להלכה בשלחן ערוך (י"ד פ"ט). אולם מכל מקום הורו פוסקים רבים כי ראוי לחוש לחומרת הזוהר. [דרכי י"ד פ"ט, פמ"ג ש"ד ט"ז ומ"ג, וכן משמע בב"י הגר"א שהביא הזוה"ק כמקור לדברי הרמ"א. ואף שבמשיב תצ"ד ט"ז מבואר שלא כדברי הזוה"ק, צידדו האחרונים דהיינו קולא מיוחדת בשבועות, בכדי לקיים את המנהג לעשות זכר לשתי הלחם בלחם חלבי ובשרי בסעודה אחת, וכעין המבואר בבאר היטב שם ד"ש שהקילו בשבועות בשיעור ההמתנה בין ברח].

ואמנם לפי פשוטו בנידון שלנו אין מקום לחומרת הזוהר, שהרי שותה את הקפה לפני שנוטל ידיו לסעודה, ואין כאן בשר וחלב בסעודה אחת.

אך נראה לדון, כי מאחר ואינו מברך אחר הקפה ברכה אחרונה, מפני שברכת המזון פוטרתו כשם שפוטרת את יין הקידוש, והטעם שברכת המזון פוטרת את יין הקידוש מבואר בטור (רע"ב) כי הוא משום שהקידוש צורך הסעודה ותחילתה, נמצא אם כן שגם הקפה ששותה אחריו נחשב מן הסעודה, ושייך בזה חומרת הזוה"ק שלא לאכול בשר וחלב בסעודה אחת. [ועוד, שהרי הטעם שאין הקפה הפסק בין הקידוש לסעודה הוא מפני שנחשב מכלל הסעודה, נמצא שיש כאן בשר וחלב בסעודה אחת].

אלא שלמעשה יש להקל בזה, לפי המבואר בב"י איש חי (שנה ב, שלח"ד) דחומרת הזוהר נאמרה דוקא בגבינה ולא בחלב, וכך נקט בתשובות והנהגות (שם), ודקדק דהיינו תבשיל של חלב. והביא כע"ז מהרש"ש בחולין ק"ג.

ולפי"ז בשתיית קפה עם חלב אין להחמיר, אמנם ראוי להמנע מלאכול עמו עוגת גבינה או שוקולד חלבי, שבה יש מקום לחומרת הזוהר.

שאלה: בליל שבת לאחר הקידוש, חש רבי אליהו עייפות רבה, משום כך עלה בדעתו להקדים ולשתות כוס קפה, כדי שיעלה בידו לנהל את סעודת השבת בעירנות כיאות. למרות העייפות הוא זכר כמובן שהמנה העיקרית בסעודה היא בשרית, אך לא ראה בכך מניעה, שהרי את הקפה הוא שותה קודם הסעודה, ובדאי יעבור למעלה מחצי שעה עד שיגיע למנה העיקרית. האם אמנם ראוי וכשר הדבר לעשותו?

תשובה: יש לדון בזה מכמה צדדים. ראשית יש לעיין אם אין שתיית הקפה נחשבת 'הפסק' בין הקידוש לסעודה, שהרי דין 'קידוש במקום סעודה' מחייב להסמיך את הסעודה לקידוש.

מסקנא דשמעתתא

נידונים אקטואליים בראי ההלכה

רב המכון דני צבי דותן שליט"א - מורה הוראה וראש כולל גני אילון - אהיספך

אולם כבר דנו בזה האחרונים, והוכיחו ממה שנהגו לאכול 'כרפס' בליל הסדר בין הקידוש לסעודה, וכן ממה שבלייל יו"ט שני של ראש השנה נוהגים לכוין ב'שהחיינו' על פרי חדש, וכתב המטה אפרים (ת"ר ה) שיאכל את הפרי החדש מיד לאחר הקידוש קודם שיטול ידיו, הרי מוכח שאין העיסוק בדברי אכילה נחשב הפסק, אלא הכל נחשב מכלל הסעודה (בני ראם סי' ס"א), וכן דעת הגרש"ז (הליכות שלמה ר"ה פ"א דב"ל אות כד).

והנה מטו מהגר"מ סולובייצ'יק ששאל לחז"א על מנהג שהיה באירופה לאכול דגים בין הקידוש לסעודה, ולא היה נוחא להחז"א בזה. והגר"מ פירש כוונתו משום דהוי הפסק בין קידוש לסעודה (והאיש משה' ח"א קנ"ד), אולם מרן הגר"ח"ק זצ"ל (בהגה"ה שם) ביאר טעמו של החז"א עפ"י הביאור הלכה (רמ"ב ב') שאין ראוי לאכול לפני הסעודה כדי שיאכל הכזית המוציא לתיאבון, ומבואר שנקט גם כן דאין בזה הפסק.

אך עדיין יש לדון בזה מדיני בשר בחלב. הנה בבית יוסף (א"ח קע"ג) העתיק דברי הזוהר הקדוש¹ (פ' משפטים) "מאן דאכיל האי מיכלא פחדא. בשעתא פחדא, או בסעודתא פחדא. ארבעין יומין אתחזינא גדיא מקלסא בקלפוי... מסאבותא אטימא מכלא... מסתפי מחינן בישן, דהא בעינייהו גדיא אשתכח, וקיל לאתזקא, דהא צלקמא דבר נש אתעבר מניה".

ולמדו הפוסקים מדברי הזוהר, שגם בשר אחרי חלב אסור

¹ תרגום מי שאוכל אותו מאכל (בשר וחלב) כאחד, בשעה אחת, או בסעודה אחת, מי יום נראה גדי מקולס בעורו... היא טומאה אטומה מכל הטומאות... ומפחד מחיות רעות, כי נראה בעיניהם כמו גדי, ויכולות להזיקו, כי צלם אדם עבר ממנו.

צורתא דשמעתתא

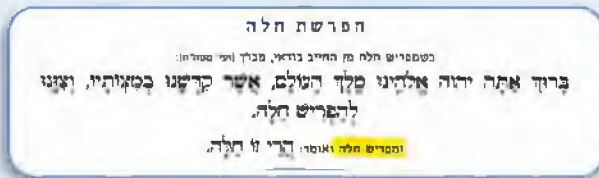
סקירה מקיפה של סוגיה הלכתית

הרב מנחם אדלר - דאש בית המדרש

הידורים וידיעות חשובות בהפרשת חלה הביתית

באיזה שלב מברכים?

ההלכה: את ברכת ההפרשה יש לברך **לאחר** שהפריש וניתק חתיכת בצק מן העיסה, לפני שקורא שם על החתיכה שבידו ואומר "הרי זו חלה". [שלא כטעות הנפוצה בסידורים, שכונתים לברך קודם ההפרשה, ואח"כ להפריש ולקרוא שם].

הטעם: כאשר מקיימים את המצוה במעשה הפרשה בלבד בלא קריאת שם, ומתקדשת החתיכה בהפרשה (דהמעשה נחשב לקריאת שם, מנח"ש תניינא ק"ד י"א), בכהאי גוונא יש להקדים את הברכה להפרשה. אך למנהגינו (עפ"י הגרעק"א בגליון השו"ע שכ"ח) וכמופיע בסידורים, שיש לקרוא שם ולומר "הרי זו חלה", אין החלה מתקדשת אלא בקריאת השם.

הטעות שנפוצה בסידורים, להקדים את הברכה להפרשה, ולא רק לקריאת השם.

מאחר שהחלה מתקדשת בקריאת השם, יש להסמך את הברכה לקריאת שם, שבכך נחשבת הברכה 'עובר לעשייתך', ולא להקדים ולברך קודם ההפרשה. וכך מפורש בתוספתא (תרומות פ"ג ה"ב) ובראשונים (רמב"ן ורשב"א סוף הל' חלה), והובא להלכה כדבר פשוט בכל הפוסקים [שבט הלוי ח"ד קמ"ד, דרך אמונה פ"ה ס"ק צ"ח, מנחת שלמה תניינא ק"ד י"א, משפטי ארץ]. [מה שכתוב בסידורים להפריש אחר הברכה, ייתכן שהחל ממנהג קדום במקומות באירופה שלא היו קוראים שם אלא עושים הפרשה בלבד, שאז יש להקדים הברכה להפרשה. ומכאן נולדה הטעות, שגם לאחר שנתפשט המנהג הראוי לקרוא שם, עדיין השאירו בטעות את ההנחיה להפריש אחר הברכה].

שתי אופנים לקיים הפרשה 'מן המוקף'

בשעה שמחזיק בידו החתיכה שרוצה להפריש, ואומר 'הרי זו חלה' - חייבת החתיכה להיות מוקפת (= סמוכה) לשאר העיסה, בצורה שתתבאר להלן. [אם לא הייתה החתיכה 'מוקפת' לעיסה בשעת האמירה, הגם שחלה ההפרשה בדיעבד, מ"מ צריך להישאל ולעקור את ההפרשה, בכדי להפריש שוב מן המוקף כהלכה (מנחת שלמה תרומות פ"ד ה"ז אות ג' במוסגר)].

קיום ההפרשה 'מן המוקף' נעשה בשני אופנים, ותלוי היכן מונחת העיסה הגדולה שבא להפריש עליה:

א'. כאשר העיסה הגדולה נמצאת בתוך כלי, בכדי שתיחשב ההפרשה 'מן המוקף', צריך שיהיה מגע בין החתיכה שמפריש לבין הכלי שבו העיסה [ומספיק שתיגע החתיכה בכלי מבחוץ] בשעה שאומר 'הרי זו חלה'.

או לחילופין, שיחזיק גם את החתיכה שמפריש בתוך חלל הכלי שהעיסה בתוכו בשעה שאומר 'הרי זו חלה'. [יש לציין, שמותר להניח את החתיכה בשקית ניילון (אפילו קשורה?) בשעת ההפרשה, ומספיק שהשקית תיגע בכלי שבו העיסה, ואין צורך במגע של הבצק עצמו].

ב'. כאשר העיסה אינה מונחת בתוך כלי, אלא על השולחן או על השיש, אין צורך במגע בין העיסה לחתיכה שמפריש, ומתקיים דין 'מן המוקף' במה שהחתיכה שמפריש נמצאת באותו החדר בשעה שאומר 'הרי זו חלה'. על כן במקרה כזה יכול לאחוז את החתיכה בידו, מבלי להסמיכה לשאר העיסה כלל.

הטעם: למדו חז"ל ממה שנאמר "והרימותם ממנו" שההפרשה צריכה להיעשות בסמוך לעיסה (נשיי סוטה 5). נחלקו הראשונים אם מספיק שמוקף בשעת מעשה ההפרשה, ולמעשה נקטינו שצריך שיהיה מוקף גם בשעת קריאת השם (נחלת לחם (שכ"ג ח' ג'), חז"א (לקוט"ס ס"ד סק"א) בדעת הרמב"ם). ובדין מוקף מבואר (רמב"ם תרומות פ"ג ה"ז) שכאשר הפירות אינם בתוך כלי, הבית מצרף. אך כשהן בכלים נחשב מוקף רק ע"י נגיעת הכלים זה בזה.

הפרשה בלא ברכה מחמת חיסרון צירוף

ההלכה: לדעת הרבה פוסקים (הגרשז"א, מלא העומר, ועוד), בכדי להפריש בברכה, לא די שיש שיעור חלה בעיסה בשעת לישת הבצק, אלא נדרשים שלשה תנאים נוספים הנוגעים לשיעור חלה גם לאחר מכן, וכפי שיתבאר. [אמנם דעת שבט הלוי שאין צורך בקיום התנאים הללו, ומפרישים בברכה גם אם לא נתקיימו. וכל אחד יעשה כמנהג רבותיו].

התנאים שיש להקפיד עליהם בכדי שיתאפשר להפריש בברכה לדעת הפוסקים:

א' - **לאפות מיד כשיעור:** שתהא דעתו לאפות מהבצק כעת (בזה אחר זה) את הכמות שיש בה שיעור חלה. מה שאין כן אם אופה כעת פחות משיעור, ושומר את שאר הבצק בקירור על דעת לאפות אותו מאוחר יותר [אפילו היום בעוד כמה שעות], מפריש בלא ברכה.

ב' - **שאינו מקפיד על נשיכתו:** שאינו מקפיד על חתיכות הבצק שעשה מהעיסה הגדולה שישכו זה בזה. משא"כ אם מקפיד על נשיכתו, כגון שעושה חלק ממנו מאפים חלביים וחלק מאפים פרווה, מפריש בלא ברכה.

² כמבואר בדרך אמונה (פ"ג תרומות ציוה"ל שכ"ז) מהירושלמי, דבחביות שמן לא איכפת לן שהן סגורות, מפני שאין הסגירה מועלת לשמן אלא כדי שלא יכלך. והוא הדין בשקית שמניח בה חתיכת הבצק שמפריש לחלה, שאין הסגירה לתועלת החלה אלא שלא תכלך. ומטעם נוסף יש להחזיר, לפי דעת הגרשז"א (המובא להלן) ששקית ניילון אינה חוצצת, דבטילה למה שבתוכה וחשיב שאינו תוך כלי. וא"כ לא איכפת לן בקשירתה.

ג' - שעתידין להצטרף שוב אחר האפיה: שכל החתיכות שאופה מן העיסה, עתידים להצטרף שוב (למשך רגע אחד) **גם לאחר האפיה**. ולדוגמא, כפי המצוי, שעושים מעיסה אחת כמה חלות\לחמניות\מאפים, ניתן להפריש בברכה רק אם עתיד לאחר מכן להניח את כל המאפים יחד (ב'צירוף סל', וכפי שיתבאר), כדי שיצטרפו שוב **לרגע אחד** גם לאחר האפיה.

הצירוף המקורי הוא בהנחת כל המאפים בכלי אחד (כגון שקית גדולה), או בהנחתם על גבי מפה ועטיפתם בה, מכל הצדדים. אך ניתן לצרפם גם באופן פשוט המעשי יותר בימינו, ע"י שיכניס הכל במקפיא, אפילו שהם בשקיות וקופסאות נפרדות, ורק יוודא שיגעו השקיות זו בזו.

אכן, יש להקפיד שלא יהיו האריזות קשורות בשתי קשרים או בהדבקה. אך מותר שיהיה מכסה הקופסאות סגור, או שהשקיות יהיו קשורות בקשר אחד.

הבהרה חשובה: התנאי השלישי, שכאשר אין צירוף נוסף לאחר האפיה יש להפריש בלא ברכה הוא רק כאשר קיימת וודאות שאין עתידין להצטרף לאחר האפיה. אך אם יש ספק וייתכן שיצטרפו, מפרישים מתחילה בברכה. על כן, אין צורך להקפיד ולצרף בפועל בכל פעם שאופים, אלא די לעשות כן מידי פעם, או לוודא שהמציאות הרגילה של האפיה הביתית מאפשרת שייתכן צירוף כזה. מה שאין כן אם רגילים תמיד להניח חלק במקפיא אחד וחלק במקפיא אחר, וכדומה, וקיימת וודאות שלא יצטרפו, אזי אין להפריש בברכה.

הטעם: נחלקו הפוסקים בעיסה שנעשית על דעת לחלקה לחתיכות קטנות קודם האפיה (כגון שעושה ממנה כמה חלות וכדו'), אם נחשב 'על דעת לחלק' שפטור. דעת הש"ך הגר"א והב"ח (שכ"ו ב') שבכל אופן חייב, ופטור 'על דעת לחלק' הוא רק במחלק לאחרים. אך הפוסקים הוכיחו בדעת כמה ראשונים שיש אופנים ששיך פטור 'על דעת לחלק' גם במחלק לעצמו (צל"ח, תפארת למשה, בית אפרים, דברי חמודות, ועוד. מובאים בפתחי תשובה שם. וכן דעת החזו"א), ונאמרו ג' דרכים באיזה אופן נאמר פטור על דעת לחלק בעושה לעצמו. א' כשאופה חלק לאחר זמן (דברי חמודות, וע"ש שגם לסעודה אחרת באותו יום נחשב לאחר זמן). ב' כשמקפיד על נשיכת העיסות (חזו"א י"ד קצ"ג. אכן מה שמקפיד שלא ינשכו כדי שייחשב שלם לחם משנה, אין זה הקפדה המונעת להצטרף. שהרי בא ליישב המנהג שמפרישים בברכה באפיית החלות. והטעם, שבכדי למנוע הצירוף צריך הקפדה מחמת עצם העיסה ולא מסיבה צדדית). ג' כשאין עתידין להצטרף לאחר האפיה (צל"ח ובית אפרים). וכתבו הפוסקים שלענין ברכה חיישין לכל הדרכים (ש"כ ח"ב פמ"ב סוף הע' מה בשם מלא העומר (יערש"י) והגרשז"א, ועוד), אולם בשבט הלוי (חד קמיה) כתב דמנהגינו כש"ך והגר"א שבכל אופן מברך. ומה שנתבאר בתוספת הבהרה שכל החשש הוא רק כשיש וודאות שלא יצטרף, הוא פשוט, שזהו דין נחתום המבואר במשנה (חלה פ"א מ"ז), שכל הפטור 'על דעת לחלק' הוא רק כשדעתו לחלק בוודאי, ולא אם מסופק וייתכן שלא יחלק.

צירוף סל במקפיא כשהמאפים מונחים בשקיות הנוגעות זו בזו, מבוסס על דברי המשנ"ב (תנ"ז, ז) וכפי שנתבאר דבריו ע"י הסטייפלער (כמובא בדרך אמונה פ"י ה"ט"ז בביתא"ח ד"ה אין), דמהני צירוף סל אף שכל אחד בכלי נפרד אם נוגעים זה בזה והם נמצאים תוך כלי גדול (אכן נגיעת כלים לחוד כשאנים יחד בתוך כלי גדול מהם) (כמקפיא וכדו') לא מהני, דזה מועיל רק למקף ולא לענין צירוף, כמבואר במשנ"ב שם, ועל כן לא שגי שאחר האפיה יגעו התבניות או השקיות זו בזו כשאין תוך כלן. וייתכן שנחשב צירוף במקפיא גם אם לא נוגעות השקיות זו בזו, לדעת הגרש"א (המובא בד"א שם) ששקית ניילון בטילה לחם ונחשב כמו שאינו בתוך כלי (ואף שבעלמא נקטינן דבכדי להפריש בברכה לא שגי בצירוף סל וצריך שיגעו זה בזה בתוך הסל, שאני הכא דסגי בצירוף כלדח, וכמו שכתב הצ"ח דמהני שיצטרפו על שולחן בלא לבגז). אך פעמים שמניחים בתוך קופסא וכדו' שאין בטילה למאפה, ובזה בוודאי צריך נגיעה, וגם דעת הגרש"א (שלחן שלמה רמ"ב) שלא כהגרש"א, וגם שקיות ניילון נחשבות ככלי החוץ, ועל כן צריך שיגעו בהדדי. ומ"מ לכר"ע לא איכפת לן במכסה סגור או בקשורים קשר אחד, שכן רק מכסה הסגור בהדבקה או שקית הקשורה בשני קשרים שצריך לקרוע בשביל לפתוח נחשב ככלי סגור (ד"א תרומות פ"ג ציוה"ח"ל שכת', וע"ש דאפילו מכסה הברגה נחשב כפתוח).

הערות על המאמר מאת הגאון רבי שאול רייכנברג שליט"א בעל 'משפטי ארץ':

א. במה שהבאנו שכאשר העיסה בתוך כלי צריך בשעת קריאת שם להחזיק את החתיכה שמפריש בתוך חלל הקערה, או נוגעת בה מבחוץ בשביל לקיים דין 'מוקף'. העיר הגר"ש, שאפשר גם להחזיק את החלה באויר מעל חלל הכלי שהעיסה בו, שגם בכך אין דפנות הכלי חוצצות. ואמנם מצינו כן גם במגילת ספר (ירד קמ"ב ח') שכתב ליוזר כשהעיסה תוך כלי והחלה שצריך בשעת ההפרשה לנגעת עם החלה בדפני הכלי או להגביה את החלה מעל חלל הכלי כדי שהדופן לא תפסיק. אך בפשוטו זה תמוה, שהרי מבואר בגר"א (יו"ד שכ"ח) דהצירוף כשאין העיסה תוך כלי הוא מדין 'הבית מצרף', וכשהעיסה תוך הכלי אין הבית מצרף ובענין נגיעת כלים. ומשמע בפשוטו שלא יועיל להחזיק מעל חלל הכלי, אלא דוקא בתוכו או נגיעה מבחוץ.

ונדברנו בזה בשנית עם הגר"ש רייכנברג שליט"א, ומסקנת הדברים הייתה שאמנם כנים דברינו לדעת הגר"א, אך לשיטת הרא"ש והמחבר י"ל שאין צריך 'בית מצרף' אלא סגי מה שמונח בסמוד, ולפי זה מספיק להחזיק מעל הקערה. [ויש לציין, שהגר"א כתב כן בדעת הרא"ש והמחבר (והובאו דבריו להלכה גם במשנ"ב סי' תנ"ז), אלא שבמשפטי ארץ דן לפרש שיטת הרא"ש דלא כמו שנקט הגר"א, ולפי"ז העלה הנפק"מ הנ"ל].

[ויש להסתפק כאשר שחלק מהעיסה בולט החוצה מעל הקערה, אם נימא דחשיב שכולה בתוכה, כמו דנקטינן לענין צירוף שאם תחתית העיסה תוך הכלי חשיב שכולה בתוכו, או דכיון שחלקה בחוץ יועיל צירוף הבית לגבי החלק שבחוץ, ועי"ז יועיל צירוף הבית גם לחלקה שתוך הכלי. ומסתברא טפי כדז' הראשון, אולם הרשב"ש בעל התרימו חלה צידד טפי כהצד השני, וצ"ע].

ב. עורר הגרש"ר שיש להדגיש שאין המקפיא מועיל לעשות צירוף גמור לכל הדיעות (ואין להפריש בברכה על סמך צירוף זה בלבד), משום שאינו כלי המיטלטל וייתכן דחשיב כמחובר שאינו מצרף. והתועלת בצירופו הוא דוקא כאן, שמתחילה היה צירוף גמור, ובאנו לצאת ידי השיטות שחלוקה לעיסות קטנות פוטרת, וכתבו הפוסקים דלצאת ידי אותה שיטה בעינן צירוף נוסף אחר האפיה, ולזה סגי במה שיש צירוף כלדח אחר האפיה, אף שהוא רק לחלק מהשיטות. כמבואר בפתחי תשובה (שכ"ו ב') בשם הצ"ח, וכמו שהבאנו לעיל.

מה דעתכם?

תגובות מעט הקוראים

מדליקים 'אזהרת כהנים', ובתי חולים אלו לא שייך ספק טומאה. דבר נוסף יש להדגיש שהיתר 'ספק טומאה ברה"ר' אינו לכתחילה מכמה וכמה טעמים. ולכך כח הנצרך להיכנס לביה"ח שלא למטרת ספק פיקרני וכדו', יש להתייחס עם המוקד האנושי של 'התאחדות טהרת כהנים' בכדי לשמוע את מצב הטומאה בבית החולים. בתקוה שפרסום הדברים בעלון החשוב, יאריך את הגורמים הרלוונטים לשפר את המצב בבתי החולים.

התאחדות טהרת כהנים 08-3132020

בנוגע למאמר הגר' צ' רותן, שבעלי שמחה המקבלים עוגות ומניחים על השיש, יש לחוש שמצטרפין בכך להתחייב בחלה, מפני שהשיש יש לו שפה:

לכאורה טבלא שיש לה לבזבז זה דוקא מד' צדדים, וא"כ רוב 'משטחי העבודה' שבבית אין להם לבזבז מד' צדדים, ומה שהם צמודים לקיר מסתבר שאינו נחשב לבזבז, ולכן נראה דאין מחייבים בחלה.

הרב יצחק ברטלר שליט"א

תגובת המערכת: הנידון אם בעיני מוקף מד' רוחות בפשוטו שנוי במחלוקת הפוסקים בטעם שאין תנור מצרף, שנאמר 'זה ג' טעמים, וא' מהם מפני שהתנור פרוץ מצד אחד. עי' תרימו חלה סי' שכ"ה ס"ק י"ט ובהערות שם. ולפי"ז נמצא דלשאר הטעמים אין צריך מד' רוחות. ואמנם לטעם החלת לחם דתנור מחובר, הכא ג"כ לא יתחייבו (וכמו שהזכרנו במאמר), אך לטעם השבט הלוי והדרך אמונה דבתנור אין מונחים בשביל להיות שם, אלא בשביל להיאפות, א"כ בשיש מצוי הרבה שמונחים שם בשביל להיות שם. ומדברי הפמ"ג ועוד פוסקים שכתבו לענין כלי מתחת וכיסוי מפה מעל, דסגי בכיסוי מצד אחד, משמע ג"כ דלא בעי דפנות מד' צדדים, שהרי ענין כלי ומפה ביארו הפוסקים דהמפה נחשבת כהמשך הכלי.

ואמנם, עיקר הנפק"מ המצויה, הוא במשטחי העבודה של מטבח האולם \ הבית כנסת, שהדרך הוא שמביאים לשם את כל העוגות שקיבלו לכבוד השמחה, ותחילה מסדרים אותם במטבח במגשים, ואח"כ שולחים אותם לשולחנות, ושם על פי רוב הוא מוקף מד' צדדים, וכמו שהבאנו בתמונה.

יישר כוח על הגליונות, יש בהם ענינים מעשיים מעניינים, ומבוארים יפה להלכה. לדוגמה, בגליון האחרון, לגבי ההערה למה לא תולים שלטי אזהרת כהנים כאשר יש גוסס בחדר הסמוך, נהנית יותר מכל הגליון מהסיכום שלהכנס לחדר הסמוך זה רק זהירות, ולא חובה מדאורייתא. כי ירא אני מאוד שלא יגיע לבסוף כאלו חומרות לבתי חולים.

תאר לעצמך! חולה המאושפז בבית החולים במחלקת אונקולוגיה, ועובר בפרוזדור ורואה שלט "איסור כניסה לכהנים בגלל גוסס"... לאיזה פחד וחרדה הוא יכול להיכנס, הוא יכול להגיע ליאוש על מחלתו, הוא עצמו יכול להיות לפתע לגוסס, חולה הגוסס רח"ל זה הרי דבר מצוי במחלקות אלו, ואולי זה נכנס לגדר קירוב מיתתו של חולה, שזה איסור דאורייתא.

ואסיים במעשה שאני זוכר אישית. כשהכניסה מחלתה של אשת הצדיק רבי שלום שבדרון זצ"ל, הוזעקו בני המשפחה אל מיטת חוליה כדי להיפרד ממנה ברגעיה האחרונים. כל בני המשפחה התאספו סביבה לאמירת וידוי והסדר הידוע המקובל מרבנותינו. ביניהם הגיעו גם אחיה הגרש"ז אוירבך זצ"ל ושאר האחים, אחיותיה ובנותיה. בעלה, הרב שלום שבדרון, ובנה יחידה רבי יצחק, שהיו כהנים, לא יכלו להיכנס לבית החולים, הם חיכו מחוץ לבנין. באותן רגעים שכולם עמדו סביב מיטת אשתו, שלח בעלה הצדיק ר' שלום זצ"ל שליח לקרוא לבני המשפחה שיצאו אליו מחוץ לבית החולים במהירות, כי 'יש לי בקשה לבקש מכם לפני פטירת רעייתי'. יצאו בני המשפחה בהתרגשות: 'מה יבקש הרב לפני פטירת אשתו? האם יבקש למסור לה מסר אחרון? האם לעשות לה תיקון?', כך חשבו.

הם יצאו אל הרב, והלה ביקש: 'ילדי היקרים, אמא עומדת להיפרד מאיתנו, הצער והכאב שלנו גדול מאד. אך דעו, כי אף אחד מהחולים שבביתבה לא צריך לסבול מכך! בקשתי היחידה היא שתקפידו שלא לבכות בקול גדול בשעת הפטירה. זה עלול להפריע לחולים אחרים במחלקה, ולעשות להם מצב רוח רע...'

פחד וחרדה. בשעה הכי קשה בחייו, ביקש הרב שבדרון להיזהר לא לצער אדם אחר, הוא חשב על השני, הוא הכניס בין מחשבותיו את הנזק לעלול להגרם לאחר... זו גדולה!

הגאון רבי יהודה לייב שבדרון שליט"א, רב קהילת 'מרומי שדה' ק"ס

בנוגע למאמר הנפלא 'צורתא דשמעתא' על אזהרת כהנים בבתי חולים, יש להוסיף, שלצערנו בהרבה בתי חולים הטומאה קבועה מפני חלקים המטמאים הנמצאים תמיד בשטח בית החולים ועוד כמה דברים שלא

האם מותר למנוע מחבירו להפקיע איסור?

מעשה שהוזמן סיר טשולנט גדול עבור שמחה. בליל שבת העביר המלצר את הסיר לפלטה חזקה וחמה יותר. לאחר מכן נודע שהטשולנט לא היה מבושל כל צרכו [הגם שכבר נתבשל כמאכל בן דרוסאן], כך שהיה איסור תורה במה שהונח על פלטה לאחר שהוסר מהראשונה.

כאשר נודע למלצר שעובר כל רגע באיסור בישול, חפץ לסלק את הסיר מהפלטה ולהפסיק את בישולו [שהרי מאחר שהוסר מהראשונה לרגע אחד, יש איסור בישול גמור דאורייתא לשוב ולהמשיך בישולה], אך בעל השמחה עצר בעדו, באמרו "איסור בישול עברת ברגע הראשון [שהרי כל משחו של בישול בין 'בן דרוסאן' למבושל כל צרכו יש בו איסור], ולא תועיל הסרת הסיר כעת לתקן את האיסור שעברת, אם כן מה בצע כי תפסיד את תבשילי ותעבור גם על איסור מזיק, עדיף לך איסור אחד ולא שתיים".

ויש לעיין: א. האם כל רגע שהתבשיל מוסיף ומתבשל עובר עוד איסור גמור של בישול, ובמידה ואין כאן תוספת איסור גמור, האם אכן איסור אחד של מזיק חמור מכמה איסורים כאלו. **ב.** האם בכלל יש כאן איסור מזיק. ג. האם מותר לבעל הבית למנוע ממנו להסיר את הסיר.

לתגובות: מייל: A9768552@gmail.com פקס: 077-470-4472

הודעה משמחת למחברי ספרים שליט"א:

מחלקת ההוצאה לאור שע"י מכון אש התורה, מעניקה למחברים המדפיסים את ספרם בכריכה קשה, הדפסה מקצועית ואיכותית כמיטב המסורת בהוצלה משמעותית.

וכעת חדש!!!

חוסכים את עלויות הגרפיקה והגלוףות לכריכה (כ-6,000 ש"ח), ע"י שימוש בגלוףות מוכנות מרהיבות מהקטלוג החדש של המכון, לפרטים וקבלת הקטלוג אוטומטית למייל, שלחו מייל עם המילה "פרטים" בשורת הנושא

לכתובת: A9768552@gmail.com

מובחרי הספרים מהחודש האחרון

נאה דורש

פנינים ממיטב המגידים בהוצאת "יפה נוף"

התביעה על בני גד ובני ראובן

יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה (כז, ה)

נחלה מבהלת

על בקשת בני גד ובני ראובן לקבל את נחלתם בעבר הירדן, אומרים חז"ל (במדבר רבה כב, ט): "עליהם נאמר (משלי כ, כא) 'נחלה מבהלת בראשונה ואחריתה לא תברך'".

ואכן מובא במדרש (במדבר רבה כב, ז), שבעבור בקשתם לקבל נחלה בעבר הירדן, נענשו בני גד ובני ראובן וגילו ראשונים בגלות אשור (כמובא בדברי הימים א ה). מלבד זאת, מובא בגמרא (יחזקאל כח, כד) שעמון ומואב היו כקוף מכאיב, בעקר לבני גד ובני ראובן, וכל הזמן הם היו עושים עמם מלחמות. ולכאורה הקושיה עצומה: הרי במקשרים מובא שפונתם היתה לשם שמים, אם כדברי המגיד מדובנא משום שהיה להם מקנה רב, וכיון שמואב בגמרא (בבא קמא עט ע"ב) שאסור לגדל בהמה דקה בארץ ישראל, משום שהבהמות נכנסות לשדות אחרים ומזיקות אותן ויש בכך גזל, הם בקשו לעצמם נחלה בעבר הירדן, ואם כדברי הש"ס על התורה, שבינו ששמעון חנה אתם במדבר תחת אותו דגל, הם חששו שגם בארץ ישראל יהיו עמו ביחד, ולא רצו להיות עם מי שנקשל בבנות מואב.

אם כן, מה היתה התביעה עליהם, הרי הם עשו זאת לשם שמים?

לא לחטף את הברכה

מפרש הש"ס אמת"צ, שהטענה עליהם היתה אחת ויחידה: למה רצתם ומהרתם? המהירות והבהלה - היא זו שגרמה לתביעה עליהם: יהודי צריך לדעת שהקב"ה מוכן לתת לו הכל, אך אל לו להיות מבהל ולחטוף מעצמו. מספר שמעם של אדמו"ר גדול אמר פעם לבנו: "מצבי הכלכלי דחוק. אני מבקש שהרבה יעזר לי".

"אל תדאג", אמר לו האדמו"ר, "אשתדל לעזר לך".

והי היום והאדמו"ר הכין מעטפה ובה כסף רב עבור משמחו, והניחה במגרה שלו. לפתע הגיעה שיחת טלפון דחופה, והאדמו"ר קם ממקומו ויצא מן החדר.

המשב"ק ישב בחדר לבד, ומחמת סקרנות פתח את המגרה. הוא ראה את המעטפה התפוחה, הושיט את ידו כדי לבדוק את תוכנה, ועיניו פקעו ויצאו מחוריהן למראה השטרות הרבים שגדשו אותה.

"אני לא יכול לעמד בזה", אמר המשמש לעצמו. "מה כבר יקרה אם אטל כמה שטרות? הרי גם כך הרבה מחלק אותם כצדקה, ומה רע אם גם אני אהנה מכך? בודאי הוא לא ישים לב".

הוא נטל מהשטרות בכמה להכניסם לכיסו, ובדייק אז שב האדמו"ר לחדר ותפס אותו בקלקלתו...

"שוטה שבעולם!" אמר לו האדמו"ר. "המעטפה הזו נועדה עבורך: היית יכול לקבל את הכסף בדרך פבזה, ובמקום זה בחרת לקבלו בדרך גנבה!"

אומר המדרש (במדבר רבה כב, ז): הקב"ה נותן לאדם שלש מתנות: חכמה, גבורה ונשר. אמןם לעתים אדם מאבד אותן. מתי? כאשר הן באות לו בחטיפה: יהודי שרוצה לזכות - הוא זה שלא חושף, אלא אומר: אני לא מבקש מעצמי. אמתי בסבלנות עד שהקב"ה יתן לי זאת.

זה היה חטאם של בני גד ובני ראובן. אותה רוצה דברים טובים? מצין! אבל למה במהירות? תעשה זאת במתינות! כשאדם יודע להתגבר על עצמו - הוא מצליח.

תישן על זה לילה!

כאשר הקים רבה של רעננה, רבי יצחק פרץ שליט"א, את מפלגת ש"ס, עלה למעונו של מרן הרב שף וצ"ל ושאלה בפיו: "פעמים רבות יושבים בישיבת הממשלה וצריך לקבל החלטות מאד קשות, ולא תמיד יש אפשרות לשאל דעת תורה מה לעשות. איך אדע מה לעשות?"

אמר לו הרב שף משפט שיש בו חכמה שאין כמותה: "לעולם אל תתן תשובה באפן מידי. תמתין עוד לילה ותתן את התשובה למחרת!" ה"מבהלת" גורם ל"אחריתה לא מברך". כשאדם חושב על כך במתינות, הוא יכול לבחון את הדבר לאשורו, ולבדוק שמא יש פה תאוצה ממון, אלא שהוא עושה אותה במקומו של לשם שמים. אם אדם רוצה להתרומם ולהצליח, הוא מכרח להתגבר על הדחף להחליט בו במקום, ולנהוג במתינות.

התגברות - הסבה לברכה

מעשה בבחור מבקר מבקר שחפש שדוך. הוא היה בן עשרים ושמונה וכל החברים שלו בישיבה כבר התחתנו. הוא ראה כיצד כל הבחורים הצעירים שבקשו למדו בישיבה כבר מתארסים ומתחתנים, ורק הוא נשאר תקוע, ללא חברותות וללא בחור בן גילו לשוחח עמו. כך הוא ישב בדה, וכל שנשאר לו היה להרים עינים לשמים ולומר: "רבונו של עולם, מה יהיה אתי?" יום אחד הוא יצא לטייל ברחובות חיפה, העיר שבה שכנה הישיבה, כשכלו אומר דבאון. לפתע יצא לקראתו יהודי ואמר: "רבי יהודי! יש פה 'שבע ברכות' למעלה. בוא תעלה!"

מצב הרוח שלו היה ממש באדמה, והדבר האחרון שהתאים לו באותה שעה היה להשתתף בשמחה כלשהי. הוא עמד נטוע באדמה וחסה שימצא מתנדב אחר במקומו, אך אותו אדם היה עקשן: "תשמע, אין פה אנשים. אתה חייב לעלות למעלה!"

"אני לא מכיר לא את החתן ולא את הכלה!" נסה הבחור להתחמק. אך היהודי לא התרשם. "לא נורא, יהודים כלם אחים, כלם קרובים. תעלה!" הוא עלה למעלה, וגילה שאם חשב לשבת בשלחה - שעות היתה בידו. לאחר שנשל ידיו וטעם מעט מהמאכלים, פנו אליו הנוכחים: "עכשו תשיר קצת, תעשה 'מצב רוח'".

איפה הוא ואיפה שירה? אבל הוא התחיל לשיר וכלם נגרו אחריו וכך הוא הליב את כלם.

אמר לו אותו יהודי: "אתה שר כל כך יפה! עכשו תתן גם דרשה!" הוא לא הכין שום דרשה, אבל היהודי לא ותר לו. הוא קם ודרש בשבח החתן שהפך פניו ענתה בו שהוא חתן כל כך מיוחד, ואם כך, ברי שגם הכלה מיוחדת במינה...

בסיום ה'שבע ברכות', נגש אליו אחד מן המשתתפים ואמר: "הדרשה שלך היתה משהו משהו! אם כבר מדברים - יש לי אחות בת עשרים וארבע בחוזה כלילת המעלות. אפשר להציע לך אותה?"

הם נכששו מספר פגישות, ולבסוף הקימו בית בישראל! לאחר מכן ספר הבחור: "באותו הזמן שבו בקש ממני אותו יהודי לעלות ל'שבע ברכות' לא היתה לי טפה אחת של מצב רוח, וכבר עמד לי על קצה הלשון לומר לו: 'עזב אותי, תחפש משהו אחר. אתה יודע איפה הראש שלי נמצא?' מה גרם לו לצאת מהבור שבו היה? ההתגברות שהתגבר על עצמו! זו בדייק העבודה שלנו. יהודי צריך לדעת שאם הוא הולך עם הקב"ה ומתגבר ומתאמץ לעבד אותו גם כשקשה לו - הקב"ה נותן לו את הברכה!"

(רבי גואל אלקריף שליט"א - שש באמרתך)

החושד בחברו לשוא - צריך לברכו

האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשבו פה (כז, ו)

הגמרא (ברכות לא ע"ב) אומרת שהרואה בחברו דבר שאינו הגון - צריך להוכיחו. ועוד נאמר שם, שאם לבסוף התברר שחשד בחברו לשוא - צריך לפייסו, ולא עוד אלא שצריך לברכו.

כל זאת למדים מעלי וחסה. לאחר שראה את תפלתה - "רק שפתיך נעות וקולה לא ישמע" - הוא חשב אותה לשכורה. אך לאחר שהתברר לו שלא ראה נכון, פייס אותה - "ויאמר לבי לשלום", והוסיף וברך אותה - "ואלקי ישראל יתן את שלתך".

כדבר הזה אפשר לפרש גם בפרשתנו: משה חשד בבני ראובן ובני

גד - "האחיקם יבאו למלחמה", לכן ברח אותם - "ואחר תשובו", שאחרי ארבע עשרה שנה יחזרו כלם בריאים ושלמים. ספר לי יהודי שהיה צריך ישועה. אמרו לו: "קח עצה טובה, תכנס לרבי חיים סניגסקי שליט"א, תעורר את חשדו בדבר מסים, ואז ירגיש חייב לברך אותך..." מה עשה אותו אדם? נכנס בחול המועד לר' חיים שליט"א, והושיט לו פתק ובו בקשתו. תמה ר' חיים: "פתק בחול המועד? הלא אין כותבים בחול המועד". אמר לו היהודי: "בואי, כתבתי לפני חול המועד..." והוסיף ואמר: "אבל כתוב בגמרא שמי שחוששים בו - צריך לברכו..." אמר לו ר' חיים: "לא חשדתי, רק שאלתי... אבל עם כל זה - שיהיה ברכה והצלחה".

(רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל - יחי ראובן)

שבחו של אהרן

לברך את עמו ישראל באהבה

אהרן הכהן הוא היחיד, שיום היארצייט שלו נכתב במפרש בתורה (במדבר לג, ח): "ויצל אהרן הכהן אל הר החר על פי ה' וימת שם... בחדש החמישי באחד לחדש". מובא בספרים הקדושים, כי יש רמז בפרשנות הכהן, שהיה אוהב שלום ורוח שלום. נפטר דקא ביום הראשון של חדר אב. מיד עם כניסתו של החדש בו נחרב בית המקדש בעוון המחלוקת ושנאת חנם - יזכר כל יהודי באהרן הכהן שהיה אוהב שלום, אוהב את הבריות, נושא בפיו כל יום, ומברך אותם באהבה.

פיו ולבו של אהרן היו שווים

חז"ל (אבות דרבי נתן פרק יב) מספרים על דרכו של אהרן בהשפנת שלום בין שני בני אדם שעשו מריבה זה עם זה: "הלך וישב לו אצל אחד מהם, ואמר לו: 'בני! ראה חברך מהו אומר, מטרף את לבו וקורע את בגדיו, אומר: אוי לי, היאך אשא את עיני ואראה את חברי. בשתי הימנו, שאני הוא שסרחתי עליו, ויושב אצלו עד שמסיר קנאה מלבו. והולך אהרן, ויושב לו אצל האחר, ואומר לו: 'בני! ראה חברך מהו אומר, מטרף את לבו וקורע את בגדיו, ואומר: אוי לי, היאך אשא את עיני ואראה את חברי? בשתי הימנו, שאני הוא שסרחתי עליו, ויושב אצלו עד שמסיר קנאה מלבו. וכשנפגשו זה בזה - גפפו ונשקו זה לזה". לכאורה יש להבין: הן כאשר אהרן היה אצל בעל המחלוקת הראשון, עדן לא דבר עם יריבו. וכיצד אפוא הוא מספר לו שהשני מטרף את לבו, קורע את בגדיו ומתנחם על מעשיו? איך הוא מספר לכל אחד מהם שחברו מודה באשמה ומתחרט, בשעה שבאמת לא כך היה? באור הדברי: אהרן היה לבס של ישראל. הוא אהב, באמת ובתמים, כל אחד ואחד מישראל, בלב שלם. פיו ולבו היו שווים: הוא לא הביע אהבה, שמחה, כלפי חוץ, מבלי שלבו אהב באמת את הזולת.

יש רבים, שכלפי חוץ מראים פנים מחיכות, ולבם בל עמם. אין כוונת, חלילה, לזלזל בהם. גם זו, בהחלט, מעלה: להראות פנים שוחקות לזולת. אבל אהרן הכהן היה במדרגה גבוהה לאין ערף. הוא היה במדרגת "וראף ושמח בלב" (שמות ד, יד), הקב"ה העיד עליו, שלא רק כלפי חוץ הוא מגלה שמחה על מנויו של אחיו הצעיר לנשיא ישראל, אלא השמחה היא פנימית, אמיתית, מעמק הלב.

כאשר ראה אהרן שני יהודים רבים ביניהם - מצבם פשוט דקר את לבו! נגרם לו מכך צער נוראי, כאב היה עצום. הכאב הזה, הצער הזה, הביא הנה, היו כמו "קרני אור", פרוץ קטורים, שנכנסו הישר ללבם של שני הנצים והשפיעו עליהם - לנשש את השנאה ולהרגיש רצון להתפייס!

נמצא, אפוא, שכאשר אהרן ישב אצל כל אחד מבעלי המריבה, הוא יכול היה לומר לו בפה מלא, כי חברו נשש את השנאה ומענין להתפייס. הוא ידע כי הצער שלו, הדמעות שלו, התפלות שלו לבורא עולם שישראל יחיו באהבה ובשלום, גרמו לקרני אור רוחניות לחדור ללבם של השנים ויצרו אצל כל אחד מהם רצון להתפייס.

אהרן לא שנה, חלילה, מן האמת. הוא לא ספר סתם ספור כדי להשיג את השלום. הוא ספר את האמת לאמתה! בספרים הקדושים מבארים את דברי רש"י (במדבר ח, א): "להגיד שבחו

של אהרן שלא שנה", הרי לכאורה הדברים תמוהים; וכי יש צורך לומר שאהרן לא שנה ממה שה' צוה אותו? אלא, שבחו של אהרן היה, שאף פעם לא היה משנה מדבורו. כל דבריו תמיד היו הוגנים ואמתיים.

גם בנדון דידו, אין הפשט שלצד השגת השלום שנה אהרן מן האמת. כל מלה שדבר - היתה אף ורק האמת הצרופה.

מעשה בשני שכנים

אני מוסר מודעה כאן, במקום עמדי ליד ארון הקדש, כי את הספור שאספר עתה לפניכם, איני מספר, חלילה, כדי להתנאות, אלא רק מתוך כוונה, שאם הוא יגרם למישהו לחולל אישהו שני - והיה זה שכרי:

כבר שנים רבות נוהג אני למסר דרשה בליל תשעה באב בבית המדרש הגדול של 'ויז'ניץ'. לפני שנתיים, במוצאי תשעה באב, הלכתי עם בני, שעה לאחר צאת הצום, לומר "קדוש לבנה". בסיום נגש אלי אדם ובקש להתלוות אלי, כיון שבוצצו לספר לי דבר מה. הוא הוסיף מיד ואמר, כי לא אכפת לו, שבני יאזין אף הוא לספור.

מיד כשהחל לדבר, פרץ בבכי ואמר: "ר' אהרן, שמונה שנים יש מריבה ביני לבין שכני, המתגורר באותו בנין שבו אני מתגורר. שמונה שנים איננו מדברים זה עם זה. המריבה פרצה על רקע בעיית בניה. הוא רמה אותי בעשרים אלף דולר. הלכנו פעמים מספר לדון תורה, אבל בשורה התחתונה - לא ראיתי ממנו את הכסף!

"ר' אהרן, אתה הרי יודע, מריבה בין קרובי משפחה או בין שכנים, היא קשה במיוחד...

"והנה אתמול, בליל תשעה באב, השתתפתי בדרשה שלך. תארת, בדבריך הנרגשים, כמה גדול הוא צערו של כל אבא כאשר הילדים שלו רבים ביניהם. גם לאבא עשיר, מיליונר - כל זה איננו שווה לו. אם בניו מסקסכים זה עם זה, הבאת כפנה וכמה מאמרי חז"ל המתארים את הצער הגדול ואת הסבל הגדול הנגרם לאבינו שבשמים כאשר ישנה שנאת חנם בין שני יהודים. הוספת לתאר את יצרו של האדם המתגבר ואינו מניח לו להתפייס, גם אם הוא יודע שהזולת צודק.

"אתמול בלילה, ליל תשעה באב - לא עצמתי עין. שמונה שנים אני גורם סבל לבורא עולם, מצער את אבא:

"בבוקר לפני שהלכתי להתפלל ולומר קינות, דפקתי בדלת בית שכני. הוא פתח את הדלת ונראה המום: שמונה שנים לא שוחחנו, ופתאום... "פרצתי בבכי. אמרתי לו שהאזנתי לדרשה, שבה נאמרו דברים חמורים ביותר בגנות המחלוקת, ובאתי להתפייס עמו ולבקש את מחילתו. הוספתי ואמרתי לו, כי אני מוחל בלב שלם על עשרים אלף הדולר שהוא חייב לי, ובלבד שיוציא מפיו שתי מלים: 'מחול לך'!

"ר' אהרן! זה היה קשה. קשה מאד. אבל הרגשתי שאני עושה משהו טוב... ולא תאמין מה השכן אמר לי: 'גם אני הייתי באותה דרשה. בית הכנסת היה חשוך, ובשל כך, כנראה, לא ראיתי אותי. גם בלבי גמלה ההחלטה לבוא אליך ולבקש את מחילתך, אלא שאתה הקדמת אותי..."

"והנה, הערב, עשר דקות אחרי צאת הצום", הוא ממשיך ומספר, "דפק השכן שלי בדלת ביתי, ביחד עם אשתו, בידיהם בקבוק ליקר ומעטפה. הם הגישו לי את המעטפה ואמרו: 'איננו מסכימים בשום פנים ואופן, שתמחלו לנו על עשרים אלף הדולר! הא לכם, לעת עתה, חמשת אלפים דולר על החשבון, ואת היתרה נפרע בעזרת ה' בתשלומים'. נשלתי את המעטפה ואמרתי: 'אחי היקר! לכל הפחות את זאת נסכם, אם הבאתם חמשת אלפים דולר - אני מוחל, במחילה גמורה, בכל לבי, על חמש עשרה אלף הדולר הנותרים..."

כפי שהקדמתי, לא באתי לספר על מופת. כל רצוני היה לומר ששמיעת מאמרי חז"ל, התודעות לחמרת המחלוקת ולצער השכינה בשל שנאת חנם, חשיפה למעלתה של התגברות על המדות - בכחם לחלחל לתוך הלב ולחולל שני מברך!

(רבי אהרן סוויסיג שליט"א - כבודם של ישראל)

השגחה פרטית

דברי
התעוררות
וחיזוק
וסיפורי
השגחה
מופלאים
המתרחשים
בימינו
מתוך
”קו השגחה
פרטית”

פרשיות מטות מסעי - דברים תשפ"ג ♦ עלון מס': 118

השגחה שבועית

הצליח או לא הצליח?

את הטענה הזאת ממשיכים אנשים להשמיע שוב ושוב: אתם מספרים רק סיפורים שהצליחו. תספרו גם סיפורים שלא הצליחו!

אז קודם כל, במגזין החדש 'השגחה פרטית' למשפחה יש מדור קבוע של סיפורים שלא הצליחו. וחץ מזה, תקבלו עכשיו סיפור טרי שלא הצליח.

וכך סיפר לי יהודי יקר:

הקב"ה זיכה אותי לעסוק בענייני צדקה וחסד. מפעם לפעם אני נכנס לפרויקט גדול במיוחד של התרמה, וכמובן זה דורש הרבה עבודה, מחשבה, פגישות ותיאומים. לתורמים הפוטנציאלים יש זמנים משלהם, ואני צריך להתהלך כמו לוליין בין אחד לשני, לדבר עם זה ולהיפגש עם זה, כי מה לא עושים כדי להביא רווחה ליהודים.

כלל עשיתי לי: קביעות עיתים לתורה. בשעה חמש אחר הצהריים אני נכנס לבית הכנסת ולומד, יהיה מה שיהיה. הפלאפון לא רק מושקע, אלא אני לא לוקח אותו בכלל לתוך בית הכנסת, והדבר היחיד שאני עושה שם זה - ללמוד.

יום אחד היה עלי לדבר בדחיפות עם יהודי בקשר לפרויקט מסוים. תליתי הרבה תקוות בשיחה עמו, והנה רגע לפני השעה חמש אחר הצהריים הוא מתקשר אליי ואומר, "עכשיו אני יכול לדבר איתך".

רציתי לענות לו שאינני יכול, כי זה הזמן שמוקדש ללימוד, אבל לא עמדתי בפיתוי, ועליתי לביתו. מה אגיד לך? רק מפח נפש היה לי מהשיחה איתו. לא רק שלא יצאתי עם רווחים, אלא הפסדתי. במקום תועלת הגיע נזק, ושאלתי את עצמי, איך זה שכל כך מתאמצים בשביל מטרות צדקה, ומקבלים תגמול כזה.

כמה ימים התהלכתי עם התסכול הזה, עד שהקב"ה האיר את עיניי, כי בעצם לא הפסדתי, אלא הרווחתי: קיבלתי איתות ברור משמים, ששעת הלימוד שלי יקרה לאין ערוך, ואין לבטל קביעות עיתים בעד שום עניין שבעולם. "כל חפצך לא ישוו בה" - הכוונה לחפצי שמים. הנה הקב"ה הראה לי, שלא הרווחתי כלום מהפסד הקביעות של הלימוד, וזה בעצמו רווח גדול!

התרגשתי למשמע הדברים. מי כעמך ישראל, לראות יהודי שיועד להודות על הרווח האמיתי. הוא מרגיש שהקב"ה 'ליטף' אותו ורצה לקרב אותו, ולכן הראה לו: "אני מחכה לתורה שלך, כשאתה לומד אתה עושה לי נחת רוח, ואנא בני יקירי, אל תפסיד זאת בשום אופן..."

שבת שלום ומבורך,

פינחס שפר

דברים שובל

על פי השיעורים בספר חובות הלבבות "שער הבטחון"

הטוב הצפון

וכמה הוא עובד על עצמו. כמה עלינו להודות להשם על כך שיש לנו האפשרות להצפין את המעשים. הרה"ק מרוזין זצוק"ל אמר: חסד עצום עשה אתנו הקב"ה כשנתן לנו גם מצוות נסתרות, כי אחרת לא היינו מוצאים ידיים ורגליים בעולם האמת.

כמה פעולות עושים יהודים בבתיהם, ואין לאיש מושג על כך. עומדת לה אישה צדקנית בביתה. בבוקר שלחה את הילדים לחיידה, בעלה יצא לכולל או להביא פרנסה, והיא נשארה לטפל בתינוק ולתת לו כל מה שהוא צריך. הוא לא יאמר לה תודה על כך. הוא לא יספר מה היא עשתה, והיא, מתוך יראת שמים ואהבת אם, מוסרת לבו ונפשה לכל צרכיו, ורק ה' יתברך רואה אותה. רואה איך היא מכינה ארוחת צהריים ונוהרת בדיני כשרות, רואה איך היא מטפלת בכביסה ובניקיון, רואה את כל המעשים הטובים, השגתיים, הרגילים, עם כל הכוונות הצפונות, ומה רב הטוב הצפון לה! שום פרסום לא גונב חלקים מהשכר שלה. היא צופנת - והקב"ה צופן כנגדה אוצרות מלאים מכל הטובות שבעולם.

במידה שאדם מודר - מודדים לו. (סוטה ח:) יהודי נותן בסתר צדקה במלא חופניים, עושה חסד בלב רחב, והקב"ה משלם לו ברחבות, מלאו חופניים. יראת שמים צפונה בלב, והקב"ה צופן שכר בעולם הבא. כמה התמודדויות יש ליהודי, כמה התגברויות מול ילדיו ובני ביתו, ונגד ניסיונות היצר. כמה שתיקות שאיש לא ידע שהוא שתק, כעס שכבש, סבלנות שאור, דין שקיבל באהבה, בהסתה, ובינו לבין עצמו אמר: **גם זו לטובה.** ומוסיף שם במדרש אודות השכר, בשם רבי אבא בר יודן: **אתם לפי כוחכם ואני לפי כוחי.** מה כוחו של אדם? כמה יכול לעשות? עד היכן יכול להגיע? הן עם כל רצונו הטוב - כוחו מוגבל, שכלו מוגבל ויכולותיו מוגבלות. אבל בורא עולם לא נותן שכר לפי כוחו המוגבל של האדם, אלא לפי כוחו הוא ית', כוח בלתי מוגבל, שכר אין סוף, עונג אין סוף, נצח נצחים!

הרחמן הוא יכוננו לכל טוב סלה.

(מתוך שיעור 83 בשער הבטחון. לשמיעת השיעור הקישו 4 לאחר בחירת השפה, או בדיוג ישיר 02-3011904.)

בפרק ד' מחלק רבינו את תחומי הבטחון לשבעה חלקים. חמישה מהם עוסקים בעניינים שיש בהם תועלת לענייני העולם הזה, ועוד שניים עוסקים בעניינים שתועלתם לעולם הבא. כשאנחנו מקיימים מצווה, איננו רואים בעין מוחשית כיצד היא פועלת. בעין אנושית אין אפשרות להבחין באור של קדושה, ובוודאי לא בשכר הרב שמחכה ליהודי שקיים את המצווה. המשכורת נעלמת ואיננה ידועה לנו. איננו מסוגלים בהיותנו כאן בעולם הזה, לקלוט בחושינו את השכר. הוא נעלם וצפון, ועל זה נצטוונו מהרמב"ם לומר: **אני מאמין באמונה שלמה, שהבורא יתברך שמו גומל טוב לשומרי מצוותיו.**

ועל כך אומר דוד המלך (תהילים ל"א): **"מה רב טובך אשר צפנת ליראך".**

כמה מרגש פסוק זה. כמה עידוד, אושר ושמחה הוא מביא אתו. יהודי עמל כאן בעולם, מתגבר על יצרו, מתאמץ בעבודת הבורא, ולא תמיד מאירה לו הדרך. יש שהוא מתפלל ומברך, שומר על עיניו ומתייגע, והמלחמה קשה, ואנשים כלל לא מעריכים אותו על כך. הסביבה בכלל לא יודעת כמה הוא משתדל, והוא עושה את שלו בשקט ובצניעות.

הבה נראה את דברי המדרש (תהילים שם): **אמר רבי אבא בר כהנא, אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: אתם צופנים לי ואני צופן לכם. אתם צופנים במצוות ומעשים טובים, ואני צופן לכם באוצרות מלאים יותר מכל הטובות שבעולם.**

צופנים - אלו מעשים שנעשים בסתר. יראת שמים זהו דבר שמסור ללב, ורק הקב"ה יודע כל מחשבות האדם, כמה הוא מכון בתפילה ובברכה, ומה הוא עושה בזמנים שאף אחד לא רואה אותו. לעומת זאת, יש מצוות שאי אפשר להסתיר, כגון כל הפעולות שעושים בבית הכנסת, ובמיוחד אלה שמצווה להשמיע בקול. כך גם אלו העוסקים בחסד, שאין מנוס מכך שאחרים ידעו על מעשיהם.

ועם כל המעשים הטובים שעושים בגלוי, תמיד יש החלק הנסתר. אי אפשר לדעת מה האדם חושב ומכוון, מה הוא מוסיף בשקט

הצטרף גם אתה לרבבות היהודים מכל העולם ששינו את חייהם, חייג:

מארץ ישראל 02-30-11-300 • מארה"ב 151-86-130-140 • מאנגליה 00-330-3900-489 • מבלגיה 00-380-844-28

מדרום אפריקה 87-551-8521 • מארגנטינה 3988-4031 • מאוקראינה 380-947-100-633 • קו לנשים - שלוחה 4 בתפריס הראשי

קו השגחה פרטית

אידיש. עברית. אנגלית.

ניסיון שבכל יום

סיפורי השגחה מופלאים שסופרו ב"קו השגחה פרטית"

ענו בתודה

מספר יהודי מארה"ב:

היו לי שני בנים בשידוכים. עברנו איתם כמה שנים של המתנה ארוכה, רצופת אכזבות, עליות ומורדות. פעם אחר פעם אספנו את שברי התקווה, והתחזקנו בציפייה לישועה. מה שהחזיק אותי במיוחד, היה ווארט נפלא מהרה"ק רבי מאיר מדזייקוב זי"ע, בעל האמרי נועם. בפרשת חוקת על הפסוק "עלי באר ענו לה", הוא מביא את המסורה, כי הפעם הנוספת בתנ"ך שבה מופיעה המילה 'ענו' היא 'ענו לה' בתודה". כאן הוא מדבר על העניין, שיש פעמים שהקב"ה מקיים "טרם יקראו ואני אענה, עוד הם מדברים ואני אשמע". בפסוק זה נראה שיש סתירה: מתי הקב"ה עונה, לפני שמתפללים, או בשעה שמתפללים? והתשובה היא, שיש פעמים שבקשה בתפילה אינה נענית, כי המקטרגים מפריעים לה לעלות. אבל כאשר יהודי משבח לבורא עולם, ומטמין את הבקשה בתוך השבח, אזי מתקיים בו "עוד הם מדברים ואני אשמע". לדוגמה, כשאדם אומר "בורא רפואות" - הוא מושך רפואה.

הווארט הזה ליווה אותי כל השנים. הייתי מודה לקב"ה על שנתן לי בנים, ועל כל המעלות שבהן חנן אותם. שוב ושוב הבעתי את בטחוני, כי מי שנתן את הבנים, ישלח להם את זיווגם. וכך הודיתי, שיבחתי ושרתי השכם והערב לבורא כל עולמים, על בשורת הבנים שכבר התקיימה, ועל בשורת הזיווג שעוד תתקיים.

ואכן, ראה ה' בענייני, ובני הראשון התאסר!

בעוד אנחנו מהללים ומשבחים, ונכנסים להכנות לחתונה בקצב מוגבר, ברניה ובהודיה, אני שם לב להארת פנים נפלאה, ממש גילוי שמיימי; להראותני, כי בכל הימים עד עתה היה הקב"ה עמנו ולא עזבנו לרגע אחד: תאריך החתונה נקבע, לא פחות ולא יותר, ליום היארצייט של בעל האמרי נועם, רבי מאיר בן רבי אליעזר מדזייקוב זי"ע! ובאיזה שבוע? בשבוע שקוראים בו בפרשת חוקת, "אז ישיר ישראל: עלי באר, ענו לה!"

(הבטחון היומי, יום שישי, פרשת חוקת תשפ"א. לשמיעת השיעור הקישו 0-2 לאחר בחירת השפה, או בחיזוי ישיר 023011905)

ישועה בשתי פעימות

כך סיפר לי יהושע חברי: ברוך ה', כבר כמה שנים שאני מתחיל מוקדם להתכונן לשבת. ביום רביעי, כשאומרים בשיר של יום 'לכו נרננה', אני משאיר בבית סכום מספיק להוצאות השבת, כדי שיוכלו להתחיל בקניות לכבוד שבת קודש.

הסדר זה עובד יפה כבר כמה שנים, אבל בשבוע האחרון משהו השתבש. לא הצלחתי להביא הביתה את הסכום הדרוש. בחשבון הבנק נותרו שקלים בודדים בלבד. ערכתי חיפוש בכל הכיסים האפשריים, פתחתי מעטפות חדשות וישנות, חיטטתי בארנק ונברתי במגירה, והתוצאה הייתה זהה בכל המקומות: מלבד אי-אלו שקלים ואגורות, לא מצאתי כלום.

"יהיה מחר", עניתי לשאלתה של אשתי, מבלי לדעת איך יביא המחר בכנפיו בשורה טובה יותר ממה שהביא היום הזה.

הגיע המחר. שמשו של יום חמישי זרחו וגם שקעה, וכסף לא היה לי.

"מחר", אמרתי גם בליל שישי, ולבתי כבד עלי. אין לי שום רעיון מניין להשיג כסף, והשבת כבר מתקרבת ממש. אינני זוכר שקרה לי דבר כזה. אני אדם מסודר, אבל נראה שהקב"ה שולח ניסיונות גם לאנשים מסודרים.

ביום שישי, גם אם רציתי לשכוח איזה יום היום, לא יכולתי. מכל עבר עלו ניחוחות התבשילים. השכנים הזריזים כבר בישלו את העופות, העמידו חמין ואפו פשטידות, ואילו אצלי אין ביצים ואין עוף, לא דג ולא תוספת. חזרתי הביתה מתפילת שחרית, והסתגרתי בחדר. הייתי במצב נואש ממש. לא ידעתי מה לעשות, ונזכרתי שיש רק אחד ויחיד שיכול לעזור לי, והוא אבי שבשמים.

סגרתי את הדלת ואמרתי שוב ושוב: "ה' הוא האלוקים, אין עוד מלבדו". חזרתי על הפסוק הזה עשרות פעמים בכוונה גדולה, משיב מהמוח אל הלב כי הבורא יתברך שמו עשה, עושה ויעשה לכל המעשים. לו הכסף ולו הזהב, והוא זן ומפרנס לכל. הוא ציווני "והכינו את אשר יביאו", הוא נתן לנו בחסדו את מצוות השבת, והוא ישלח לנו עזרו לקיימה כראוי, ונזכה לקבל שבתות מתוך רוב שמחה ומתוך עושר וכבוד.

כל אחד והתרנגול שלו

מספר הרב טוביה פריינד שליט"א:

זה כבר כמה שנים, שיהודים רבים זוכים להתחיל ואף לסיים במסגרת ארגון 'שינא', את כל הספר 'משנה תורה' לרמב"ם, על פי חלוקה של הפרק היומי. בין המצטרפים ללימוד היומי היה האברך ר' יוסף גרינבוים זצ"ל, שהסתלק לבית עולמו באסון הנורא במירון, בליל ל"ג בעומר תשפ"א.

ר' יוסף התרגש במיוחד מדברי הרמב"ם, שמי שילמד את 'משנה תורה', ידע את כל התורה שבעל פה. לדעת את כל התורה כולה - זו היתה שאיפתו הגדולה, והוא נכנס בעקביות וברצינות ללימוד היומי של הרמב"ם. בכ"ז באלול תש"פ, כחצי שנה לפני עלותו השמימה בליל ל"ג בעומר, הוא השאיר הודעה בקו השגחה פרטית, וכך סיפר:

היום לפני התפילה, למדתי בספר אהבה, פרק שביעי של הלכות תפילה וברכת כהנים, הלכה ד'. שם כתוב: "כששומע קול התרגולים מברך... הנותן לשכוי בינה".

הרמב"ם סובר, כי את כל אחת מברכות השחר יש לברך מיד אחרי הפעולה שמבטאת את טובת הבורא יתברך, ולא כפי המנהג הרווח, לברך את כל הברכות בזו אחר זו. חשבתי לעצמי, איך אפשר לקיים את ההלכה לפי שיטת הרמב"ם? הן אני גר בשכונה עירונית בחיפה, ולא זכור לי כי בעשר השנים האחרונות שמעתי קול של תרגול אמיתי המעיר עם שחר.

סיימתי את חוק לימודי שלפני התפילה, ויצאתי מהבית לכיוון המקווה, להיטהר לקראת תפילת שחרית. והנה, למול עיני מדדה לו תרגול! כן כן, תרגול אמיתי בעל נוצות וכרבות. הוא מתקדם לעברי, וקורא את קריאת הגבר: "קוקוריקו..."

זה לא שעון מעורר בקול של תרגול, לא חיקוי ולא כאילו, אלא תרגול ממש. מיד בירכתי בהתרגשות "ברוך אתה ה'... הנותן לשכוי בינה..." וכך זכיתי לקיים את ההלכה כשיטת הרמב"ם, אותה

אלפי יהודים כבר יושבים ומתענגים על המגזין החדש והמושקע

השגחה פרטית לכל המשפחה
צטרפו גם אתם התקשרו עוד היום ל-

02-6246845

בחינת
האמונה

סיפור אישי

להתעמק
מאמר עומק

שטח
פרטי

סיפורים אישיים על
השגחה פרטית

בן
בטחון

סיפורים קצרים ומעודדים
מחילי ישראל בנישא
אחד: בטחון

ניתן להצטרף גם
בעמדת נדרים פלוס
תחת השם:
"מגזין השגחה פרטית"

אינני זוכר כמה זמן שהייתי בחדר הסגור, וכמה פעמים אמרתי את מילות הפסוק. והנה דפיקות על דלת החדר. רעייתי מבקשת שאפתח לה. "הישועה הגיעה!" היא מודיעה בשמחה. לא הופתעתי. הן ברגעים האחרונים עבדתי להשריש בקרבי שהישועה לבטח תבוא, בלי שום ספק, ועל כן היה ברור שתבוא בשורה כלשהי. כל השאלה היא רק: איך אירע הדבר? "זה קרה בשתי פעימות, בזו אחר זו", סיפרה אשתי והמשיכה: "קודם כל, מזל טוב. לבן של אחותי נולדה בת!"

"מזל טוב".

"אחותי מתקשרת אליי לפני כמה דקות, ושואלת אותי אם כבר בישלתי את השבת. אמרתי לה שלא. עדיין לא התחלתי ממש שום דבר. 'אז אל תעשי כלום', היא הורתה לי. 'את הולכת לקבל את כל האוכל, מוכן, מבושל וארוז. נולדה לי נכדה, ברוך ה', והמחותנים, הורי כלתי, הזמינו אותנו לקידוש. הם כבר ארגנו לנו דירה, וביקשו שלא נבייש אותם ולא נביא איתנו אוכל משום סוג. יש הכל בשפע, ואנחנו צריכים רק לבוא. כמו שאת מבינה, אני כבר בישלתי את כל השבת, ואם תיקחי ממני את האוכל, תעשי אתי חסד גדול".

מובן שהסכמתי, ושנינו הודינו אחת לשנייה מכל הלב. עד כאן פעימה ראשונה. ועכשיו לפעימה השנייה: רק גמרתי את השיחה, והפעמון של הדלת מצלצל. אני פותחת ומגלה את המשלוחן של הצרכנייה השכונתית, ובידיו קרטון מלא בכל טוב.

'מה זה?' שאלתי, והוא אמר, 'בכל חודש עושים הגרלה בין כל האנשים שערכו בחודש האחרון קנייה בעלות של חמש מאות ש"ח ומעלה. מי שזוכה, מקבל העתק של הקנייה שהוא קנה בפעם האחרונה. הפעם אתם זכיתם בהגרלה, והנה המשלוח".

כך סיפרה נוות ביתי בהתרגשות גדולה, על כל שהתרחש בדקות האחרונות. אלו היו שני מאורעות כה לא צפויים, שבשום אופן לא יכולנו לשער שהם יקרו. הודיתי לה' בכל לב, ושוב קראתי בקול גדול: "אין עוד מלבדו!!!"

(יום שני פרשת חוקת תשפ"ג, לילה, סיפור 4, מס' סיפור 35599. למדור הסיפורים הקישו 1 לאחר בחירת השפה.)

חווית מכונת

מספר ר' מרדכי קיי שיחי' מליקווד:

נולדתי בדרום אפריקה. במשך עשרות שנים התגוררה משפחתי בארץ המעניינת הזאת, ומפעם לפעם טסנו לארה"ב. בשנת תשכ"ז נסעה משפחתי לארצות הברית, ובדרך נאלץ הטייס לבצע נחיתת חירום. המטוס נחת בשלום בשדה תעופה עלום, באזור מבודד, וכל המשפחה - ההורים, הילדים והחבילות, פנו אל הטרמינל וחיכו לבאות.

חיכו וחיכו. איש לא ניגש אליהם ולא התעניין בהם. אף אחד לא הציע מקום לינה, אוכל או מים. כלום. ההתמודדות היתה קשה מנשוא. הקטנים בכו, הגדולים יותר התלוננו, הרעב והצמא הציקו, והוריי התאמצו מאד לתת לכל אחד מה שהו צריך, אך ללא הצלחה יתרה. הן ניסו להעסיק אותם בסיפורים, ולשמור עליהם שלא ישתוללו ולא ירצו רחוק מדי, מפני הסכנה. מבלי תנאים בסיסיים, נרדמו הילדים מותשים על ספסלים בטרמינל, כשהם מתעוררים מכל רחש, ומצפים לרגע שיוכלו להמשיך בטיסה.

עשרים וארבע שעות של סיוט עברו עליהם, ובסיומן אירעו שני דברים חשובים: האחד - סוף סוף הגיע מטוס חלופי, שהטיס אותם למחוז חפצם בשעה טובה, והשני - אמי שתחי' החליטה החלטה נחושה: יהיה מה שיהיה, היא לא נוסעת שוב עם החברה הזאת! חברה שלא יודעת לדאוג לנוסעיה, ומפקירה אותם לגורלם בזמן שהאחריות לשלומם נמצאת עליה, אינה ראויה להטיס אותה ואת משפחתה!

עשרים שנה עברו מאז. בני המשפחה טסו עוד כמה וכמה פעמים, אך אף פעם לא עם החברה ההיא. בשנת תשמ"ז החליטו הוריי לעבור להתגורר בארה"ב. אמי דיברה עם סוכן נסיעות, וזה הציע לה טיסה בחצי מחיר, עם אותה חברה. "לא יקום ולא יהיה!" ענתה אמי, נאמנה להחלטתה. "עם החברה הזאת אני לא נוסעת, גם אם אצטרך לשלם פי שלוש. אין על מה לדבר".

כעבור כמה ימים, התפרסם האסון ברחבי העולם: מטוס של אותה חברה, שהמריא מדרום אפריקה לארה"ב, נקלע לסופה ונפל עם נוסעיו. איש לא שרד.

משפחה יהודית נוספת מלבדנו היתה אמורה לנסוע באותו מטוס, וימשום מה' הדרך לשדה התעופה היתה פקוקה, והנהג נטה לדרך עוקפת, שהאריכה את הנסיעה יותר מדי, כך שהמשפחה איחרה לטיסה. עוגמת הנפש היתה גדולה מאד. לילדים וגם להורים היה קשה לעכל את האכזבה, בפרט כשלא ידעו מתי תתאפשר טיסה אחרת ליעד שלהם. אבל תוך כמה שעות הפכה אכזבתם לשמחה עצומה, ולהודיה גדולה על נס ההצלה, כאשר נודע כי המטוס נפל ליס. ראו כמה נפלאים דרכי ה'. כשההורים שלי עברו את הסייט אז, בשנת תשכ"ז, והחווייה הקשה נחרתה עמוק בזיכרונה של אמי, הכין הקב"ה את הרפואה והשמירה לעשרים שנה מאוחר יותר, למען השאר שריד ופליט.

(הבטחון היומי, יום שלישי, פרשת בלק תשפ"ג. לשמיעת השיעור הקישו 2-0 לאחר בחירת השפה, או בחיגו ישיר 023011905)

ל מ ד ת י
רק לפני כמה
דקות.

זו היתה הארת פנים
נפלאה. אני לומד הלכה
ומשתוקק לקיים אותה, והנה
הקב"ה מזמן לי את התנאים לקיומה,
במיוחד בשבילי.

אני חושב שהסיפור הזה אינו רק אירוע
פרטי, אלא יש בזה מסר לכל אחד. לפעמים
בן אדם יושב ומתלבט מה לעשות, ובאיזה
צעד לנקוט. לפעמים הוא מעוניין להתקדם
בעניין כלשהו של עבודת ה', אבל הוא נבוך
באשר לאופן המעשי, שבו יוכל להיכנס
בשערי העבודה. אם הוא באמת מבקש
ובאמת רוצה, הקב"ה ישלח לו את ה'תרנגולי'
שלו, יעיר אותו, יאיר לו ויחונן אותו בינה
ודעת.

עד כאן ההודעה של ר' יוסף זצ"ל, בתרגום
חופשי של הסיפור שהשאיר בשלוחה
באידיש, בסמוך ליום כ"ז באלול.

עתה, לקראת סיום הרמב"ם היומי בארגון
'שינא', עמדנו לפני המעמד הגדול, וחשבנו
איזה מסר נגיש לציבור המשתתפים
והמקשיבים מכל רחבי תבל. נזכרנו בהודעה
שהשאיר ר' יוסף זצ"ל בקו השגחה פרטית,
ובחרנו במסר החשוב שלו, המסר של הארת
פנים מאת השי"ת, שלכל אחד ה'תרנגולי'
שלו, ואם יחפשנו, ימצא אותו.

ישבנו בצוות ההפקה עם הרב מגדל דיסקין
והרב יעקב גלבשטיין, ממנהלי ארגון
'שינא', וחשבנו על התוכנית. אחד הנוכחים
עלעל בספר אהבה לרמב"ם, והנה הוא
מבחין כי ב' בתמוז, היום המיועד למעמד
הגדול, מגיעים שוב לאותו פרק יומי, הפרק
השביעי בספר אהבה, ולומדים שוב את
אותה הלכה: "כששומע קול התרנגולים
מברך... הנותן לשכויו בינה".

רבבות משתתפי מעמד הסיום שמעו את
המעשה שסיפר ר' יוסף, ונפעמו מהארת
הפנים השמיימת שממשיכה עד היום. מיד
למדו כולם יחדיו הלכה זו לעילוי נשמת ר'
יוסף זצ"ל, ולאחר מכן קם אביו, הרב ברוך
צבי גרינבוים שליט"א, ואמר קדיש לעילוי
נשמתו.

ולא לחינם התגלגל הדבר דווקא על ידי
תרנגול, שכן כך מעורר הוא, כנאמר ב'פרק
שירה': "עמדו צדיקים ועסקו בתורה, כדי
שיהיה שכרכם כפול לעולם הבא".

(יום ראשון פרשת מטות מסעי תשפ"ג, בוקר, למדור הסיפורים
הקישו 1 לאחר בחירת השפה.)

מאחורי הקלעים
לידים מספרים

משיגים חכים
הכל לטובה

זה קרה לי
סיפור אמיתי
טהורים

עלילות המשגחים
סיפור קוויקס אמיתי

באמת
מדור שיתוף -
סיפורים אישיים
של נשים בנושא
השגחה פרטית

להכניס אמונה הביתה
מאמר לאמא
שרוצה יותר

צחוק בצד

לראות אמונה בעיניים
ראיון
שנותן נח

שאלה פרטית

שאלות ותשובות באמונה, בטחון והשגחה פרטית

אני גבאי בבית כנסת. לאחרונה פתחנו מניינים חדשים בבית הכנסת. לא כל המניינים כבר מבוססים, זה מצריך ממני להיות בשטח, אם בשביל להשלים למניין, ואם כדי שוארע להתקשר לאנשים שיבואו להשלים. הדבר הזה לוקח ממני הרבה כוחות, ולכן אני מתלבט אם אני יכול להגיד שאני עשיתי את שלי, ועל השאר - להתחיל בביטחון שה' יעזור, או שזה בגדר המתחיל במצוה, ועלי לעשות כל אשר ביד, כדי שמנייני התפילות יהיו ללא שום תקלות.

ה' ש' מביט שמש

69

ואת למודעי, שבהוראת למעשה בכל ענייני אמונה וביטחון צריך כל אחד לקיים לעצמו 'עשה לך רב'. התשובות שמתקבלות מהקוראים החשובים, הן אך ורק כדי לדון בידר בסוגיית הביטחון, אבל להוראה למעשה שכל אחד ישאל את רבו.

חקק ואמץ

הרב ישי מזלומיאן מחולק: אשרך גבאי נכבד, שזכית להיות ממזכיר הרבנים, שאין קץ לשכרם! אמנם, כל עוד מוטל עליך התפקיד של ניהול המניינים, אינך יכול להשתמש ממנו בטענות של ביטחון וכדומה, שכן זהו תפקידך, ומשכך הרי זה נכלל בגדר עצלות, ולא בגדר ביטחון.

הרב ישראל ויינגרטן ממודיעין עילית: מסופר על ר' יצחק גרשטנקורן ממיסדי העיר בני ברק, שפעם אחת חש שאין כוחותיו עומדים לו למשימה הגדולה שלקח על עצמו, ופנה אל הרה"ק מפאסאנא זי"ע, בשאלה אם ראוי לו לפרוש, ויתבטל הכל. הרבי אמר לו שאסור לו לפרוש, ושונה הוא מאחרים, כי הוא השכיל להיכנס, וחזקה שיהיו משמים בעזרו ויצליח. וכן בעניינך, כיוון שנכנסת בעול הגבאות, אל לך לפרוש מתפקיד הכלול בכך, ומשמים יעזורך.

הרב שאול רוטמן ממודיעין עילית: מגלגלך זכות על ידי זכאי, ומשהנך נושא בתפקיד, סימן הוא שמשמים נתמנית, וצריך לעשות עבודת שמים בשלמות.

הרב אהרון בייפוס מרכסים, הרב משה נתן וייזר ממודיעין עילית והרב שמעון חביב מקרית מלאכי: מקובלני מרבתי, שעניין הביטחון הוא רק במה שקשור אליך. בקשר לדאגה לאחרים, אין לערב את מידת הביטחון, וצריך לעשות את כל מה שצריך למען הזולת, ובפרט בצורכי ציבור.

הרב חיים לייב מטלין ממודיעין עילית: בית הכנסת הוא בית ה', והגבאי הוא משרת לה'. בהסתכלות זאת צריך להתמודד עם הלבטים.

רבים מהמשיבים ציינו לדברי המשנה ברורה (או"ח סג"ה ס"ק עג): "וכמה גדולה היא מצוות האיש שדירתו במקום קיבוץ קטן, כשרואה לקבץ תמיד המניין כדי שלא יתבטל התמיד, כי אפילו מי שהוא רק מעשרה הראשונים אחו"ל שנוטל שטר נגד כל הבאים אחריהם, ק"ו בזה שהוא עמל לקבצם ג"כ, ואחו"ל כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו".

גדרי התפקיד

הרב נח גד ויינטרוב מקרית גת, הרב אלעד שליט ממודיעין עילית והרב מנחם כהן מירושלים: אין כאן שאלה בגדרי הביטחון, אלא שאלה בגדרי התפקיד. אם התפקיד כגבאי דורש את כל הפעולות הנזכרות - אם לא תעשה אותן, הנך מועל בתפקידך, ולא שייך ביטחון באחריות המוטלת עליך.

ואם אין הפעולות הנזכרות בגדר תפקידך - הדבר נתון להחלטתך, וכבר מובטח כי העוסקים בצרכי ציבור באמונה וג'.

הרב יוסף דושינסקי מחיפה והרב יאיר נפתלי קליין מבני ברק: כאשר הדבר הוא למעלה מכוחך, ואינו בכלל ההתחייבות שלך לקהל, הנך פטור מלעשות זאת.

בלי לחץ

הרב דוד לייפער מירושלים והרב יהודה גבירצמן מבית שמש: מצינו בחז"ל: "המתחיל במצווה אומרים לו גמור".

ועוד מובא: "לא עליך המלאכה לגמור, ואי אתה בן חורין ליבטל ממנה". שני מאמרים אלו משלימים זה את זה. לפעמים הצורך לגמור מאיים, ובגללו לא מתחילים בכלל. על כך אומר התנא: תתחיל, כי אין אתה בן חורין ליבטל ממנה.

ולאחר שהתחלת במצווה, סימן שאתה ראוי לכך, ואומרים לך גמור. על כן תמשיך את השתדלותך הנהא עד כמה שידך משגת, ותמיד תהיה מקיים את מאמרו ז"ל "לא עליך המלאכה לגמור". וכל התחלות קשות, ושנים רבות עוד יזוקך לזכותך קיומם של מנייני תפילה אלו, שכל כך עמלת עליהם.

הרב משה שמואל ישראלי מביתר עילית: ראיתי שבהרבה מניינים חדשים שמתייסדים, עיקר הקושי הוא בתקופה הראשונה, ולאחר מכן זה מסתדר לבד. ראוי המאמץ ההתחלתי, מול הרווח שנובע לשנים רבות.

הרב הערשיל דייטש מביתר עילית, הרב אוריאל אוחנה מאלעד, הרב אהרון שיק מבני ברק והרב זלמן חרש מאלעד: "בטח בה' ועשה טוב" - גם כשמחויבים לעשייה, צריכים לעשותה באמונה וביטחון. עיקר הקושי בתפקיד זה הוא הדאגה והלחץ והפחד מפני הכישלון. בחלק זה רדאי שצריך לחיות עם אמונה וביטחון, ולא לדאוג. אך כלפי החלק של העשייה, רדאי שעליך לעשות את המוטל עליך. הטיב להגדיר זאת הרב משה הלוי מירושלים: ביטחון אינו בא משימוש רק כשנתקעים, אלא כל העשייה צריכה להיות מבוססת על אמונה וביטחון.

שאלה לעלון 120

האם ראוי לאדם לרצות להתעשר ולעשות השתדלות לשם כך, או שההשתדלות מותרת רק כדי לכסות את צרכיו הרגילים?

ה' ג' מטהרים

מסירת שאלות ותשובות: בקו השגחה פרטית 02-30-11-300 עד 02-30-11-503 (לאחר בחירת השפה) | [נמן ההקלטה מוגבל ל-3 דקות] | במייל 023011300@gmail.com | בפקס 02-6599189
תשובות יתקבלו רק עם שם מלא ושם עיר עד יום ראשון פרשת ואתחנן. שם השואל יכתב בראשי תיבות ושם יח.

נקודה מתוך שיעור המופלא של

הרה"צ ר' יהודה מנדל שליט"א מליקווד

להתמקד בראיית הטוב

שהכול שחור משחור, שעכשיו לא טוב וגם מחר לא יהיה טוב, וכך נהרס האדם מבפנים. אדם זה, שנועד לגדולות - להיות גדול בישראל, בדברי שטות אלו נהרס כל עתידו.

זה יצר הרע!!! צריך לצאת במלחמת חורמה נגדו!!! לא מזמן הגיע אליי אדם אחד, וסיפר לי שהוא מתמודד עם הרבה בעיות. יש לו צער גידול בנים, אין לו פרנסה...

ייעצתי לו עצה נאמנה זו - שיראה הכול באור חיובי. הגדלתי לעשות ואמרתי לו, שיעשה בבית "המתקת הדינים". ואכן הוא עשה כן, קנה חבילת שוקולד, הוא וכל בני משפחתו ישבו ואכלו מהשוקולד, ואמרו כולם שהומתקו הדינים, ומעתה הולך להיות רק טוב. ואכן כך היה, ותוך זמן קצר הורם מזלו.

שוב מעשה באחד שרצה לעשות רישיון נהיגה, אך הלוא הוא כבן חמישים שנה, ולא הצליח בזה. לאחר ששמע כמה שיעורים שלי, וביניהם שמע את העצה הטובה הזאת, החל להתמקד רק בראיית החיובי, ותוך זמן קצר היה לו רישיון נהיגה ביד.

שיעורי הרה"צ ר' יהודה מנדל שליט"א נמסרים מדי שבוע בעברית, אידיש ואנגלית בשלושה 2 < (לאחר בחירת השפה)

מפיצים אמונה ומחיים נפשות

הניגון המרגש של שבעת התנאים, המושמע בקו בכל יום בלחן נעים ומעורר, נותן לי הרבה חיזוק. הוא חודר אצלי עמוק ללב, לראש ולמוח. במקום שנעקע בבוץ וברפש של כל הקשיים המקיפים אותנו, הניגון נותן כוח, חיזוק ועידוד, תקווה וביטחון. יישר כוח.

מפיצים אמונה ורואים ישועות

אני רוצה לבשר לכם בשורה טובה ומרגשת מאוד. בחודש אלול תשפ"ב לקחתי על עצמי להחזיק הפצת עלונים בשכונה שלמה, לזכות בתי בת השלושים, שתמצא את זיווגה במהרה. והנה בחודש האחרון היא התארסה, הודו לה' כי טוב. עכשיו אני לוקח על עצמי שנה נוספת להחזיק הפצת העלונים בשכונה, לזכות הבת הבאה בתור.

מפיצים אמונה לכל יהודי בכל העולם

זכו בשותפות קבועה ב'שכונה שלמה'

לזכות שמואל צבי בן יסל קענדל וכל משפחתו, יוסף דב בער בן מלכה וכל משפחתו, פעסאי בת מלכה וכל משפחתו להצלחה בכל העניינים. משה בן מלכה וזיווג הגון במהרה והצלחה בכל העניינים.

לע"נ דוד בן חנה

ולוש"ק שלמה בן תמר ונורית מול בת תקוה תמר בת צפורה רפואה ונחת

זכו בשותפות קבועה ב'מחוקד הפצה'

בעילום שם לזיווג הגון בקרוב ופרנסה בשפע וכל הישועות בעילום שם לרפואה שלמה בקרוב

בעילום שם לרפואה שלמה ופרנסה בשפע

לרפואת אברהם רועי בן לונה ולונה בת אסתר

בעילום שם לפרנסה בשפע וברוח ובניקל

אסתר פירה בת ציפורה פייגא בריאות איתנה וזיווג הגון משרוש נשמתה ושפע פרנסה

בעילום שם לזיווג הגון במהרה

בעילום שם בריאות איתנה אמונה שמחה וביטחון

החפץ בעילום שם לזיווג הגון בקרוב

קח גם אתה שותפות קבועה בהפצת 'ההשגחה פרטית' לכל יהודי בכל העולם

ותזכה גם אתה לראות את ההשגחה הפרטית בכל העניינים

התקשר עכשיו

למוקד הישועות

02.6313.742

או בקו 'ההשגחה פרטית'

02.30.11.300 | שלושה 6

העברה לבנק / טיפוס דואר / בעמדת נדרים
לאומי / 902 5475 / ת.ד. 5475 / פלס"ע על שם
חשבון 57390056 / ירושלים / שער הביטחון

כל התרומות מוכרות למס, לפי סעיף 46

העלון יוצא לאור גם באידיש ואנגלית
לקבלת העלון במייל 023011300@GMAIL.COM

מועניינים להפיץ את העלון? מוזמנים להתקשר למשרד ההפצה, בטלפון 02-5866-075
הרחבת את שעות המענה האנושי בין 9:00-14:00

וארטים לפרשת השבוע

ל ג. איש כי ידור נדר לה' או השבע שבועה לאסור אסר על נפשו. הנה בנדר הלשון הוא כי ידור לה' ואילו בשבועה איתא לאסר איסר **על נפשו**. מה טעם שנדר הוא לה' ואילו בשבועה הוא **על נפשו**. וי"ל, אומר הרב מביאלי, שנדר הוא איסור על ההפצא, דהיינו שהוא אוסר על עצמו את הדבר המסויים ועושה את זה ע"י קרבן והדבר נהפך להיות **קדשי ה'** כלפיו ומועל בו. (והוא ע"פ נדרים ב. ו-לה) לכך כתיב נדר לה'. ממידך בשבועה האיסור הוא על הגברא, היינו שאדם אוסר **את עצמו** על החפץ, לכך כתב שבועה לאסור על נפשו. ועוד יובן לפי"ז מה הטעם שהנודר לא לישב בסוכה נדרו קיים והיינו כשאומר קונם שאני יושב בסוכה אסור לו לישב, בשונה מהנשבע לא לישב בסוכה שבטל ומותר לו לישב. והטעם הוא כני"ל כי הנשבע הוא נשבע על עצמו שלא יישב וזהו נשבע לבטל את המצווה. משא"כ בנדר הוא אוסר את החפץ על עצמו בהנאה והנדר רק חל על החפץ, ולא לבטל מעצמו את המצווה ולכך חל.

ל ג. לא יחל דברו. הגמ' בנדרים לומדת מכאן לא לחלל מנהגו, דהיינו אדם שנוהג מנהג טוב אסור לו לבטל את זה. ונשאלת השאלה היכן הגמ' רואה זאת במילים **דברו**. וי"ל דמצינו רמז לזה במילה **דבר** הוי **מנהג**, בכמה מקומות, א' **דבר** אחד לדור, דהיינו **מנהג** אחד, וכן **ידבר** עמים תחתינו, דהיינו **ינהיג** עמים (כ"ה ברש"י שם), וא"כ ה"ה הכא, לא יחל **דברו-מנהגו**.

ל ג. לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה. רבים תמהו מה הכפילות הזאת, הרי אם הוא לא מחלל דבריו ממילא כל היוצא מפיו יעשה. וי"ל שכוונת התורה היא שמי שלא מחלל דבריו, והיינו שמקפיד לעמוד במילה שלו ומילה שלו זו מילה, זוכה שכל היוצא מפיו יעשה. ואומר הבית לוי שמצינו כע"ז בכתובות עז: בדשעה שנשבע רבי יהושע בן לוי שלא ייצא מג"ע, אמר הקב"ה שיפישעו במעומו אם קיבל התרה על איזה שבועה בימיו יתירו לו גם את זאת. ואי לא, לא. ומצאו שלא התיר מעולם את שבועתו ונתקיימה שבועתו שלא ייצא מג"ע.

ל יג. אשה הפרס וה' יסלח לה. דורשת הגמ' (קידושין פא) שמדובר כאן באשה שנדרה ובעלה הפר לה והיא פא ידעה מזה, ועברה על הנדר, הדין הוא שהיא צריכה כפרה, וה"ה כתוב בגמ', מי שנתכון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה צריך כפרה. אומרת הגמ' כששמע זאת רבי עקיבא הוא בכה. **ולמה ר"ע ככה?** וי"ל דאיתא בזוהר שרבי עקיבא שהיה מעשרה שמרו מלכות, שהם היו לגלול של עשרת השבטים שזכרו את יוסף, ורבי עקיבא הוא גלגול של שמעון, שהוא היה ראש המדברים במכירת יוסף. ור"ע כל הזמן היה רגוע שהוא לא יענש ע"י, כי סו"ס יצא מהמכירה טוב, כיון שיוסף נהיה מלך והציל את כולם מרעב, אבל כעת, כיון שראה שגם מי שמתכוון לרע ויוצא טוב ג"כ צריך כפרה, היה בכך, כי הוא הבין שהוא יצטרך כפרה על המכירה שהיתה רעה אפי' שיצא מכך דבר טוב.

לא א - ב. ויאמר ה' אל משה, נקום נקמת בני"י מאת המדינים, וגו'. ויאמר **משה אל העם וגו' והיו על מדיין לתת נקמת ה' במדיין**. יש להקשות מה הקב"ה ציווה לנקום נקמת בני ישראל, ומדוע משה שינה ואמר לתת נקמת ה' במדינים? וי"ל ע"פ ברכות ו: שבתפילין של הקב"ה כתוב שבחן של ישראל ימי כעמך ישראל' ואילו בתפילין של ישראל כתוב שבחו של הקב"ה ישמע ישראל' כי כ"א אומר שבח על שכנגדו. וא"כ ה"ה הכא, מדין חטאו גם כלפי ישראל שאבדו מהם 24 אלף נפשיו, וגם חטאו כנגד ה' שהחטיאו אותם עם ישראל בעבירה והקב"ה דרש נקמת ישראל אבל משה דרש נקמת ה'. מרבי נתן גשטטר.

לא ה. וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלף חלוצי צבא. אומר רש"י להודיע שבחן של רועי ישראל כמה הם חביבים על ישראל עד שלא שמעו על מיתתו אמר עליהם משה עוד מעט וסקלונ. מששמעו שמיתתו תלויה במלחמת מדין לא רצו ללכת עד שנמסרו בעל כרחן. וקשה מה השבח הגדול של רועי ישראל שרוצים לסקול אותם. עונה החת"ס, שרועי ישראל כשהם טובים באמת אז הם מוכיחים ונותנים מוסר וממילא כל חייהם הם במצב של עוד מעט וסקלונ כי הם נותנים מוסר. וכשהם מתים כבר רוצים אותם כי כל מוסר לאחר שאוחזים אותו ומיישמים אותו רואים שזה רק לטובתנו. מסופר על ילד אחד שאמר לאמא שלו, אני, כשאני אהיה גדול אנקום בך את נקמתי. שאלה אותו אמו על מה? ענה

הבן אני זוכר שלקחת אותי לטיפת חלב, הגיעה אלי אשה עם מחט גדולה, ולאחר שניקתה אותה ושפשפה אותה טוב היא התקרבה עם זה אלי והחלה להרים לי את התשרול. ואת אמא שלי לא רק שלא עזרת לי אלא את תפסת לי את הידים בכוח ולמרות עקות השבר שלי נתת לאחות לדקור אותי עמוק עמוק. וע"ז כשאהיה גדול אני אנקום בך!. אמרה לו האמא תחכה לגיל עשרים ואני אענה לך תשובה. הוא חיכה והגיע הגיל, הוא אמר לאמא שלו מה התשובה. אמרה לו האמא בא איתי. היא לקחה אותו לאיזה בניין שהיה בו חדר גדול, פתחה את הדלת והנה הוא רואה ילדים בני גילו נכים בקושי זזים. אמא שלו אומרת תיגש לשאול אותם למה הם נראים ככה? הוא ניגש לראשון למה אתה נכה הרי בגילי היית כמוני והשבור עונה לא חיסנו אותי מפוליו. וגם השני וכן השלישי והרביעי. אמר הילד לאמא תודה רבה שחיסנת אותי מפוליו ושמרת לי על הידים, אני אעשה כך גם לילדים שלי.

לא ו. אותם ואת פנחס בן אלעזר הכהן לצבא. וברש"י כאן הקשה מדוע הלך פנחס ולא אלעזר. ויש להקשות מה הוקשה לרש"י הא יותר מסתבר שיילך פנחס, לאלעזר ישאר לעבודת הקרבנות שהיא יותר מהודרת עס בכהן גדול? וי"ל דמבא לקמן שהלכו למלחמה עם כלי הקודש ומבאר רש"י שזה הולך על הצ"ץ שע"י שראו את זה נפלו במלחמה, וא"כ יוצא שאלעזר לא יכל לעבוד בקרבנות כי כה"ג כשר בעבודת הקרבנות רק ע"י שמונה בגדים וכאן הוא מחוסר בגדים כי הצ"ץ היה חסר לו א"כ מהראוי שאלעזר ילך יחד עם הצ"ץ. וע"ז תירץ רש"י מכוון שפנחס התחיל במצווה בזה שהרג את כזבי הוא יילך. בנין אריאל.

לא ו. וישלח אותם משה אלף למטה לצבא אותם ואת פנחס וגו' לצבא. יש להקשות למה נכפלה המילה אותם ולצבא פעמיים. וי"ל שהפסוק בא לומר את מה שכתב רש"י שהיו כאן שתי מלחמות, האחת נקמת מדין על שהחטיאו את עם ישראל, והשנייה נקמת מדין על שמכרו את יוסף, ובשביל זה הלך פנחס שהיה נכדו. ולכך נכתב פעמיים, כי היה כנגד ב' עניינים. אמרי שפר.

לא ז. ויצבאו על מדין כאשר ציווה ה' ויהרגו כל זכר. יש להקשות מה הטעם כתב כאשר ציווה ה' באמצע הפסוק על החלק שצבאו על מדין, ולא כתב זאת בסוף הפסוק אף על החלק ויהרגו כל זכר שאף זה מצוינו ה'! וי"ל דהנה בשופטים ח, מסופר שבימי גדעון נפלו מהמדינים מאה עשרים אלף איש. וקשה איך היו מדינים בעולם, הרי כאן מבואר שהרגו כל הזכרים ורק קבוצת שלא ידעו איש שאירו, וילדיהם שיוולדו להם לאחר שינשאו שוב, הולכים אחרי האבא וא"כ איך נשארו מדינים? וי"ל ע"פ מה שכתב הרמב"ם וזו ממלכים שכשצרים על עיר להילחם עליה אין מקיפים אותה מדי' ורוחותיה אלא מניחים מקום לברוח שנאמר ויצאבו על מדין ומפי השמועה למדו שכך ציווהו. עכ"ז. ומדבריו נלמד שכאשר ציווה ה' הולך רק על האופן שבו צבאו על מדין, והיינו שהניחו רוח רביעית לברוח. ואלה שברחו גדעון הרג.

לא ז - ח. ויצבאו על מדין ויהרגו כל זכר. מבואר לעיל כה יז-ח. שהרגו אותם על דבר פעור ועל דבר כזבי. וקשה למה פעור שזה הטפל כתוב קודם לכזבי, הרי עיקר עצת בלעם היתה להכשיל את ישראל בזנות אלא שלא גרס גם ע"ז של פעור? וי"ל, אומר רבי יונתן איבשיץ, שהע"ז של פעור הוא הגורם שיענשו בדבר כזבי. ולמה? כי לולי פעור היו יכולים המדינים לטעון אין שלחי לדבר עבירה בזנות משום דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים. וא"כ לא מגיע לנו עונש. אולם בעוון ע"ז אין את הכלל של דברי הרב וכו', כי המסית הרי טוען שהרב שצריך לשמוע בקולו הוא הע"ז, וא"כ לשיטתו לא היה לבי"י לשמוע להקב"ה כי לשיטתו אין הקב"ה רח"ל לכן בע"ז יש שלחי לדבר עבירה. וממילא המדינים נענשו גם על זנות כי בפעור הם גילו שאין להם טענת דברי הרב.

לא יא. ויקחו את כל השלל ואת כל המלקוח. ויביאו אל משה ואל אלעזר הכהן. וצ"ל דכבר כתוב למעלה ואת כל חילם בזזו ולמה חזר שוב לומר שלקחו את כל השלל והמלקוח, וי"ל דהנה יש להקשות למה ציווה אלעזר להגיעל את כל הכלים הלא בוודאי היו גם כלים שלא היו בני יומן וממילא לא אסורים מדאורייתא דהוה נותן טעם לפגם ולדעת הרמב"ם דספיקא דאורייתא מהתורה לקולא לא הוצרכו הגעלה כי כל כלי יש ספק האם השתמש היום או לא. וי"ל דמצינו בשני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלכו בהם שני בני"א אם בא כ"א לשאול בפנ"ע מותרים כי ספק טומאה ברה"ר טהור, אך כשבאים

פרשת מטות מסעי תשפ"ג

לשאול ביחד הם טמאים דהי מינייהו מפקת עכ"ד הגמ' בפסחים י. ולפי"ז י"ל דכיוון שהביאו את כל השלל למחנה והיו כל הכלים ביחד ונשאלו עליהם בב"א הצריך אלעזר להגיעל את כל הכלים. וזה מה שהדגיש הפסוק ויקחו את כל השלל, שלקחו את הכל להביאם אל משה, וזה מגלה הטעם על שנצטוו בהגעלה אף שהיו הכלים בספק. פנים יפות.

לב כד. בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לצנאכם והיוצא מפיכם תעשו. יש להבין מדוע הוצרך לומר בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לצנאכם, הרי אמר אח"כ וכל היוצא מפיכם תעשו וזה כולל את מה שאמרו קודם גדרות צאן נבנה למקננו וגו'. וי"ל דהנה לעיל לב ט אומר כשאמרו גדרות צאן נבנה למקננו וערים לטפינו. אומר רש"י חסים היו על ממונם יותר מבניהם ובנותיהם. שהקדימו מקניהם לטפם. וא"כ זה מה שאמר להם משה כל היוצא מפיכם תעשו, פרט לדבר אחד, שבו אל תעשו את היוצא מפיכם, לפי שהקדמתם מקנכם לטפם. אלא בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לצנאכם, והשאר כל היוצא מפיכם תעשו.

לב לה ואילך. מכיר ויאייר בני מנשה נטלו חלק בעבר הירדן. על מכיר כתוב שמשה נתן לו חלקו. ואילו על יאיר כתוב **שנטל** חלקו. וכ"ה בדברים ג ג' מפרש יאיר לקח כל חבל ארגוב ולמכיר נתתי את הגלעד. וצ"ב שהרי שניהם כבשו ולמה על אחד נאמר נתן ועל השני לקח וי"ל שהרי משה התנה עמם אם תחלצו לפני ה' למלחמה והיתה הארץ לכם לאחוזו. והנה אצל יאיר לא נשלם תנאי זה כי נהרג בתחילת המלחמה (כדאיאת ב"ב קא: ווא"כ הוא לא קיים את התנאי אז זה לא נקרא שמשה נתן לו, כי נתינת משה היתה למי שיקיים את התנאי, והוא לא קיים, אלא זה נקרא רק **שלקח** ע"י כיבוש מלחמה. משא"כ מכיר שקיים את התנאי אז נקרא שמשה **נתן** לו. לפי"ז גם מתורץ מדוע בפסוקים מ. מא. אצל מכיר כתוב **וישב בה**, ואילו אצל יאיר לא כתוב וישב בה, משום שיאיר מת קודם ולא הספיק לשבת בה. עוי"ל שמכיר קיבל ממשה לכן היה צריך לשבת כדי לקנות בקניין חזקה. משא"כ יאיר שקנה ע"י כיבוש מלחמה לא הוצרך לשבת כדי לקנות. (הגרי"ו מבריסק וצפנת פענח).

וארטים לפרשת מסעי

לג ב. ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם ע"פ ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם. צריך להבין מהו כפל הלשון כאן שנכתב פעמיים מוצאיהם למסעיהם: י"ל דהנה לולי המרגלים היו מגיעים לארץ מיד במסע אחד ולא היו נאלצים להתעכב במדבר בריבוי מסעות במשך ארבעים שנה. וזה כוונת הפסוק: ויכתוב משה את מוצאיהם, והיינו שבתחילה משה כתב רק את מוצאיהם למסעיהם והיינו שהקב"ה הוציאם מארץ מצרים שישעו אלו המסעות **ע"פ ה'** עד שיבואו לארץ, ואח"כ כתוב ואלה מסעיהם היינו המסעות שנתווספו עליהם אחרי חטא המרגלים והיינו למוצאיהם - בעבור מוצאיא הדיבה שהם גרמו לכך.

לג ג. ויסעו מרעמסס בחודש הראשון. ובהמשך בפסוק ה' שוב נכתב ויסעו בני ישראל מרעמסס וצ"ב הרי נסעו כבר מרעמסס: וי"ל ע"פ התרגום יונתן שמות יט ד ואשא אתכם על כנפי נשרים ושם מבואר שהקב"ה נשא אותם מרעמסס על עננים אל מקום המקדש כדי שיקריבו קרבן פסח ביד בניסן ובאותו לילה החזירים לרעמסס. וא"כ כך מתפרשים הפסוקים ויסעו מרעמסס בחודש הראשון וגו' זה היה מסע בעננים כדי להקריב קרבן פסח ואח"כ החזירים, ואז נסעו שוב מרעמסס. רבי נתן גשטטר.

לג יז. ויסעו מקברות התאוה ויחנו בחצרות. הגמ' בפסחים אומרת האדם האוכל מענינים הוא נכנס לחובות ומתחבא וישן בעלית הגג. ואילו אדם שאוכל פירות וירקות פשוטים יכול לישון בחצר בלי פחד. וא"כ י"ל, אומר רבי חיים פלאג'י, שזאת כוונת הפסוק: ויסעו מקברות התאוה ויחנו בחצרות, כאשר יוצא מהתאוה ממילא הוא יכול לישון בחצר.

לד יז ואילך. בכל ראשי המטות של השבטים נאמר בני. כגון למטה בני שמעון. למטה בני דן. למטה בני מנשה. למטה בני אפרים. וכן בשאר ראשי המטות מלבד ראש מטה יהודה (יט) וראש מטה בנימין (כא) שבחס לא נאמר בני. והטעם לכך, אומר הבנין אריאל, שכל הנשיאים מתו במדבר בעוונם בגלל חטא המרגלים ומתו מי שהיה מבן כי עד בן ס' וכל ראשי השבטים היו מבניהם, כי היו בזמן יציאת מצרים מתחת לגיל כ' לכן הם כולם נקראים בני. אבל נשיא יהודה שהיה כלב שלא חטא, הוא לא מת ולא מבניהם

של יוצאי מצרים אלא הוא יוצא בעצמו, וכן נשיא בנימין היה אלדד שהיה בזמן החטא מעל גיל סי גייכ לא מת (אלדד לפי תרגום יונתן היה אח של משה ונולד לפניו אי"כ היה ביציאת מצרים בן למעלה משמונים כמשה) לכן הם לא נקראו בני.

לד יטב-כל למטה יהודה, שמעון, ובנימין, לא כתוב נשיא, אלא כתוב למטה יהודה כלב בן יפונה וכו'.
ואילו כל השבטים שאח"כ כתוב נשיא היינו שכתוב כך: למטה בני דן נשיא בקי בן יגלי.
ווי"ל דאיתא בגמ' שבני גליל קנטרנים היו, והיו אוסרים הנאה זע"ז לכך כתבו כל חלקיהם **לנשיאים** כדי שיוכלו להנות זה מנכסי זה, ואיתא בחז"ל (מבוא בהרבה מקומות ובגאון שביעית ט' ב') שכל הארצות נקראות גליל, לבד מחלק יהודה ובנימין, וחלק משמעון, ולכן בשלושתם לא הוצרכו לכתוב את נכסיהם לנשיא כי לא היו קנטרנים שהדירו הנאה זה מזה..... מאידך שאר השבטים שהיו גליליים והיו מזהירים הנאה זמ"ז אז בכדי שיוכלו להנות אחד מהשני היו כותבים הכל

לנשיא, לכן כתוב בהם נשיא, היינו שכל הנחלה שלהם היתה אצל הנשיאים.

לה יד. את שלש הערים נתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים נתנו בארץ כנען ערי מקלט תהיננה.
ערי מקלט שבארץ ישראל היו חברון שכם קדש וזה מרומז בפסוק כי בי חש"י ואפלטוהו. היינו חש"י. ר"ת חברון שכם קדש. ואז אני אפלט אותם ממיתה. וערי מקלט שהיו בעבר הירדן הם גולן בצר רמות, והוא מרמזו בתהילים פט מי גב"ר יחיה ולא ימות ימלט נפשו. היינו גב"ר ר"ת גולן בצר ורמות ימלט נפשו וכו'. מרבי אליהו דיסקין

לה כה. וישב בה עד מות הכהן הגדול.
שנינו במכות יא: לגבי דינו של רוצח בשגגה: אם משנגמר דינו מת כה"ג הר"ז אינו גולה, ואם עד שלא נגמר דינו מת כה"ג ומינו כה"ג אחר הר"ז גולה עד שימות הכה"ג השני. ולמה כי היה לו להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו. וביאורו שאפילו שבשעת מעשה הרציחה הוא עדיין לא היה כה"ג, בכ"א כיוון שבשעת

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

לו שנסיעתו תועיל לגייס עבור הקופה סכומים גדולים מאד, ובשנים האחרונות יצא פעמיים לארה"ב להצלת ישיבת כנסת חזקיהו כשבמהלך ביקורו שם מסר שיחות חיזוק במקומות רבים בארה"ב וזכה להביא שם תועלת רוחנית. ברם למרות המטרות הנעלות של נסיעותיו לחו"ל היה ניכר עליו קושי גדול ביציאתו מארץ הקודש ועזר על הפסד המצווה המיוחדת של ישיבת ארץ ישראל, ובמהלך הנסיעות התבטא כמה פעמים אמנם אנחנו נוסעים למטרה חשובה אך חבל שאנחנו נאלצים להפסיד אות מעלת ארץ הקודש והתבטא שהוא מרגיש את טובמאת ארץ העמים חוץ מזמן שהשות בציונו של רבינו הגר"א. במהלך השורות בחו"ל בכל יום ספר ממש את הימים שנותרו כדי לשוב לארץ הקדש, במהלך הטיסה ביקשו את ברכתו נדיבים תושבי חו"ל ובירכם המשגיח תזכו לעלות לארץ ישראל. **סיפר** אברך ת"ח שאבו וואו קנו לו ולעוד כמה מבני משפחתו כרטיס טיסה בבין הזמנים לביקור שורשים באירופה, והכל כבר היה מוכן לטיסה וברגע האחרון החליט לשאול לרבו רבי גרשון אדלשטיין אם מותר לו לנסוע, ולא רצה להתיר לו בשום אופן, ואכן ביטל את הטיסה ולא נסע.

בפעם הראשונה שכבשות תלמידיו חכמים יצאה לקבר הגר"א והחפץ חיים, אחד ממקורביו של רבי בן ציון פלמן רצה גם הוא לנסוע. וכשסיפר זאת לרבי"צ הוא שמע בקרירות ואלו הגיב. למחרת הוא בא שוב לרבי"צ ושאל האם יש אישור לנסוע לקברי צדיקים בחו"ל. רבי"צ פתח ספר שדי חמד שדן בענין מצסקנות שומרת, אולי לא לכתחילה ממש, אבל לדעת הישדי חמד' אין בכך איסור. אם כן, מדוע שלא אסע! תמה האברך. וכי אמרתי לך לא לנסוע! אבל נראה לי כי הרב לא מרוצה מהענין. מדוע? פתח הרב ואמר: ראייה אחת אסורה בשדה תעופה! או בטיסה ובכל מקום אחר, בגללה כבר לא שווה כל הנסיעה.

בגליון דברי שי"ח מובא המעשה הבא: לרבי חיים קניבסקי נכנס ראש כולל חשוב שהיה אמור לטוס למחרת לחו"ל לגייס כספים לקבא את ברכתו לקראת הנסיעה, כשאמר לר"ח שנוסע לחו"ל הגיב מיד למה לצאת לחוץ לארץ? הדבר היה לפלא גדול כי לפניו היה מנהל מוסד אחר שאמר שנוסע לחו"ל ורח"ק ברכו בברכה והצלחה, ראש הכולל אמר שהוא בעל חוב והוא חיוב הרבה כסף לאברכים ואך יכול להישאר באל לא לצאת לחו"ל לאסוף כסף, אך ר"ח הגיב ואמר תיסע לצפת לא לחו"ל, ראש הכולל יצא מהחדר ופגש ידיד וסיפר לו את דברי ר"ח. הידיד נכנס איתו שוב ואמר לר"ח שהוא חייב הרבה כסף וכו' ר"ח אמר לו אם אתה רוצה תיסע אבל אני נתתי ברכה על נסיעה לצפת. ראש הכולל שמע לדברי ר"ח ביטל את הטיסה ונסע למנוחה בצפת. ביום ראשון בערב הלך לבית הכנסת צאנו בצפת ולמדו שם עד שנירדם על השולחן בשעה 10.30 התעורר ושאל מישוהו מתי י בניין למעריב אמרו לו שיש כאן במקום מעריב בשעה 11.00 וכך נשאר במקום עד 11.00 והתפלל מעריב. לתפילת מעריב ראה שהגיע למקום יהודי אמריקאי ולאחר התפילה החליט לגשת אליו ולנסות את מזלו. ראש הכולל סיפר ליהודי הנ"ל את דברי ר"ח והוא כמו בסיפורים מיד שאל כמה כסף אתה צריך ראש הכולל השיב את הסכום שחסר לו הלה אמר לו תן לי לבדוק את זה, ולמחרת הגיע עם 2 צ'קים על כל הסכום, ובנוסף אמר לו שישתדל לעזור לו גם בהמשך.

בליקוט יוסף הלכות תפילה סימן נג כתב: ויש לדון אם מותר לצאת לחו"ל כדי להשתטח על קברי אבותיו, אחר שעושה להם נחת רוח במה שמתפלל על קברם לעילוי נשמתם. אך מאידך ראינו שאף בקברי צדיקים הפוסקים התחבטו בזה, עיי"ש. ובשנת תשמ"א כשיצא הרב עובדיה לארה"ב ומכסיקו, אמר הרב עובדיה שעל

גמר דינו הוא היה כה"ג, אז הוא היה צריך להתפלל שיגמר דינו לטובה. וקשה מה שייד להתפלל שיגמר דינו לטובה הרי אם באמת הוא חייב האם דורשים מהכהן גדול להתפלל שהדיינים יטעו! ווי"ל שיש הלכה שאם **כל** הדיינים חייבו את החייב אז החייב פטור. והיה עליו להתפלל על הרוצח שינצל מגלות בין אם באופן שיתחייב בדין ע"י כל הדיינים שאז הוא פטור או ע"י שיזכה בדין.

לה לא. ולא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למות לכי מות יומת הרוצח.
המילים 'אשר הוא רשע למות' לכאורה הן מיותרות כי הוא רוצח וממילא הוא גם רשע למות! ווי"ל דחנה מבואר בחז"ל (מובא ברש"י דברים כב ה) שהנהרג היה דינו למות ובכ"ז ההורג נענש אפי' שהרג מישוהו שבצדק היה דינו למות משום שהוא הרג במזיד על כן אין לחוס עליו. וכעת מובן הפסוק היטב: לא תקחו כופר לנפש רוצח, והיינו שלא ילמדו עליו זכות ולומר שההורג הרי נגזר דינו למות והיינו 'רשע למות', אלא מות יומת הרוצח.

המלווים שלו לומר שיעורים בהלכה לציבור הרחב, שע"י השיעורים בהלכה, להורות לעם את הדרך אשר ילכו בו ואת המעשה אשר יעשו, ואת הדרך בנפיקה ההלכתית, ממילא יציאתינו לחו"ל תהיה בגדר להפץ תורה והלכה, שבוה אין איסור יציאה לחו"ל.

מידת הכעס:

כשעם ישראל חזרו ממלחמת מדין, משה רבינו כועס עליהם, מדוע לא הרגתם את הנשים, הרי הם אלו שהחטיאו את עם ישראל בפעור בעצתו של בעלם כמ"ש ויקצוף משה על פקודי החיל וכו'. ומיד אחר כך התורה אומרת, שאלעזר בן אהרן הכהן, אומר לעם ישראל את כל דיני הכשרת כלים, שהרי הביאו בשבי ממדין הרבה שלל וגם כלים, והיו צריכים לדעת את כל דיני הכשרת כלים, ואין מכשירים את אותם כלים שהדיינים בישלו בהם טרפות, ובמקום שמשה רבינו ילמד אותם את דיני הכשרת כלים, אלעזר הכהן הוא שמלמדם. ומדוע באמת משה רבינו לא ללמדם את ההלכות הללו? אומרים חז"ל מפני שמשה רבינו כעס עליהם, מדוע החיו את הנקבות, ולכך נשתכחו ממנו הלכות הכשרת כלים, ולכן אלעזר הכהן הוא שלמדם את ההלכות הללו. כמ"ש בגמרא בפסחים ריש לקיש אמר: כל אדם שכועס, אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו. אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו. ואיתא בגמרא (שם) אמר רבי מני בר פטיש: כל אדם שכועס, אפילו פוסקין עליו גדולה מן השמים מורידין אותו. למרות שהכעס במקרים אלו היה מוצדק, אפילו הכי אין לעשות כן, כי זה גורם להסתלקות החכמה והנבואה, למרות שמשה ואלישע כעסו במקום הראוי לכעוס, אפילו הכי נסתלקה חכמתם ונבואתם. ואם כועס במקום שאינו מוצדק אז כבר נאמר בחז"ל שזה נחשב כעובד ע"ז רח"ל. ובעבר כתבנו רבות על עניין זה הכעס. להלן נביא כמה סיפורים ממה שלא הבאנו בעבר על ענייני כעס כמה גדולי ישראל הרחיקו מזה.

כשנשאל הרב כדורי פעם מהי סוד אריכות ימיו! השיב: מעולם לא הקפדתי ולא כעסתי על הבריות, אפילו כאשר הקמתי דברים, ולקחו לי אותם, לא הקפדתי, תלמידיו מספרים שכל פעם שפגשוהו, ראוהו מחייך ומגועלם ראוהו כועס על איש, כי לפי תורת הקבלה הכעס הוא עוון חמור ביותר, כמו שכתב האר"י, שעל ידי הכעס, האדם מחליף את נשמתו בנשמה טמאה וכל מצוותיו הולכות לטראט אחרא. אם היה איזה דבר שהיה מכעיס, הרב כדורי היה צוחק וכך לא היה מגיע לידי כעס. פעם אחת כתב הרב כדורי עבור איש אחד קמע מיוחד, במשך כמה ימים וטרח על זה טרחה מרובה, כי קמע כזה צריך לכותבו בכל יום כמה שורות בלבד, בעת עלות עמוד השחר, כשסיים לכתוב את הקמע, התקשר לאותו אדם שיבוא לקחת את הקמע. בינתיים הגישה הרבנית צלחת מרק לפני הרב, ובטעות נשך מהמרק על הקמע ונמחקו כמה שורות, הרב כדורי לא כעס כלל אלא רק צחק...

מסופר על החוזה מלובלין, שפעם אחת רצה לקום בהשכמה יותר משאר הימים. כי רצה לתקן איזה ענין גדול, ציווה לבני ביתו שיקדימו לו את ארוחת ערב, כדי שיוכל לישון יותר מוקדם. בני ביתו משום מה התעצלו ולא די שלא נקדמו, אלא אף הביאו לו מאוחר יותר מתמיד, ומכך גררם לו שנשתבש לו כל תוכניותיו, פנה ואמר: מן הראוי שאכעס על בני ביתי, אבל חשבתי, הרי כל כוונתי לקום מוקדם היא, לעשות רצון קוני, והנה גם עתה רצון קוני שלא אכעס. **מסופר** על רבי משהלם איגרא, רבו של החתים. שהיה מוקדם מאד באפיפת המצות לפסח, הוא היה קוצר את החתים בעצמו, טוחן לבדו, ושומר בשמירה מיוחדת את שקית הקמח, ולאחר כל החומרות והדקדוקים וההידורים השונים, הצליח לאפות כמות מזערית של מצות שרופות במקצת, ואינן

יפות כל כך. ידוע היה שמצותיו של הרב אין כמותם בהידורם ובכשרותם, ההשקעה היתה גדולה ושמירתו בקיום ארבעת מצות אלו בליל הסדר היתה ללא גבול. פעם בערב פסח ביקשה הרבנית מאת המשרתת לטחון מצות לצורך עשיית 'קניידלאך' לחג, נפלו עיניה של המשרתת על חבילת המצות הקטנה עם מספר מצות שרופות במקצת, אשר לדעתה התאימו לקניידלאך, בזריזות החליטה לטחון את המצות, ובגמר עבודתה הגישתה לרבנית לצורך בישולם, בהתקדש החג כששאה הרבנית לערוך את השולחן, ניגשה למקום בו היו מונחות המצות, והנה המצות אינם, חיש מהר החלו בני הבית לחפש את המצות אך העלו חרס בידם, עד שנודע שהמצות נטחנו לקניידלאך. הרבנית כששמעה זאת התעלפה מיד, גם שאר בני הבית היו נתונים בפחד וחרדה, מה יהיה, איך נבשר לרב שכל יגיעו נטחן, כשנכנס ר' משולם לביתו, הבחין במהומה השוררת בבית, והחל לשאול מה אירע, ולמה המהומה? סיפרה לו הרבנית שהמצות המיוחדות של הרב ש"כ עמל עליהם נטחנו... ר' משולם, נותר רגוע ושלו. ושאלתו הראשונה היתה היכן המשרתת כעת? בני הבית החלו מחפשים אחריה, עד שמצאו אותה לאחר זמן כהויה בעלית הגג, רועדת מפחד. משבאה לפני ר' משולם, החל הרב להרגיעה, ושאל אותה האם קנו לך שמלה חדשה לכבוד החג? כן השיבה המשרתת. אי"כ לאחר החג יקנו לך בגד נוסף. נעלים קנו לך? כן השיבה המשרתת. אי"כ אף נעלים נוספות יקנו לך אחרי החג, וכך הוסיף לחזקה ולהרגיע את רוחה. ועתה פנה ר' משולם לאשתו, לכו לשוחט המתגורר בשכונתינו ושאלו אותו אם יש לו ג' מצות עברינו. מה את חושבת שרק אני אוכל מצות כשרות, והשוחט לא אוכל מצות כשרות, אלא אני מדקדק יותר וכו', וכשם שהשוחט יוצא ידי חובתו

במצות אלו, אף אני יכול לצאת ידי חובה במצות אלו. וכך השתמשו באותה שנה במצות של השוחט. אותו ליל הסדר עבר על הרב בהתרוממות רוח שלא ניכר על פניו שום כעס, ולא ראו על פניו שום צער מחמת איבוד המצות. וכשסיפר החתם סופר את המעשה הזה, הוסיף ואמר: כי מעשה זה הוכיח למפרע, שכל החומרות וההידורים שעשו בדבר, היה לשם שמים, מתוך כוונה טובה ללא כל פניות. כי לולי כן לא יתכן שלא היה כועס. ושוב אמר החתם סופר מקובלני, שבאותו ליל הסדר זכה מורי ורבי לגילוי אליהו.

מסופר על פעל אהבת ישראל מויוזניץ, שבערב פסח בעת אפיית המצות יחד עם חסידיו, ראה אחד מהם כועס על חבירו שלא נזהר בדקדוק האפייה, פנה אליו הרבי ושאלו: למה אתה כועס? השיבו האבדך: שהוא חושש שבמצות יהיה משהו חמץ. ענה הצדיק ואמר: האמן לי, משהו כעס, חמור יותר ממהו חמץ. (קדוש ישראל א עמוד קנה). **מסופר** על רבי אברהם הררי רפול מרבני פורת יוסף: פעם אחת נכנס להסתפר. והספר בטעות, לא שם לב וגילה לו צד אחד של זקנו, כשראה מה עולל לו הספר, לא כעס כלל וכלל, אלא אמר לו במתק לשונו, אם כך גלח לי גם את הצד השני (וזאת כדי שהספר לא יחוש לא טוב במשגה) כשסיים הספר, ביקש רבנו ממנו מגבת, וכיסה בה את פניו, וכך הלך במהירות לביתו, ולא יצא מביתו מספר שבועות עד שזקנו גדל שוב. **האדמו"ר** רבי מרדכי מנישכין השתוקק להשיג 'טלית קטן' מארץ ישראל, ובקושי גדול עלה בידי החסידים להשיגה. אחד מן החסידים התנדב לתפור את הטלית, מסר הצדיק את הטלית קטן לאותו חסיד לתפירה. החסיד קיפלה כדי לחתוך את בית הצואר, וטעה וקיפל אותה יותר מן הצורך וחתך שני בתי צואר. ונהיה בטלית קטן שני חורים. בראותו מה שעשה, נבהל ונודעזע מאוד, כי פחד

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

הספר קצשי"ע היה נחשב לספר ההלכה הנפוץ ביותר בקהילות אשכנז הוא הוציא ספרים נוספים כמו קסת סופר - דיני כתיבת סת"ם ועוד ספרים רבים.

שאלה: האם צריך לאכול מלח או לא? **תשובה**: מצד אחד המלח חיוני מאוד לתפקודו התקין של הגוף ובלעדיו אין חיים. מצד שני, צריכת יתר של מלח פוגעת בבריאות. התובנה הזאת תקפה לא רק לחולי לחץ דם או לסובלים מסוכרת. ההנחיה הזאת יפה לכז"ל: צריכת יתר של מלח נקשרת לעלייה בסיכון למחלות רבות נוספות כמו: סרטן, אסתמה, אוסטאופורוזיס והשמנה בקרב ילדים ומבוגרים.

שאלה: אדם חוזר הביתה ואשתו משתפכת בפניו על מה שעבר עליה היום איך להגיב? **תשובה**: יש שמגיבים ככה זה החיים ואין מה לעשות יש עומס וכו' וכו'. הדבר הזה הוא כלל לא נכון וברור שהאישה מצפה לתגובה אחרת לגמרי, כשמתלוננים למישהו מחכים שיקשיבו יביעו השתתפות אוי כמה קשה שזה וכו' וכו'. אבל לא לומר ככה זה.

שאלה: ילד שעושה דברים נגד רצון ההורים איך צריך לנהוג עמו? **תשובה**: אין חולק עי"ז שריחוק מהילד החוטא או המורד הוא טעות, ואם הילד החליט לעשות נגד רצון ההורים למרות שאמרו לו שזה לא רצונם על הורים מוטל להיות איתם ולצידם גם במצב כזה. והיה מקרה עם אדם שהגיע להסתייגות ואמר לו שבנו החליט לנסוע לחו"ל ולמרות הפצרותיהם של ההורים הוא החליט לעשות מעשה. אמר לו הסטיפלער תלווה אותו לשדה תעופה תקנה לו ממתקים לכתוב לו מכתב יפה כדי שירגיש שגם כשחוטא הבית שלו נשאר בית.

מדוי זה יש להימנע מלקרוא בשבת: הרעיונות שנשלחו להשביע: א. בעניין יתושים ופשפשים מן הראוי להביא כאן: כתב רבי יעקב שכני חתנו של רבי יהודה צדקא בספר שימוש חכמים חלק ב' עמ' רלו. מי שיש לו בבית פשפשים או יתושים או סטר"א וכדו', ישנה סגולה להבריח אותם על ידי שלוקח תנ"ך ומניחו על השולחן באמצע הבית, ועושה שבע הקפות סביב התנ"ך, ובכל הקפה אומר ויהי נועם וכו' ויושב בסתר עליון עד סוף הפרק. בקשר לבקשת עזרה נגד פסוקאים. לאחר שעשינו עבודה מרובה בעניין וניסינו את כל סוגי ההחדרות. הדבר היחיד שעוזר כמעט לצמיתות ועידכנו בה את הרב וויא. יש חומר הדברה שמוכר אותו הרב ווייס מקרית ספר הטלפון שלו 0548424082 מרחוב נתיבות המשפט. הוא יתן לכם הדרכה את להדביר. וזה חומר פצצה וניתן להיות בבית עם החומר איך צורך לצאת מהבית. עוד פתרונות: כיוון שזה מגיע בעיקר מזיעה (אני מזיע הרבה) לכן פעמיים בקיץ (באמצע הקיץ ותחילת הסתיו) מרססים את המזרון הכריות והמטה ב-K-300 מכל שש הצדדים (בבוקר) משאירים בחלון לאוורור עד שיעבור הריח ואחר מכן מכה במזרון היטב עם מקל שטיחים. ישנו מדביר מקצועי שהוא גם אברך שהדביר את המקלט בבניין שלנו עקב המלטה של חתולה במקום וכן את הבית שנדבק על ידי הילדים שעלו משם וב"ה עד

שאלה: אנחנו נמצאים בימי בין המצרים. כתוב שאחד ממח' קניני תורה הוא נושא בעולעם חביריו, מה הפרוש, ומה זה חבר? **תשובה**: חברות זה לא אנוכיות, היינו שלל הכוונה מישור לכיף איתו ולהנות איתו וברגע שאין לך צורך אתה זורק אותו, אלא חברות אמיתית היא שרוצה שבאמת החבר שלו יצליח ודואג לו ועוזר לו בכל מה שיכול, ואפי' שלפעמים החבר הוא כעול עליו הוא מסכים לסבול אותו אפי' שזה לא נח לו.

שאלה: אדם שיש לו נקיפות מצפון גדולות ממעשה שעשה, האם יש דרך לגרום לו שיבין שלא עשה מעשה כ"כ גרוע? **תשובה**: יש נטייה לבן אדם להגיד הפוך מהחבר שלו, ולכן תגיד לו כמה גרוע הוא עשה וכמה רע הוא עשה ועי"כ הוא יתפתה להוכיח כמה אתה לא צודק, וכך הוא ישכנע עצמו שהוא לא עשה רע. ומסופר על רבי חיים שהמליץ לעשות ניתוח לאביו הביה"ל, והביה"ל נפטר מהניתוח והיה ליבו נוקפו מהעניין, עד שהגיע אליו חבר וא"ל רבי חיים אתה רוצח!!! ורבי חיים שמע זאת ונבהל והחל להוכיח למה הוא צדק כשהוא אמר לעשות את הניתוח עד ששבה אליו רוחו. כמובן שלא בכל מצב לעשות כך ולבדוק כל פעם לפי הנתונים הקיימים.

שאלה: מה הצעה למי שאינו ראוי שתתקבל תפלתו? **תשובה**: להרבות בתפילה: ונביא כאן ממדרש תנחומא פ' וירא אמר להן הקב"ה לישראל הוו זהירין בתפילה, שאין מידה אחרת יפה הימנה. ואפילו איך אדם כפליא לענות בתפילתו ולעשות חסד עמו כיון שמתפלל ומרבה בתחנונים אני עושה חסד עמו.

שאלה: בשנה האחרונה אנחנו עדים לצביעות בלתי פוסקת מצד השמאל הערב רש של כלל ישראל כמה הם רודפים את הציבור המסורתי שבארץ והמשטרה שלחרדים יודעת להפליא את מכותיה שם שותקת ועוד דברים מקוממים רבים שרואים מידי יום ביומו האם יהיה לדבר הזה סוף? **תשובה**: כידוע אנחנו נמצאים בגלות ואם מישהו חשב שכשהיה רוב במדינה נוכל לחיות קצת בשלווה אנו רואים שלא. עדיין לא הגיע הגאולה ואנו נמשך לסבול מהשמאל והתקשורת גם דברים שהם ברורים שלנו אסור להם מותר ועוד איך, לכן אל לנו לצפות שיהיה יותר טוב כל עוד לא הגיעה הגאולה.

שאלה: מהי המדינה הגדולה בעולם בשטח שלה? **תשובה**: רוסיה היא המדינה הגדולה בעולם, עם שטח של 17,1 מיליון קילומטרים. ישראל היא בערך 30 אלף מטר.

שאלה: רבי שלמה גאנצפריד בעל הקיצור שולחן ערוך מתי היה חז' **תשובה**: רבי שלמה גאנצפריד נולד בתקס"ד לפני כ- 220 שנים ונפטר בכ"ח בתמוז תרמ"ו לפני 140 שנה בערך. הוא היה פוסק הלכה וראש בית דין באוגוואר שבהונגריה. בעיקר התפרסם בזכות ספר קיצור שולחן ערוך, הכולל את רוב הלכות המעשיות, רובן מחלק "אורח חיים" ומיעוטן משאר חלקי השולחן ערוך, בהשמטת הלכות שלא נחוצות לכל אדם, ובתוספת דברי מוסר ודרך ארץ. עד שיצא המשנה ברורה

שאלה: מהי מעלת ימי בין המצרים? **תשובה**: בשבוע שעבר הבאנו איך צריך להתנהג בימים אלו. השבוע נביא מרבوتינו מהי מעלת הימים האלו: מובא בספרים (מהרש"א מאור ושמש שפת אמת אבות ישראל מאבטא, מכתב מאליוהו והמגיד ממזריטש) שהימים האלו הם ימים שאפשרות התעלות בהם ביותר ברוחניות והמתנהג כראוי בימים אלו אזי בימי ראש השנה מתקבלות תפילותיו לרצון.

שאלה: בפרשה מובא אלו תחניפו את הארץ, הרי זו אזהרה לחניפים. מתי מותר להחניף? **תשובה**: אמרו חז"ל ארבע כיתות אינם מקבלים פני שכניה ואחת מהם זו כת חנפים. הגמ' בסוטה מא: מביאה כמה חמור איסור חנופה: אמר רבי אלעזר: כל אדם שיש בו חנופה מביא אף לעולם, ולא עוד אלא שאין תפילות נשמעת, ואפילו עוברים שבמעיי אמם מקללים אותו. והוא נופל בגיהנם. וכל המתחין לרשע נופל בידו, ואם אינו נופל בידו נופל ביד בנו, ואם אינו נופל ביד בנו, נופל ביד בן בנו. ובסוטה מב. כל עדה שיש בה חנופה מאוסה כנידה, ולבסוף גולה. ובספר חסידים כתב בזה"ל: לכן יתרחק אדם מן החנופה, ולא יחניף לאדם להחזיק ברשעו, גם אם יש לו לקבל טובות הרבה ממנו. לא יחניף לקרובו ולא לבניו בזמן שאינם הולכים בדרך טובה, כי כמה בני אדם עומדים ברשעם מחמת שרואים שאין להם בושה עבור דרכיהם המכוערות ועבור שרואים שמחניפים להם, ו**כותב** האורחות צדיקים, שיש מקרים שמצווה להחניף: כגון לאשתו משום שלום בית, לבעל חוב - שלא לילצנו, לרבו - שילמדנו תורה. ומצוה גדולה להחניף לתלמידיו ולחבריו, כדי שילמדו ושישמעו לדבריו לקבל תוכחתו לקיים המצוות. וכן כל אדם שהוא סבור שימשכנו אליו שישמע לו לקיים המצוות, ואם יבוא עליו בכעס לא ישמע לו, אלא בחנינות יקבל תוכחתו, מצוה גדולה להחניף לו כדי להוציא יקר מזולל. וכמו"כ מותר להחניף בשביל להרבות שלום. וכבוד שנותנים לעשירים או לאנשים שיש מהם תועלת וזה לא חנופה ושרי.

שאלה: איזה עלייה חשובה מאוד בשבוע זה? **תשובה**: בספר 'לקט יושר' לתלמיד התרומת הדוש כתב בשם התרומה"ד שטוב לקנות סיום במדבר כי איכא למי"ד שהעלייה בסוף פרשת במדבר היא 'חתן תורה' האמיתי ולא סוף דברים, כי יש כאן סיום התורה ודברים הוא רק משנה תורה וחוזר על התורה.

שאלה: איתא בברכות כל המשלים פרשיותיו עם הציבור מאריכים לו ימיו ושנותיו. מה זה כפל הלשון הזה? **תשובה**: סיפר רבי'צ קוק שהרב אלישיב (שבימים האלו כול יום פטירתו) ביאר שיש ימים באיכות, ויש ימים בכמות. היינו שיש שחיים הרבה שנים אבל אין להם יום אחד שהוא טוב ורצים מבעייה לבעייה. ואילו יש כאלו שחיים קצת שנים אבל כל ימיהם מלאים בטוב. וזה חז"ל מבטיחים למי שמשלים פרשיותיו עם הציבור, גם ימיו יהיו טובים, וגם יאריך ימים.

היום נקי. שמו: שרון הנייד שלו 0527656768. טוב להפוך את המורן על הצד השני כל מספר שבועות. ב. לזיכוי הרבים אם תוכלו לפרסם בעלונם הנכבד (לפרט לקראת ימי בין הזמנים הקרבים): כדאי מאוד לרשום על כל אחד מכרטיסי הרב קו שבבית מספר פלאפון זמין, ניתן לרשום עם לורד ארטליין ע"ג הכרטיס או להדביק מדבקה, במקרה של אובדן הכרטיס הדבר חוסך א. איבוד הכסף המוטען בכרטיס, ב. עגמת נפש להשאר בלא רב קו ובלא אפשרות לסנוע בתחבורה ציבורית, ג. זמן וטירחה להגיע לעמדת הרב קו לעשות כרטיס חדש. ג. בענין אלופציה בשיער, יש רופא מומחה מאוד בעניין זה הוא ד"ר זלוגוטורסקי בהסדה עין כרם. קיבלתי הרבה עצות לאלופציה ניתן לשלוח בקשה ל- N334556778@gmail.com. ד. לגבי הצ'פים אולי היא מכבסת על מעלות גבוהות מדי או מ' סיבובים גבוה מדי, לסנות להוריד (30 מעלות, לא יותר מ 600-800 סל"ד). בקשר לציפים מדובר בתופעה שחווים אותה רוב הזוגות החדישים הדבר נובע מכך שישנו ריבוי של טקסטיל חדש בבית זו תופעה שאמורה לקחת מספר חודשים עד שכל הסיבים החדשים יורדים מהבגדים. ה. טיפ לממרח לקחת סכין ח"פ לחתוך ולהכניס ניתן להשאיר שם עד שיגמר. ו. לגבי גובה נמוך היה לי חבר שאמא שלו היתה מאוד נמוכה. במהלך כל בוקר גמר שקית חלב. תוך שנה עקף את הנמוך הבא בתור בכיתה. פגשתי אותו אחרי שנים מהישיבה. היה בגובה סביר מאוד. גם ככולל סיפר לי חבר גובהה רגיל לגמרי, שההורים שלו שניהם נמוכים, ומישהו הציע לילדים לשתות כוס חלב [נקי] לפני השינה, אמר לי ששלושה ילדים הקפידו ושלושה לא התייחסו (בן ובת בכל בצוה), ושלושה השותים עקפו את ההורים שלהם משמעותית. עוד כתבו: ישנו תוסף תזונה המכונה "ארגי פלוס". מדובר במוצר ייחודי המכיל חומצת אמינו L-ארגינין ומכונה "מולקולת הפלא" והיא עוזרת להרחיב את כלי הדם, להגדלת השרירים, העצמות והרקמות, ועוד... הארגי מסייע מאוד לגביהה בעיקר אצל ילדים. התוצאות אכן מפתיעות! ז. לגבי משקה אלוורה לניקוי רעלים לא ניסיתי, אך לגבי תרסיס [ספריין] אלוורה להרענה מיידית של עקיצות, כויות שמש וכדו', עזר לי מאוד. ח. לגבי השאלה על זובובנים במטבח, אני רוצה לציין שניתן לקנות בטמבור חבילה של 12 דפים צהובים עם דבק דו צדדי תולים אותו על הפלורוסנט. לסילוק זובובנים או יתושים יש לרכוש 2 מכשירי קוטל יתושים ואף מטקה להריגתם, להחשיך את הבית ולהדליק את המכשיר, ככל שיתור וטאט הם מתרגלים לבוא ולתשמש. ל. המשחק של בעוהת סבון של ילדים הנרכש בחנויות מוזלות כחנויות של שקל ודומיו מחסוך הפשוט שהיה קיים גם לפני 30 שנה, בקבוק קטן המכיל נוזל שקוף עם מכסה, אם פוגע בבגד לבן לא יורד בכביסה בשום צורה ויוצר כתמים אפורים! אנשים מכבישים בגדים ולא מבחינים מה הם הכתמים העקשנים שמוליכים את הבגד ישירות לפח! מאחר והנוזל שקוף הוא נהפך לכתם רק לאחר הכביסה לא תמיד רואים אותו לפני זה! אנשים ממש לא מעלים בדעתם לקשור י. למניעת הברקת בגדים בגיהוץ יש טפלון למגהץ, רגיל או מקצועי אשר מונע את ההברקה בגיהוץ. יא. סתימה במכונת כביסה יש כפתור סיבוב במכונת כביסה לרוב צד ימין למטה פותחים וזהירות ומוציאים מה שנתקע שם. יב. לגבי מגומם הכרטיס שניים בתקופות שונות. אמרתי לכל אחד שפשוט לא ילחץ ומיד כשמתחיל לגמגם יעצור ויחשוב רגע מה רוצה לומר ויאמר שוב. (כמובן הרגעתי שלא אכפת לו שיתבייש כי זה הרבה יותר חשוב לגמור עם זה, ושיתאמן כשמדבר איתי או חבר טוב אחר). עוד שנה עסקים כרגיל. עוד כתבו: מגומם מתחלק לשנים מגומם מלידה וגמגום באמצע החיים כאשר מגומם מגיע באמצע החיים בד"כ הוא יושב על חוויה רגשית של הגמגום ולכן אמנם הטיפול הוא ע"י קלינאית תקשורת אבל הרבה פעמים יש לבצע אבחון להבין על איזה רקע רגשי זה יושב ורק אחרי הטיפול הרגשי הנפש מוכנה לטיפול בגמגום ובאבחון גרפולוגי נזהה את המשבר או את הגיל אשר היה המשבר ואז יהיה ניתן לדייק את הטיפול. יש להוסיף שילוב של טיפול רגשי יחד עם תרפיה במוזיקה עוזר פלאים להעלים את הגמגום בהרבה מקרים. יג. לגבי מגירות: מניסיון אצל בנו שחי', שקיפת הראש במים חמים יכולה לשחרר את ההתקף. זהו גם הגיוני מאוד, כיון שהכאב של המגירה הוא בשל היצרות של כלי דם בראש, והחוסם דרכו להרחיב.

התורה חסה: למי שיש פתרונות לבעיות דלהלן נא לשלוח מייל למייל שבסוף העלון: א. כיצד מורידים קרם הגנה מחולצה לבנה. ב. למי שיש לגבי בחור כבן 20 חסובל מדי פעם מהטרטבה בשינה שלוש שאלה 30 חודשים מינירין ועוד קצת איזה פיתרון יש לה. ג. ממה נהיה שחור בצאוורון של החולצה ומה הפיתרון. ד. האם יש פיתרון לאחד שמוע הרבה יותר מהרגיל. ה. מה עושים למקרה שמה שמכניסים בו יוצא או קפוא או

רטוב. ו. ילד בן 11 שפתאום החלו לו פחדים בלילה כאשר הולך לישון, ולכן לוקח לו זמן רב עד שרדס

למי שיש רעיונות מענייני בין הזמנים ומה לעשות בבין הזמנים וכדו' נא לשלוח למייל שבסוף העלון.

הלכות מענייני בין הזמנים

המשך משבוע שעבר: עוד דברים הכרוכים בחילול שבת במקומות נופש: א. כיריים חשמליות עם מתכת מלמעלה, אפילו אם המתכת מכוסה ואין חשש של גרופה או קטומה, מכל מקום יש כאלו שכאשר מסירים מהם את הסיר וכדו' נדלקות הכיריים או נכבות, ולכן צריך כיריים מיוחדות של שבת, או שמופעלות ע"י שיעון לסעודה אחת. ב. וכן כיריים אינדוקציה, גם כאשר מניחים את הסירים לפני שבת על פי תנאי ההלכה שנחשבים גרופה או קטומה, מ"מ אסור בשבת להזיז את הסיר על המישטח ממקום למקום כי כל הזזה של המישטח כרוכה בחילול שבת של יתוקי חשמל וחייבורים, וכי"ש שאין להסירו מהכיריים. ג. אם לא הביא נייר כסף עבה או בלעך ורוצה להניח את התבשילים מערב שבת ישירות על הגז או ע"ג מתקן שמתחתיו מונחים נרות לחמם, יש לתת את הדעת בדניי שהייה, לשלפות יהיה מבושל כמאב"ד, ושאר הלכות, וכן לא להחזיר על האש אף אם עודו בידו והיה בדעתו להחזירו. ד. חשוב לשים לב כשמוענים סמוך לשבת או אפילו קודם ומשאירים את הדברים במזוודות, מצוי מאוד שיכשל בבורר ובהזזת מוקצה. ה. להזמין נהג למוצי"ש, אם ברור שיצא ממקומו קודם צאת השבת, בנהג גוי נחלקו הפוסקים האם מותר, אבל נהג יהודי אסור. ו. ערסל המחובר לעץ עצמו, אסור להשתמש בו בשבת. אפילו אם הערסל מחובר ליתד המחוברת לעץ, כל שהעץ מתנועע מחמת הערסל אסור בשימוש. ואם אינו מתנועע מותר רק אם מחברו לפני שבת. ז. ברמ"א כתב שלכתחילה טוב להחמיר שלא לאכול בגינה בשבת מחשש שישפכו מים ויעבור על מלאכת זורע. ח. אוכלים בחצר ונמצאת שם משימה הקבועה בתוך עמוד וכדו' מותר לפתוחה, ויש אוסרים, ויתכן שגם מותר להעבירה כשהיא פתוחה ממקום למקום. ט. מותר ללכת על דשא בשבת, אלא כן זה פסיק רישא שיתלשו עשבים מרוצתו. י. ניאגרה (המתקן העליון שמעל אסלה) שמונה בתוכה חומר שצובע את המים ובשבת עצמה אי אפשר להוציאו, נחלקו הפוסקים האם מותר להשתמש בה בשבת. יא. גם הטובל בשבת, בים אסור לטבול, ובבריכה וכדו' צריך להימנע מחשש טלטול המים והבגדים, ומחמת אסור לשתות שגדרו כאשר ר' גוף צ"ב במים ואין רגליו נווגות בקרקע, ואיסור להזיז לכלוך שבתוך המים. יב. גם בבריכה שבחצר קיימים חלק מהחששות כגון אם החצר אינה גדורה ומעורבת ולבריכה עצמה יש מחיצה בגובה י' טפחים.

כהנים הנוסעים לטיול יש לבדוק מראש שאין בעיה של טומאת כהנים בדרכים. המתעדים לסנוע לטבריה, יש להצטייד במפה החדשה והעדכונים שיו"ל בחודש זה. 08-3132020 או במייל a083132020@gmail.com **התאחדות טהרת כהנים** בראשות הגר"ד מונק שליט"א והגר"א יביוס שליט"א. ובחלונת גדולי הדור. קו מידע אוטומטי ומענה אנושי בטל: 08-313-2020 שלוחה 9 עדכונים, שלוחה * מענה אנושי.

חידות

חידות שינון הפרשה לפי סדר הא – ב: א. המרגלים הגיעו בארץ ישראל עד לנחל: **א. אשכול**. ב. מתכות שמוזכרות בפרשה: **ברזל, בדיל**. ג. בניו בנו ישובים בעבר הירדן: **גד**. ד. מלסעות בני ישראל חנו שם: **דיבון**. ה. איזה בית בנו בני גד: **הרן**. ו. מצווה בפרשה: **והייתם נקיים**. ז. את מי הרגו מהטף השבו: **זכרים**. ח. איך בני גד וראובן אמרו שיעברו: **חלוצים**. ט. סוג תכשיט שהביאו שרי האלפים מהמאות: **טבעות**. י. אחד מהערים שבנו בני גד: **עזר**. כ. תכשיט שהביאו שרי האלפים: **כומז**. ל. להיכן יצאו בני ישראל: **למלחמה**. מ. משה לקח משלל יוצאי המלחמה: **מכס**. נ. מה בעל יכול להפך לאשטו: **נדירה**. ס. גם את ממלכתו ירשו בניו: מעבר הירדן: **סיחון**. ע. איזה מקנה היה לבני גד וראובן: **עצום ורב**. פ. על מי משה קצף: **פקודי הגיל**. צ. אחד מחמשת מלכי מדין: **צור**. ק. עם איזה כלים שלח משה למלחמת מדין: **קדוש**. ר. שנים מחמשת מלכי מדין: **רבע רקס**. ש. עיר שבנו בני ראובן: **שבמה**. ת. והנה קמתם תחת אבותיכם: **תרבות אנשים חטאים**.

חידות שינון הפרשה: א. בני ישראל נצטוו לתת ללווי' מנחלת: א. אחוזות. ב. מקום מחניתי בני ישראל: בני יעקב. ג. רוצה לנקום על רצח קרובו: גואל הדם. ד. בנות צלפחד התחתנו עם בני: דודיהן. ה. קבורת אהרון: הר ההר. ו. איך כתוב שח' כעס: ויחר אף ה' בישראל. ז. מהיכן גבול ארץ ישראל: זפרונה. ח. המגרש יהיה לבמהות לרכוש וכן ל: חיות. ט. בנות צלפחד כתוב שנשאו ל: טוב בעניהם. י. אבא של

בקי: יגל. כ. מי במותו משחרר הרבה אנשים: כהן גדול במותו משתחררים מערי מקלט. ל. מקום מחניתי ישראל: לבנה. מ. הלוויים קבלו ערים וכן: מגרשיש. נ. מה חולק בשבטים בארץ ישראל: נחלות. ס. באיזה מדבר חנו בני ישראל: סינ. ע. שני נשיאים שלאביהם אותו השם מי זהב האבא: עמיהוד. פ. נשיא מטה נפתלי פלטיאל. צ. מקום חנית בני ישראל: צלמונה. ק. מזרחת: קדמה. ר. מי בורח לערי מקלט: רוצח. ש. נשיא מטה שמעון: שמואל. ת. באילים היו שבעים: תמרם.

חידות בפרשה וידע תורני: א. פסוקים בפרשה שמופעלים גם בפרשה: ב. שם של מסע כשם אחד השבטים: ג. כל כיווני האוויר בפסוק אחד: ד. ביטוי בפרשה שמופעל במגילת אסתר: ה. שלושת האבות בפרשת מטות: ו. 9 ערים בפסוק אחד בפרשת מטות: ז. איזה פסוק אומרים כל יום באז ישיר אומרים כל יום פעמים בתפילה: ח. איזה קרבן בעלים אכילים ומתכפרים: ט. מתי אומרים ענינו ולא אומרים תחנון: י. מי מכסה פניו בטלית לא בשעת עטיפת טלית:

תשובות: א. לג. ב. לג. ג. ד. לבן ג. ד. לה. ה. ל טו החרש יחריש. ו. לב. ז. מי כמוך באלים ה' מי כמוך נאדר בקודש באז ישיר ולפני שמוע' ובמעריב לפני גאל ישראל. ח. כשכהן מביא קרבן. ט. מנחה בתענית אסתר. י. הכהן בשעת ברכת כהנים.

חידות לשאל את הילדים: א. יש 7 ילדים בבית. 1 מתפלל. 2 אוכל. 3 לומד. 4 משחק שחמט עם אחיו. 5 משחק ב-5 אבנים. 6 מברך ברכת המזון. מה עושה? ב. איש אחד רצה להיכנס לנך העירוני עם כלב. עוצר אותו הפקח בבנייה ואומר לו: אדוני, ככה הכלב לא יכול להיכנס. למה? שואל האיש. זה החוק, עונה הפקח, אסור מותר מותר אסור. מה יעשה האיש כדי שהפקח עם התשובה המבולבלת ייתן לו להיכנס? ג. למשפחת ויס יש 4 בנות. לכל בת יש אח. כמה בנים יש למשפחת ויס? ד. מה הקשר בין שבת, לחם, סוודר, ואדלר? א. איך אפשר לשרוד 8 ימים ללא שינה? ו. אמצע שמי תחילת שמי, התחלה של שמי זה האמצע של שמי, והסוף של שמי זה ההתחלה של התחלה: ז. איזה מצוה ילד, ולחלק מהעדות גם נער עד הנישואים, מקיים אותו פעם אחת למשך היום, ואילו גדול או נשוי מקיימו פעמיים כל יום: ח. איזה דברים לא נאמרים לעולם בלשון רבים: ט. איזה דברים נקראים תמיד גם ליחיד בלשון רבים: י. היכן יש בכל חדר בבית חורים הנמצאים על הקיר: יא. איזה מלך הוא בלי כתר (חוץ מאריה): יב. איזה שיר מוכר וארוך יש בו רב דתות ופסוקים שונים: יג. אדם שהיתה לו עוגה עגולה כיצד יכול לחתוך את העוגה לשמנה פרוסות שוות ע"י שלושה חיתוכים ישירים בסכין ולא יותר?

תשובות: א. משחק עם 4. ב. ידאג שהכלב יהיה אסור (קשור). ג. אחד. ד. כיכר. כיכר השבת כיכר לחם כיכר אדלר ולובשים סוודר כי קר. ה. אם ישנים בלילות. ו. משה. ז. ציצית קטן מקיימו בטלית קטן, וגדול כל בטלית גדול. ח. ירח. שמש. שכל. מים. שמים. בטן. גב. ויש עוד מסתמא. ט. תהילים. משקפים. אופנים. צהרים. ומסתבר שיש עוד הרבה. י. בשקע. יא. אגוז מלך. יב. בחופה שרים ל ל ל ל ל ל ל ל ל. יג. יתחנך חינוך אחד לאורך העוגה האופנה שיצא ב חלוקה שוים, חיתוך שני ברוחב בעוגה באופן שהעוגה תיחלק לארבע רבעים, והחיתוך השלישי יעשה בגובה העוגה באמצע כך שהעוגה תתחלק לשני חלקים גם בגובה (כעין שחותכים הקוגל בשמחות) הרי לנו 8 חתיכות.

חידון משמעות מילים למטו"מ: ו' משמעות למילה מטה

מטה - שבט "אל ראשי המטות" תרגום: רישי שבטיא. (במדבר ב. ב). **מטה - רהיט המשמש לשינה ושכיבה**. "ויתחזק ישראל וישב על המטה" (בראשית מח ב). **מטה - מוט, מקל** "ואת המטה הזה תקח בידך" (שמות ד יז). **מטה - לשון הטייה** "ואני אקרא ולא אטה" (שבת יב.). **מטה - כובש** "נושא" (מטה כלפי חסד היכי עבד רבי אליעזר אומר כובשו שנאמר (מיכה ז, יט) ישוב ירחמנו יכבוש עונותינו ר' יוסי בר חנינא אמר נושא" (ר"ה יז.). **מטה - מקום נמוך**. יורד מלמעלה למטה.

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במייל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למייל: 456alon@gmail.com
יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ
alon@gmail.com **או לטל: 0527633431**

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 135 | פר' מטות-מסעי תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מעמד יסוד כולל בקהילה החדשה בבית שאן הכולל מהווה נדבך נוסף בהתבססות הקהילה שתתיישב בקרוב בעיר

בבית מדרן גאון ישראל הגר"ד לנרא שליט"א התקיים השבוע כנס רב רושם בהשתתפות רבני הקהילה ונציגי הגה"ת, ליסוד הכולל בקהילה החדשה בבית שאן. לאחר מכן עלו הרבנים למעונות של מדרן הגרמ"ה הירש, אשר נכנס והתעניין בכל פרטי היוזמה, והתווה את עמודי הדרך לקראת הקמת הכולל והקהילה, והאציל מברכתו להצלחת הדרך.

משם פנו הרבנים אל מעונות של מדרן הגר"ש שטיינמן שליט"א, אשר כיבד את הנוכחים במעמד "לחיים" לרגל הבשורה המיוחדת. בדבריו עמד הגר"ש על החשיבות של הקמת כולל או ישיבה עוד קודם המגורים, כמו"כ בדרך את כל העוסקים במלאכת הקודש.

הכולל בראשות הגר"ד יהושע לייב שבתר שליט"א יהווה את המרכז הרוחני בקהילה החדשה שתתיישב במקום בחודשים הקרובים. הקהילה החדשה היא עוד תוצר מבורך, פרי יוזמתו של "ועד הדיור גבעת המורה", בהתרחבות לקהילה המפורסמת הקיימת בגבעת המורה, שכבר למעלה מעשור פועלת בתחום הדיור וסייעה למאות משפחות אברכים לרכישת דירות במחירים מוזלים, וכבר אינה יכולה לענות על הביקוש הרב.

נציגי ועד הדיור מציגים בסיפוק את ההתעניינות הרבה מאז החלו בני התורה ברכישת דירות מוקדמת בשכר נרכשו עשרות דירות ועשרות נרש-מים נוספים מגיעים בימים אלו לרכישת דירות ע"מ להצטרף להצלחה הגדולה בפתיחת מקום תורה איכותי נוסף.

סיום מסכת תמיד בחבורה בראשות הגראי"ש אדלר שליט"א ראש כולל עטרת שלמה לע"נ מרן הגרמי"ל ליפקוביץ זצוק"ל

דבינו הגדול מרן גאון ישראל שליט"א בשמחת נישואי בת הגאון רבי יחזקאל אברמוב
במהלך השמחה רקד דבינו עם מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי ובהשתתפות מרן הגר"ש שטיימן

דבינו מרן גאון ישראל שליט"א בישיבת 'ארחות תורה' במעמד סיום הש"ס שנלמד ע"י תלמידי הישיבה לע"נ רשכבה"ג מרן הגדו"ג
אדלשטיין זצוק"ל, דבינו מרן שליט"א נשא את המשא המרכזי במעמד ולאחריו רקד לכבודה של תורה יחד עם מרן הגר"ש שטיינמן
וראשי ורבני הישיבה. לאחר המעמד עלה דבינו מרן שליט"א לתפילת ערבית בחיכל הישיבה. צילום: שוקי לוד

כינוס ענק למאות אבדרים מדרשת הכוללים "חפץ חיים בעיון" בנשיאות מרן הגרמ"ש אדלשטיין שליט"א באולמי ארמונות חן בבני ברק ובהשתתפות גדולי ישראל וראשי הישיבות שליט"א

בי הנה המלכים נועדו:

דבינו מרן גאון ישראל הגר"ד לנדרו במעונו של מרן ראש הישיבה הגרב"מ אורחי לרפו"ש

רבני קהילות דיינים וראשי ישיבות בשמחת נישואי בנו של הגאון רבי מרדכי בונים זילברברג שליט"א
מדא דאתרא שיכון ה' בני ברק וראשי ישיבת יד בנימין

מרן גאון ישראל הגר"ד לגדו שליט"א במעמד קבלת הספר החדש
"ולמדנו רבינו" - שיחות הנהגה ודרך ארץ מהגאון האדיר
רבי אברהם גניחובסקי זצוק"ל מראשי ישיבת טשעבין

תלמידי ת"ת הראם ברחובות עם המנהל הרב מאיר פנט
במעונו של הגאון רבי אברהם ישעיהו קנייבסקי
במעמד סיום לימוד ספר 'ארחות יושד' ומבחן על פרק המפקיד

מרן הגר"א לוי שליט"א בביקור אצל מרן הגרמ"צ ברגמן שליט"א

בועידת תורה ומסורה בעיירת דיל ניו ג'רזי

ילדי ת"ת זכרון מאיר בחיפה במבחן
במעונו של מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

הגרמ"ב זילברברג לאחד הברית לנכדו
עם מרן ראשי הישיבה הגר"ד פוברסקי

תלמידי ש"ג בישיבת בית מתתיהו סיימו את כל הש"ס במלאות שנה לפטירתה של הגב' הדסה זוסמן ע"ה
מנהלת בית הספר בית יעקב בקרית יובל, בהשתתפות רבני הישיבה ובראשם ראש הישיבה חבר מועצת גדולי התורה
הגאון הגדול ר' ברוך ויסבקר שליט"א צילום: אבי גובנר

מזן הגד"ש שטימן במסע לקברי צדיקים עם תלמידי הישיבה

מעמד יקרא דאודייטא לסיום הלכות נדה וריבית וחלוקת תעודות
לנבחנים לכמאה אברכים בכלל ברסלב ב"ב ו"ד תמוז תשפ"ג

הסדרה שכותבת את עולם התורה:

תלמוד בבלי מהדורת באר"ת

באורי רש"י ותוספות

- להשלים מסכת בהבנה מלאה -

המיוחד במהדורה זו, הוא עמידה על כל קושי בהבנת דברי רש"י ותוספות, והבאת המפרשים העומדים על כך, בצדי הדף. וכן ציטוט כל הגמרות שרש"י או תוס' מביאים. המהדורה החלה לצאת לאור לפני כשלוש שנים, ובינתיים יצאו לאור מסכתות ברכות, בבא קמא, בבא מציעא וקידושין. ובקרוב בע"ה מסכתות סוכה וביצה.

בימים אלו, כשגדולי ומאורי הדור מעוררים על חשיבות השלמת לימוד המסכת כולה, ולא למחצה לשליש ולרביע, ועומדים מאחורי המיזם האדיר "כולה מסכתא", ראינו לנכון לפרסם בשער בת רבים, בבחינת "עצה טובה קא משמע לך", את הגמרות המיוחדות מהדורת באר"ת, אשר בלימוד בהן יוכלו לסיים את המסכת כולה בלא קושי ובהבנה מלאה.

מסכת בבא קמא היתה לעיני מרן רשכבה"ג הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל, ולאחר העיון בה נתן את ברכתו החמה להפצתה בישראל ולזכות בה את הרבים.

את מסכת ברכות הבאנו לפני מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין זצוק"ל, ששמח לקראתה ונתן את ברכתו.

- שבחים מפי גדולי הדור, ראשי ישיבות, אברכים ובחורים -

כמו כן כמה וכמה מגידי שיעור ומשיבים בישיבות חשובות מסרו שמאז שגילו את הגמרות הללו, אינן משות מתחת ידיהם והם לומדים בהם כסדר.

עשרות בחורים מישיבות מיר, חברון, תפוח, קול תורה, בית מתתיהו, ועוד, זכו לגמור את מסכתות בבא קמא ובבא מציעא בהבנה, ולהיבחן עליהן, בזכות הגמרות מהדורת באר"ת.

בחורים מישיבות פוניבז', אורחות תורה, גרודנא, כרמיאל, קרית מלך, נר זרח, שרכשו את מסכת קידושין החדשה שיצאה עתה לאור, מוסרים בהתלהבות כי בזכות הלימוד במהדורה זו הם מתקדמים במהירות, ובהבנה בהירה, בלימוד הבקיאיות של המסכת כולה.

הגאון רבי ברוך לוין שליט"א מראשי ישיבת "תפוח" כותב: "נהנתי מאד מבהירות הדברים, התוספות הנחוצות להבנה היסודית ברש"י ותוס' - וכ"ז בשפה ברורה ובתמצית".

הגאון רבי יחיאל קלרמן שליט"א מראשי ישיבת "אורחות תורה" במכתבו: "באורי רש"י ותוספות המלוקטים מגדולי המפרשים שאנו שותים מימיהם, המאירים נתיבים בדברי רש"י ותוספות באופן שמקל מאד על לומדים בפעם הראשונה וכן לחזרה על הנלמד להבין הדברים לאשורם ולחזור עליהם בלא קושי והוא רב התועלת מאד".

הגאון רבי יונה זלושינסקי שליט"א מראשי ישיבת פוניבז': אני לומד כסדר במסכת קידושין שהוצאתם, ונהנה מאד.

מבצע מיוחד לישיבות בקניה מרוכזת:

בבא קמא וקידושין עם רא"ש ורי"ף - 55 ₪ (בתניות יפה נוף 76 ₪"ח)
סוכה (עם רא"ש ורי"ף), בבא קמא, בבא מציעא, ברכות - 40 ₪
(בתניות הנ"ל 56 ₪"ח)

הזמנות מרוכזות לישיבות: 052-7660707

סדר הכנה

מעלין בקודש

בני הישיבות מסיימי הישיבות הקטנות שיחיו העולים לישיבה גדולה, מתכנסים לשמוע ולהחכים, ללמוד ולקבל דברי אלוקים חיים, בעמדם על מפתן דלתות היכלי ה' - הישיבות הגדולות, למען ידעו את הדרך אשר ילכו בה, המסורה לנו דור אחר דור מרועי ישראל, ראשי הישיבות, נוצרי המסורה ומעתיקי השמועה

בהשתתפות מרנן ורבנן גדולי ישראל וראשי הישיבות שליט"א אשר ישאו דברי חיווק והדרכה

המשא המרכזי

רבינו מרן ראש הישיבה
הגאון הגדול

משה הלל הירש

רבי שליט"א

מרנן ראש הישיבה הגאון הגדול

דוד כהן

רבי שליט"א

רב שיח עם רבותינו ראשי הישיבות שליט"א

בגודל השעה ובהדרכת בני הישיבות לקראת עלייתם לישיבות גדולות

הגאונים הגדולים

רבי **בונים שרייבר** שליט"א

ראש ישיבת 'נתיב הדעת'

רבי **חיים פרץ ברמן** שליט"א

מראשי ישיבת פוניבז'

דברות קודש ושיח הדרכה נורא הוד

מלוקט מכנסי 'סדר הכנה' ממרנא ורבנא

רשכבה"ג רבינו הגאון הגדול ראש הישיבה

רבי **גרשון אדלשטיין** זצוק"ל

דברי פתיחה

הגאון רבי **ניסן קפלן** שליט"א

ראש ישיבת 'דעת אהרן'

בברכת התורה, הנהלת 'דרשו'

**ביום
שלישי
כ"ט
תמוז**

אור
לראש חודש
מנחם-אב

באולמי
ארמונות
חן

רחוב
שלמה
המלך בני
ברק,

בשעה
6:45
בערב
בדיוק

בסיום הכנס
מתנה
מיוחדת
למשתתפים
**ספר
המפתח**
על המושג"ב
הוצאת 'דרשו'
**וחוברת
הדרכה**
מיוחדת
מגדולי הדור
וראשי
הישיבות

* בימים הקרובים
יחולקו בישיבות
הקטנות כרטיסי
ההשתתפות
לבחורים נא לא
להתקשר
למשרדי 'דרשו'
בנושא זה.